De medicamentorum SIMPLICIVM DELECTV, PRAEPARATIONIBVS, MISTIONIS modo, Libri tres, Iacobo Syluio medico authore.

PARISIIS
Væneunt prope gymnasium Cameracense, è regione sancti Christofori per Iacobum Gasellum.

1 5 4 2.

Cum Priuilegio

LA Court veue la Requeſte preſentee a icelle par Maiſtre *Iaques Syluius medecin en ceſte ville de Paris*,auec la certification de deux docteurs en la faculte de Medecine , A permis & permect a icelluy Syluius enſemble a Limprimeur ou Libraire que par luy ſera aduoue en ceſte partie, d'imprimer, ou faire imprimer mettre ou expoſer en vente vn liuret nagueres par ledict Syluius compoſe, intitule De Medicamentorum ſimplicium Delectu,Prępar ationibus,&Mixtionis modo,defendãt a tous autres Imprimeurs, libraires, marchans & autres, icelluy liure imprimer,vendre & diſtribuer dedans trois ans prochainement venans,Sur peine de confiſcation deſdicts liures qui autrement ſeroient imprimez,& damende arbitraire a la diſcretion de ladicte Court.

HVnc laborem meũ reipublicæ imprimis vtilem, & mirum ni etiam necessarium dedo ac dedico amplissimę Parrhisiorum politię administratoribus maximis simul & optimis Stephano à Monte Mirabili, in summo Parrhisiorum Senatu Consuli ęquissimo, mercatoribusque Pręfecto, & Quatuor viris (Scabinos vocat Gallia) Thomę Brageronio Cõsuli Castellano, Guichardo Curtino vrbis (vt vocãt) Quartanario, Gulielmo Crasso, & Nicolao Perotto mercatoribus iustissimis & opulentissimis: quorũ vt reipublicæ nostræ incremẽtis ac ornamentis felicia omnia ac summa comprecor pro sua in me nõ vulgari benignitate. Quam propterea quòd ęquare non potui, geometricis aliquot machinis huic vrbi maximè vtilibus, quod gratię defuit, hoc munusculo sufficere tẽtaui. quod vt manu grata suscipiant, vehementer obsecro.

V T rectè est veterum sermone celebrata sentẽtia, Quam quisque nouit artẽ, hanc exerceat vnã atque excolat,& totus in ea versetur: sic rectè nunc pronunciari posse mihi persuadeo, quam quisq; exercere artẽ constituit, hanc accuratè prius pernoscat. Id quod si hodie diligentius obseruarent homines,non tam multi repente fierent medici, nulladũ medicinę parte illis probe peruestigata,nullius adhuc morbi curatione apud pręceptores obseruata.Cum tamẽ esset è re ipsorum: sed magis etiam ægrorũ, si nullum omnino affectum susciperent curandum, quem non antè obseruassent à præceptoribus curatum. Quam rectè cum ægris ageretur,si hac ætate qui medicinã factitant,sic essent antè sub præceptoribus instituti affectus cognoscere,illis occurrere,futura prænunciare. Non mediusfidius per hominum mortes,experimenta sic agerent imperiti adhuc & rerum omnium suarũ rudes medici:tam quęstus auidi,vt quid eos deceat ignorent, quid famam perstringat nesciant, vt interim animæ detrimentum taceã. Vbi enim medicas nescio quas præceptiunculas memoria didicerint, ac medicamẽtorum certas quasdam scripturas,se medicos profitentur. Illis est satis scire antidotum, catholicũ verbi gratia, humorum omnium redundantiam vacuare, cum ignorent, quibus, & quanta singulorum mensura constet, quæ singulorum sit facultas, quæ horum cum illis sic mistorum: eadémque in cęteris medicamentis compositis vtũtur,ignorãtię impostura. Quid per deum immortalem hoc hominis portento,se medicum mentiente, est reipublicæ pestilentius: quod nota censoria dignum magis est facinus. Cur leges cessatis in hos carnifices,vt meriti sunt animaduertere? An nondum extant quæ hanc capitalem inscitiam puniãt, & nouo vindictæ exemplo coerceant? aut si hæc peccandi licentia impune permittitur,cur non modo ex typographorũ pręlis,sed omni omnium homium ordine in medicinã non cõuolatur? Sed deus optime maxime nobis largire meliora, & indoctis his carnificibus ignorantiæ suæ conscientiam oppone,vt facinorum tam indignorum pœnitentia confusi in ordinem suum redigantur. Iam ab hac arena explosis circulatoribus istis, rem medicã sincere tractaturo non soli pharmacopœo necessariam esse hanc medicinæ partem quæ simplicia deligit, ad compositionem pręparat, & deniq; feliciter commiscet, docere aggredior.si enim pharmacopœi fides tibi suspecta est,velisque

ob id ipsi simplicia deligēti, præparanti, miscēti, adesse, quid ex hoc studio emolumēti cōsequere, nisi hęc tu vt ille pernoscas? imò quam tibi infamiæ notam imprudens inuris, dum ignarus horum simplicium medicamentorum, tanquam asinus quidam ad omnia eius rogata auribus motis velut annuis. Quid quod tibi sępe etiam volens pharmacopœus illudit, & mea sentētia iustißimè, dum coryli nucamentum pro pipere longo ostentat, dum cētaurii magni radicem pro rha pontico, dum acorum palustrem nostrum pro Indico & vero porrigit, sed vitia hæc tolerabilia sunt. Pro elleboro autem nigro, Arabum napellum, aconiti genus quibusdā, hodie prope ab omnibus pharmacopœis substitui quis ferat? an non communis est vtriq; medicorum & aromatariorum ordini ignorātia & culpa? Venia dignior est impostura, cum aristolochiā clematitim nobis frequētem pro duabus aliis rarioribus supponūt: indignior, cum scammonium crudum pro cocto miscēt, aut largius quàm scriptura medicamenti postulet, medicamentis immiscent, aut etiam cum alicuius ex tithymallis lac miscēt pro scāmonio. Quæ errata cęteraque omnia in medicamentorum mistione committi solita si vellem persequi, longior Iliade nostra procederet oratio. At vt donemus medico ad componendum nihil opus esse diligenti ista in simplicibus medicamentis deligendis, parandis, & miscendis exercitatione, iam pharmacopœo commissa: ad pernoscendum autem cōpositi vires, omnia hæc illi ad vnguem sunt pernoscēda. si enim vnius simplicis improbitas totam sæpe compositionem vitiat, vt abundè in methodo medicamēta cōponendi docuimus, an parui esse tibi debet singulorū simplicium delectus, si item pręparationis ratio simplicium vires auget, minuit, abolet, nouas acquirit, vt libro secundo explicamus: quam tu horum ignarus facultatem toti medicamēto tribues? Si deniq; mistionis modus ex eadem materia vnguentum, ceratum, emplastrum efficiat, an tibi est negligendus? Crede mihi absurdißimus est, ac sępe ridiculus, qui medicinam facit harū rerum ignarus, nō dico quoties medici imperiti enumerata simpliciū turba subscribant, fiat emplastrum, vel aliud, cum tamen ad hanc medicamenti formā scripta illa simplicia nunquam veniant. Quæ res medicum pharmacopœo ignorantiæ suspectū merito reddit. Pręterea multos me vidisse tam harum rerum imperitos, vt cum in officinas diuertissent pharmacopœorum, non modo simplicia vsu ipsis quotidiano celebrata non agnouisse, sed neque composita medicamenta illis prope cōtinenter in ore & calamo versata nouisse mollia ne essent an solida. an nō id est ignorantia rerum maxime necessariarum craßißima? Quam ne

exuant plærique, à medici dignitate alienum putant in medicamentarias officinas diuertere, ibi aliquandiu sedere, quæ componuntur obseruare. quę consuetudo, vt in Gallia Narbonēsi est antiquissima, vtinā hic saltem nūc inciperet ac procederet, spectarēt medici quàm fœde frequenter labuntur ob compositorum iniquitatem, & fortasse sua dignitate, si sciētia id minime possent sua, indoctos, aut impro bos pharmacopœos à praua compositione deterrerent. Hęc prolixius à me scripta quàm rei natura postulet, fortasse ineptus aliquis calumniabitur: cū tamē res ipsa longissimam efflagitet orationē, quę profligata multorum ignorantia omnes medici nomine dignandos in id studium impellere posset, ne posthac esset accusationi locus. Faxit deus, vt quisq; quā exercet artē pernoscat, & medicus nihil eorū ignoret quę ad morbos cito & tuto curādos vtilia, vel necessaria esse consueuerunt. Porrò medicum omnia hæc intelligere oportet, non vt in opus pharmacopœorum euadat (nisi siquando horum desiderio cogatur aliquid huius artis moliri) sed vt componenti pharmacopœo possit non modò adesse, sed etiā præesse. nec huius disciplinę ignarus quotidie describat simplicia quæ in emplastrum cogi iubeat, cum ex his quiduis potius quàm emplastrū perfici queat, quomodo cum amphora cœpit formari, currente rota cur vrceus exit?

Viue, vale lector, siquid scis rectius istis
Candidus imperti: si non, his vtere gratus.

DE PHARMACOPOEI OFFICIO.

QVANQVAM plurima cum medico habet cõmunia pharmacopœus, prudentiã natura inſitam, medicamentorũ abſolutam cognitionem, diligentiam in his omnibus quæ ſuarũ ſunt partium maximam, probitatem: tamen non pauca ipſi propemodum propria videntur, quæ tamen aliquãdo & medicorũ fuerunt cum ipſi medicamẽta parabãt, id quod Galenũ feciſſe paſsim ſcripta ipſius loquuntur. Eius generis ſunt medicamẽtorum delectus, ratione & experiẽtia ſumma quæſitus: deinde ſeruãdi hæc modus, & tempus quo vigent, aut iam viribus effœta ſunt ac exanimata. Item qua ratione vnumquodque ſit vtẽdum, ſiue illud ipſum per ſe, ſiue cum alijs coquẽdo & terẽdo, vel alia ratione præparãdo. Sit præterea doctus grãmaticam, vt compoſitiones veterum, & ſcripturas medicorum quotidianas intelligat, in quibus ſiquid interdum hi ſcripſerint largius aut parcius, aut ingratius quàm ægro huic cõpetere coniectet pharmacopœus, medicum amicè admoneat. Volumus pręterea pharmacopœum artem omnẽ medicamẽta deligendi, pręparandi, & componendi callere, cultu mediocri contentum, hilarem, facetũ, diligentem in rem ægrorum: non auarum, nõ libidinoſum, non ebrioſum, non contentioſum. Quę iterum illi cum medico ſunt communia, vt Hippocrates docuit libro de medici officio. Quibus animi & corporis, & fortunæ dotibus ſi præditus erit pharmacopœus, nihil inconſulto medico perito, cuiquam propinabit, præſertim magnarum virium, ſed neque quantũuis paruarũ, cum horũ vires neſciat: & plęrunque auxilia, hæc quanuis, vt videtur, imbecilla, tamẽ quantitate, qualitate, tempore inſalubria, magnorũ ſæpe morborũ ſunt occaſio, & legitimam curandi rationem peruertũt, dum ſub his curatũ corpus remedia iam maiora, ſed idonea non feret. Nihil etiã vel amore vel odio, vel metu, vel pretio, vel ignorantia peccabit. neq; venena, abortum faciẽtia, exoleta, adulterina, aut ſuppoſititia vnquam exhibebit: ſed medicum doctum conſulet quodnam ſimplex, aut compoſitum illius pœnuria volet ſubſtitui. Non augebit medicamẽti alicuius valentis quantitatem, vt vacuatione hinc largiore ſequuta dicatur medicamenta habere præſtantiora. Quam vellem huius ætatis pharmacopœos ad hunc ſe velut canonem conformare, & medicos ad ſuum. Non eſſet cur hodie tam neglecta iaceret medicina,

etiam multorum probris lacerata. Deum optimum maximum supplex oro, & obtestor, vt aliquando id studium in mẽtes medicorum & pharmacopœorum immittat, vt esse quisque quàm videri aut dici malit optimus, vel medicus, vel pharmacopœus. Quòd si diuinam illam gratiam neglexerint, faxit deus vt regia censura in eos aliquando animaduertatur, qui artem prius exercent quàm pernouerint hominum corpori tam salubrem cum recte obitur, tam insalubrem & perniciosam, cum inscienter tractatur.

De Medicamētorum simpli-
CIVM DELECTV RITE FACIENDO,
LIBER PRIMVS.

VOS TRES libros his mēsibus proximis sum pollicitus ad modum rectè medicamenta componendi pertinentes, præstare aggredior. Primum scilicet, de accurato medicamētorum simplicium delectu: Alterum de legitima ipsorum pręparatione: Postremū, de modo miscendi medicamēta componi idonea. Quod verò ad primū laborem mihi propositum attinet, quanquam rectè à Mesue tradita est methodus medicamenta purgātia deligēdi, & quam facile ad alia quoque medicamenta deligenda transferre possit lector non indoctus: tamen paucis visum mihi est eam methodum illustrare, & planiorē reddere locis aliquot communibus, à Mesue post Dioscoridem & Galenū obseruatis, nostro autem commētario latius effusis: quanquam & à me non pauca in hanc rem sunt dicta initio methodi medicamenta componendi: sed tamen quæ nunc trademus, neq; bis dicta, neq; ociosa facilè intelliges, si ea legeris attentius. Delectus itaq; medicamentorū simpliciū, vt aliarū rerum plurimarū præcipue sumitur ab ipsorū substantia, quātitate, qualitate, actione, sitū, & tēpore. Quædam enim ipsorū pręstantiora sunt si crassę sint substātiæ, alia tenuis, nōnulla densę, alia raræ. Sunt quæ magis leuitas commendet, quædā grauitas. Nec desunt quæ friabilia magis probamus, alia fractu & pulueratū cōtumacia. Adhæc glutinosa quædam, alia fluxilia. Aspera item nonnulla præponimus, alia læuia. Postremo hęc mollia alijs pręstantiora, illa verò dura indicamus. Hæc enim propria qualitatum tactilium nomina substantiæ per se incomprehensibili & indicibili tribuuntur: quòd eius crassamentum & ex elementis mistionem primæ sequuntur, & omnium post sapores (qui etiam ad has referri possunt, cum gustatus quoq; Aristoteli & Galeno quidam tactus sit) maxime demonstrāt. Ad eandem plenius declarādam non leuiter cōferunt sinceritas, impuritas, hepatis, ferri, aliarumque rerum nobis notarum, in substātia similitudo. Præterea substantiæ triplicis in vnoquoque, si obseruari queat, copia, penuria, mediocritas.

Quid autē hæc nomina qualitatum tactricum medico significēt, licet abunde sit explicatum libro secundo nostrę methodi medicamenta componendi, hoc loco tamen paucis perstringere non fuerit alienum.

Crassum seu παχυμερὲς, quod ęgrè in tenues partes comminui potest.

Tenue seu λεπτομερὲς, quod facilè in partes tenues cōminui potest, quod in siccis significat in puluerem tenuissimum: in liquidis verò, quod prompte latius se spargit, & corpus quaquauersum cito imbuit, ipsúmque velut vanescit, vt aqua vitæ, oleum terebinthinę, & oleum ipsum aquæ collatum. Lib. 10. simpl. ca. 3.

Densum proprie quod poros, id est, meatus paruos per se totum habet. Lib. 2. sanit. tuendę.

Rarum proprie quod poros per se totum habet magnos.

Densum per metaphorā & abusiue est coactum in se, vt aqua, terra. Rarū verò est laxū, vt ignis, aer: quanquā hæc elementa sint vnita, & ex similaribus natura partibus constent, nec vllos tales poros habeant.

Graue quod mole exigua pōdus magnum exhibet nobis vel stateris, qualia sunt aquea, terrea præsertim densa.

Leue quod mole etiā magna pondus exiguū præstat nobis, vel stateris, vt igneū & aereū corpus, præsertim rarum. Aqua autem quæ cito calefit aut refrigeratur, Hippocrati leuissima dicitur: non tātum proprie vt definiuimus, sed etiam per abusum, quod hippochondrijs non sit grauis, nec in his diu immoretur ob essentiæ suæ tenuitatem: quę facit vt cito alteretur, prompte in corpus distribuatur. Lib. 11. Meth.

γλισχρὸν, id est, lentū & glutinosum in solidis corporibus quod fractu est contumax, humore partes terreas glutinante multo, & tentioni cedente, vt in sparto, salice, corijs, tendonibus, ligamentis, quę tusa latescunt magis.

Friabile quod prompte friatur, & in puluerem abit, etiā digitorum compressu, vt amylum, cerussa, caphura. Lib. 7. Meth. in melle.

Lentū autem in humidis est quicquid ęgrè dissolubile adhæret, seu quod dum trahitur, aut digito vel alio tollitur, continuitatē longissimè seruat: & non intercisum nec abruptum, vt oleum, mel, adipes, pituita.

Lib.11. Meth. ῥυπτικὸν, id est, detergens, quod tantũ abest vt adhæreat, vt etiã quæ adhærent detergeat. Alibi autem in Methodo, ipsi glutinoso in humidis opponit Galenus fluxile & liquidum. Asperum non solum tactu inæquale, sed etiam gustatu partes inequaliter siccans, contrahens, humore terreo integens, quale acerbum austerum lene lubricum & æquale. in humidis verò quod linguæ, fauciũ, asperæ arteriæ, dentium inæqualitatẽ corrigit, vel replendo, vel modice tergendo, & laxando, quale dulce & vnctuosum.

Molle quod cedit nostræ carni: Durũ cui cedit nostra caro. De vtroq; plura li. 2. sanit. tuendæ, & lib. 5. simpl. cap. 4.

Ad crassum reducitur terreum, lapidosum, arenosum, astringens, opacum, crudum.

Ad tenue, aereum, igneum, coctum, vstum, amarum, acre, perlucidum.

Ad densum, solidum, coactum, compactum, vnitum.

Ad rarum, laxum, fungosum, solutum.

Ad graue, plenum, distẽtum, & si vis densum, succulentum, bene habitũ, probe nutritũ.

Ad leue, inane, foraminulentum, fungosum, rugosum, & si vis rarum, exuccum, emaciatum, marcidum.

Ad glutinosum, pingue, gũmosum, resinosum, mucosum, tenax, sibi fluendo continuum.

Ad fluxile, liquidum, pinguis, expers.

Ad læue seu lene & politum, vel foris tãtum enode, spinis carens, depile. vel etiã intus, æquale, sibi vbique simile, homœomeres, ac similare.

Ad asperũ foris, spinis armatũ, & his longis, breuibus, rectis, hamatis, hirsutum, lanuginosum, muscosum, capillatum. Vel etiã intus, inæquale sibi, partibus quibusdam dissimile anomœomeres ac dissimilare, grumosum.

Ad molle, tenerũ, carnosum, succosum, fungosum, muccosum, pingue, lentũ, & vitilium sorijque modo flexile, humidum.

Ad durum, firmũ, osseum, lapidosum lignosum, exuccum, solidum, aridum, friabile, rigidum, inflexile, fractu contumax, vegetum, adamantinum refertur.

Secundo loco cũ quantitas sit duplex multitudo & magnitudo, ab vtraque notæ etiam sumuntur: quibus intenti, hoc eligimus, illud reijcimus. Numerus enim singularis dualis, multiplex, vel aliter pluralis, radices, stipites, ramos, folia, flores, fructus, semina, cortices, & reliquas plantarum partes, atque adeo plantas totas, vel optatiores reddit, vel contemptiores ac minus salubres. quod in colocynthide planta & fructu, & alijs quibusdam recte Mesues commemorauit, & in multorũ aliorum delectu clarè apparet, tum ex nostris simplicibus, tum ex hoc lib. 1. Pharmacopœciæ.

Magnitudo autẽ latius patet, non modò quia magis ad deligendum pertinet, sed quia eius nomine interdum sola longitudo venit: vt Aph. vlt. lib. 2. Potest etiam latitudo sola intelligi, vel etiam sola profunditas: nonnunquam longitudo simul & latitudo, vel longitudo & profunditas, vel latitudo & profunditas, vel tria simul: quo significatu ferè accipimus. Huc pertinet quod in horum singulis contrarietas est, ratioque maioris & minoris in infinitum extenditur, & lõgum, breue, latum, angustum, profundum, elatũ, symmetrio sui generis collatũ, aliud magis & minus alio dicitur, idque paulo vel multo magis vel minus. Et inter hæc contraria, præter dicta, est mediocritas quędam indiuisibilis, alia maioris & minoris ratione diuidua.

Ad huius loci communis vastitatem pertinẽt nomina mensurarũ nobis notarum, digiti, & eius parui, maximi, medij, pollicis, palmi, dodrãtis, pedis, cubiti, & aliorũ plurimorum. Hinc dicimus deligendum hoc illud vel fugiendum, quod magnum est, enorme, procerum, vastum, corpulentũ, bene habitum, exiguum, gracile, strigosum, rugosum, marcidum, (nam hęc etiã quantitatẽ consignificãt) & item quod est pręditũ magnitudine digiti, pollicis humani, manus, palmi, dodrantis, pedis, semipedis, dimidij cubiti, cubiti vnius, duorum, trium, quatuor, quinque, seu digitali, pollicari, dodrantali, pedali, semipedali, bipedali, tripedali, cubitali, bicubitali, tricubitali. In quo sermonis genere magnitudo longitudinem potius declarat, quãquam & crassitiem & profunditatem consignificare possit: quarum alterutra dum nobis apertius significanda est, exprimitur, vt humani digiti, parui, indicis, pollicis, cubiti, baculi, vnius, duorum, &c. vel digitali, pollicari, cubitali, &c. crassitie vel longitudine. Id quod in profunditate similiter facimus freqũter, vtrãq; dimẽsionem crassitiei nomine cõprehẽdimus, dicẽtes hoc tũc esse vsui, quãdo est crassitie digiti, pollicis, cubiti, baculi. Est quando altitudo quoq; exprimitur, vt proteſorũ vtrinq; hominis brachiorũ altitudine est solanũ Dios. & phœnix herba sedigitalis seu senum digitorũ.

Eodẽ modo in contrarijs, paruitate, breuitate, angustia & gracilitate, maioris & minoris ratio exercenda est.

Ex loco enim fertili plantę & animalia auctiora & pulchriora euadũt:eadem ob id vel deligenda vel interdum fugienda. Scillam nanque enormem (qualis terra feraci prouenit) Galenus damnat, improbat & strigosam flaccidamque: bene habitam verò & magnitudine mediocremcommendat.

Qui autẽ locus cõis in qualitate est, notarũ ad deligẽda medicamẽta necessariarum estfœcũdissimus. Hinc probamus aut improbamᵘˢ medicamẽtũ hoc illud calidũ, frigidũ, humidum, siccũ, principio medio fine, ordinis primi, secundi, tertij, quarti. Ad hæc hac vel illa prędirũ facultate, secũda, tertia, & sapore, odore, colore, has qualitates primas cõsequẽtibᵘˢ

Sapore quidem vel nullo apparente, seu aqueo & fatuo, vel gustũ astringente, seu acerbo austeróve vel acido vel dulci, vel vnctuoso, vel nitroso seu salso, vel amarovel acri (ad quẽ feruidus, linguam erodens, causticus, id est, vrens reducitur, vt ad dulcem melleus, suauis, iucundus (vel ex horum quibusdam misto vt vinoso, medicato, vel rei alicuius notæ vnicũ saporẽ, & ob id insignẽ, sed fere inexplicabilẽ nactæ, vt sapore aloes, piperis: hoc illud est præstãtius, vel deterius. Sed dũ sapore medicamẽta exploras, præsertim acria, aromatica, amara, salsa, ne gusta eodẽ tẽpore multa, vt nõ tibi imponat gustatoria qualitas linguæ ab his tradita: quam tamen aqua pura gargarizata, aut papyrus mansa delere putatur.

Odore vero, iucũdo, suaui, bono, ingrato, fœdo, tetro, acerbo, austero, acido (tot enim sunt differentiæ odorum quot saporum, sed nominibus non designatę) odore item croci, bituminis, cucumeris, vel alterius cogniti, & odore eximio prędiri, sed indicibili, & qui in nullã prædictarũ differentiarũ rectè õferri possit. Sic odore vinoso aromatico medicato, illud hos commendante, iucundo. Hoc illud esse debet, non debet hoc grauiter odoratũ, alitu terram, hircũ, picem, resinã pineã bitumen, olẽte, viroso, aspero, est melius vel peius.

Gal. lib. de nat. hominum.

Colore deniq; nullo insigni, vel albo pallido, rufo, flauo, rubro, viridi, liuido, nigro, vel horum medio (vnde hoc illud ὑπολευκὸν ὑπώχρον ὑπόπιῤῥον ὑπόξανθον & similia Græcis dicũtur, vt latinis subalbum, suppallidum, subrufum, subflauũ vel albicans, pallescẽs, rufescẽs, flauescens, vel in album pallidum, rufum, flauum inclinãs) vel ex horum quibusdam misto, vnde λευκώχρον ὠχρόπιῤῥον, ὠχρόξανθον, πιῤῥόξανθον & similia Græcis sæpe dicũtur: nobis ex albo pallidum, ex pallido rufum, vel in pallido flauũ, ex rufo pallidum, vel pallidum in rufum inclinans, vel cum rubore albescens cinereus ad ceruleum vergens & similia. Sed id illustrius apparet in semotis coloribus quam natura propinquis. hanc verò naturę in coloribus propinquitatem ordo nobis Galenum lib. 1. cris. sequutis seruatus ostẽdit. Albo enim pallidus vt situ hic est proximus, sic natura, & alij similiter.

Colorum differẽtię & in his ordo Gal. libro 1. Criseon.

Ad album verò reducitur color lacteus, niueus, fulgore & nitore alabastri.
Ad pallidum cinereus, plumbeus, buxeus,
Ad rufum melinus. i. mali cydonij, fuluus, rutilus, igneus.
Ad flauum aureus, luteus, croceus diluti aqua croci color.
Ad rubrum, roseus, sanguineus, puniceus, purpureus, vermiculus.
Ad viridem, herbaceus.
Ad liuidũ cæruleus, glaucus, cæsius nonullis dictus, ferrugineus. & interdum cinereus plumbeus, buxeus. hæc enim ambigunt vt in suis in artẽ medicam Galeni comentarijs apertè demonstrat Martinus Acacia, medicus longe doctissimus.
Ad nigrũ tenebrosus, opacus, terreus, bituminosus, fuliginosus.

A figura quoq; non leuis est ad medicamẽti delectum coniectura, quod hæc sint vtenda vel vitanda quæ figura sunt eleganti, speciosa, circinata seu rotunda & circulari, trigonia seu triquetra & triangula, quadrata, quadrangula, multangula, mucronata seu acuta, obtusa, recta, obliqua, transuersa, solida, fistulosa, spongiosa, multifida. Alia item figura, forma, specie, aspectu, effigie, imagine, modo, ritu oculi, oculi bubuli, capitis taurini, cornu caprini, caudę scorpionis, pulicis, ricini animalis, vitulinæ naris, cyrrorum polypi piscis, testiculorum canis, vel alterius, capillorum, ligulę, ligulę bubulæ, aurium muris, delphini: pennarũ auis, geniculata raro, crebro fruticosa, iuncea, tuberosa, bulbosa, fibrosa, cæpacea, pomi, pyri, cotonei, glandis, oliuæ.

Horũ autem vel omnium vel plurimorũ exempla postea leges frequẽtissima in particularium delectu, & in notis à similitudine sumendis.

Probantur præterea aut reprobantur nũc similia, nunc dissimilia, vel inter se, & in aliqua plantarum specie, vt absinthium ponticum sit simile santonico: abrotonum mas, dissimile fœminæ.

Vel in aliquo genere superiore propinquo sumitur similitudo aut dissimilitudo qualitatum quarundam prædictarum, atque adeo substantiæ & quantitatis, & actionis: vt in

herbarum genere, absinthium seriphium est deligendum simile abrotano, sapore amaro, & foliorum habitu: vel in toto plantarum genere, vt chamædrys, chamepitys herbæ sunt similes quercui pinui arboribus. Vel in genere diuerso, vt aloe optima sit similis hepati: ascyri folium cribri modo foraminulentum, ambitu serratum vrticæ folium, illud in arcum flectitur. Vel ancorę modo est, vel crescentis lunæ ritu incuruũ, venosum, gibbosum, dorso elato, galeri, petasi, pileoli, lanceę, lanceę cuspidis, cultelli, securis, acetabuli, vasculi, calathi, disci, clypeoli, fusi, pali, clauę, pistilli, iunci, festucarum, fœni, vitilium modo formatum. inflexile, virgatum, velut lineis intersectum. alarum cauis binis, pluribus, virgis arborescẽtibus specie capituli rotundi, verticillorũ, pedum lecti, stellarum, tomentosa lanosaque pube obducitur dictamnus. bullæ in dipsaco spinosæ. flos comicis personis hiantibus similis. radice hoc esse debet crebro geniculata vel geniculis duobus tribus crebris dissecta, tubarum modo in se inuicẽ infarctis radicibus, stipitibus condylorum modo tuberculis quibusdam excrescentibus.

Horum nihil negligendũ est ei qui probe volet medicamenta simplicia deligere, quibus singulis aliqua ex dictis insunt accommodatissima ad ipsa cognoscẽda & deligenda non mediocriter pertinẽtia. quod exẽplis q̃ verbis pluribus probare maius erit operæpretium.

Quarto plantarũ & aliorum simplicium medicamentorum delectus sumendus est à situ & loco, nõ modo generali & regione, vt castorium sit ponticum, cuminum Aethiopicum, glycyrrhiza cretica: sed etiam à particulari, in singulis regionibus, loco nẽpe calido, frigido, humido, sicco, horũ medio. Plantæ enim calidę in locis calidis valentiores euadũt: præhumidæ locis siccioribus castigantur. Quæ ratio in animalibus quoque recipienda est. Sub loco autem & cælum, & flatus ventorum comprehendas oportet. Ob id ad locum calidum reducimus apricum, æstiuum, inter tropicos aut proxime ipsos, insolatum. qui in meridiem sit apertus austro perfletur, montes habeat septentrionibus obiectos, vt Galenus docet in secessu Tabiarum.

Ad frigidũ vmbrosus, nemorosus, arboribus sepibus & alijs stirpibus confertus, quercetis, frutetis, dumetis defensus, muscosus, saxosus, montosus, opacus: parietibus, arboribus vel alijs: & item polo alterutri proximus, in parte Alpium aut Pyrenei Septentrionẽ spectãte situs, niuosus, glacialis, aquis niuosis & glacialibus riguus, borea & aquilonibus perflatus, soli auersus obiectu montium.

Ad humidũ, quod in aquis viuit aut versatur, & ipsis dulcibus, salsis, fluctibus, torrentibus, pigris, rapidis, stagnantibus, paludosis, paludibus æstate siccatis, lacubus, radicãs, sine radice innatans, aut prope aquas easdem & scatebras, fontes, canales, fluuiorũ ostia, alueos in conualle aquosa, loco vliginoso, pratis, puteorum parietibus & muris alijs humentibus, saxis rosidis, stillicidijs, fossis vrbium. Hinc fluuiales, maritimę, pratenses, aquaticæ plantæ alijs sui generis alio loco educatis præstantiores sunt vel deteriores pro varia ipsarum natura, & expetita nobis earundem facultate.

Ad siccum, editus, montosus, tumulosus, cliuosus, saxosus, petrosus, scrupulosus, tophaceus, pumicosus, salebrosus, sabulosus, arenosus, argillaceus, præruptus, scopulosus, promontorijs altus, asper, tenuis, sterilis, perflatilis, in semitis, vijs, itineribus, in aggeribus viarum & murorum, in ruderibus, & ruinis, aut circa ruinarum rudera, domos in parietibus, muris, murorum crenis & minis, in tectis recentibus, vetustis. Quanquam horum quædam aliquãdo humectata esse possunt, vt petrę litorales, testæ piscium, quibus muscus marinus innascitur.

Ad medium horum seu temperatũ reducitur locus regionum temperatarum, vernus, & magna ex parte campestris, planus, pinguis, fœcundus, cultus, aruum, in segetibus, tritico, hordeo, leguminibus, vinetis, hortis.

Ad locum item & sitũ connexio reducitur & vicinia. Plantæ enim maleficæ & ipsarum fructus sunt innocẽtiores si multæ simul ex eodẽ loco venenosam, sed sibi familiarẽ substãtiam trahant, & multi fructus malefici ex vna planta. Ob id thymelęam, colocynthidem, scillam in loco aliquo solam recte damnat Mesues, præfert quæ multas congeneres simul nutritas habet. & colocynthidis fructũ si vnic⁹ erit aut paucus improbat, numerosum pręfert. Rationabile enim est vt plantas benignas si paucę sint vberiorẽ succũ benignum trahere, & ob id salubriores esse: sic maleficas venenosam loci malitiã exhaurire, & in se trãsferre: quem & largiorem & vehementiorem paucæ quàm multæ in se trahant necesse est. Sublimis quoque situs, infernus, dexter sinister, anticus, posticus quidam est, sic misy chalcitis sori situ diuersa metallica substantiam indicant & facultatem diuersam, & tartarũ in summo vase vinario melius quã in lateribus, & cadmia botryitis melior alijs, & pompho-

lyx spodio pręstantior: sic densi fructus quia conferti & compressi male nutriuntur, male coquũtur, male difflantur: cõtrarij contrà laxi enim & rari partus plantarũ, & animalium, vberius alimentum trahunt. ob id meliores sunt si nobis salubre est id alimentum: peiores si insalubre, vt in colocynthide Mesues probè docuit. Et plantarũ partes humi repẽtes rectis alijs meliores, vel contrà: & in orbẽ circũacta radix, vel altera alteri insidens, vel sibi inuicẽ implexæ radices, & partes mutuo cõtactu inhęrẽtes, dissitę, superficiarię, profundę. Cum verò tẽperamentum medicamẽti vt aliorũ sit causa facultatis, & facultas actionis, & actio operis ipsius, vt docet Gal. lib. de facul. natu. & lib. de vsu partiũ; quę ex naturali cuiusque potentia, deligendi ratio sumi potest, ea nobis ab actione tanquam sensu notiore sumitur. Ab actione igitur facultates, primas, secundas, tertias, quartas consequẽte delectus medicamentorum sumitur, estque hęc nota maximarũ virium. Quo niã tamen de omni genere harũ facultatũ nobis abundè est dictũ initio lib. 2. nostræ methodi medicamẽta cõponendi, necesse non putaui huc ascribere. Harum autẽ differentiarũ & notarũ, vel plurimarũ, vel omniũ, vel saltem quarundã, in singulis simplicibus medicamẽtis exempla plurima tibi Dioscorides suppeditabit, non pauca Galenus, & qui post eum de materia medica scripserunt.

Adde quòd vt tota substãtia nobis alimentũ est familiare, sic plantis suũ. quò fit vt non omnis ferat omnia tellus, nõ solum quia calidior, frigidior, humidior, siccior, aut per coniugationẽ quam ipsius plantæ vel animalis naturæ cõueniat: sed quia in ea alimentũ plantæ & animali cognatũ desideratur.

Nec tantũ hæc in plantis totis, sed ipsarum partibus singulis sunt exploranda, (vt idem de animalibus, & ipsorum partibus, & terreis corporibus tibi persuadeas) quales sunt radices, trunci, caules, culmi, festucæ, rami, virgæ, surculi, germina, sarmenta, viticulæ, adnata, capreoli, spinæ, cirri, pediculi, folia, flores, fructus, semina, siliquæ, vascula, capitula, calyces, vmbellę, corymbi, comæ, spicę, pappi, ligna, cortices, succi, liquores, lachrymę gummosæ, & resinosæ, & si quę sunt eiusmodi.

Quintò & vltimò tẽpus in deligẽdo medicamẽto multiplex obseruãdũ est, ętas scilicet, pars anni qua collecta sunt & reposita, aeris constitutio serena, pluuia, ventosa, his viuẽtibus aut repositis, pars diei varia, duratio & seruatio longa, breuis. Quæ alia tẽpus indicet diximus lib. 2. nostrę methodi.

Virtus enim alia vt & tẽperatura est neophytis & teneris, alia adultis & senescentibus. vis item alia euphorbio recens collecto, atque alia veterato. Plantæ item calidæ, siccæ, si aer sit calidus, siccus, sunt meliores. Ob id plantas Italicas aromaticas Creticis non cedere dicit Galenus, si aere non fuerint pluuio educatæ. In singulis tamen partes deligendæ sunt, omniũ præstantissimæ & maximè medicamentosæ, si his viribus egetur. Est enim quando ignobilioribus & imbecillioribus est opus, ob affectus ægri, aeris naturam. Præstantissimæ verò tum ex prædictis conditionibus, tum ex his quæ in singulis particulatim dicendæ sunt coniectantur, ratione eadem quæ in plantis dicta est, in animalibus quoque & corporibus terreis seruata. De tẽpore verò collectionis Dioscoridis verba hęc sunt, Imprimis curandũ est, vt quæ in vsum reponenda sunt medicamenta, suis tẽporibus singula demetantur. Ex hoc enim fit, vt quædam viribus magis valeant, alia sint inefficacia. Primum itaque cælo sereno plantæ legantur. Magni enim refert inter colligendũ si vel squalores & siccitates vel imbres infestent, quemadmodum si loca quibus hæc prodeunt sint montana, excelsa, perflata, frigida, sicca. In his enim locis vires habent longè valentiores: contrà verò quæ in campestribus, riguis, opacis, cæterisque locis à vento silentibus, plærunque degenerant, & minus valent viribus, præsertim si non suo tempore legantur, vel vitiata, & prę imbecillitate languentia. Ignorandum nanque non est, multa pro soli & cęli natura ac temperie citius aut tardius adolescere, nonnulla vi propria, etiã hyeme frondere & florere. Sciendum præterea est, quædam in herbaceis medicamentis, vt veratrum vtrunque multis edurare annis, alia post trimatum inutilia. Quę verò herbę sunt fruticosæ vt stœchas, trixago, polium, abrotanum, seriphium, absinthium, hyssopum, & alia id genus, dum semine prægnantia sunt, demetenda. Flores verò, antequam sponte suã decidãt. Fructus autem dum maturi sunt, vt semina dum siccari cœperũt, priusquam defluant, herbarum & foliorum succos elicies, cum primum cauliculi germinant. Lac & lachrymæ excipiuntur caule inciso per summum adolescentiæ vigorem. radices & liquamenta corticesque ad recondendum eximantur, cum primum herbæ suis folijs exuuntur. Si purę sunt & nitidæ, siccentur & reponantur loco non vliginoso: quę autẽ terreno aut luto sunt sordidæ, aqua prius abluantur. Flores, & omnia iucundũ odorẽ reddentia, arculis tiliaceis æ-

dium parte siccissima reponantur. Est quãdo chartarũ inuolucris & folliculis suis semina vtilius & innocentius seruantur. Liquidis medicamẽtis densior materia, argentea, vitrea, cornea conuenit: fictilis etiam modo rara nõ sit: & lignea, præsertim è buxo: ęnea verò vasa ocularijs medicamentis, & liquidis, & his omnibus quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autẽ & medullas stanneis vasis, seu plumbo albo recondi conuenit. Hæc Diosc.

Finem labori proposito imponemus, vbi locum Mesuæ, quo quædam medicamenta purgantia cælo & solo simili meliora euadere scribit; sed sine exemplis explicauerimus: sumpta ab animalibus analogia. Nam vt animalium naturæ, hoc est temperaturę, & ętates, & morbi calidiores ad hyemem, regionem frigidam victus rationem refrigerantem tãquam contrario excessu frigido, illorum caliditatem immodicam corrigentia præsidia bene se habent, ad æstatem verò regionem calidam victum calefacientem ceu intemperaturam augentes causas, male: & contrà naturæ ætates, morbi frigidiores ad æstatem calidam regionem victum calefacientem benè se habent, quod ab his contrarijs illorum à temperato recessus corrigatur, male verò ad hyemem regionem frigidam victum refrigerantem tanquam affectus illos propter similitudinem aucturas causas, & simili ratione humidiora hæc ad causas siccantes, & ficciora ad humectantes melius habent: sic planè in plantis apparet, quibus vt animalibus insitum est alimento familiari nutriri, quibusque vt animalibus consueta victus ratio naturam seruat, si est victus illarum naturæ similis, aut nouam facit si dissimilis. Ob id plantæ intemperatiores, id est, calidiores, frigidiores, humidiores, ficciores, solo & cælo & alimento ipsis contrario emendantur, & ad temperaturam mediam, quoad fieri potest, inclinant: nisi quas multum calidas frigidas humidas siccas expetimus. tales enim solum & cælum & alimentum simile conseruant: mirum ni etiam intendant. Quæ verò animalium temperatura est omnium extremorum media, iniurijsque omnibus omnium maxime resistit, illa similibus temperatis seruatur. quòd Galenus dilucide lib. prioribus sanitatis tuendæ demonstrauit. Sic plantæ temperatæ cælo & solo temperato conseruatæ, meliores euadunt: nisi ad effecta alia has calidiores, frigidiores, humidiores, ficciores requiris. Tũc enim solo & cęlo dissimili, & à sua natura temperata diuerso, hoc est, calidiore si calidiores vis: frigidiore, si frigidiores: humidiore, si humidiores: ficciore, si ficciores expetis, emendantur: & calidę siccę calido sicco solo & cęlo. Ob id Creticas plantas plurimas ad thiriacam, & alia medicamenta, & Italicas si solum & cælum sicca fuerint, præponit Galenus. tamẽ in his est quadam prodire tenus, sed non datur vltra. Nam eædem ex India aut AEthiopia fuerint deteriores, licet illi tractus plantas quasdam habeant eximias, vt Aethiopia cuminũ, Troglodite myrrhã, India nardũ & malabathrũ, & alia plurima, quæ inde largo prouẽtu Lusitani nauigationib⁹ ad nos cõuehũt. Quæ igitur ad methodum simplicia deligendi pertinent, vbi ex locis prius dictis memoria tenebis, eandẽ in particularibus ipsis exercere oportet, ordine illo quẽ in simplicibus seruauimus. De radicum itaque delectu primum dicamus, in quibus vt alijs plantarũ partibus, propterea quod nostrates communem quandam deligendi rationem sustinent, de his etiam cõmuniter scribemus: de exoticis verò singulatim, tum quòd hæ sunt cariores, & ob id ab exteris adulterari solitę: tum quòd hæ quia infrequentes magis, etiam exercitatos fallunt.

Tempus colligẽdi — Radices autẽ omnes incipiente foliorũ defluuio legendas, & cælo sereno, censuit Dioscorides, cui in qbusdã Galenus & Auicẽna & Mesues cõsentiunt, in alijs diuersa sentiunt, vt post leges. Sunt contra quibus placet magis, radices esse legendas priusquã in caulem, folia, florem, fructum, semen, vis plantæ propè tota erumpat. Defluentibus autem folijs eas esse fœtis animalibus similes, hoc est, velut semianimes ac multum imbecillas, nisi siquæ tantum habebant virium, vt etiam earũ satis retineant arefacto caule, vt scilla. quomodo valida animalia etiam fœta adhuc robusta permanent: nisi dicas etiam in illis quæ viuæ & veteri radice repullulant, saliuam vitalem plantę velut sanguinẽ per caulem priusquam arescat in radices, licet nõ totum, refluere, vt in arboribus fit, alio quouis tempore colligi possunt, quæ hominum cultu & satione crebra in omnem anni partem vegetę incidunt. quales ferè sunt hortenses, alimentosæ, vt apij vulgaris, buglossi vtriusque, betæ, lactucæ, intybi, oxalydis, rhaphani, napi, pastinacę, sisari, cari panacis, cępe, porri, allij: & pręter has erraticæ, dauci, gingidij, caucalidis, ari, dracunculi, cyclamini, periclumeni, cotyledonis: nã hæ quinque, vt bulbosæ quædam aliæ etiam æstate siccatis folijs, plenæ sunt, & frequẽter autumno regerminant, alimenti pinguis & crassi copia.

Quæ verò solius naturæ sponte crescunt, aut semel à nobis tempestiue seruntur aut plan-

tantur, fere sunt optimæ, solo aut vere aut (vt dixi) autumno, paucissimę ęstatę, aut hyeme. Quin & hæ quas multis anni partibus communes diximus, sunt præstantiores cum tempestiue satæ adoleuerunt, & vigent: alijs verò temporibus ignauiores, quando vt quadam & holitoris opera & irrigatione coguntur adolescere, sub cælo sibi parum propitio: quale æstiuum est, ac autumnale, & hyemale. Sic vere ipso, quãdo primum germinare incipiũt, nobis legũtur in annum, enula, althæa iris, acorus, symphytum, ruscus, asparagus, petroselinum, apium, fœniculũ, bryonia, cyperus, rubia, saxifraga, valeriana, eryngiũ, tormentilla, pæonia vtraque, polypodium, gramen, *lilium*: nisi recentibus aliquando sit opus, sed quæ omnino erunt *imbecilliores*, quam si quo tempore recentes colligi debent in vsum venissent. Omnes tamẽ *integræ sunt, si fieri potest, vellendæ*, & vnaquæque in solo & cælo suæ *naturæ familiari*, quod experientia confirmat. Nam tunc bene habitæ sunt, nec enormes ob *alimenti* copiam: nec strigosę, & marcidę, & tenues & rugosę ob eiusdem inopiam. Mox aqua lauandę sunt, & radiculę purgãdę, multę etiam elignandę: quædam verò crassæ & magnę etiam in taleolã secandę, posthæc siccandę in sole, vẽto, interdum igni, vt in siccatione lib. 2. dicemus, nisi recentes sint vtendæ. Igni autẽ præcipue siccantur, quando cælum est nubilum, aut hyems, aut quando mox siccatis opus est. Adde, quòd in his & alijs plantarum partibus non solum tempus colligendi legitimum est obseruandũ, quale multis radicibus est plenilunium natura humidissimum, sed etiam repositio commoda & duratio. Non enim sunt reponẽdæ nisi exquisitè siccatę, ne putrescãt: nec loco humido, puluerulẽto, non perflato reponendæ.

Radices supra tres annos nõ seruãtur *Auicẽnæ*. Quæ *enim crassæ & densæ* substãtię sunt tandiu seruari possunt, vt *radix bryoniæ, rha põtici*, peucedani, *mei, aristolochię*. Quæ verò *tenui* & rara constant substantia, vt asari, apij, petroselini, saxifragiæ, dictamni, tormentillę, quotannis sunt mutandę. Radices autem legendas cum folia cadunt, etiam censet Auic. canone 2. & Platearius in Aristolochia. Quædam tamen alijs temporibus saladino leguntur, vt veris fine, aut æstatis initio, acorus, gentiana: aut mense augusto quando etiam spina alba vulgo bedegar, ruscus, bryonia, cyperus, iris, enula campana, dictamnus vulgaris, pæonia, glycyrrhiza, vt septembri peucedanum.

Octobri cyclaminus, recens & siccus efficax.

Decembri eryngium ijsdem leguntur.

Efficaces autem illi quoque seruantur annum vnum, pęonia vtraque, peucedanum.

Duos, meum, iris, cyperus, maior & minor dictannus.

Tres, acorus, chelidonium, enula, saxifragia, valeriana, pyrethrum.

Decem costus, œnanthe, rhaponticum.

Daucus autem asarum, *& aliæ radices multæ recentes sunt meliores*: recõdita autem prope omnia quia sunt essentiæ tenuis parum diu seruantur efficacia, præsertim puluerata.

Asari radix ampla, spissa, odore tenui, sapore acri, & parum astringente. Mesues in simpl.

Eryngij radix eligenda ampla alba tenera, quę condiatur. Idẽ initio Anti.

Radix satyrij plena & recens, non flaccida & emortua ad diasatyrion. Ibidem.

EXOTICAE verò radices sic deligantur.

Acori radix similis ireos radici .i. complicata in obliquum, geniculis intercepta, candida, gustu acri, & modice amaro, odore iucundo, calida. sicca ordine tertio, densa, plena, carie nõ exesa, qualis à Colchide & Galatia affertur: quæ à quibusdam galanga maior vocatur, quod sit vtraque crebro geniculata & odore aromatico: sed hęc iridis magnitudine, illa cyperi. Diosc.

Vulgaris acorus huic diuersissimus tota sua natura, non vsurpandus, nisi medicus ad refrigerandum & siccandũ imperauerit. Quod si qua huius generis in locis siccioribus educata & calidioribus naturam acori prędictã aliquid induerit, vtraq; acorus esto, ille indicus, hic nostras imbecillior.

Agaricus fœmininus rectis intus venarum discursibus constãs, sapore initio dulci, mox amaro, tandem etiam subacri & subastringẽte, leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, splẽdidior quã mas, in fracturis suis, filosus neruorũ modo .i. grauis, densus, durus, niger, lignosus, longus, interdum rotundus, sed vbique compactior & obscurior, superficie nõ densa, sed rara. tota fœmininus preterea, sede vero & radice semiuliginosa & semiputri gignitur in Agaria Sarmatię regione, & inde appellatur: hodie ex alpibus metitur. Diosc. gal. Mesues.

Hæc autẽ ἐπιφάνεια, id est, superficies seu facies summa, seu cũ Mesue pars superior, quanuis tota vndique superficies intelligi possit, tamẽ quæ pro situ in arbore vario est agarici pars superior, vti à Mesue rectissimè dicitur, ea potior videtur, quia magis aerea, & ob id leuior

rarior, &c. cum aereum ob insitam leuitatem sursum feratur, vt in eodem terrenum & aqueum deorsum: siue autem ea pars superior sola, siue etiã tota eius superficies optima est, non est nobis purgantibus agaricum excidenda & abijcienda quorundam more. Nec ita superficiem ad viuum intellige, vt sola velut cuticula sit vtilis, sed illę partes quæ subsunt quo ipsi optimæ sunt propiores, eo meliores.

Aristolochię clematidis longa radix nobis est perfreques, lõga, rara, rotũdę verò in agro Nemausensi plurima, etiam hic crebrescit, Effodiẽda est messibus & desquamato terreno seruanda. Legẽdam vtranque plenilunio, vt alias propè omnes quidam contendunt: sic enim pleniores cum sint, siccando minus flaccescunt, alio tempore lectis magna sui parte siccando vaporantibus, & marcescentibus. Eligenda vtraque bene habita, & si est sicca, minus alte rugis striata, carne multa, firma, odore & sapore vegeto, sed suo, nõ puluerulenta dum frangitur, nec situ obruta, nec carie aut teredinibus exesa. Quæ bonitatis notæ reliquis propè plantarũ partibus sunt cõmunes. Pontica autẽ & Cretica est pręstantior.

Serapio Manard⁹ Behen accipiantur Armenia, calida, humida, odora, rubra potius quàm alba: quæ verò hodie in Italia & Prouincia inodoræ reperiuntur radices, & pro behen supponuntur, vel alię sunt ab Armenijs, vel saltem his minus efficaces. Harũ loco placerẽt magis radices eryngij, Behen rubrum folio lapathi rotundi prope Burdegalam locis aquosis plurimũ, ac inde in alias Galliæ partes transportatur: album in Prouincia crebrius.

Bryoniæ radix foris cineritia, intus albicans, ampla, cõsummata, colligatur veris initio.

Dios. Gal. Calamus aromaticus, calidus siccus, ordine secũdo, partiũ nõnihil tenuium, fuluus, intus albicans, odore *fragrantissimo*, dense geniculatus arũdinis modo, cętera mollis tactu, lentus in frangendo, cõfractus autem in *assulas dissilit*, non totum raphani modo rumpitur, fistula intus plena araneorum, casię gustu, leuiter astringens, & cum quadam, *sed minima* acrimonia amarus, in mãdendo glutinosus, ex India defertur, teredinibus facile tentatur.

Hor. Manardi. Qui verò in officinis, est nõ calamus, sed radix est, neq; ea calami, sed plãtę alterius: neque ex India videtur afferri, quia vili venditur, & sæpè recens multum cernitur. Ob id inter radices eũ recensui, iustius inter ligna locandũ: si verus habeatur, triennio seruatur.

Dios. Gal. Centaurij magni radix, acris, astringens, subdulcis, subamara, rubescẽs, crassa, grauis, solida, tripedalis (si integra est) succo pręgnans dum recens est ex solo pingui & aprico Lycię, Peloponesi, & aliarum multarum regionum, annos decem seruatur. Radix autem centaurij parui, medicamentis est inefficax.

Ibidem. Costus subamarus, modicè astringit, acer adeò & calidus vt vlceret, cãdidus, leuis, eximia odoris gratia, recens, abunde plenus, densus, siccus, à teredinibus non exesus, Arabicus. Post *hũc indicus*, tertius *in bonitate Syriacus*, grauis, colore buxeus, odore *feriens*. hodie Lugduni *frequens* est Arabicus, non tamen quẽ *Arabici* scriptores dulcem & amarum soli inuexerunt. Costi nigri mentio fit Dios. in rha pontico.

Mes. Dracunculi radix legenda vere, aut æstatis initio, ampla, completa ex loco libero, hæc etiam nostras est, rarò externa huc conuehitur.

Dictãni radix Dioscoridi calefacit, alijs folia magis celebrantur calida, odorata, rotunda, parua, densa, lanugine vtrimque intecta. Cretica metitur æstate & autumno. Quæ verò radix dictamni ab officinis supponitur alba, tenuis, elignata, propè inodora, minimũ amara, nullo exiguove caloris sensu pseudodictamni fuerit potius aut herbæ nescio cuius qua abiecta, potius pulegio vtendum est.

Serapio. Doronicũ, radix parua, foris subflaua, intus alba, dulcis, calamo aromatico similis colore & figura.

Dios. Elleborus albus radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblõgo & exiguo capite exeuntibus, cæparum modo fibratis. optimę sunt candidæ, friabiles, carnosæ, mediocriter extentæ, nec iunci modo mucronatæ, nec in frangendo puluerem emittẽtes: suntque medulla tenui, gustu feruente, nec tamen id vehementer, nec saliuam subinde ciens. Quæ enim confertim eam contrahunt, strangulant. Laudantur ex montibus & asperis, Cyrenaicæ, Galaticæ verò & Cappadocicæ & Italæ sunt periculosiores. Omnis albus est periculosus Mesuæ, non item Græcis authoribus. Eidem minus acer & mordax, nec statim initio albus quam niger, sed amarior est ac diutius seruari potest quã niger, cætera nigro similis.

Mesues. Cortex radicum fibrosarum, asari colore, fractu facilis medius crassi tenuis, antiqui recentis grauis & leuis, aut potius leuior quam grauior, legitur vere & æstate Mes.

Dios. Elleborus niger radicibus cohæret nigris tenuibus à capitulo cæpę simili, cõfibratis, vt albus, quarum est vsus. Optimæ sunt corpulentę, plenę, in quibus sit tenuis medulla, acres gustu & feruentes in collibus, asperis & sitientibus locis, vt Anticyra, Helicone, Parna-

ſo, Aetolia. Addit Meſues fragiles, leues, aſperitatiſque expertes, læuiores quã grauiores, tenuium & craſſarum, recentium & vetularum medias. Salubrior eſt albo, colligitur vere & æſtate. Meſues.

Eſulę minoris radicis cortex eligẽdus, tenuis, leuis, fractu facilis, rubeſcẽs caſsie fiſtulæ modo poſt ſex à collectu menſes, ex loco libero collecta initio veris. In fine veris, autẽ lac eius colligendum eſt.

Galanga eſt radix ſublubra, vel rufa, geniculata, intorta, grauis, ſapore acerrimo, linguã admodum vellicante, calida ſicca gradu tertio, odore & figura quadam cyperi. Vnde quibuſdam cyperus Babylonicus dicitur, indicta priſcis, alba, odoris & ſaporis gratia carẽs. puluerabilis multum abijcienda.

Gentiana notis tantum communibus nititur, ex Iura monte in Gallias totas diſtribuitur, colore foris buxeo, intus crocãte, amariſsima (ob id aloe Gallica dicitur) dura, parum rugoſa, frãgi contumax. In hortos Parrhiſienſes translata, minus efficax adoleſcit. Actuarius Serapio.

Glycyrrhiza quannis in Gallijs paſsim luxuriet, laudatur tamen Galeno magis Cretica, aut ſaltem Hiſpanica, vel ex locis alijs minus humidis: colore eſt foris buxeo, ligno lento & fractu contumaci, intus multum croceo, ſitimque manſa extinguente, ſapore ſubacerbo, dulci. quibuſdam melior eſt nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis. Improbatur intus alba vel nigra, excucca, vetus, fragilis rhaphani modo, & inter frangendum puluerem edens: quæ nota in omni parte plantæ, ſi pręter naturam adeſt, vetuſtatem prodit. Dioſc.

Hermodactylus Meſuę probatur radice rotunda, ampla, foris & intus multũ alba, mediocriter dura, ex loco edito lecta, calida & ſicca initio gradus ſecundi: laxa verò, rara, leuis, eſt imbecilla: rubra & nigra, mala. Quæ in officinis eſt, affirmatur mihi ab his qui legerunt frequenter in Gallia Narbonenſi & Prouincia, *eſſe folio nigro, porraceo, flore* per autumnum croci ſine croco tamen, *foris nigra radice*: quæ res declarat eſſe colchicum innoxium, tamen aut ſaltẽ innocentius experimur forte: quia ſiccatum eſt, niſi recens nobis vſurpatur.

Iris illyrica veteribus propè ſola laudatur. parua, denſa, frangi contumax, ſubruffa, intus albior, amara, ſternutamenta dum tunditur ciens, odorata. Florentina tamen ſola nobis hodie inculcatur, cum Gallica alba purgata laudetur Galeno lib. 8. c. ph. part. Ex locis apricis & ſiccioribus Illyridis lecta ad me miſſa Venetijs à Martino Gregorio medico præſtantiſsimo, in horti mei partem editam, & ſoli meridiano apertam translata, iam pulchrè repullulat. Meſuæ verò laudatur radix ampla, dura, denſa, velut in nodos breues collecta, ex albo rubeſcens, odore violę nigræ, aromatico ſapore, acri & mordaci, flore purpureo potius quàm albo, veris initio collecta.

Nardi ſpica cum radice dodrantali, digiti parui craſsitudine, aſtringẽte, ſubacri & leuiter amara, odorata, calida primo exceſſu, ſicca ſecundo. Mihi Lugduno delata eſt à Ioanne Horneo Pariſijs Pharmacopœo lõge peritiſsimo, & fidiſsimo, latinè doctiſsimo, *Græcè & Hebraicè* mediocriter inſtituto, cum coſto, acoro, & alijs non paucis.

Pyrethrum radice eſt longa, pollicari craſsitudine, guſtu feruidiſsimo & igneo, à quo nomen habet, quæ manſa pituitam largam elicit. Dioſc.

Polypodium radice dulci, auſtera, digiti parui magnitudine, multum ſiccãte, ſed ſine morſu, probatur ſubdulce, ſubauſterum, guſtatu ad poſtremum ſubamaro, & nonnihil aromatico, ſolidum, cirris ſeu nodis plenum, ex rubro nigreſcens, colore intus herbaceo piſtacij modo. recens quercuum & arborum aliarum glandiferarũ truncis innatum: alijs murale & ſaxoſum magis probatur, niſi loca ſint vliginoſa & vmbroſa. Dioſc. Gal. Meſues.

Rha ponticum radix nigra, coſto nigro foris, centaureo magno intus ſimilis, ſed minor, ruffior, fungoſa & laxa, aliquantum leuis, ſine odore, quæ manſa colorem reddit pallidum, ad crocum inclinantem, teredinibus non exeſa. Dioſc. In quo præter hæc legit Serapio, aſtringens, ſi pluſculum mandatur, ſubacris, &c. Dioſc.

Rha indicum & proximum ipſi rha barbarum, laudatur ſubnigrum in rubrum inclinans, graue pro raritate ſua: confractum, ex rufo & glauco alternat, & croci modo tingit, recens, nõ adulteratum, aſtringens, amarum cholagigũ calidum ſiccum ordine ſecundo. ſeruatur annis tribus, quatuor in pſyllio milio, vel oblitum cera ſola, vel ea cum terebinthina. Raued ſceni Meſue dicitur Gal. anti. lib. I

Scilla ſit bonę magnitudinis (non tamen admodum magna & enormis) benè habita & nutrita, alba, recens ex terra ſumpta, cum folia eius & caulis exacte aruerint, ſeu quando triticum metunt, quia tunc po tiſsimum viget. Huic pancratium ſimile guſtu & viribus, ſed imbecillius. Meſuæ præfertur, quæ ſapore eſt dulci, acri, amaro, ſquammis delibrata, ſplendens ex loco libero propè alias educata. Gal. lib. 8. ſimpl.

Turbith Arabibus laudatur, cortex albus, gummoſus lactis craſsitie, vacuus, arundinaceus, fractu facilis, recens, foris autem cineritius & planus, ex locis ſiccioribus.

Mesues Zingiberis radix sit candida, odorata, piperis sapore & viribus, nisi quod tardius calefacit: sed diutius, vti longum piper. Damnatur teredinibus exesum, puluerulentum, tectorio quouis circunlitum ad pondus & magis ad exesionem tegendam. Terrā meritam & columbinū quod vocant male zingiberis loco supponunt, quoties puluere eius est opus, licet pondere, colore, & reliqua natura radices sint diuersę.

Zedoaria radix aristolochiæ rotundæ æmula sapore, & colore zingiberis, calida sicca gradu secundo, eadem Serapioni dicitur zurumbeth: sed zurumbet sine, h, radix est diuersa.

HERBARVM DELECTVS.

HERBAE propè omnes sunt nostrates, quanquā harū quædam ex alijs regionibus sunt meliores, vt absinthium ponticum, chamædrys, chamæpitys, scordium, Cretica chamędrys, campestris potius quàm suburbana, calaminthe montana melior q̄ domestica: tamen si nostrū hoc solum & cælum habeant persimile externo, vires quoque non ita dissimiles sortiantur, qua ratione plantas Italas Creticis non multum cedere scribit Gal. si pluuiū nō fuerit cælum, & herbæ acres digerantesque, quæ humores prauos afflictis partibus infixos vehementer digererēt, ex siccis & maritimis locis eligantur, in ampl. διὰ βοτάνων initio lib. 6. c. psius.

Porrò ex herbis plurimę solum virides in vsum recipiuntur, dum hæ vel harum succi in syrupos coquuntur, & in apozemata, clysteras, fotus, cataplasmata, & alia id genus in quos vsus postremos quouis tempore leguntur: in syrupos autem, vel formam aliam toto anno seruādam sunt legendæ, quando sunt efficacissimę, cum scilicet florent aut etiam semine iam plenæ sunt vt fumaria, calaminthe, & aliæ ex sequentib⁹, in syrupos, vel alia composita diu seruanda recipi solitæ. Nam fumariam florentem veris initio, semine autē plenam veris fine legit Mesues.

Quod si herbę nec caulem, nec florem, nec semen edunt, vt adiantum omne, aspleniū, legendæ in foliorū vigore: quando scilicet maxima & virentissima sunt. quædam verò dum florent, aut sementescunt, quia lignosæ sunt, & exuccę: ante id tempus in vsum trahuntur, vt beta, brassica, cichorium, chōdrilla, eupatorium, lappatha, plantagines, verbascum, verbenaca. In quo virium vigore etiam sunt colligendæ, quę siccantur, & in vsus medicorum varios anno etiā toto seruantur, vt absinthium omne, adiantum omne nobis (quibus enim abundat virens & vigens vsurpatur) anethi coma, betonica, carduus benedictus, cichorium, centaurium paruū, calamin-

Anethi & hyssopi coma florulenta est. the, mentha, chamædrys, chamæpitys, eupatoriū, eufragia, fumaria, hyssopi coma, marrubium, maiorana, origanum, polium, pulegium, ruta, rosmaris, saluia (licet hæ duæ etiam sine floribus sint efficaces) scordium, splenium, thymum, thymbra, verbascum: aut saltem cum vigent folia magnitudine, odore, colore, præsertim quæ cacumini sunt propiora. Absinthium autem vere legit Mesues, ad succū & aquam inde stillādam. flores eiusdem æstatis initio, hic autem æstatis fine, vel etiam autumno. Eupatorium quoque legitur, & ex eo succus exprimitur in fine veris Mesuę. Siccantur autem in vmbra magis, nisi quæ sunt caule crassiore, aut folio humidiore, & ob id apto putrescere. Vbi probę sunt siccatę, reponūtur, vt radices, sed minus diu seruari possunt, ob id quotannis mutandæ.

Adiantum omne eligit Mesues bene habitum, virentibus folijs: quod autem gracile est immodice, & folio flauescente exanimatum est.

FLORVM DELECTVS.

FLORES vt plantarum partes reliquæ legantur cum maximè vigent, cęlo sereno, non autem vt Bulcasis & indocti alij scribunt hoc vel illo mense. nam quibusdam regionibus & cæli constitutionibus celerius aut tardius plantarū partes perficiuntur, vt capparis in gemma, rosa expandi cœpta legatur, tum qui ferè aperti: sed haud ita pridē, & ex quibus vis nondū exhalauit, nec folia teneantur, & sint decidua. Siccantur sole vel aere calido, magis, minus, pro varia ipsorum natura. Quidam siccandos volunt, donec ex ponderibus decem vnicū supersit, minus autē ex mōtanis floribus quā ex campestribus minuitur. Reponuntur vt alia, quotannis mutantur, quāuis sphœnanthū etiam decennium seruari possit: chamæmelum item diu vegetum est, ob fortem partium suarum mistionem. Quam virium cōstantiam etiam tum validus odor demōstrat. Flores absinthij, chamedryos, chamæpityos, hyssopi, anethi, eufragiæ, fumariæ, maioranę, origani, rorismarini, saluiæ, thymi, verbasci in herbis ipsis commemorati sunt, reliqui nunc dicentur.

Balaustium flos syluestris punicæ, cytino flore satiuæ punicæ est astringentior, præsertim

quod ex acerbis punicis est. Vterq; hic flos punicę, est ab arbore auellendus quo loco tunc granatum nullũ gignetur. Nam qui cecidit, sæpè id illi ob alimenti inopiam, augescente & protrudente fructu cõtingit, aut ob vermiculũ, aut aliam causam: ob id infirmior est, qualis agnoscitur facile: quia vna parte nigricat, foliolumque capillamentorum ipsis non hæret, vt in eo quẽ auulseris, qui pręterea in vmbilico ipso, vt foris rubet. Hispana, rosæ modo lata, & breuia præstantiora sunt Narbonensibus longis angustis.

Caryophyllum laudatur, frangi contumax, odoratum, ex plano tumidulum, recens, quod vnguibus compressum humorem quendam remittit, acre, & aromaticum, calidum siccum gradu secundo, aut etiam tertio. Annos quinque seruari potest, loco temperato: nam in humidiore putrescit, ficciore arescit, & rugosius euadit ac imbecilli⁹, vt quod in eo est enormius, quod barbari antophyllum vocant, interpretanturque antefolium natũ, vt vox sit illis composita ex latina prępositione, & Græco φύλλον folium.

Crocus Dioscoridi optimus ad medicamẽta, Corycius, recens, oblongus, integer, plenus, non fragilis, flauissimus, & qui cum humore tritus, suo colore manus saturet⁹, nec situm nec cariem redolens, subacer. Galeno autem Corycius, à Coryco antro in quo nascitur, licet alijs sit procerior, non tamen alijs robore odoris aut diuturnitate est præstantior. Eligendus verò est non procerior, sed odoratissimus & flauissimus, & longo tempore in vigore suo persistens. Præstantissimũ igitur aliquẽ crocũ apto quodam ædium locę reposit ũ obserua sępé, vt pernoscas. Nam id colorem odoremque pristinum diu seruabit: adulterati verò odor & color cito vanescit. Hæc Galenus. Lib. I. Antid.

Centaurij parui flores ex pallido flauos initio æstatis legit Mesues. Nostrates autem sunt purpurascentes.

Epithymum Arabum seu thymi cassutha amplexicaulis, cum ramulis thymi lecta minus citò marcessit, & à thymo esse non herbis alijs congeneribus cernitur. Sic flores cęteros & fructus cum ramis legendos Galenus docuit. Ex thymo autem montano, est præstantius quàm ex hortensi. Cretense rufum pręfertur à Mesue.

Epithymum Græcorum quid reuera sit, nondum planè compertum habemus, nisi sit flos satureiæ, Picardæ vulgo dictæ, perpetuò virentis.

Hyssopus colligenda Messuæ quando incipit florere.

Nymphææ flos tam albus ex stagnis, quam luteus ex fluuiis, vere legitur, cum apertus est: siccaturque luteus ob paruitatẽ, integer, albus, conspurcatis aliquot externis folijs purgatus, & cauliculo capillamẽtisque crocatis. Luteus verò fere hic in aquam etiam cum albo distillatur, rarò siccatus seruatur. Narbonenses alba sola vtuntur.

Rosę sunt præstantissimę quæ longè omnium suauissimæ sunt, & alijs rubicũdiores, quales ex montanis non autem conuallibus leguntur, siccandę loco sublimi meridiano, quo solis radii penetrent, rosas tamen non tangant. Nam albæ, incarnatæ, moschatę, quanuis recentes odoratissimę sint, tamen siccatę sunt inodoræ: rubræ contrà recentes parum odoris reddunt, siccatę iucundissimum & diuturnissimum iaculantur. Ex agro mõtoso petroso Pruini vrbis, vnius diei itinere à Parrhisiis dissitæ, in vniuersam propè Galliam omniũ præstantissimæ cõ uehuntur, in territorio tamen Parrhisino non insuaues præsertim vico cui fons Naiadũ nomen etiam vulgo est, larga manu luxuriant sabulosis vinetis, quæ Vrbi toti satis esset possint, vt Pestanas & alias priscis celebratas rosas nõ desideremus. Rubras admodum folijs paucis & planis præditas præfert Mesues. Rosæ tardius collectæ parũ diu seruantur, & cito nigrescũt tẽpestiue lectę biennio seruantur. cũ igitur mediocriter sunt apertę, mox integræ insolẽtur sæpe mouẽdę deinde folia auulsa vasę terreo claudãtur, ne odor aut color pereat. Si quo die sunt lectę sol nõ luceat, raræ disponantur, ne se corrumpant densatæ. Similiter alij flores siccentur

Schœnanthũ seu schœnu anthos ex Arabia rarissime huc ad nos transfertur sed eius iunci tantum calami, si deferantur flores, solo odoratus vigore deligantur. Nam odoris illius gratia cito vanescit. Gal. lib. I. antidotorum.

Stœchas etiam exotica est. ex Creta enim habitior & melius nutrita, ob id melior. Petitur, multa tamen nobis domestica ex insulis stœchadibus Massiliæ assidentibus, à quibus & nomen ipsa est sortita. Prouenit etiam multa in Arabia, vnde Arabica cognominatur, & à Mesue præfertur, flore præsertim, pòst folijs: sit amara modicè astringens: spica ex purpureo cærulea, odorata. Gal. lib. I. Antid.

Stœchas verò citrea seu flaua Dioscoridis heliochrysum, & Galeni amaranthus coma floris aurea, densa: in Gallia Narbonẽsi & Aquitania, agro Burdegalensi plurima & præstantissima gignitur, odore abrotani maris, & etiam sapore, sed minus amaro.

Viola nigra vulgo martia & quadragesimalis, à Mesue laudatur quæ prima floruit, Mes.

neque vim ſuam calore ſolis reſolutam perdidit, nec pluuia obtudit vel diluit & diſsipauit. Quæ iam diu aperta eſt, aut pluuiam ſenſit, aut in ſylueſtribus naſcitur, odoris gratia caret, ac viribus.

Flores vix annum ſeruari poſſunt efficaces, præter chamęmelum, ſtœchadem, crocum, & alios paucos, qui annis poſt duobus aut tribus coloris & odoris gratiam retinent.

DE SEMINIBVS.

SEMEN à fructu quantum differat, abunde in noſtræ methodi lib. I. docuimus. Semina verò deligantur matura omnia, bene habita, plena, & corpulenta, & quæ naturæ ſuæ vires proprias habeant efficacißimas, & odorem, ſaporem, colorem ſui generis perfectiſsimum, ſi odoris, ſaporis eſt particeps. Multa enim ſunt inodora & inſipida non modo ſeminum ſed aliarum quoque partium genera. Sint præterea, ſi fieri poteſt, delata ex regionibus, in quibus celebratiſsima creſcunt maiorum noſtrorum teſtimonio. Sintque recentia, aut his proxima. Quæ enim diutiſsime fuerunt repoſita ſemina, & alia, vires habent imbecilliores. Vbi autem puluis ab ipſis diuidendo excidit, terminum exceſſerunt. lib. I. alimentorum.

Amomum candidum vel fuluum, ſimplici tamen colore non vario, laxius in vua parua ſeminis tamen plena, diffuſum, non aſtrictius cohærens. ſit præterea odoratum, nares vulnerãs, acre, mordax recens, non carioſum. Amomum Scythicum laudatur lib. 8. cõ. phi.

Ami Illyricum vel Aegyptium.

Aniſum Creticum.

Cuminum AEthiopicum, deinde Aegyptium.

Liguſticum ex Liguſticis alpibus vnde illi nomen.

Seſeli Maſsilienſe, alterum Aethiopicum, tertium Creticum Dioſcoridi laudatur.

Sinapi Alexandrinum.

Thlaſpi Cappadocicum vel Creticum, ſed maius & minus rotundum eſt præſtantius Galeno. Vtrunque nobis eſt à Burſa paſtoris herba frigida aſtringente, diuerſum.

Dioſc. Cardamomum eligi debet frangenti contumax, occluſum, plenum, farctumque, guſtu acre amarumque, odore caput tentans, excalfaciens. quod tale non eſt, exoletum iudicatur. Hæc Dioſc. Nigrum paſsim cognominatur Galeno, Naſturcio minus calidum, ſed ſuauius & fragrantius eidem dicitur. An verò ſemen quod hodie noſter Ioannes Horneus Lugduno aduexit, minus & planius grano paradiſi, colore & ſapore propè eodem, in ſiliqua breui triquetraque largiſsimum, ſit verum cardamomum, affirmare non auſim ob hiſtoriæ ipſius obſcuram breuitatem: tamen tum ipſum tum granum paradiſi & quod cardamomum minus vocant & proferunt officinæ, ſemina ſunt non indigna recipi in antidota, ob virium in ipſis aromaticarum excellentiam.

Cenici ſemen ſit amplum, plenum, medulla pingui, album, anguloſum, læue Meſ.

Pſyllium eligit Meſues abſolutum, amplum, tam graue vt aqua mergatur.

FRVCTVVM DELECTVS.

EX FRVCTIBVS quanquam non pauci noſtrates in medicamenta recipiũtur: quia tamen externi quidam præſtantiores habentur, ipſorum quoque bonitatis notas paucis attingere fuerit operæprecium.

Amygdalę tam dulces quã amaræ, probantur flauiſsimæ, plenæ, integræ, nõ confractæ, nec eroſæ, tamẽ leues, duræ & ſiccæ quantum illis datũ eſt, ob id fragiles, intus albiſsimæ. Ex his dulces, ſapore delicate, prope indicibili in caſtaneam toſtam & panis puriſsimi bene cocti qualitatem inclinantes: odore eante eſum nullo aut perquam exiguo, inter edendum autem iucundo.

Improbantur albeſcentes, nigreſcentes, rugoſæ molles, tortiles, fractu contumaces, & quæ fractæ à candore illo ad pallorem receſſerunt, aut nigrorem, oleoſæ, natura aut vetuſtate odore rancido, ſapore ingrato aut oleagino: quem omnibus vetuſtas affert. Ex quibus tritis etiãſi plus olei exprimatur, tamen olei amygdalini probatiſsimi dotes non aſſequitur, quod ex prioribus extrahatur excorticatis cultello potius quam aqua calida, vt in oleis dicemus.

Anacardus, ſeu cum Paulò & Actuario anacardion, ſit plenior & habilior, fuſcus, reſina in cortice multa, acri nigra, nucleo intus albo: quo in melle cocto ſit mel anacardinũ. Hoc etiam tuſo poteſt oleũ exprimi, ſed longè diuerſum ab eo quod coctis in aqua corticibus ſupernatat

& conchis colligitur ad confectionem anacardinam.

Myrobalani citrinæ sint, flauę, multum in viride inclinantes, densæ, graues, in fractu ris gummosæ, amplæ, cortice crasso, denso, os paruum complectente. Mes.

Cæpulæ amplę sint, & quo maiores eo meliores, subnigræ, in rubrum inclinātes, graues, ob id in aquam promptæ mergi, cortice crasso. Ibidem.

Indæ, sint nigræ, magnæ, graues, substātia densa, sine ossibus. A quibus conditionibus quanto longius abscedunt, tanto sunt deteriores. Ibidem.

Emblicæ, magnæ, graues, carne multa, densa, ossibus exiguis. Rara verò carne quæ sunt, spiritu & vigore carent. Ibidem.

Bellericæ, magnæ, graues, carne multa & densa. Ibidem.

Notæ igitur in his communes aliorum fructuum & pręcipuę sunt, vt sint bene habitæ, & corpulentæ, carne multa & firma ac densa, & ob id osse exiguo, quibus os datum est. Nam Indæ sunt exosses. Quæ verò notæ alię à colore ducuntur, & ossis figura, minoris sunt momenti.

Balanus myrepsica sit ampla, vetus, cortice læui, tenui, pleno medulla, leui pingui. Parua verò ex albo nigricans, vetus, plena medulla alba, lęui, pingui, est innocentior.

Conij seu strobyli vulgo pineoli, pleni, recentes, albi, sicci, quatenus illis datum est. Vitentur flaui aut etiam pallidi, oleosi, rancidi. Id quod his citò, vt fere sexto mense accidit, nisi prius saccharo intecti hoc vitium effugiant: præsertim si prius ex furfure frigantur, & sic probe siccentur: deinde cribro purgentur. quod remedium est, alijs quoque seminibus condiendis, ne aut citra conditura, aut etiam condita rancescant.

Cupressi pilulæ, vulgo nuces, sint perfectæ, recentes, ob id molles, seminis plenæ, etiam in ipsis hiatibus.

Cydonia seu cotonea sint bene habita, flauescētia, odorata, matura cum minus astringendum & refrigerandum est: cum verò magis, ante maturitatem colligantur.

Eadem ratio est struthiorum, quæ nos cydonia fœminina vocamus, alijs maiora, minus acerba, carnosiora.

Citrium & arancium malum, & quem vulgus limonē vocat, sint magnitudine quodque in suo genere mediocri, odore valido & iucundo, cuique suo cortice tenui, raro: colore in limone pallido, in citro flauo, in arantio rubescēte: quāuis & arantia viridia etiā per maturitatem inueniantur: carne intus multa, firma, & succo odorato, acido, interdum dulci, est quando ex vtrisque misto.

Colocyntidis medulla cortice ablato sit pilę mediocris in speciem cōglomerata, vehementer amara, matura, ampla, rara, ob id leuis: & quāto leuior, tanto melior: alba admodum lenis, eadem fœmina autumno legenda cum flauescit abeunte iam virore.. Gal. Mes.

Cucumeris agrestis fructus prefertur absolutus & maturus & virore deposito, flauus, amarus. Ex quo succus albus, suppinguis, Elaterium dictum, quo modo sine valenti cōpressione extrahatur, docet Dios. Mes.

Carpobalsamum sit flauum, plenum, grande, graue, mordax gustu, & feruens in ore, modice opobalsamum redolens. Dios.

Cassia fistula, seu nigra, seu cathartica, id est, purgatrix eligatur foris & intus nigra, ampla, collucens, grauis, plenior, & quæ concussa clausis intus granis non strepat: pulpa intus pingui, splendente, sacculenta, non fitulenta nec putri: sapore prunorum delicato, calida, humida primo gradu. Vtendi tantum tempore extrahenda: nam extra cannas, vt semen, sanguis, lac, extra propria conceptacula, prōptè corrumpitur, & in vasis seruata peior euadit. Mes. Act.

Cubebæ sint corpulentę, plenę, graues, acres, minus tamen quàm piper, subamaræ, admodum aromaticę, subdulces, annis decem seruantur.

Coccum gnidium ex thymelęa eligendum, cui folia magna tenuia sint, quæ in locis liberis crescit propè alias multas thymelęas. foliorū vsum celebrat Mesues nō granorū.

Dactyli nobis, vt Græcis vulgaribus hodie dicuntur, fructus palmæ, à digiti figura. Probātur magni, flaui, parum rugosi, molles, pleni tamē, & carne intus multa, subdura, ad nucleum candicante, ad corticē rubescente, non pertusi, non vermiculosi, & qui con cussu nihil aut minimum sonent, sapore vinoso. Deteriores sunt graciles, flaccidi, duri, quia excarnes, excusso pediculo pertusi: ijdem ferè vermiculis scatentes.

Ficus passę seu caricę habentur pręstantissimę, quæ in calatho spartaceo digitis, aut pugnis vtrinq; pressę, sic illis mollitie sua cedunt, vt mutuos partium dictarum motus

ſibi propè occurrentes ſentias, odore ſunt iucundo, nō calorem putredinoſum aut vermiculoſum referente.

Hæ verò ſi particulatim explorentur, pediculo ſunt breuiſsimo, colore in candidum vergente, molles, tractanti facile cedētes, cute tenui, molli, ſucco intus & ſemine flauo, & plane melleo ſapore, odore ante eſum & inter edendum iucundo, graues, paruæ. Si Maſsiliotides (quæ etiam ſaporis gratia cæteras longe antecellunt ſiue albicantes tantum ſint, ſiue intus & foris albæ, ſed flauo ſemine) maximęq; ſi externę ſint, quales Hiſpania mittit muſto merſas, vt dulciores ſint, poſt ne cohæreant farina aſperſas.

Vitioſę ſunt durę, tum in maſſa, tum per ſe ſingulæ, vermiculoſæ, graueolentes, foris nigrę, intus rubentes, vel alio pręter naturam colore præditæ, cortice craſſo, duro, ſicco, intus alieno colore, odore, ſapore. Quædā tamen ſunt nigrę Prouincialibus & Narbonenſibus dictę, folijs nigrantes, intus ruberrimę, omniū delicatiſsimæ dum recentes ſunt: nam ſiccatæ liqueſcunt. aliæ iiſdem cineritię, aquoſiores quàm vt ſiccari poſsint: hominibus ingratæ, auibus expetitę.

Galla omphacitis, id eſt immatura, laudatur parua, ſeu magnitudine mediocri, nodoſa, grauis, ſolida, nō perforata: minus vtilis magna, rotundiſsima, polita, leuis, laxa, perforata, flaua, aut ſaltē rufa. Gallia Narbonenſis & Lugdunenſis præfert roſmarinas vulgo dictas, omnium minimas, graues, ſolidas, aſperas, pretioſiſsimas.

Iuiubæ zizipha vel zinzipha Græcis dictæ laudantur recentes, amplę, oblongę, paſſę, tamē tenſę, carne intus multa, ſucculenta, laxa, dulci, vinoſa: plenę, graues: ſapore dulci & *delicato: nucleo paruo, foris rufo ac verius rubentes, intus pallidæ aut albeſcētes, (Nam foris albę nobis nondum viſę)* oſſe prunorū, rotundiore, paruo *intus nucleo*, dulci. Improbantur vetuſtate nigricantes, leues, ſiccę, puluerulentę, friabiles, excarnes.

Myxæ, myxa, & myxaria vulgo ſebeſten, à muccoſo lentore, quo abundāt dictæ, prędictis affines, ſed dimidio minores, acuminatæ, parum rugoſę, graues, nigrę, carne multa ex rubro nigricāte, firmiore, glutinoſa, dulci & ſubacida, oſſe prunorum Damaſcenorum inæquali, nucleo intus exiguo dulci.

Malum punicum cortice ſeu corio integro, rufo, duro, & denſo, graue, maturum, granis intus rubris vel roſeis, ſucco prægnantibus vinoſo pleniſsimum.

Myrti baccæ recentes, plenæ, ſucculentę, odoratæ grandes, & bene nutritæ.

Nuces auellanæ præferuntur ligno ſolido non pertuſo, rubente, rotundo: corpulentæ, graues, nucleo intus ſi concutiantur ſonante: ſi fracta nuce guſtetur, gratiſsimo, & ſapore caſtaneam referente: foris flauo, intus albicante, pleno, duro.

His proximæ ſunt, francæ vulgo dictæ, hoc eſt legitimæ, oblongæ, ligno ſimili, cute intus nucleum veſtiente, rubentiſsima, carne dura & firma rubente. Infimę ſunt ſylueſtres, ligno & nucleo candicante. Improbantur leues, perforatæ, quia vermiculoſę vetuſtate oleaginæ, rugoſo nucleo & exucco.

Nux moſchata ſit grauis, oleoſa, odorata.

Nux Indica aquā intus dulcem habet, ſi recens eſt. Quę quidem vtenda non cortex.

Oliuę halmades, ſeu colymbades, quæ in ſua muria conditæ innatant, præſtantiores ſunt, magnę, ouales figura, pallidę aut rufæ, plenæ, ſolidę, carne multa, denſa, ſubamara & ſubdulci: oſſe intus paruo, longo, nucleum delicatiſsimum complexo. Quæ verò enormes aduehuntur, acuminatę, carne multo largiore, ſapore ſunt minus delicato, vt armeniaca. Inſita non inſitis corpulentiora multo ſunt, ſed ſaporis iucunditate multo inferiora.

In Gallia Narbonēſi quatuor locis inciſę muria dies aliquot vt item poſt omphacio ſeruātur.

Gal. Opianthes & rha, & ribes vua legenda matura, plenior, acinis paucis, bene nutritis potius quàm denſis, & paruis & ſtrigoſis.

Piper longum ſit, corpulentum, integrum, recens, linguam tarde, *ſed diu* commordens. improbatur perforatum, vel adulteratum.

Meſues. Piper album ex hoc productum acrius longo & nigro, maximum, pleniſsimum, graue non rugoſum.

Piper nigrum alio maius cortice tenuiore, & minus rugoſo, graue admodum.

Piſtacia ſint recentia nucleo, intus herbaceo, ſapore iucundo.

Thamar Indi præferuntur ſubnigri, ſeu fuſci, lucidi, molles, recentes, pingues ceu villis quibuſdam, & radiculis intertexti, dulcacidi, ſeu ex dulcibus acidi, & vinoſo ſapore. Improbantur ſicci, carne prunorum adulterati: in quibus nigredo eſt obſcura, & prunorum odor & ſapor.

Pruna paſſa, vel acida ſunt vel dulcia, vtraque ſint ampla, & plena: carne intus mul-

ta,ſucculenta,firma: oſſe exiguo, foris vel melle aerio incruſtata, vel nigra,ſed citra ablutionem:non rancida,nec ſitulenta,nec puluerulenta.

Damaſcena & armenia magis ad aluum ſubducendam,& dulcia alia humidaque ſunt eligenda Meſuę quàm acida,vel horum media.

Senna folliculo(cuius pręcipuus eſt vſus)ſit ſubnigro,in viride inclinante,modice amaro & aſtringente,à natura cõpleto,recenti,ſemine intus amplo cõpreſſoq;. Deterior eſt ſubalbus,nondum iuſtæ magnitudinis,aut maturitatis. Folia ſecundũ tenent locum ſi viridia ſint,& plena,nõ ſubalba, aut tenuia:ſurculi inutiles purgationi,ob id abijcien di. *Mirum eſt hodie tam oblitos ſui & Meſuæ pharmacopolas, vt folia pluris & faciãt & vendant quàm folliculos.* Noſtras verò hortenſis ſenna inefficacior eſt orientali, vt vocant,tamen non inutilis vſu quotidiano exploratur. Meſ.

Vuæ paſſę,pingues,carnoſę,cortice tenui ſunt pręſtantiores lib.2.*alimentorum*.nobis ſunt Damaſcenæ,Corinthię, vulgares.

Damaſcenæ ſunt deligendæ amplæ,fuluæ,tranſparentes,carnoſæ,ſeminibus paucis, paruis,ſapore vinoſo.

Corinthiæ omnium minimæ ſine ſeminibus colore purpuraſcente,ſapore delicatiſsimo,rarę,& pretioſiſsimæ.

Vulgares huc afferũtur,vel ex Prouincia capſulis abietinis,vel ex Hiſpania calathis ſpartaceis. Prouinciales omnium poſt dicta duo genera Damaſcenas intelligo & Corinthias præſtantiſsimæ, præſertim quæ Prunellatæ vulgo indigenis vocantur, opinor quod acino ſint pruni æmulo, *hoc eſt nigro,ſed quem ros cæruleus intexit.* Nõ incelebres fuluę, Picardatę iiſdem dictæ,Damaſcenis toto habitu proximæ, niſi minores eſſent,& carne parciore, minuſque ſolida. Ambæ in palmite ſiccantur intorto pediculo. hæ ſi pingueſcant immodicè & ob id digitis hæreant,farina aſperſa vitium indigenæ tegunt.Qui dolus eſt frequentiſsimus in Hiſpanis omnium ignobiliſsimis. Quas enim habet Hiſpania optimas,ſibi ſeruat:viles in alias ſeptentrionis regiones tranſmittit.

DELECTVS LIGNORVM.

A GALLOCHVM lignum, ſit maculatum, odoratum, guſtu aſtringens, & ſubamarum,cute verius quàm cortice aliquantũ verſicolore, halitum manſu commendans,ſuffimentis expetitum thuris vice, eiuſque modo in igne liqueſcens, ſed tardius, & aquæ iniectum mox ſubſideat,& bullulas edat. Dioſ. *Xylaloe dicitur Aetio & Actuario* i.*lignum aloes arboris, non herbæ*,cuiuſtamen ſuccum nigredine & amaritudine pauca, & ſucco intus gummoſo nonnihil repręſentat:vnde opinor *illi nomẽ hoc acceſsit.* Crudam vbiq; Meſues requirit.*quod enim à quibuſdam coctum eſt excipiendi odoris gratia, vim amiſit.* Quod verò oſtendunt officinæ,verius eſt aſpalathum: quod ſi optimum ſit,graue & detracto cortice rubens aut purpuraſcẽs,denſum,odoratum, guſtatu amarum: alterum deterius cãdidum, lignoſum,inodorum. Sunt tamen qui eius loco oliuæ arboris matricem ſubſtituant. Dioſ.

Lignum Gaiaci, ſiue ebeni ſpecies eſt, vt mihi videtur, quia ebenum toto habitu & viribus à Galeno ſcriptis refert,ſiue aliud lignum ſit,eligatur colore fuſcum & flauum, cortice ipſi ligno firmiter hærente, denſum, graue, bene habitum, ex arbore ætatis mediæ,ſi potes recentiſsimum (quo enim recentius eo eſt ſucculentius & vegetius) aut alioqui gummoſum,ac in eo non excorticato rami mediocres pręferuntur.ſi vero vetuſtus eſt truncus,(modo non ſit putris aut carioſus,vel aliter vitiatus, vt ſæpe videmus) quia ob craſsitiem & duritiẽ diſſolutioni ſui magis reſiſtit, pinguior manet quam rami, cortex verò ſiccatior. Contrà verò recẽtis cortex internus pinguior,& ſucculentus magis,quia alimenti plãtæ vehiculum ferè fuit. Eligatur item ſapore dulci, amaro, acri ex inſula meridiana ſancti Ioannis,temperata,irrigua, reſinoſius:ex inſula autẽ ſancti Dominici in zona torrida aridius.

Palus ſanctus quibuſdam videtur ramus gaiaci, cui lignoſarum fibrarũ implexu vario, matrice nigra hodie in ebeni locũ ſubſtitui ſolita, viribus denique proximis eſt,ſed valentior ſi recẽs eſt: imbecillior verò & ob tenuitatem citius exſiccatus ſi vetus,vt in aliarum plantarum ramis,& pręcipuè ſurculis.Alijs diuerſus videtur quòd albeſcat magis ſuo cortice,& alijs quibuſdam de cauſis.Iudiciũ his permitto, qui arbores ipſas cędunt,viribus certè ambo ſunt proxima.

Santalum citrinum,optimũ, & maxime aromaticũ,ſed inuentu rarũ etiam Plateario.

Album pessimũ,rubrum medium bonitate est: frigida omnia gradu tertio, sicca secũdo. Quæ tamen sunt in officinis acri sapore linguam mordẽt,præsertim citrinum ob id non vtenda.

Dios. Xylobalsamum probatur recẽs,sarmento tenui,fuluum,odoratum,opobalsamũ nonnihil spirans.

Calamus aromaticus,quem officinę ostendunt,radix videtur & rei alterius quàm calami, tamen viribus proximis pollere odor & sapor indicant, subalbus,odore & sapore aromatico,non puluerulentus inter frangendum,triennio seruatur.

CORTICVM DELECTVS.

Galenus locis varijs. CINAMOMVM deligatur tenuium partium, odoratissimum, seu indicibili quadam suauissimi odoris gratia super alia omnia præditum, gustatu acre, & valde mordax,admodumq; calidum,non tamen adeò vt molestè rodat, mansum verò rutam olere videtur,color illi est lacteus, cum gilno & cyaneo mixtus,seu cineritius,virgultis gracilibus, nodis frequentibus, læue, confringi facile.Leptocinamomum.i.tenue cinamomũ pro optimo vocatur Actuario. Quod verò cannellam vocamus, vel casia est,vel pseudocinamomũ,quanquã principum cinamomorum sex ipsi sint differentiæ generales.annos triginta seruatũ fit imbecillius, nec putes diutius seruari posse integris viribus toto habitu corticisq; tenuitate.

Casia quò cinamomo est similior, ac odore & gustu propior, eò est præstantior. Est autem rufa,rosam expirans, & vinum olens, gustum dulcem præferens.i.fistulosa & aromatũ modo, vehementer odora,vnde casia syrinx,& casię syrinx fistula sæpe apud Galenum dicitur, à purgatrice & Aegyptia res diuersa, vt prius in fructibus admonui. illa corticem exteriorẽ, quem & fistulam dicunt,odoratu & gustatu valentẽ habet: quod autem intus est maximè imbecillum,ob id inutile.

Macis sit rufum aut flauum,aromaticum,odore suaui,sapore subacri,& minimum amaro,quoque recentius & succulentius eò melius ne putes cũ quibusdam annos decem efficax seruari. Succus ex hoc expressus gũmi hęderę figura, quã ipsum macis est valentius.Macer hodie desideratur.

Tamaricis cortex sit verus ex Gallia Narbonẽsi potius quàm ex fonte bellę aquæ paradiso regia propè Melodunum.Hic cum sit nostras & passim luxuriet,vel lippis & tonsoribus notus est,vt cortex radicis capparis.

Dios. Thuris cortex sit crassus,pinguis,odoratus,recens,læuis, nõ scaber sine membranis, adulteratur misto cortice pini aut nucis pineæ, sed hi sine odore fumant nõ incenduntur,sed thuris cortex ardet, & cum odoris fragrantia vaporem iaculatur, fere in glebis thuris mistus inuenitur.

SVCCORVM DELECTVS.

OLEVM ex oliuis maturis expressum, colore rufo,purum,perlucidũ,tenue, odore exiguo sed grato,sapore dulci,subacri,& indicibili,recens,aut non ita vetustum, nisi vetusto egeatur.In quo trigenariũ trimo,& quadragenarium quadrimo est plurimo valentius, vbique crassius, graueolentius, calidius,acrius.

Oleum virgo quod vocatur est,præstantissimum:paucum fit,ob id pretiosum.

Dios. Oleum omphacinum ex immaturis vuis expressum ad viride inclinat,recẽs sit,odoratum,morsus expers,sapore acerbum.Huius penuria ablutum capiendum est.

Vinum deligitur varium pro scopis medicorum varijs.Colore autem,odore,sapore, consistentia ferè probatur.

Acetũ albũ tenuius ob id valẽtius nigro & medio,pręsertim si ęque sit acre & vetustũ

Mel sit vernũ aut ęstiuũ nõ hybernũ Auic. Mel optimum sit purũ adeò,vt totũ perluceat,odorum,flauum,acerrimum, dulcissimumque gustanti & iucundissimũ:cõsistentia nec crassa nec liquida, sed tam sibi cohęrens,vt continuitatẽ suam quasi linea longissima non intercisum seruet,si digito attollitur.Idem coquendo paucam spumam emittit,nec thymum immodice olet.

Album etiam colore si fuerit,modo notarum bonitatis aliarum nulla desit,nihilo deterius fuerit.Quin Hispani & Narbonenses mittũt albissimum,&longe pręstantissimũ, idemque prædurum,quale etiã flauum hic præferunt liquido:quippe quod humore aliquo est vitiatum.

Aeromeli autē.i.mel aerium seu manna Arabibus dicta, siue liquida sit, siue granulosa, eligatur alba, recēs, dulcis, pura, & excrementorū, quoad licet expers, ex plantis odoratis & homini salubrib⁹ collecta, qualis laricea hodie probatur, anno seruatur. Sola propę granulosa in vsu est, liquida, inuētu rara. quę in lapides incidit deterior, & hac peior cineritia: pessima fusca, cœnosa, antiqua, saccharo & folliculis sanne adulterata: sed hęc tempore mollescit, & liquescit, dolumque prodit. Mesues.

Cera sit flauissima, odorata, pinguis, coacta, leuis, pura, & aliena omni materia carens. Maurica tingendis flauo colore alijs quanquam nigricat expetitur alba, vel natura, vel ablutione: fit viridis mista ærugine: rubea immissa anchusę radice, cennabrio tamen sępe tingitur.

Saccharū est præstantissimū, quod durū, solidū, & mutuo metarū allisu sonorū est, ligni sicci & solidi modo, tamen ob siccitatē & imperceptā raritatē leue, dulcissimū, candidissimū, & niuis in morē scintillans, cohærens, quale Valentinum in metas pyramidum ęmulas (panes vocant) coactū, paruas, ponderis librę vnius & dimidię, vel circiter, carissimum, & confecturis siccis aptissimū, penidijs ob siccitatē nimis friabilē, ineptū.

Illi dotibus istis & precio est proximū qđ Madere appellāt, sed in metas ponderis librarū 6,7,8,9, decem formatur, confecturis expetitū, quia minus preciosum, non multo tamen imperfectius.

Tertium statuitur lentile, album quidem sed pinguius, ob id vilius neque confecturis siccis aptum, sed penidijs idoneum.

Quartū ex Canarijs nūc dictis insulis, olim Fortunatis, aduehitur, etiā intus albicās, bonitate inferius prædictis, præstātius sequēti, metis cōstat maximis, pōdere lib. 10. 12.

Quintū ignobilissimum sancti Audomari dictū, foris albidum, intus subrubrū, tanquam alio fartū, & foris dolo tectū, metis æqualibus, omnium glutinosissimū, cōdituris siccis ineptissimū, liquidis seruit & syrupis, opiatis, conseruis, & similibus, quia vilissimum, & vilitatē tegit aliorū mistura. Id si mare sentit (nam eo naues ob grauitatē saburrāt) rubrū vulgo dictū fit, quanquā sunt qui rubrū spumā & spurcitiā omnis sacchari se coquendo purgantis existimant. Ex micis horū collisu elisis etiam metas hic quidā cogunt, quæ simplicium naturā sequuntur. Ex his quod generosissimum minimā coctionem sustinet ne puluerascat: ignobilissimū cōtra: cætera pro accessu, aut recessu variāt.

Acacia nostras modo non putruerit, aut situlenta euaserit, bona adhuc fuerit vetusta, nisi recentem medicus exigat ob scopum aliquem.

Aloe optima sit pinguis, glutinosa, friabilis digitis, facilè liquescens, ex rubro ruffa, hepatis modo, coacta & intus foueata, proinde minus grauis, bono odore, myrrham æmulante, licet planta tota odore sit tetro eximiæ amaritudinis, sincera, nitida, transparens, arenularum & calculorum expers, qualis est indica. Adulteratur Mesue & alijs, & notas istas non habet. Dios. Mes.

Elaterium, & Glaucium & Lycium si habebuntur, notas ex Dioscoride require.

Glycyrrhizæ succus ex Creta optimus, hoc est, dulcissimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui confractus splendescat, nigerrimus, & qui linguæ subditus tandem totus eliquescat.

Hypocisthis licet quędā flaua, alia virens, alia cādida Dioscoridi dicatur, ante pręparationem intelligitur. In offas enim conformata est nigra, lenta, sapore astringente, odore non ingrato.

Ladanū probatur odoratū, subuiride, facile mollescens, pingue, resinosum, quod arenas nō collegit, nec squalore obsitū est, quale Cypriū, sed Arabicū & Libycū est vilius. Dios.

LIQVORVM DELECTVS.

POS est liquor ex planta vulnerata, terebrata, scarificata, castrata, sponte defluens, sed suaui gustu.

Opus Cyrenaic⁹ sit acer, mordax, modice rufus, nō porraceus colore, trāslucēs, myrrhę ęmulus, odoratus, & qui dilutus cito albescat. Ex Taprobana insula in mari Indico maxima hodie à Lusitanis cōuehitur belzoe indigenis dictus, & nobis inde belzoin. (Nā Indic⁹ etiā Mesuę laudat) corruptius bencoin. Assa aromatica & odorata, quib⁹ correpte etiā dicitur nomine à lasere herba detorto à qua planta hic liquor defluit, vt etiā assa fœtida à lasere Parthico & Persico, & cū Mesue à Medico & Syriaco, cuius liquor virus & putrilaginem olet Dioscoridi.

Opium dictum, quod nigri μήκωνος .i. papaueris, sit opos .i. liquor, vt meconiū eiusdem Dios.

ſuccus. laudabatur olim Thebaicũ & Hiſpanũ, nunc Apulũ in vſu eſſe frequentiore audio. Opium habetur optimũ, graue, denſum, guſtu amarũ, odoratu ſoporiferum, quod facile aqua diluitur, læue, cãdidum, neq; aſperũ, neq; grumoſum, quodq; inter colandum non vt cætera coeat, & in ſole diffundatur, deinde admotũ lucernis non atra luceat flãma, extinctum denique odoris vim ſeruet.

Dioſc. Meſues — Opobalſamum probatur recens, validi odoris, ſincerum, non ad acorem vergẽs, dilui facile, læue, aſtringens, mordens guſtu modice, in laneam veſtem effuſum, nec maculam facit, nec ſi eluatur notam relinquit, lac coagulat, in aqua, aut lacte celerrime liquatur, & colore lacteſcit. Idem ſeneſcens craſſeſcit, deteriuſque habetur Dioſ.

Opopanax. i. panacis heraclij radicis inciſæ, vel caulis liquor cãdidus dũ recẽs eſt, dũ aruit colore foris croceo, aut ſubflauo intus cãdido, odore graui, ſeu cum Meſue odore bono, ſed ſuo, amariſsimus, læuis, pinguis, friabilis, tener, facile in aqua liqueſcens.

Damnatur niger admodum & mollis.

Dioſ. Gal. — Euphorbium ſit lacteũ, cauſticũ, & vrẽs, tenuium partium vel orobi magnitudine, ſarcocollę modo emicans, vel in ouillis aut hedinis ventriculis exceptum & concretũ, vitreum, tranſlucens, acre, recens, albiſsimum vbi calore multo & igneo egetur: vbi modico, luteũ & vetus. Recens enim albius eſt, & calidius, & leui guſtatu os accenſum diutius ſic tenet, vt cætera guſtata euphorbium reſipiant. Calor autẽ hic caducus eſt, & citò euanidus, fitque vetuſtate cineritium, pallidius, aut flauius, & modice calidum. Bimum aut trimum adhuc mediocre viribus eſt, & interdũ quadrimum: quinto autem aut ſexto anno exoluitur, procedenteque tẽpore totum elangueſcit, ne putes cũ vulgo annis decem poſſe integrũ ſeruari, etiam cum milio, lentibus, fabis. Recẽs verò quia viribus eſt violentis, non vtendum niſi medici optimi conſilio, prǽſertim ſumẽdo remedio. Meſuę vero optimũ eſt leue, fragile, pallidum, clarũ, acerrimum, odore mordax, annotinum, nam recentius igneum eſt & venenoſum.

Galbanum laudatur ligno purum, aliquid tamen ſeminis miſtum habẽs, odore graui, ſapore abominabili, pingue, in hammoniaci aut thuris ſimilitudinẽ cartilaginoſum, humidi & aridi medium.

Hammoniacum probatur purum ligno, arenis, terra, ſordibus, bene coloratũ, odore caſtorij, ſapore amaro, prædenſum, & in thuris maſculi ſimilitudinem minutis glebis cartilaginoſum.

Gal. lib. I Antid. — Sagapenum laudatur perlucidum, foris rufum, intus cãdidum, acre, odore porri, ſeu medio inter laſeris liquorem & galbanum, quibus adulteratur. galbano albiori eſt ſimile. Nã ſpumoſa, cohærẽs, albior, leuiſq; pars galbani in ſagapenũ degenerat. Altera dẽſior, & multo quàm aliud galbanum conſtrictior, fit galbanum optimum, ſagapenũ reſipiens, eáque tanquam præſtantiſsima vtendum ſi verum eſt. (Ibidem.) vino aut aqua ſtatim ſoluitur, adulteratũ non liqueſcit. Meſuę vero optimũ ſagapenum cenſetur ex albido rubeſcens, odore porri, non omnino laſeris, nec galbani, quibus adulteratur, ſpiſſum, ſed tamen leue, facile in aqua reſolubile.

Dioſ. Meſues. — Scammonia vel ſcammonium ex Myſia Aſiatica defertur laudatiſsimũ, hoc eſt, nitidum, rarum, fiſtulis tenuibus, fungoſum, leue, taurino glutini, vel gummi colore ſimilliſmum, & clarum linguam parum vehemẽter vrens, linguæ ſaliuoſæ tactu vel humoris alicuius albeſcens in fragmentis, & lacteſcens, tenerum fractu ac pulueratu facillimum, odore bono ſed ſuo, non autem fœdo. Syriacũ & Iudaicum graue & denſum improbantur: tamen Antiochenũ Meſues commendat. ſi verò linguam vehementer exurat, tithymali ſucco vitiatum iudicatur.

Ladanũ maxime probatur, odoratum, ſubuiride, facile molleſcens, pingue, reſinoſum, arenis non miſtũ, nec ſqualore obſitũ, quale Cypriũ eſt. Arabicũ verò & Libycũ vilius.

RESINARVM DELECTVS.

Dioſ. Gal. — MASTICHE laudatiſsima fulgore quodam ignis ſplendida, candore cerę Tyrrhenicæ, ampla, retorrida, friabilis, ſtridẽs friando, odorata, minimũ acris, Chia. i. ex Chio inſula, calida ſicca ordine ſecundo, parũ aſtringẽs. Deterior eſt viridis & nigra, Aegyptia dicta aut pontica, bitumini nigredine ſimilis. Eſt autem lentiſci arboris reſina.

Terebinthina reſina ex terebintho arbore defluens, optima eſt alba, vel cærulea, vel colore vitri, perlucida, odorata, terebinthum olens, ſubamara, chia, aſperę arterię & ori

mordax,liquida. Huic primatũ inter resinas dat Diosc.secũdas tribuit mastichæ. contrà Galenus,ob id eam statuimus primam.

Hodie ex Cypro insula & liquida & per siccationẽ coactior non cõtemnenda. Huic proxima est larix dicta seu laricea ex larice arbore,in qua mannam fere colligunt. Larici bonitate & tota natura est affinis, abieti na, quæ hodie ꝑpe sola pro terebinthina ab omnibus officinis supponitur magno errore, cũ sit multo inferior terebinthina. Quod si Galenus non modo terebinthinam exigebat,sed Chiam tanquã omnium præstantissimam requirebat, qua non dico ignominia sed pœna mulctandi sunt rhopopolę, qui scientes abietinam pro terebinthina vendunt,vsurpantq; non sine medicorum id permittentium infamia & culpa.

Præter has picea,pinea,strobilina, cyparissina, Dioscoridi & Galeno memorantur, & *liquida* ẻ pinu & picea,quę quod olim à Colophone vrbe Asię minoris petebatur,colophonia vocabatur;nunc nescio,qua ratione fecem terebinthinæ destillatæ solã vocẽt Colophoniam.

GVMMIVM DELECTVS.

GVMMI ex acacia Aegypti spina,Arabicum vulgo dictum,& gummi absolute,laudatur vermiculorũ in speciẽ contractum, vitri modo perlucidum, purum.refrigerat,densat.

Cancamũ *Arabicæ arboris lachryma*, vulgo gũmi lacha, *præstãtius* est ex Diosc.legẽdũ. Diosc.

Caphura Indicæ *arboris ferulaceæ lachryma,solis Arabibus & Gręcis recẽtioribus cognita, eligatur* quæ igni vel sole ex rubro albescit, perlucet, friabilis est. Ea enim est melior & tenuior & durantior,eadem pani calido imposita madescit si sincera est:arescit vero, si spuria.

Deterior est crassa,fusca,nigra,assulis ligni sui implicata, vase eburneo cũ semine psyllij aut lini,annos quadraginta seruari posse quidam affirmant.

Gummi oleæ Aethiopicæ corruptè elemnii dictum, melius est scammonio simile,fuluũ, *stillis* exilibus constans,mordax.

Damnatur Hammoniaco vel gummi Arabico simile colore, nigricãs,morsus expers. Quod proferunt officinę est resinę piceæ aut pinus,quam Burgũdicam vocamus, colore & consistentia & odore,primo deinde tamen valentissimo & multis graui.

Gummi iuniperi vulgo Vernix,quia verno tempore exudat & legitur,bonum est recẽs, perlucidum,pallidum.dum veterauit,flauescit,& fit *friabile mastyches modo: quam toto habitu multũ mentitur. In vsu frequentiori tamen est scriptoribus & pictoribus quam medicis*,præterquam in suffitibus.qua autem ratione non video,cum ipsum vt & thus caput grauet,& vapore crasso & calido repleat. Diosc.

Myrrha arboris Arabicę lachryma eligẽda,recens,squalore & situ obducta, leuis,tota cõcolor,& quæ confractas vnguiũ modo & læues venas ostendat,glebis minutis,amara, acris,odorata.Omnibus antefertur Troglodytica ex Aphrica, viridis,perlucida,mordax,odoris gratissimi,nullo vitiata liquore.Post hanc secunda est tenuis, bdellij modo facilè sub digito mollescens,odore grauiuscula,apricis nascens.Mala nigra aut colore picis,grauis,retorrida,maturitate maximè exoleta.

Omniũ pessima,pingui carens,cano situ obducta,acris,ad gummis imaginem vergens, & viribus eius proxima.Ob id adulteratur gũmi macerato aqua,in qua myrrha maduit. Vera enim est rara inuentu,præcipue sincera. Nam in optima myrrha opocalpason inuenitur ab optima myrrha diuersum, vt in nostris simplicibus abunde docuimus:propter quod & alia. myrrhæ in sumendis parum tutus est vsus.

Myrrha stacte, id est,ex myrrha recente.pingui,& solo lætiore nata exudans & stillans, cum ex aqua pauca tusa,deinde machina exprimitur,colore pallido,amaritudine præcipua, odoratissima,pretiosissima,minima portione efficacissima.multo rarior ipsa myrrha. Nam quæ styrax liquida vulgo dicitur,si verax esset,myrrha fuerit stacte:sed cum odore sit teterrimo,à myrrha alienissima res est.

Quod *stillis* illis expressis magma myrrhæ superest,vulgo quoque styrax rubra dicitur.

Bdellium lachryma arboris Sarracenicæ vel Sembrachenicæ cum Hermolao, optimum est carens cortice,ligno,sordibus,vt taurinum gluten, transflucens & clarum, odore vnguis marini incẽsum,gustu amaro,intus pingue,& si tactu subigitur mollescit.

Scythicum est atrius,resinosius,molliens magis. Arabicum resinosum,liuescens, lucidum,magis siccans,nisi recens sit & humidum,& tundendo facilè mollescens. Indicum,

fordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum.

Adulteratur gummi, sed id minus est amarum, & minus suffitu odoratum.

Styrax lachryma arboris syriacę, probatur flauus, pinguis, resinosus, sordescens, albicantibus grumis, acer admodum & amarus, quamplurimum in sua odoris fragrantia permanēs, & qui subactus melleū reddat liquorē. Deterior, niger, furfurosus, friabilis, cano situ obductus. Adulteratur multis modis Dioscoridi, sed dolus his notis deprehenditur. Pretiosissimus erat & paucissimus Galeni ætate, qui ex Pamphylia in calamis & arundinibus afferebatur. Vnde opinor quiuis alius calamites hodie quoque dicitur. Accipe autem quod calidissimum, & odore & gustu valentissimum est.

De styracis duobus alijs generibus suppositiitiis in myrrha diximus.

Sarcocolla arboris Persicæ lachryma, pollini thuris similis, rufa, emplastica, subamara sine morsu siccans Mesuæ. Item valentior est flaua quam alba, & quo amarior, eo melior.

Adulteratur gummi misto, puluerata etiam suspecta est adulterii. Vera enim rara est inuentu.

Diosc. Succinum vel Electrum est lachryma ex pinei generis arboribus exudans autumno, ex Germania septentrionali & insulis maris Germanici, larga mitti solita, incensa pineam aperte olet, charabe vulgo & ambra dicitur: medicis in vsu raro.

Ambar vero seu ambarum seu ambra Arabibus & Græcis recentioribus est odoramenti genus cineritio colore. Arabica, subalba. Indica, rufa, pinguis, odorata, succinum orientale dicta Hermolao. Nigra omnium pessima.

Thus lachryma arboris Arabicæ, pinguius, albius, emplasticum, flauius, est siccius, & antiquatum magis. Quod fœmininum vocant resinosum magis est ac molle, cito ardens: quod masculum, primum albicat, tandem etiam rufescit & flauescit. Perlucidum est, si præsertim guttarū formam retinet. Adulteratur resina piceæ & gummi, sed thus ardet, gummi non inflammatur, resina in fumum abit.

Mannam seu malnam thuris Græci proprie vocant micas thuris, ex magnis fasciculis cōcussu elisas cum fragmentis quibusdam exiguis, corticis thuris arboris.

Tragacantha laudatur alba, perlucens, gracilis, læuis, sincera, subdulcis. *Saliua*, in ore diu lentescit. Quæ verò est antiquata, magis pallescit primum, deinde rufescit, tādem etiam flauescit: quod lachrymis prope omnibus cōmune est. fitque tragacantha hæc annis amara, ob idque calidior, dulcium cæterorum more. Ob id etiam vulgus tragacantha flauam antidoto aureæ Alexandri, antidoto Hadriani, & diacucurmæ maiori & alijs quibusdam compositis miscent, quæ calida sunt præsertim vbi cocta sunt, & vt dicunt fermentata, post annum *scilicet dimidium: alijs vero frigidis* aut temperatis albam aut pallidam.

METALLICORVM ET TERREORVM DELECTVS.

AVRVM & argentum indice lapide exploratur & probantur, colore scilicet flauo in lapide relicto. Igni quoque & alijs explorantur fabris aurarijs.

Lithargyros auri omniū optima, præcipue foliata, aureo colore. Liquatur ve cera sed non mox, vt lib. sequente in liquatione audies. materię solius in emplastris rationem obtinet. seruatur vase vitreo plumbeo, stanneo, argenteo, siquidem aliam omnem materiam exedit, & defluere facit. Diosc.

Lithargyros argenti & plumbi deterior. Est autem horum metallorum se igni purgantiū vitium seu feruescentium spuma.

Arsenicum, id est auripigmentū optimū est, aureo colore, nulli materiæ permistum, crustosum, & in squammas tanquam bracteolas fissile. Alterum globosum, glandis effigie, pallidum, & colore sandarachan imitans: vtrunque causticum est. In eisdem metallicis fodinis quibus sandaracha gignitur in Ponto & Cappadocia.

Sandaracha arsenico affinis natalibus & natura, quin & in eam arsenicum vstione degenerat: ob id auripigmentum & arsenicum rubrum quibusdam dicitur. probatur colore rufo, saturatior seu cinnabaris rubro, sulfuris virus redolēs, friabilis, aliena materia carens, causticum est. Ne ergo posthac sandarachę nomine gummi iuniperi accipias in compositionibus Græcorum.

Diosc. AEs vstum probatur rubrum, & quod tritum colore cinnabarim imitatur, nigrum vero plusquam decet exustum est.

Ibidem. Squamma æris laudatur crassa, rufa præsertim si aceti respersu æruginem contrahat.

Flos æris ære fuso & aqua affusa exilit subito, *milij effigie* & numero, optim⁹ est breuis,

grauis, splendens, cum teritur rufus, friabilis adulteratur æris squamma aut limatura, sed hæc dentibus dilatatur.

Diphryges quasi bis tostũ est perfecti æris velut fæx subsidens & cohærens imæ fornacũ parti, ablato ære visitur, acre est vt æs vstum, prefertur quod saporẽ æris & æruginis habet, astringens & vehementer siccans linguam, quod exusta ochra sibi non vendicat, quæ tamen diphrygis vice venditur, adulteratur enim ochra vsta.

Scoria est metallorum omnium velut stercus. scoria plumbi optima est, densa fractu contumax, cerussam plane repræsentans. nihil plumbosum habens, ad luteum colorẽ accedens, vitri splendorem imitatur.

Aerugo est æris velut rubigo, acris est & mordax & caustica. Flos æris Guidoni & sæpe idiotis alijs male dicitur.

Aerugo sincera compressu digitorum diffunditur, dentiũ quoq; appressu cedit, læuis est ac æqualis & sine asperitate post foscilem præfertur rasilis nobis hodie sola in vsu.

Sori, chalcitis misy & ex transmissa per hæc aqua & siccata calchantum, acria sunt, & vrendo escharas inducunt.

Sori in fodina infimum, crassissmũ, lapidosius, vehementius compactum, in humore non liquescit, friando nigrius ceu melanteria apparet ac scintillat vt misy, in multa foramina dehiscit, olfactu & gustatu virus olet, subpingue astringens est.

Misy summũ grumosum & frustulosum magis est durum, auro simile, & friando auri colorem repræsentans, & stellę modo splendens ægrę liquescit. Cyprium ad ocularia medicamenta optimum, ad cætera remedia Aegyptium efficacius. Diosc.

Calcitis situ & natura horum media æri similis, friabilis, non lapidosa, nec inueterata intercursantibus oblongis venis splendentibusque promptissime liquescit.

Chalcantum optimum est molle, concretum, graue, cæruleum, translucens, quale est stillatitium concretitio & coctili præstantius.

Melanteria præstat sulfuris colore, læuis, pura, æquabilis, aquę contactu confestim nigrescens, misyos modo caustica. Diosc.

Cadmia fornacaria melior est botrytis, id est, racemosa, in summo fornacis ærariæ affixa, densa, modicè grauis, in lęuitatem magis inclinans, colore spodij, & quæ fracta cingulenta & æruginosa est.

Cadmia lapis, calaminaris vulgo dicitur, cuius puluere æs rubrum pallore tingunt & augent etiã hodie fabri ærarij. Is alieno sapore madẽti est, & in farinã tritus, aceto subact⁹, in sole siccatus coit in lapidẽ, in igne manet & fuliginem edit luteã vel æreã, quæ lapidi cuidã in lapidũ fodinis inuento à nonnullis male pro cadmia supposito non conueniunt. Diosc. Id quod dum fit, pumpholyx ceu fuligo quædã alba, tenuis summæ fornacis cameræ adhærens parietibusq; ac tectis & spodos illi persimilis, sed grauior, in pauimentum recidit. Vtriusq; magnam nobis copiã suppeditant fornaces ærariæ Parrhisijs, in via diui Martini, propè Budæi, piè vita functi, ædes.

Cerussa olim Rhodiaca Corinthia, & quæ Puteolis in Italia fiebat, cæteris albior, leuior, tenuiorum partium, ad emplastra alba maximè commendabatur.

Sulfur viuum est optimum præsertim si nitedule seu fulguris modo splendeat & perluceat, nec sit lapidosum. vstum verò est melius virens ac præpingue.

Sulfur enim ignem expertum, quo virentius, oleosius, pinguius, eo melius.

Alumen scissile non in fila tantũ, sed digitis friabile, vulgo plumæ, omniũ substantia est tenuissimũ & pretiosissimũ, aquæ innatat, linguę, & cuti integræ mordacissimũ, igni liquatur vt alia allumina: quibus notis tribus ab amãtho lapide pro ipso supponi solito facile secernitur. Liquidum maximè crassarũ est partium & vilissimi pretij, quia in omnibus regionibus inuentu est facile, crustę & lateris figura. Quia facile opinor liquatur, liquidum dicitur.

Rotundum & astragali figura in medio est amborum.

Gypsum vrendo seu vt vocant coquendo vt petra in calcem vrendo coquitur. fit emplasticum: vstum verò præterea vt quũ in fornace & camino lapides iungit, aut calcinatum vt vocant, minus est emplasticum.

Spuma nitri aphronitrũ, nitrum videri desierat, nec probo salem petræ ipsorũ loco medicamentis misceri: mallẽ nitrũ candidũ, quod mihi ex agro Nauarræ datũ est minimũ salsum.

Nitrum præstantius est album rubro permistum, lucidum in fracturis laminosum, fragile, lęue, spongiosum, salsum, mordax naturale.

Sal fossitius, vulgo sal gemma, quibusdam videtur, sed Mesuæ salnaphthicus, omniũ valentissimus, secundo loco sal gemma, tertio mineralis, infirmissimus est marinus.

Sal Armeniacus, Hammoniacus quoque Dioſcoridi & Galeno dici videtur, ſubacer eſt ac leuiſsimus.

Dioſc. *Stimmi* vel ſtibium vulgo antimoniũ, optimum, ſplendidiſsimum, & modo nitedularum emicans, confractu cruſtoſum, terræ & ſordium expers, friabile.

Dioſc. Chryſocolla laudatiſsima eſt armeniaca, colorẽ porri quàm ſimillimũ reddens, pura, terræ & calculorum expers.

Cyanus, in cuius fracturis velut ſtellę quædam aureæ ſcintillãt, vnde lapis ſtellatus Meſuæ dicitur, & vſtione fit cæruleus magis: probatur maxime ſaturatus colore nominis ſui Dioſc. Meſuę verò eſt colore viridior & cæruleus, maculis aureis interceptus, grauis, metallorum expers.

Armenius lapis præfertur læuis, perquam ęquabilis, calculi expers, colore cęruleo, friabilis. Dioſc. colore ex viridi obſcurus, terreus, & indus, maculis viridibus & nigris diſtinctꝰ, attactu læuis & aſperitatis expers, nondũ exacte lapis, ſed friabilis & pulueratu facilis Meſ.

Ochra eligenda leuiſsima, & omnino lutea, friabilis, non lapidoſa, vritur & lauatur vt cadmia. Dioſc.

Lapidum in medicamentis Græcorum rariſsimus eſt vſus.

Iaſpidem viridem Galenus, omnem iaſpidem medicamentoſum tradit Dioſc.

Arabes quoque compoſitis quibuſdam cardiacis ſapphyros hyacinthos, granatos, ſardines, margaritas commendant. De his Albertus Magnus, Serapio & alij plæriq; multa prodiderunt, quàm vere æſtimato.

Dioſc. Hæmatites *probatur friabilis, ſaturato* colore, niger, durus, & ſuapte natura æqualis, nulla ſorde admiſta, nulloque zonarum diſcurſu.

Dioſc. Magnes ferrum prompte trahat, ſit colore ad cæruleum vergente, denſus nec admodum grauis.

Lapis iudaicus metę ſtriatę forma, tener & friabilis.

Corallus lapis Actuario dicitur. aliis arbor lapidoſa, ruber & niger eſt Dioſc. Nobis etiã albus & aliter coloratus. Viſus mihi foris albus, intus ruber.

Sigillum Lemniũ, in placentulas quaſdam exiguas formatum characteribus turcicis ſignatum, colore nunc pallido nunc rufo, ſapore parum aſtringente.

Bolus Armenia colore ochra, id eſt pallida vel lutea, promptiſsime in ſummum læuorem calcis modo ſoluitur piſtillo aut quouis liquore, arenoſa ſubſtantia caret. Tam callide hæc vt ſigillum Lemnium & alia plæraque adulterantur hodie, vt pro veris recipienda non ſint, niſi ab eo qui collegerit, fides ſinceritatis fiat.

PARTIVM AB ANIMALIBVS SVMPTARVM DELECTVS.

SANGVIS hirci quadrimi, bene habiti, aliquandiu nutriti vino albo & herbis, calculum frangentibus, vt fœniculo, ſeſeli, lauro, auguſto menſe iugulati, medius effluens eligatur: nam primus tenuior, poſtremus craſsior putatur. Vaſe vitreo receptus, linteo raro tectus, ſole ſiccetur.

Sanguis draconis veterum, hodie ignoratur. Qui verò oſtenditur, factitius eſt ex hirci ſanguine, bolo armenia, & ſucco ſorborum vel alijs.

Lac vaccæ, capræ, aſinæ iuuenis, aliquandiu poſt partum exercitæ, & bene paſtæ præſertim idoneis ſibi paſcuis, vernũ largius ſed humidius, autũnale parcius ſiccius, & butyro diu ſeruando aptius. ſit autem quatenus lacti datum eſt, dulciſsimum, albiſsimum, conſiſtentia mediocri, ſi vaccinum eſt: tenuiori, ſi aſininum vel caprinum.

Serum lactis capræ iuuenis nigræ, ſalubribus alimentis nutritæ, paulò antè fœtæ præfertur Meſuæ, ſecundas tenet ſerum lactis ouini.

Adeps ex animali florente autumno lectus, reponitur vel incuratus, lotus, ſiccatus in vmbra, vel exemptis pelliculis fuſus ſole vel igni, in vaſe duplici. Alij toſto in veru animali cadentem excipiunt.

Medulla vt adeps ſumatur à fine ęſtatis. ad hyemis initiũ, ex florenti animali: & reponatur loco ſicco & edito, & ſeptentrionẽ ſpectãte: reponatur cum folijs lauri ſiccis, ne putreſcat, aut ſitum ducat. Recens etiam tenerorum animalium vſurpatur.

Cerebella paſſerum vere & autumno captorum reponũtur, cum vitello oui & melle, vel ſole aut cinere ſiccata legitimum.

Cornu Rhinocerotis eligatur.

Mumia Serapionis cum ſit Dioſcoridis piſſaſphalthum, id eſt pix & bitumen, ex horum

notis noſcitur. Quod verò nobis hodie eſt mumia, liquamen eſt hominum aloe, myrrha, & ſi datur balſamo in ſepulchro conditorum. Carnes enim cum humanis oſsibus retorridæ ad nos afferuntur.

Tunicam interiorem ventriculi gallinarum quia inutilem confirmat Galenus, de illa ne labora.

Iecur lupi ſi potes florētis & bene habiti aut etiam teneri potius, & recens quam ſiccatū eſt præſtantius. Poteſt tamen ſiccatum in multos dies ſeruari, vt pulmo vulpis.

Renes ſcinicorum, qui crocodili ſunt terreſtres, ſiccati ſeruentur, corpulenti & non ſtrigoſi. Dioſc.

Caſtorium elige, id eſt caſtoris teſtes, qui ex vno principio committuntur, & quibus eſt intus liquor ceroſus, friabilis, odore graui, & virus olente, guſtu acri & mordaci, recens tamen melius veteri quibuſdam eſt. Nigrum autem fœtidum, rancidum, die vno necare ſumptū affirmat Auicenna de venenis. Dioſc.

Oeſypus, id eſt ſuccidarum lanarum pinguitudo ſeruetur purus, ex ouibus integris non ſcabioſis. Hyſſopus humida ineptè vulgo dicitur.

Ambra quam habeat originem ignoratur adhuc: præſtantiſsima tamen fuerit rara, læuis, habitu rha Barbari, ſed fuſca magis interdum & ciner itia & alba, odoris gratia multum commendabilis, nigra autem reiicienda, & quam vulpes deuorarint & vomuerint.

Moſchus melior eſt ſubflauus quam nigricans, & qui pelui humectatæ immiſſus leuior euadat, quam qui grauior. Ex Catay tamen niger præſtantiſsimus hodie affertur. Ferrugineus fere eſt noſter, non quē *Auicēna probat citrinus, Alexandrinum vocās, eſt odore in opum Cyrenaicum inclinante ſed valentiore,* prẹter ſummam aliam in eo fragrantiam glebulis exiguis conſtat. ſeruatur melius pyxide plūbea cera obturata per ſe. ſi autem odoris gratiam perdidit, repone vaſe vitreo aperto, & ſuſpende in cloaca. ſic enim recuperabit, ſi Plateario credimus. Dioſc.

Cantharides probantur in frumento inuentæ, verſicolores, & quæ luteas in alis tranſuerſas habent lineas, corpore longo, craſſo, præpingues. *Sed inertes ac imbecillæ* quæ vnius ſunt coloris Capiantur vere, & phiala ſeruentur: necentur autem vt iubet *Dioſc.*

Gallus ad ius purgatorium eligatur, rufus, plurimum annoſus, ſed tamen adhuc ad motū pugnā, coitū alacer, & in dimicādo validus, macri & pinguis medius, hoc eſt bene carnoſus. præparatio autem eius ex Meſue repetenda. Meſ.

Vnguis odoratus, Blattus Bizātis Actuario, blatta bizantia vulgo, conchylij, tegumentū eſt odore caſtorium referente, ad ſuffitus idoneum. ipſa enim teſta mox liquatur igni bituminis modo, quod etiam improbe ipſa olet, *quidam albicantem odoratā magis cōmendant.*

Vniones ſeu margaritẹ ex quodam conchaiū genere auulſi, ſint corpulenti, integri, non perforati. Sunt qui à natura perforatos prẹferāt, quod per foramen excremētis ſint purgatẹ.

De viperarum *delectu* lib. 4. noſtrẹ Methodi in *theriaces* cōpoſitione, quantum ſatis eſt diximus.

Ladanum ſit nigrū, molle, glutinoſum, graue, odoratum, friabile autem vetuſtate elāguit.

Ex prædictis aromata ſunt amomum, cinamomum, caſia, calamus odoratus, nardus Gallica & Indica, partes balſami, crocus, folium, folium malabathri, ladanum, aſpalathum, xylaloe, macer, & recentioribus Ambra, moſchus, vnguis odoratus, caphura, cubebæ, doronicum, galanga, cariophyllum, macis, nux moſchata, ſantalum triplex, cornu monocerotis, cedoaria. *In* his quæ odorata magis ſunt, in ſuo genere ſunt prẹſtantiora. Sapore autem ſi explorabis, permulta continenter ne guſta, ſed vel os interea ablue, vel papyrum mande, vel tempus interpone, donec prioris aromatis ſapor exoleuerit, vt non prioris reliquiæ iudicium tibi falſum afferant poſterioris aromatis. Hæc cum ſint eſſentiæ tenuioris, celerius exanimantur, præſertim aere calido, parum fideliter operculata & inuoluta, aut etiam iam comminuta. Ob id vtenda cum vigentiſsima ſunt, nondum verò carioſa, foraminulenta, exoleta, exanimata, emortua.

Ex his item purgantia ſunt agaricus, colocynthis, cucumer agreſtis, elleborus vterque, tithymalli, daphnoides, opopanax polypodiū, ſagapenū, ſarcocolla, dracūculus, ſcāmoniū, euphorbium, caſsia fiſtula, myrobalanus quintuplex. Hermodactylus, lapis cyanus & armenus, manna, rha barbarū, Tamar indi, turbith, ſenna, & alia quædā Meſuæ & alijs tradita.

Quæ maiore cura & ſtudio ſunt deligenda, reponenda & ſeruanda: & quæ vi malefica ſunt prædita, caſtiganda, vt libro ſequenti dicemus.

Adulteria, quòd imprimis ad delectum conferant, ob id in hunc librum reieci, eaque ſimplicibus ipſis dolo mentitis adſcripſi, ne longius lectori diſquirēda eſſent: fuſius tamen hæc

ipsa persequi non placuit ob dictas à nobis causas lib.3.methodi medicamēta componendi. vnde in hunc librum siqua de adulteratorum notis desiderabis, transferre potes.

Superest in hoc etiā primo describere analoga quę vocant & antiballomena, quòd hæc ambo non parū ad medicamentorum delectum cōmodare existimem, vt libro sequenti agamus tantum de multiplici præparatione medicamentorum simplicium ad compositionem vtili, vel etiam necessaria.

Cum nomen alicuius simplicis medicamēti cōmune multis scribitur sine additione, quod ex illis intelligendum sit quia insignius vel rei propositæ aptius. vt ammi, anisum, anethū, apium, cnicus, cuminum, gith, lybisticum, nasturcium, psylium, seseli, staphys agria, semine sunt efficaciora. Ergo apium ammi, anisum, anethum, id est semen. Adhæc, anisum Creticum, ammi Illyricum, melius.

Aloe optima qualis Galeno Indica, Mesuæ succotrina.

Acetum, ex vino. Nam ex hydromelite, ceruisia, & alijs fit, sed inefficacius.

Agaricus, albus & fœmininus & qui notas omnes optimi agarici à nobis prius scriptas habeat, & in cæteris similiter.

Agnus, flos aut etiam semen.

Alumen, scissile quia præstantissimum.

Aristolochia, rotunda. In vnguentis vero clematitis.

Amomum scythicum, & cum notis scriptis.

Balsamum, opobalsamum.

Bryonia, alba potior quam nigra.

Buglossum vtrunque, id est, folia & flores.

Casia vel casia in libris Græcorum nostrum vulgare cinnamomum. quæ in libris Arabum casia lignea dicitur.

Casia vero fistula ponitur quando medicamentum Arabum est purgatorium.

Cardamomum, maius.

Capparis, cortex radicis.

Coriandrum, Cuminum Aethiopicum, semen.

Centaurium, in purgantibus, minus: in alijs, maius.

Calaminthe, montana: quia efficacior domestica.

Costus cum reuera vnius sit generis ambiguitatem non habet. Radix autem eligatur. Nam dulcis costus arabum ignoratur.

Cypressus, pilulę eius seu nuces recentes.

Cinamomum, optimum & cum notis ante scriptis.

Daucus, agrestis. Nam satiuus est pastinaca, alimentum potius quàm medicamentum.

Elleborus albus Galeno. Niger Mesuæ.

Eruca, syluestris quia efficacior.

Epithymum Atticum Græcis. Arabicum Arabicis compositionibus vsurpandum.

Fœniculus, semen: sed in colyrijs, succus foliorum aut radicum.

Galla, solida: quia efficacior, quam perforata.

Granatum, acidum.

Gummi, Arabicum. Id enim omnium perfectissimum.

Gluten, ichthiocolla his, alijs taurocolla, alijs mastiche intelligitur.

Hyssopus, montana hortensi melior. Ciliciam Diosc. Creticam alij laudant.

Hyoscyamus, albus, seu album eius semen.

Iris, radix ireos Illyrycæ. Græcis, neotericis, florentinæ.

Lupinus, amarus, Nam dulcis esculentus est.

Laurus, folia.

Ligusticum, semen

Lactuca, semen: sed in victus ratione, folia.

Lapathum, oxylapathum efficacius rotundo.

Lithargyrus, auri, quod aliquando tamen exprimitur.

Mastiche, Chia: alijs etiam Aegyptia.

Marrubium, album præstantius nigro.

Mel apum. Alterum aeromeli, seu manna.

Margaritæ solidæ, meliores pertusis, nisi etiam sint flauæ, obscuræ: quia tunc solidis sunt pares.

Medulla, ceruina in valenti medicamento: in mitiori, vitulina.

Nuclei pini:alijs,oliuæ,dactyli Auicenne.
Nux iuglans,vsualis vulgo & communis
Nasturcium,semen
Oleum,oliuum ex oliuis expressum
Ozimum,in arabibus Cariophyllatum.
Opum,Thebaicum.Tamen Apulum etiam hodie celebrari audio.
Petroselinum,Macedonicum:& in hoc astreoticum,à loco in Macedonia vbi crescit optimũ in præruptis:& huius maxime semen.
Pruna,si aluus deiicienda est,dulcia:se astringenda,acerba vel austera.
Papauer,album semen.
Piper,album quia acrius.
Pix liquida in suppurantibus & tergentibus medicamentis:sicca,in siccãtibus epuloticis, glutinantibus.
Pæonia,mas seu ipsius radix,vel semen.
Polypodium,quernum,murale alij.
Polium,in antidotis,minus seu montanum quia acrius,amarius,ob id efficacius.
Quatuor emollientia malua,althæa,violanigra, acanthus.
Quatuor semina frigida,maiora,melonum,cucumeris,cucurbitæ,citruli.
Quatuor semina frigida minora,lactucæ,portulacæ,intybi,cichorij.
Quatuor semina calida maiora,cumini,cari,anisi,fœniculi.
Quatuor semina calida minora,apij,dauci,ameos,amomi.
Quinque radices vreticæ,id est vrinam mouentes,apij, petroselini, asparagi,graminis, rusci seu apij veri & eleoselini.
Resina,Galeno mastiche: Dioscoridi,terebinthina.
Ruta, folia rutæ agrestis, sed fere à Græcis exprimitur, aut alio nomine vocatur scilicet moly besasa hermola.
Raphanus,syluestris radix
Rosmarinus,flos aut folia.
Rhus,cortex fructus,sumach dicti.
Stœchas,stœchados Arabicæ flos.
Styrax,calamites si habere possit,aut saltem calidissimus & vegetissimus.
Santalum,flauum,quia odoratius.
Spica,nardi Indicæ.
Sulfur,viuum,& igni non exustum.
Tragacantha, alba in frigidis compositionibus:rufa,in calidis miscetur.
Tres flores cordiales,violarum,buglossi vtriusque.
Thymum, Atticum,aut ex locis editis & siccis.
Viola,nigra seu purpurea:vulgo martia & quadragesimalis:& recens si haberi potest, & folia,si emolliendum est:flos,si cor roborandum:semen,si purgandum.
Viscum,quernum,ipsius baccæ recentis,aut recentis summa germina cũ folijs & cortice.
Zizipha seu iuiubæ,recentia & bene matura, aut saltem integra,non putria aut vetustate exucca.
In summa,intelligantur omnia suis notis prius dictis omnibus absoluta inter quas etiam ratio regionis vbi medicamentum educatum est habebatur,Ob id

Alumen,Milesium
Agaricus,Ponticus
Castorium,Ponticum
Misy,Cyprium
Nitrum,Berenicium
Sinon,Syriacus
Cuminum, Hispanum & Aethiopicum
Meum,Hispanum & Macedonicum
Aristolochia,Pontica vel potius Cretica
Phu,Ponticum
Erugo,cerussa,æs,æris squamma,ex Puteolis vrbe Italiæ.
Lithargyros,optima Romana & Sicula.

Anisum, Thymum, Daucus, Amaracus, Glycyrrhiza, Origanum, Dictamnus } Creticum

ANTIBALLOMENA seu medicamenta in locum alterius desiderati supposititia, magis consentanea rationi sunt, loco

Aquæ pluuiæ, aqua fontana pura.

Acaciæ, succus & caro prunellorum agrestium.

Asari, acorus vel carpesium.

Absinthij, Abrotanum.

Acanthæ, Arabicæ seu Aegyptiæ hærbæ (quæ sucaha dicitur Serapioni) acantha leuce nostras, eidem dicta bedegar.

Alicacabi, semen solani. Asphalthi, pix liquida Brutia,

Aethiopicæ oleæ lachrymæ .i. gũmi elemnij, gummi acaciæ seu gummi Arabicum.

Anchusæ, hyacinthus.

Amyli, sicca farina.

Arsenici sandaracha.

Amygdali amari, absinthium.

Aristolochiæ cuiusuis, vna ex tribus.

Adipis vulpini, vrsinus.

Adipis ceruini, anserinus.

Aluminis, sal fossitius.

Balaustii vice, malicorium.

Buccinorum, ostreorum testa vsta.

Balsami liquoris, myrrha stacte vel caphurelæon.

Cinamomi loco, casiæ optimæ vel carpesij vel amomi vel seminis cardamomi, sabinæ duplum.

Casię, seu casiæ corticis, cinamomum etiam ignobile, nisi optima casia requiratur quæ cinamomo est proxima, vel nardus indica, vel malobathri folium.

Chamæmeli florum, duplum foliorum & radicum.

Costi, pyrethri dimidium, vel baccæ cedri, vel radix helemi vel ireos.

Cimoliæ terræ, retrimentum ferri & molæ.

Cerussę, spodium, pompholyx.

Caphuræ rei incognitæ & sapore ingratæ, santala alba & rubra.

Cardamomi maioris, minus: Calaminthe omnis, mẽtastrum, pulegium similia sunt facultatibus: ob id inuicem sunt antiballomena

Croci, corcomagma.

Cyperi, iuniperus maior.

Cumini, semen rutæ vel agni.

Colocynthidis, semen ricini.

Capparis radicis corticis, cortex radicis Tamaricis vel ericæ,

Dictamni loco, saluia vel nepitha vel pulegium.

Doronici, caryophylli dimidiuhm.

Dauci, pastinaca.

Elaterij vice, succus foliorum cucumeris agrestis.

Ebeni, lignum gaiaci

Eupatorij Mesuæ, asari & absinthij ana dimidium.

Folij loco, folium caryophylli vel nardus indica vel casia vel macis.

Ferruginis, squamma ferri.

Fimi palumbis, fimus columbæ.

Fellis suilli, fel perdicis vel piscium.

Gentianæ loco, asari & radicis capparis ana dimidium.

Glycyrrhizæ succi, puluis radicis.

Gnidij cocci, semen lathyridis.

Galbani, sagapenum.

Hammoniaci loco, propolis.

Hermodactyli, folium anchusæ & dimidium bdellij foris admouetur dolentibus iuncturis.

Hederæ gummi, gummi persici.

Iridis Illyricæ loco, helenium odoratum.

Lapidis Asij, gagates.

Lapidis phrygij, magnes, pyrites.

Libyſtici ſeminis,ſemen dauci.
Lanarię radicis,radix Veratri nigri.
Lycij,ſuccus radicis centaurij magni.
Mellis loco ſaccharum.
Malabathri,caſia,nardus Indica.
Myrrhæ,ſmyrnium.
Myrrhæ Troglodyticæ,calamus odoratus.
Marrubij,meliſſo phyllum.
Meſpili tricoctiæ,id eſt,azaroli,meſpilum noſtras quinque oſsibus præditum.
Naſturcij ſeminis loco,folia eius ſicca.
Nucis moſchatæ,ſpica nardi.
Nardi ſyriacæ,iuncus odoratus ſeu ſchœnanthum.
Opopanacis loco,hammoniacum,galbanum,ſagapenum,bdellium.
Opij,meconium.
Ozimi caryophyllati,meliſſa in affectibus cordis.
Olei laurini,oleum cedrinum vel cicinum.
Olei omphacini,ablutum oleum dulce.
Olei roſati,violatum,amygdalinum.
Olei cicini ſeu ricinini,rhaphaninum.
Opobalſami,apocarpaſon vel myrrha ſtacte.
Orizę farina hordei
Oeſypi,medulla cerui.
Omphacij,ſuccus rhois,id eſt ſumach vel vinum auſterum.
Piperis longi loco,album.
Piperis albi nigrum optimum,id eſt grauiſsimum.
Petroſelini Macedonici in Thiriaca:alterius regionis petroſelinum.
Pompholygis,ſpodium & antiſpodium.
Rubiginis loco,ſcoria ferri.
Rhaphani ſeminis,ſuccus.
Roſarum,flos ipſarum.
Rhois coriarij,rhus obſoniorum.
Staphydis agriæ loco,pyrethrum.
Struthij in ſternutamentis,elleborus albus.
Spodij,antiſpodium aliquod,pompholyx.
Styracis,caſtorium,niſi odor quæritur.
Salis indi, ſaccharum candefactum.
Sagapeni,hammoniacum.
Spumę nitri,nitrum,aphronitrum,modo non ſit in corpus recipiendum
Sulphuris viui,coctum & vſtum
Satyrij,ſemen erucæ,ſcincus,
Sinapis,cardamomum,vel cardamum.
Scammonij,ricinus.
Stibij contuſi,ſquamma æris,ſtannum vſtum.
Sepiæ oſsis,pumex.
Scillæ,pancratium.
Terebinthinæ loco,larix ſeu laricea reſina.
Thapſiæ ſucci,cardami vel erucæ ſemen foris adhibetur.
Veratri albi loco,nigrum.
Vini falerni, quoduis fuluum,tenue,perlucens,odorum vehementer.
Zingiberis loco,pyrethrum foris adhibetur.

Qua autem ratione pro deſideratis iſtis,alia hic aſſcripta ſupponi poſſunt: ita & cōtrà ſi quod horum ſuppoſititiorū deſideretur & aliorum eſt poteſtas, in horum vicem ponentur. poteſt quiuis alia multo plura pro varijs locis & affectibus & hominum proprietate facere antiballomena,ſed nolim pharmacopœo licere vel clementiſsimū mutare ſine docti medici cōſilio, ne audaculus fiat etiam in alijs. Quomodo enim pluris eſt rex ipſe quam prorex:ſic maiorum eſt virium & compoſitioni propoſitæ aptius ſimplex quod à maioribus eſt aſcriptum, quàm quod illius pœnuria ſupponitur. Sit itaque religioſus & formidoloſus in his permutationibus tam medicus quàm pharmacopœus.

De Medicamētorum simplicium praeparatione,

LIBER SECVNDVS.

HAEC pharmacopœetię pars vilis & hominis eruditi ingenio indigna nemini debet videri, cũ medicamẽtorũ cõpositorum facultates propemodum totę ab hac proficiscantur. Quę enim vis, quis vsus simpliciũ medicamentorũ citra triturã, coctionẽ, infusionẽ, & alia plęraq; post dicenda, esse posit? Quæ mistio ad cõpositionẽ omnino necessaria sine his præparationũ modis fiat? Quàm autem facultates nõ simpliciũ modò, sed etiam cõpositorum, varient, vel sola præparandi ratione tam apertẽ postea condisces, vt neq; testibus neq; demonstratione longa opus sit. Quòque difficilius fuit rem à nemine hactenus tentatã ceu nouam excitare, & in hominũ manus & animos ponere: eo mea sententia erit & præclarius. Quãq̃ enim Hippocrates, Galenus, aliq́; celebres medici, vt interim empiricos taceã, leuiter simpliciũ medicamẽtorũ quorundã pręparationẽ attigerunt, & nõnullos se priores medicos de præparandi ratione quædã scripsisse testetur Galenus: tamẽ nullus hodie extat quẽ sciã, qui hac de re aliquid memoria dignũ absoluerit: præterquam quod pauca quædam, sed tamen legi dignißima, de quatuor præparandi generibus, tritura, coctione, vstione, infusione, Mesues in sua methodo deligendi medicamenta purgatoria & castigandi perstrinxit. Nam quæ seruitor nescio quis partim ex Dioscoride deprauauit, partim ex indoctis collegit quis ferat?

His nos rationibus cõmoti ex Hippocrate, Dioscoride, Galeno, alijsq; permultis quorundã simpliciũ preparationes paßim dispersas, in ordinẽ congeßimus, multas ipsi & inuenimus & experti sumus, & à doctißimis hac ætate pharmacopœis didicimus. Quæ dum à nobis stylo mediocri scripta legis candide lector, tecum reputa nos rudibus introducendis hæc scribere, quorũ captui seruire malui res nudas docẽdo, quàm singulorũ rationem prolixius afferre: quanuis & id ad rem propositam felicius absoluendam, plurimum pertinere videatur. Porrò præparationem exequi statui medicamẽtorum simplicium tantum, non aliarum etiam rerũ per quas omnes præparationis ratio & virtus spargitur: vt nihil à natura gignatur, augeatur, aut alio quouis modo moueatur citra pręparationẽ: nihil artes tã mechanice quàm alię omnes tentant non adhibita prius præparatione aliqua, per quam ars sæpe naturam vincere videtur.

Medicamenta pręparare est, ipsa per artẽ vsui vel cõpositioni cõmodiora reddere, hoc est vel mitiora, vel valentiora, vel gratiora, vel salubriora, vel magis miscibilia, & vt paucis dicã meliora vel ad vtendũ vel ad cõponẽdum. Quædã enim vbi à nobis sunt præparata, etiã citra cõpositionẽ mox vsurpam⁹. Plurima autẽ p̃parata ante vsum ad cõpositionẽ veniũt. Ad pręparationis quoq; vim (de qua paulò post dicã fusius) reducẽdũ putamus cũ vnã medicamẽti facultatẽ nobis in præsens noxiã tollimus, vel optatã detegimus, vel nouã acquirimus.

At verò medicamenta omnis generis metallica inquã plantas, animãtia, vt ex iisdem sæpe alimenta, paramus interdũ adhuc viuentia frequentius emortua. Terrã enim Lemniã (quæ
libr. 9. dũ adhuc in colle est ex quo effoditur, velut in matre viuere videtur) sacerdos Dianæ dũ si
simpl. mit sparso tritico & hordeo piamenta ritu patrio faciens præparare videtur, vt hinc magnã virium suarũ partem, nisi etiã vires suas omnes cõsequi putetur. Nõne arsenicũ in sandarachan & sori in chalcitin, chalcitis in misy promptius in vena ipsa transibit si specũ ipsum soli meridiano aperueris? Ratione eadẽ vomica hydrargyri si in solẽ erumpat tenuior euaserit, & sulfur in vesuuio vel alio monte vstum minus quidẽ oleosum sed tenuius euadit. An non longa & asperrima hyeme, qua ventres ac viscera terræ plus calidi habent, metalla omnia largius gigni & plenius augeri recipimus? Nã & mihi aureę quædã velut arbores in durißimis quibusdã lapidibus visæ sunt, & velut quædã arbores ex auro & argento rudimenta, vt non ambigã quod docte Augerellus in chrysopœia scripsit, metalla in momenta gigni, nutriri, augeri, perfici, etiam si puteus Hannibalis & metalla Ilnæ Tyrrheni maris insulæ inexhausta, & alia plæraque huius rei testimonia dare fidemque facere poterant.

libr. 9. In fossam super collem in Cypro pluuia recepta per venã misyos, chalciteos, soreos trãs-
simpl. fusa in specũ subditũ, quædam est chalcanthi præparatio aut verius generatio.

Viuentem raphanum insertis in eius radicem fibris aliquot ellebori nigri, purgatricem

facimus,& fructus arborum purgatorios scarificato ipsarum cortice quo tempore saliua cō scendit & immisso in plagas scammonio ceraque super vulnus data & deligata. Mesues in canonib⁹ vniuersali bus.

Tempus præterea expectamus idoneum donec matura sint vel vigentia vel sicca quæ lecturi sumus,& cælum plantę propitium,sæpe etiam lunę quadraturas spectamus,vt efficacior sit planta tūc collecta. Dum arbores ablaqueamus, dum vites putamus,propagamus,sarrimus,decacuminamus,festucamus: harum plantarum fructus nō modo vberiores, sed etiā meliores reddimus.

Idonea victus ratione nutricis lac præparamus, vbi nutritius affectu aliquo laborat,quomodo & asininum Galenus lib.7.Meth.& vaccinum recessu Tabiarum lib. Meth. quinto. Porcos,capros,arietes,tauros iuuenes castramus,vt eorum caro sit suauior,plenioris alimenti,coctu facilior. lib.3.aliū.

Glandulæ mammarum præsertim vaccinarum & suillarum dum lacte suo tument,meliores quam exuccæ: vnde & sumen porcæ recens fœtæ à ganeonibus laudatum legimus.

Coagulum in primo ventriculo animalium lacte nutritorum ex lactis corruptione genitum venatu animalis efficacius euadit,vt animaliū prope omnium,non solum ferorū caro. Ibidem.

Gallum veterem venatu quoque exercemus,& meliorem ad purgandum clementer suo succo nitroso reddimus. Vulpes ætate florentes venatu multo fatigatas si bene habitas si oleo incoquimus,multo digerentius oleum efficimus. Si vero eas vuis impinguatas post vindemias capimus, esu sunt iucundiores.

Porci segetibus nutriti firma fiunt carne, glandibus vero præsertim faginis, laxa & fluxili & prompte liquabili.

Hircum quadrimū dum mensibus aliquot antequam iugulemus, herbis nutrimus calculum frangentibus,& vino albo generoso potamus, hoc modo sanguinem eius ad calculos in renibus præsertim comminuendos efficacissimum paramus.

Cancros dum Aeschrion capiebat & vrebat post canis ortum, sole leonem ingresso,die vero lunæ eius decimo octauo,contra rabiem hac ratione efficaciores sperabat,hocque modo præparabat.

Viperas non mox vbi latebris erepserant,sed iam exercitas,iam consueto ante hyemem alimento recreatas,iam suo exuuio inter lapidum coagmenta deposito,velut rediuiuas Galenus vult capi,sicque præparare incipit.

Pullas & capos iure & carne viperarū cum pane subactis nutriuit Matthæus Gradi,ad vsque deplumationem curaturus horum esu elephanticos.

Gallinaceus pane in lac acidum & serosum merso si ante nutrimus quam iugulemus, vt testes habeant gratissimos & præstantissimos, & si ante coitū ne virus ex semine oleant Sic enim boni sunt succi valide nutriunt,facile coquentur Ibidem. *lib.3.aliū.*

Hepar συκωτὸν, id est ficatum præsertim suum ficis siccis multis nutritorum est præstantissimum, sic pastum iecur anseris albi seu iecur anseris nutriti alimentis lacte imbutis suauius,coctu facilius, melioris succi. Ibidem.

Capra aut aliud animal scammonium aut tithymallos depastum,lac reddit phlegmagogum,& quod aluo pituitam deducat.

Stercus pueri ad anginam idoneis alimentis, & stercus canis ad alia esu ossium in viuis ipsis animalibus præparamus,& alia in his generibus plurima. Sed ad hanc rem hæc sufficiant ad probandum quædam nos cum natura viuis adhuc medicamentis præparare. Cum vero hæc præparandi ratio licet sit efficacior, tamen haud ita crebro in vsum venit, vt fortasse quis etiam præparationis nomine non esse accipiendam contendere posit : ob id de altera eius specie agamus, quæ omnino latissime patet in singulis medicamentorum simplicium generibus. Fit autem hæc generatim quidem additione & ablatione, nunc substantiæ nunc facultatis,nunc vtriusque,particulatim vero tritura,coctione assatione,vstione & cæteris post scribendis. Ibidem. lib.3.aliū. libr.2. simpl.

Ad ablationē vero reduci volo seperationē partiū nūc simul manentiū, vt in tritura, nūc à seinuicem abeuntiū vt in despumatione,destillatione,succorum & liquorum extractione.

In singulis autem differentijs quæ additio aut ablatio aut additio & ablatio vel substantiæ vel qualitatis,& eius vel vnius vel multiplicis fiat, abunde postea docebimus.

Nunc hæ omnes præparandi differentiæ quam facultatem habeant,& quibus modis perficiantur,singulatim dicamus, primumque de tritura omnibus prope communi non simplicibus solis sed etiam alijs præparationibus,postea de his quæ calore perficiuntur, deinde frigore,post hæc siccatione, Hinc humectatione & cæteris post elencho comprehensis.

DE MEDICAMENTORVM SIMPLICIVM TRITVRA.

Mesues in Canonibus.

MEDICAMENTA teruntur, hoc est comminuuntur, percussu vel friatu idoneo, vt simul misceri exactius possint. vel vt facultas ipsis noua conquiratur, vel vt malefica tollatur. Quos tres terendi scopos in methodo medicamenta componendi fusius explicauimus. Terendi autem modus plurimum est varius. Primùm quod plurima pistillo ferreo, æreo, plumbeo, vitreo, ligneo vel alia constante materia in mortario fere simili materia conflato teruntur: sed pistillus ferreus & æreus mortario ferreo & æreo magis seruiunt: iisdem & lapideo & vitreo mortario etiã ligneus, sed plumbeus plumbeo, vitreus vitreo est aptior.

Secundo loco multa teruntur diu ducta super lapidem durum, vt marmoreum porphyrium vulgo dictum: marinum, quem maris squammam vocant. Ducuntur autem simili lapide sed paruo & manu concepto, quem molulam vulgo vocamus, quòd molæ paruæ is effigiem habeat, vt lapis suppositus, magne.

Tertio teruntur medicamenta quędam molis trusatilibus vel versatilibus, vt quædam etiã moletrinarum molis, qui modus Lugduni est frequens in terendis aromatibus, quibus constant puluis minutarũ specierũ, & puluis selectus, quem finem vocant, & alij permulti suo cuiq; more cõmisti. De hoc non sum dicturus, sed de primo præsertim, & pauca de secũdo.

Nec omittendum mortarij operculum saltem simplex aut etiam duplex, quale veteribus in vsu fuisse in nostra componendi medicamenta methodo commemorauimus, præsertim pulueran tibus. Nam humida hoc non indigere vidētur. Ad trituram quæ præparandi species reducẽdę sint ceu ipsi affines, posterius audies: vt quod quędã rapaci serra cõminuũtur, alia minutim cõcidũtur, vt prõpti⁹ teri possint, vel humori cui ĩcoquũtur vires suas tradere.

Non modo autem instrumentis variat terendi modus, sed etiam ipsius percussionis vigore & tempore & rerum terendarum situ & connexione & futura consistentia. Quædam enim per se omnino sunt terenda, alia cum alijs quibusdam ipsorum trituram sæpe etiam facultatem iuuãtibus: alia tum per se, tum cũ quibusuis teri possunt, & hac omnia tenuissime vel crassius. Item quædam diu terenda sunt, alia trituram breuem vti & decoctionem sustinent. Item alia valenter tundenda, alia tantum clementer frianda ducto per mortariũ molliter & nunc celeriter nunc segniter pistillo, interdum & valenter.

Præterea attritu cuique moderato non autem vehementiore aut immodico sunt verberanda. Violento enim ictu & nimis diuturno exanimantur, viribusque dissolutis languent, magis tamen tenuia, rara, facultatem imbecillam aut superficiariam sortita, minus contraria.

De his autem omnibus agam singulatim, vbi docuero quibus horum modis, & quot singula medicamentorum simplicium genera terantur initio à radicibus sumpto.

Cõmunis tritura radicis.

RADICIS si crassę sint nec adeo siccę in particulas sectę, & alijs siccioribus particulatim adiectę, multis scilicet paucę, puluerantur cũ ipsis: si autẽ sicciores sunt, aut per se aut simul puluerari possunt, sed ante vel cultello concisę, aut forpicibus aut manibus fractę, nisi siquas ante ad siccandi necessitatem concideramus in taleolas.

Diutius autem terendæ sunt quæ crassæ, durę, solidæ, densæ, neruosæ, membranosę, & fractu contumaces si in puluerem mollissimum comminui consiliũ est. Interdum enim minus teri volumus, præsertim dum ad coctionem tantum eas apparamus. Tales fere sunt radix acori vtriusque, omnis aristolochię, althææ, bryonię, costi, helenij, gentianæ, polypodij.

Parum diu vero terantur contrariæ, etiam si læuissimum puluerem requiris: quales sunt radix calami odorati officinarũ, ellebori vtriusque, hermodactylorum, pyrethri, vt mediocriter quæ in harum sunt medio radices, vt apij, asparagi turbithbehen vtriusq;. dictãni vulgaris, doronici, fœniculi, galangę, glycyrrhizę, graminis ireos, petrosilini, pœoniæ vtriusque, rha barbari.

Herbarũ.

HERBAE item teruntur, nunc virides nunc siccæ, & ambæ vel crudæ vel coctæ, vel crudę semel, iterũ post coctionẽ, idque in vsus varios. Nã virides fere terũtur in succũ vel cataplasma crudũ, coctę vero teruntur vt vel in apozema exprimantur, vel in cataplasma cernantur, præsertim siquid durũ aut lignosum sint sortitę. At siccę teruntur nunc in coctionem sed negligentius: nunc in puluerem, diutius quidem crassæ, durę, densę, lignosę, lentæ, minus contrarię. Quæ dum ad consistentiam qua cerni possint cribro hoc illo pro scopis medicorum varijs, peruenerint, teri desinunt.

Herbæ tamen propemodum omnes ante vel secantur, vel manibus franguntur quàm terantur: teranturque ferè mediocriter, & cum folijs interdum, etiam cum floribus. Sed tunc paulo minus diu terẽde vti & adiantha omnia, calaminthe, maiorana, origanum,

rosmarinus,thymus,præsertim cum hæc postrema sunt florulenta.

FLORES prope omnes siccati,parũ diu terendi,quia cito puluerantur,& facilè puluerando exanimantur ac exhalant. Florum.

vt crocus	Nymphęæ vtriusque,
Epithymum Græcorum & Arabum	Periclymeni
Genistæ flos,	Rosarum omnium
Leucoiorum omnium,	Schœnuanthos
Meliloti,	si ipsum haberi
Rorismarini,	posit.

Si verò cum herbis ipsis expetantur, flores paulò diutius propter herbas & harũ surculos,quibus hærent adhuc, terendi sunt,quasi ab his essent secreti, vt absinthij coma, anethi coma,abrotani coma,chamędrys,chamæpitys,eufragia,melilotus.

Adde quòd floris nomine hoc loco venit non modo quod in medio est , magna ex parte croci capillamẽtis simile, sed etiam folia id ipsum ambientia,nũc alba,vt in chamæmelo, nymphęa alba, rosa alba & moschata:nunc lutea, vt in nymphæa lutea,chrysanthemo:nunc rubra,vt in rosa rubra, in balaustio: nisi quòd croci nomine tantum capillamenta(quod ea in vsu sint sola)intelligũtur:vti & Galenus sæpe in Cõp.ph.p.florem rosarum appellat,non folia illa ampla,sed in medio capillamenta.

Multum autem terenda sunt chamæmelum,quanquam id essentiæ tenuis sit,quia tamen densum est,& odore vegeto ac diuturno:ac etiam stœchas Arabica vulgo dicta, vt etiam cum primis,vt *Turbith, cœpta teri, ad postremum adhuc semitrita appareat. & item heliochrysos, stœchas* citri vulgo appellata,;& spica nardi in quancunque plantarum partem reponatur,etiam si prius minutissimè incidatur.

Balaustium quoque, diu teri debet ob lignosa sua folia,quod autem intus est fibrosum si per se terendum sit,promptius multo dissoluitur.

Capparis flos siue adhuc gemma sit, siue iam apertus,siue iam in fructum seminis plenum excreuit, fere muria conditus in vsum venit, & eius loco flos genistę aceto & sale conditus.

Si tamen siccatur,mediocriter diu teretur, & flos lupi salictarij foliosus,qualis etiam vlmo est.

Caryophylla crassæ substantiæ ægre teruntur,siue flores sint,siue aliud.

Rosæ igni vel sole inter papyros siccatæ,forpicibus minutim cõcisę, per se aut cum *alijs* teruntur:cum alijs autem etiam citra siccationem illam,atque adeò recentes *solum* sectę.quomodo & quosdam *incidere* non terere tamen, vt saccharum *rosatum fiat*, scribit Mesues.Cum vero specimen edis,ne sicca:sed cum alijs tere,vt vites calumniam.

SEMINA prope vniuersa medio inter radices & herbas modo puluerari desiderãt. *Ob id cum omnia hæc simul terenda* veniunt radicibus iam cœptis comminui , semina *inijciuntur*,quibus etiam abunde iam comminutis,herbæ minutim cõcisæ adijciuntur, & omnia simul conteruntur. Fructuũ & seminũ

Talia sunt	Eruum
Agnus, Apium	Erysimum
Amomum	Fœnum Græcum
Anisum	Linum
Anethum	Lithospermum.
Ammi	Lupinus
Basilicum	Lens
Carum	Melanthium
Cardamomum	Psyllium
Coriandrum	Papauer
Cuminum quando autem vreticum volumus multum teritur	Seseli
Coccus baphica	Staphys agria
Eruca	Sinapi
	Thlaspi
	Vrtica

Et ex fructibus pilulæ cupresi , colocynthidis medulla siccata & minutim secta , Carpobalsamũ,cubebæ,galla,nux moschata,piper, & præter hos dactyli,iuniperi baccæ,ficus,zizipha,myxa,pruna passa,vuæ passæ.quãquam fructus hi molles sint,purgati tamen nucleo & incisi cum alijs quo dixi ordine teruntur,si in compositionem veniant: & in puluerem abeunt,si pauci siccioribus multis miscẽtur, aut triti cernuntur per cri-

brum manu, aut cochleari ad mollem medicamenti formam, vt dactyli in diaphœnico.

Myrobalanos verò omnes multum tenuiter conteri iubet Mesues, quando earũ substantiã in corpus rapi volumus,& viscera ipsa astringere, & cõtrahendo velut obstruere consilium est. Eadem ratione rha barbarum.

Siccata diu in sole semina cucumeris, cucurbitę, melonum & similia, quæ postea cultello concidi docebimus, per se in farinam puluerantur.

Ex seminibus autem coriandrum, cardamomum tam maius, id est, granum paradisi, quam minus, lithospermum,& cuminum, vt fit vreticũ: & ex fructibus myrobalani Arabum omnes vt nuper dixi, ac folliculi sennę tam diu quàm radices ipsæ teri postulãt: ob id cum ipsis inijcienda.

Quæ verò seminum vel fructuum medullæ sunt oleosæ, vel cultello super papyrum identidem mutandam incidantur, vel cum saccharo purissimo & siccissimo pauco seorsum terantur. Tales sunt medulla seminis cucumeris, cucurbitæ, citreoli, melonis, bombacis, cnici, staphydos agriæ,& fructuum medullæ, amygdalarũ, anacardorum, balani myrepsicæ, pineorum nucleorum, pistatiorum, castaneæ, auellanę.

Nux autem moschata ferè postrema inijcitur, vt in puluerẽ minutarũ specierũ. Nam si prima inijciatur, reliqua puluerari prohibet, suo lentore oleagino.

Semina prædicta incidi solita, si humidis miscenda sunt, per se teri possunt: si siccis, cum horũ multa copia semina hæc pauca teri possunt, vt succus glycyrrhizę, bdellium. succi, liquores prius particulatim concisi, possunt etiam (vt dixi) diu insolati per se puluerari.

In diapruno quoque semina frigida maiora & similia si addãtur, cum saccharo multo hæc pauca teri possunt: sic in diaphœnice amygdalæ possunt incidi, vel cum saccharo teri. Sic papaueris semen quidam per se parum prius in mortario quassant, vt verberatum excipiat cultelli. Deinde cultello, vt prædicta incidunt.

Hæ verò medullæ si compositis cardiacis sint miscendæ, vtendi tempore incidantur & misceantur potius quàm cum alijs terantur. Nam vix bene mensem vnum seruantur integræ, sed rancescunt,& compositum vitiant, nisi parcum sit compositum,& mox absumendum.

Succorũ & aliarũ plãtę partium triturę.

SVCCI siccati, liquores, gummi, resinæ si recẽtes sunt, ob id humidi & molles, electarijs mollibus, catapotijs, vnguẽtis, ceratis, emplastris per se misceri possunt, vel cum alijs mollita & subacta, vel aliquo his remedijs idoneo humore soluta.

Vbi verò iam paulo mediocribus sicciores euaserũt, vt iam cõminui posśint, in mortario, *interdum quidam horum friantur* magis attritu blando pistilli, pręsertim calfacti clementerq; ducti per fundum & latera mortarij, quàm verberãdo tundãtur. Nam sub violento ictu latescunt, mortarioque contumaciter, hęrẽt lentore omnibus communi, his tamen maiore quàm illis, ac exhalant, exanimanturque. Quòd si immodicè siccata sint, quanquam tunc facilius puluerantur, tamẽ velut exanimata,& viribus priuata reijciuntur. De moderate siccis igitur aut paulò siccioribus nobis sermo est futurus.

Scammonium igitur (est enim id aliquãdo succus, vti etiam Mesues docuit, sed multo inferius scammonio liquore)& siqui similes succi ad consistẽtiam tam corpulentam siccando ducuntur, per se friando in mortario teri possunt: sed ferè longius requirunt tempus,& si parua sint copia, bonam sui partẽ mortario affixam relinquunt: quod damnum in magna mole negligimus, tamen multo satius est in eo mortario prius amygdalas triuisse, pręsertim vetustate oleaginas, quę suo lentore liquido succos adhęrere prohibeãt. Id quod pistillus oleo intinctus, vel oleum paucũ mortario infusum & aliquandiu pistillo ductũ per mortarij fundum,& latera præstabit diutius & felicius. Sit autem oleum vel dulce, vel amygdalarũ dulcium, nisi succus astringens omphacinum magis postularit. Id verò oleum succos adhærere non modo prohibet, sed virtutem ipsorũ exhalare,& pollinem tenuissimum euolare non permittit. Adde quod trituram & breuiorem & commodiorem & faciliorẽ reddit. Qualem vim Galenus opobalsamo tribuit in terenda Theriace. Acacia tamen nostras etiam siccior frangi contumax est, vt minutim sit potius concidenda,& particulatim miscenda puluerandis alijs.

Aloe verò cum friando teratur, percutiendo autem hæreat mortario, verum est Mesuæ de ipsa dictum quod friabilis sit simul & tenax ac glutinosa, quod etiã digitis explorabis. His enim friabilis est, ac his hæret ante & post friationem.

Succus glycyrrhizę,& hypocistis,& lycium nostras pistillo calfacto siccatur & friatur, nisi admodum sint recentia & præhumida, vel minutim secta: tunc additur,& cum

alijs pulueriſatur, cum ea ſunt iam cerni apta, alioqui ſemitrita in compoſito apparent.

Ex liquoribus quoque qui ſunt ſicciores ac minus glutinoſi, per ſe friari poſſunt, vt opus Cyrenaicus, euphorbium, thapſia, & (vt dixi) ſcammonium cum oleo amygdalarum dulcium friatur, non teritur.

Opium verò cum alijs ſiccioribus particulatim iniectum cōminuitur, vt cum humidioribus diſſoluitur, quomodo opopanax, galbanum, hammoniacum, ſagapenum, ſi pauca quantitate multis alijs ſiccioribus particulatim conijciantur, cum his puluerantur, vt in hiera diacolocynthidos ſicca, alioqui humore aliquo idoneo, vt aceto, vino diſſoluēda, & calfacta colantur, poſt percoquuntur ad competentem rei propoſitæ conſiſtentiā.

Purgata eadem à lignis & cæteris excrementis piſtillo calido quibuſdam molliuntur ad fingenda catapotia, & emplaſtra: ſed hoc modo ferè impuram reddunt compoſitionem. Vel diſſoluuntur humore idoneo, & colantur per ſtamen. Sed tunc quantum excrementi colando ſit abijciendum cōiecta, & ob id largiora quàm ſtriptura poſtulabit diſſolue.

Lachrymæ denique tam reſinoſæ, vt maſtiche, terebinthina, pinea, laricea, abietina, ſtrobilina, colophonia: quàm gummoſæ, vt gummi Arabicum, tragacantha, cancamum, myrrha, bdellium, ſtyrax, ſarcocolla, thus, ſuccinum, gummi, amygdalorum amborū, ceraſi, pruni, hederę, iuniperi, multum ſiccatæ, friando per ſe, aut cum alijs excepta maſtiche & pinea, puluerantur: vt caphura quoque, ſiue ea ſit gummi, ſiue ſuccus, ſiue factitium aliquid. Eędem verò lachrymæ recentes alijs liquidioribus, excepta maſtiche, miſtæ diſſoluuntur, vel mèdicamenta alia paulo ſicciora diſſoluunt.

Quod ſi lachrymarum aliquę ſuo lentore mortario hæreant, oleo pauco ipſum prius illinendum eſt, vt ſi myrrham veram nec vetuſtate ita exuccam teris: nobis enim conſuetior myrrha, maximè eſt per ſe puluerabilis. Adde quod maſtichę ſicciori ne exhalet aut euolet, aquæ roſaceæ paululum affundi poteſt, & alijs horū ob ſiccitatem maxime friabilibus. In emplaſtra tamen ſatius eſt maſtichen & myrrham puluerare.

Ad hæc gummi Arabicum & tragacātha, ſi prius piſtillum & mortarium calefeceris, multo promptius friando puluerantur. Citius adhuc ſi paucum aquæ vitæ immittas.

Thus teritur ſolum non reſoluitur quibuſdam, ſed aqua & aceto reſolui in emplaſtri conſiſtentiam & oleo, ſed tunc coaleſcere grumis non potuit.

Maſtiche teritur cū pauco oleo in catapotijs Hermetis ex trochiſcis colocynthidis.

Myrrha vera primo die craſsius teritur, poſtridie tenuiſsime pulueratur: ſic bdelliū thus vtrunque ſiccius, ſarcocolla, ſtyrax, euphorbium, ladanum tempore aut piſtillo & mortario calido ſiccatum pulueratur, recens verò ſoluitur oleo calente, vel alio liquore idoneo.

TRITVRA LIGNORVM ET CORTICVM.

LIGNA vt agallochum, aſpalathum, gaiacum, ſantala, xylobalſamum, & lignorum cortices vt cinamomum, caſia, cortex radicis oxyacanthę, tamaricis, capparis, quantum radices teri poſtulant: ſtipitum eadem ratio eſt & malicorij, quod eſt mali granati cortex lignoſus, ſed macis: moſchatę nucis cortex mediocriter diu terendum eſt.

Corticis autem radicum apij, petroſelini, fœniculi, raphani, ſimilium herbarū tritura in herbis ipſis eſt declarata. Turbith mediocriter terendum Meſuę eſt.

Ne mireris autem cinamomum omnium æque calidorum tenuiſsima ſubſtantia prędıtum, diu terendum. Id enim fit, quia interno cortice multū fibroſo & neruoſo eſt fractu contumaci.

METALLICORVM ET TERREORVM TRITVRA.

METALLICA omnia quia terreſtris ſunt ſubſtantiæ ob id craſſarum partium, Lib. 3. in profundum, vt ad pūctum, neruum penetrare nō poſſunt. Quapropter illis tenuitatem comparamus, ſubigentes diu in ſole ęſtiuo cum aceto vetuſtiſſimo, acerrimo, tenuiſsimo (quod fit ex vino nō auſtero) vini qualitatem, nihil vel minimū guſtu referente: quę quāto pluribus diebus teruntur, tanto ſunt tenuiora, ob id melius purgant, tenuant, ſiccant. C.ph.9.

Ex vino autem ſimiliter trita, dein ſiccata ſole, vel ſi aliud eſt tempus, igni, ſunt meliora ducendis cicatricibus.

Lithargyros friatur, non tunditur, ne plumbum eius si chrysitis est parcius, si argyritis largius latescat, quod cernendo per pannum rarissimum remanet: scoria autem eius lotione separatur, & sic emplastra fiunt alba.

Lapis armenus si inuenitur, ad lotionē teratur in mortario lapideo, idq; diu satis: sed lapis cyanus seu stellatus longiorē sustinet triturā Mesuę. Terūtur in mortario marmoreo albo prius per se vniones, coralia, ne odorē, colorē, saporē alienū trahāt. Lapidum preciosorum sapphyri, hyacinthi, granati, smaragdi fragmenta postea super lapidem porphyrium affusa pauca aqua rosarum, vel borraginis vel buglossi tenuissime friantur. Sic enim fit vt promptè distribui possint, nec obstruant, ad hæc nullam mortarij partem terēdo deradunt, quæ puluerem augeat. Qua de causa etiam Galenus simplicia ad theriacam in pila Aegyptia durissima cōteri iubet. Per se etiam teretur vnguis odoratus.

Tritura partiū animalis.

Partes animalium, aut animalia tota si assatione, vel vstione, vel aliter multum siccatæ sint, puluerātur aliorum modo: si humidæ & molles sunt, paucæ cum multis siccioribus teri possunt, aut sine his teruntur, & per cribrum cochleari cernuntur. Quædam etiam liquari possunt, vt adipes, medullę oesypus, deinde colari.

Stercus canum, luporum, infantum siccatum etiam puluerabile est, & cātharides repositę & castorium siccius, sed inefficacius, & cancri fluuiatiles vsti, hirundines vstę, lepus vstus, renes sciniorum sicci, iecur lupi siccatum, pulmo vulpis siccatus.

Fel autem ferè alijs siccioribus dissoluendis miscetur, raro siccatur.

De vnionibus qui sunt velut cōcharum quarundam partes dictū prius est, & de vngue odorato. *Sanguis hirci siccatus facilè pulueratur.*

Dentes apri, lucij, elephantis limandi aut radendi, post terendi potius quàm vrendi, si vires eorum integriores postulas: sic ossa alia & cornua, vngulæ. Tamen hæc vrenda interdum, vt in vstione audies.

Ambra interdum minutim concisa inijcitur in humorē calidū, vt in eo liquetur, vt in Anti. diacoccu baphices. interdum teritur, deinde dissoluitur affusa aqua rosarū, vt in Ant. alepto moschata, & in alijs multis. interdum prius in mortario terūtur duę tres amygdalæ. sic moschus caphura.

Os à corde cerui, ebur, pudendū cerui, tauri, cornu cerui rhinocerotis, & similia prius rasa, post concisa minutim cum alijs teruntur, quædam etiam vsta promptè puluerātur.

¶Nunc ad id quod initio proposuimus reuertamur.

Terenda per se.

PER se terēda sunt primū metallica omnia & terrea, vt lithargyros, arrhenicon, sandaracha, ęs vstum, squāma æris, scoria ęris, ærugo, chalcitis, sori, misy, melantheria, chalcanthum, cadmia, pompholyx, spodium, si hæc duo non sunt satis læuia: plumbum vstū, cerussa, sulfur, alumen, nitrum, sal quiuis, stimmi, chrysocolla, gypsum, pumex, cyanus lapis, armenus lapis, calx, lapis spongiæ, iudaicus, smiris, aetites, magnes, hæmatites, ametistus, amiāthus, gagates, iaspis, sapphyrus, hyacinthus, pyropus, eranus, sigillū lemnium, terra Cimolia, Cretica, Armenia, coralliū quoduis. Potes tamen simul metallica multa aut terrea terere, non autē cum partibus plantarū aut animaliū. Hæc autē ferè teruntur super marmoreū lapidem, aut porphyrium, aut marinū, aut alium similiter durū.

Possunt tamen & in mortario teri partes plantarum similiter durę, anacardi in confectione anacardina Mesuę.

Aloe, scammonium, saccharum & saccharata, penidia: nam alia reddit glutinosa saccharum, & ea teri prohibet mastiche.

Rha Barbarum.

Spodium Arabum. Caphura.

Gummi Arabicum & sarcocolla.

Tragacantha, thus magis, sed tragacantha incisa etiam cum alijs teritur ne euolet.

Ambra, Moschus, Schœnuanthos & festucago, crocus

Semina pusilla, vt papaueris,

Hyoscyami, maioranæ, portulacę, amomi vulgaris. Hæc enim si cum alijs terātur, pistillum eludunt, præsertim quæ cum paruitate sunt lęuia, & propè integra manent. Illorum autem pars bona, si cum alijs durioribus & teri contumacibus terantur, euolant & exhalant, priusquam sint probe comminuta.

Animalium partes durę vstę, vel rasæ vel limatę, ossa, dētes, cornua, vngulę, ebur, spodium vulgi quod est ebur, vel os elephātis, vel alterius grandis animalis vstum, ventriculus interior gallinarum res Galeno damnata, cerebella passerū siccata, iecur lupi siccatum, pulmo vulpis siccatus, stercus canum, & luporum & infantis, mumia pissasphal-

thum Dioscoridis putata, sanguis hirci siccatus, sanguis draconis dictus, cantharides, sericum vstum, vel incisum, moschus, margaritę, testæ ouorum, ostreorum vstę vel limatæ per se teruntur.

Cum alijs quibusdam sæpe ipsorum trituram, sæpe etiam facultatē, colorē, odorē, saporem iuuantibus teruntur simplicia plurima & composita quædam, vt Moschus, ambar, mastiche siccior, & alia eiusdem generis ob siccitatem friabilia, teruntur aqua rosacea pauca affusa ne portio tenuior euolet. Sunt qui & mastichę oleum nucū affundunt, vt in catapotijs Hermetis apud Mesuen.

Gummi Arabicū & tragacanrha citius reruntur aqua dulci, rosata, vini, seu vitę pauca affusa si affectus non repugnet: aut pistillo & mortario calefactis ad prōptiorem siccationem, hincque albiora euadunt.

Tragacantha etiam, vt os à corde cerui, rasura eboris, cornu cerui & similia minutim concisa, etiam cum alijs siccioribus teri potest.

Tragacantha verò & penidia si mortario & pistillo bene siccis cum alijs terētur, minus eorum perit & exilit.

Myrobalani siccæ quales ad nos ferè aduehūtur, affuso pauco oleo meliores redduntur, non exhalant, promptius terūtur: vuæ itē passę & mel cum ipsis tritum ne vētri hęreant & ipsum corrugent, impediunt.

Scammonium cum oleo amygdalarum dulcium friatur.

Colocynthidis medulla prius modice pistillo fracta, vel potius *minutim forpicibus* incisa teritur *affuso paulatim oleo pauco dulci, vel amygdalarū dulciū, vel rosato.* Sunt *qui ipsum pistillo vel* mortario allinunt, alij amygdalas aliquot prius in mortario terūt, alij papyro inuolutam sole ardenti vel igni è longinquo parum diu siccant, vt crocum, rosas. Postea etiam per se facilius puluerant, vel cum alijs siccis siccatam forpicibusque sectā terunt. Alij in trochiscos prius fingūt, quales allandal Arabes vocant, priusquam puluerent.

Quæ necessitas agarico adest prius enim serra quadam rapaci negligēter separatur, post cum vino albo pauco quo zingiber purgatū sit maceratū in trochiscos formatur, siccatur in vmbra, pyxide vitrea reponitur, & cū opus est friando lęuissime pulueratur.

Caphura teritur in mortario, cui duæ aut tres amygdalæ prius fuerint affrictæ, aut in eo tritu, aut ipsarū oleū pistillo & mortario paucū sit illitū, ne terēdo euolet ac exhalet.

Turbith quia per se tritum latescit (est enim gummosum si legitimum est) vbi est modice cōfractum, alia ei licciora sunt miscenda cum quibus teratur, vt *piper, zingiber, &* cætera in diaphœnico & electario Indo vtroque. Per se autem cum amygdalis, *vel* oleo amygdalino pauco teritur ne exhalet.

Sericum crudum, incisum facilè teritur mistis tribus aut quatuor amygdalis, ipsum *ne subterfugiat lentore suo cōtinentibus, & pistillo sistentibus.* Sunt qui papyro inuolutum sole vel igni parum siccant, post minutim concidunt, & cum alijs leuissime terūt.

Cinamomum cum paucis amygdalis terūt quidam in hippocraticum quod vocāt vinum, ne odoris gratia expiret.

Rha barbarum cum amygdalis facilius quidem teritur, nec euolat nec exhalat, sed minus fit purgatoriū: vt crocus iura minus tingit si ex oleo teratur, id quod quibusdam pro secreto est. Crocum enim ad iurium, carnium, & aliorum ciborum condimentū, vel etiam ad frontes librorum tingendas nouo quodam modo terunt. Papyro enim interpositū, vel sine hac sartagini impositum igniq; admotum longule, sed parū diu, vel soli diutius siccant, vt villosa eius natura promptius terēdo rumpatur. Ne verò exhalet, ac vt prōptius teratur, & coloratior euadat, olei dulcis pauxillum vt guttas 4. 5. in vncias singulas affundūt, vel pistillo illinunt interdum tam largiter vt improbe rubeat ob idque ab archipharmacis damnatur. Sed vt fit coloratior, minus tamen tingere putatur quâm qui sine oleo tritus sit.

Opulentis verò cum saccharo pauco potius teritur, si verò humorem alium olei loco acceperit, etiam coloratior euadit, sed humore in vaporem soluto flauitiem natiuam repetit, & minus vulgo probatur. Verūtamen croco nostrati hoc mangonio ad coloris gratiam opus est, ceu parum cocto ob soli & cæli naturam frigidiorē. Qui verò crocus à Galeno laudatus est colore flauissimo, odore vegetissimo, etiam diu postquam seruari cœpit, acquisititio hoc colore nō indiget. Crocus verò vt spica, macis, colocynthis, sericum, rosa & alia plurima ante trituram inciditur.

Euphorbium dum teritur per se puluisculo acerrimo in nares euolāte & oculos, has

partes valenter mordet, sternutamentoque implacato hominem torquet ob id ea molestia nouitios fatigant, vt sæpe illis nares sanguine fluant, plurimis caput vehemẽter doleat. Has autem ab euphorbio noxas prohibebis, si oleum paucũ aut amygdalas miscueris, quæ lentore suo etiam puluisculum illigent ac retineant.

Sunt qui myrrham, bdellium, cancamum, gummi hederæ etiam ex oleo terant ne tenuior portio euolet ac virtus exhalet, neve mortario hæreant.

Opopanax, galbanum, hammoniacum, sagapenum, bdellium, ladanum, acacia vulgaris opium, hypocistis, asphaltum, siccior terebinthina, qualis frequens Venetias conuehitur, & alia nõ pauca succorũ liquorum & lachrymarũ genera, vel minus siccata, quam vt per se puluerari queant, vel neruosa & velut membranosa & coriacea, & fractu contumacia cum alijs siccioribus terũtur, sed prius incisa, vel aliter in portiones paruas redacta, quantitate tamen parua multitudini aliorum sicciorũ immista paulatim cum illis puluerantur, vt in hiera diacolo cynthidos, & alijs compositionibus multis, sic crocus, flores etiam recentes buglossi vtriusque, rosarum & cęterorum. Sic trochisti Galliæ moschatę & alij, sic dactyli intus & foris purgati ficus, vuę passę, myxa, zizypha passa, baccę lauri, myrti, iuniperi, oxyacanthę, visci quercini, anacardi, amygdalæ, auellanæ, strobili, pistacia, nucum, reliqua genera & glandium, semen cucurbitę, cucumeris, melonũ, citreoli, citri, cydoniorũ, sinapis, cannabis, cnici, xyli, cerasi, psillij, lini, & similia. Sic sericum, lana, pili minutim concisa cum alijs siccioribus teruntur potius quàm vsta eadem per se: nam vrendo vires amittunt priores & nouas ab igne, & ijs quibuscũ vrũtur acquirunt, ob id non vrenda, nisi medicus doctus iusserit, vti nec ebur, cornu cerui, capræ, rhinocerotis, pudendum tauri, cerui, siccatum. Hæc enim vel in longum rasa & incisa, vel etiam limata, vulgari lima, aut rapaci serra cum alijs siccioribus puluerantur.

Adde quòd quædam aut per se, aut cum humore aliquo teruntur, & cum eodem bibuntur vel aliter vsurpantur, vt vinca, coma amarãthi cum vino seseli satyrion, pœonia gnaphalium ex vino austero teruntur & bibuntur.

Aristolochia rotunda ex aqua lupini cum posca bibuntur, aut cum melle linguntur, & alia permulta eius generis exempla apud Dioscoridem & Galenum in medicamentis simplicibus & compositis inuenies.

Sic Bdellium saliua matutina & hominis ieiunij subactum digitis in emplastri consistantiam vsurpatur. & alia alio modo in vsum veniunt cum humore aliquo trita, vt in compositis latius leges.

Lib. 3. c. ph. p. *Ad aurium vlcera vino, vel dulci, vel austero, vel veteri, vel medio ætate vel aceto, & eo acido, vinoso, acri, pro scopis varis ipsorum remedia non simplicia solum, sed & cõposita teruntur*, sic ad oculorum affectus collyria sicca ex humore idoneo teruntur, & applicantur & in aliarum partium affectibus similiter.

Clementer frianda in mortario quorum virtus attritu violento promptè exhalat, aut substantia sub ictu valido latescit & mortario hæret, aut quæ multum sunt friabilia vt caphura, ambra, moschus, masticher, myrrha, bdellium, thus, gummi, iuniperi (vernicem vocant) cancamum, sarcocolla, opus cyrenaicus, euphorbium, aloe, scammonium, styrax calamites, bolus Armenia, terra lemnia, & terrea ꝓpe reliqua. & metallica, amylum, cerussa, quin hæc duo sæpe tantum cribro affricamus, saccharum, sanguis draconis, castorium, radix ari, dracontij hermodactylorum, ellebori vtriusque, turbith, rha Barbarum, spodium Arabum, trochisti agarici, dum scilicet quæ aliquando humida fuerunt, iam siccata sunt.

Quorum siqua adhuc sint paulo humidiora, pistillo & mortario calefactis mox siccãtur, & simul puluerãtur, friando continenter. Quod auxilium succis, liquoribus, gummis, resinis etiam mediocriter fluidis confert: sed eo frequentius & diutius calefacienda & terenda quo illa fuerint humidiora, vt spes sit etiam oleum ipsum & terebinthinam venetam hoc ingenio pulueratum iri atque adeo argentum viuum cũ saluię succo.

Sed lapides prętiosi & metallica felicius puluerantur super lapidem marmoreũ, porphyrium, aut marinum per molulam ducta, liquore idoneo pauco ne puluisculum euolet identidem affuso qui postea euaporet.

Argentũ viuum sublimatum & præcipitatũ cinnabrium vulgare, alumen scissile, quia cæteris tenuius sic puluerantur, vel etiam in mortario metallicorum aliorum modo.

Valenter tundenda reliqua vt quę ob duritiem, crassitiem, lentorem, densitatẽ ægre separantur vt radicum, corticum, lignorum, herbarum, seminum plurima.

Qualia sunt radices althææ apij, asparagi, aristolochiæ, asari, asphodeli bryoniæ,

behen, centaurij magni, cyperi, cyclamini, costi, calami aromatici, cucumeris agrestis, dauci, doronici, dictãni vulgaris, helenij, eryngij, fœniculi, filicis, galangę, gẽtianę, glycyrrhyzę, graminis, iridis, mandragoræ, nardi, petroselini, pyrethri, pæoniæ vtriusque, polypodij, zyngiberis, cortex radicis capparis & tamaricis, & alij, & ligna omnia. Herbæ item omnes præsertim siccæ, flores chamęmeli, schœnuanthos, & eius farrago nobis consueta pro flore, spica nardi, balaustium, caryophyllũ, & flores reliqui tam recẽtes quàm sicci, semina anisi, anethi, cari, cumini, coriandri, fœniculi, fœnigræci, lini, lupini, & reliqua, *folliculi, sennæ* & fructus reliqui, succi, *liquores*, gummi, resinæ in particulas *sectæ*, & *alijs* inter terendum particulatim adiecti.

Limaturæ & rasuræ, & rapturæ ossium, cornuum, pudendorum.

Quædam parum diu sunt terenda quia rara, tenuia, friabilia, virtutem superficiariã aut imbecillam sortita, quæ paucam sustinere trituram vulgus ait, viribus scilicet integris, de quorum quibusdam sic Galenus scribit lib. 4. c. ph. 9.

Quæ ex succis & liquoribus, & lachrymis resiccatis proueniunt: vt myrrha, aloe, acacia, scilicet vera, & quę his sunt finitima εὐλείωτα sunt, & facilè lęuia fiunt, ac proptè in puluerem mollissimum abeunt, ob id non diu terenda, ne ipsorum & virtus exhalet, & substãtia tenuior euolet, vt caphura, ambra, moschus, & alia prope vniuersa, quę *clementer* terenda scripsimus.

Quin & euphorbium parum diu terendum Mesuę est, & spodium Arabum ex cãnarum vstis radicibus: nam ex ebore vsto spodium, *quod vocant, mediocriter* terendum. Quod autem Græcis *est spodium, id est* cinerula, & huic affinis *sed præstãtior* põpholyx non teritur, tantum linteo cernitur per lotionem, aut etiam sine lotione.

Adhæc quæ acria & facile inflammabilia sunt, vt resinæ, liquores, gummi, quædam parum diu terenda. Nam tenuẽ horum substantiam calor motu accensus dissipat, & reliquum inflammat.

Sunt præterea quædam tam *friabilia*, vt etiam digitis attrita læuigẽtur: vt agaricus bonus, ari & dracunculi radix siccata, asphodeli radix vsta: *quanquam illas multam co*ctionem sustinere dicat Mesues. Nam recentes intelligit non siccas. *Sic amylum*, cerussa, calx, ex teneriori lapide. Nam ex duriori vix hora post vna, etiã affusa aqua solui incipit, ea quæ ad lithocollam multo præstãtior iudicatur, quanquã minus multo alba est.

Quædam multum diuque terenda sunt, vt cõpositioni sint apta, vt quæ crassa, densa, dura, lenta, virtutẽ profundam aut validam, & ægre solubilem sortita, quæ multam sustinere triturã dicimus, viribus seruatis, vt metallica, lapidosa, *lignosa*, neruosa, membranosa: quæ tamen ob scopos medici varios nũc crassius, nũc in pollinẽ *mollissimum* terenda sunt, vt cum oculis applicanda, vel vreticis miscenda. *Sic enim* asarũ, cuminũ, & alia permulta *leuissime* terẽda sunt cum per hæc obstructa expedire distributionem *alimenti* in corpus iuuare, vrinas mouere consilium est.

Myrobalanos quoque omnes quando per earum substãtiam viscera contrahi & roborari volumus, mollissime teri iubet Mesues. Eadem ratione rha barbarum, quãquam tunc etiã magis vreticũ est, vt purgatorium magis si crassius teratur. Quod autem purum est ac probatissimum intellige: nam rarius & laxius à vehementi & diuturna contritione resolutum exanimatur, virtutemque perdit Mesuę. *Sic* radices aliæ etiam aromaticę vt exacte puluerentur, diu terẽdę sunt acorus, aristolochia, bryonia, centaurium maius, cyclaminus, cucumis agrestis, Mesuę, costus, cyperus, enula, galaga, iris, pæonia, pyrethrum, polypodium, zingiber. Pauca autem tritura fiunt læuia, agaricus trochiscatus, & radices aliæ clementer friandæ.

Metallica quoque (inquit Galenus lib. 4. c. ph. 9.) galla, cytinus, malicorium, Aegyptiæ spinæ fructus, & id genus omnia sunt δυσλείωτα, id est, ęgre lęuia & tenuia puluerãdo euadunt. Metallica autem illa intelliguntur, lithargyros, arsenicum, sandaracha, æs vstum, ærugo, chalcitis, chalcanthũ, cadmia, tam fornacaria quàm lapidosa, plumbum vstum, molybdena, sulfur, alumen, stymmi, chrysocolla natiua (factitia enim facilius pulueratur) gypsum, cyanus lapis, & armenius: sed ille magis, & lapides reliqui, & bona pars aliorum quæ per se terenda diximus.

Colocynthis accuratissime debet teri ob causam à Mesue dictã in simplicium purgatoriorum facultatibus etiam si ea ob valentem vim purgatricem prius vacuari quàm amaritudo eius agat & tergeat, dicatur Gal.

Scammoniũ quoque exacte terendũ, nisi cum in catapotia venit. Tũc enim crassius

d

tritum diutius in ventriculo manet, potentiusque agit.

Sic ossa, cornua, etiam vsta, pili, lana, sericum.

Plenam quoque trituram sustinet centaurium paruum, etiã cum floribus, Mesuę, herbæ etiam aliæ, quæ siccæ seruantur.

Mediocriter puluerãdo terẽda sunt propè cætera, vt radices apij, asparagi, asari, nisi mouendũ sit lociũ, cichoriũ, calamus aromaticus officinarũ non teredinosus, doronicũ, dictãnus vulgaris, fœniculum, glycyrrhiza, gentiana, gramẽ, hermodactylus, iris Illyrica & Florẽtina, meum, radix mandragorę, nardi, œnanthes, petroselini plãtaginis, phu, rubiæ, rusci, raphani, rhapontici, zingiber, zurumbet: sic herbæ acres & aromaticæ, vt hyssopus, thymus, nisi mouere menses, aut vrinas volumus, & ob id diutius terimus.

In summa, quæ diu coqui possunt, debent etiam & teri: quæ parum diu coquẽda, parum diu terenda: quę mediocriter illud, hoc mediocriter ferunt ob id trituram nõnihil clariorem tibi reddet coctionis cognitio.

Nec te moueat quòd quędam audis parum & mediocriter, vel multum & mediocriter terenda. Nam cum huius medij magna sit latitudo, in ea quædam sunt extremis tam propinqua vt vix secerni queant. Sic agaricum mediocrem sustinere triturã Mesues scribit, alijs placet paucam, non tamen paucissimam. Qua ratione etiam de primarũ qualitatum ordinibus dissidia scriptorum illustrium cõcilianda scripsimus in methodo medicamenta componendi.

Quædam tenuissime sunt terenda, vt promptius id actu fiant quod esse potestate dicuntur, vt quæ celerius in partes omnes afficiẽdi corporis permeent siue fermentationem (vt dicunt) quærimus, siue firmationem & robur, siue materiarum incisionẽ, tenuationem, tersionem, vacuationem per vrinas, menses, sudores in sensilẽ transpirationem. Sic cordi, hepati, & partibus cæteris internis, præsertim longe ab ore dissitis roborãdis idonea. ab his vacuatura, obstructiones liberatura, vrinas aut menses motura tenuissime pulueramus, vt essentiæ quadam tenuitate inde acquisita, & corporis sui mole exigua promptius per oscula vasorũ angusta, & per corporis habitus poros sensum latẽtes permeent, agãtq; citius quod agere nata sunt. Ob id species omnes in hiera Gal. picra mollissime terantur, & cribro serico cernãtur, vt aloes & aliorum vis in angustos ventriculi & partium vicinarũ meatus penetret. Sic in theriaca Mithridatio, aurea Alexãdri antidoto, & similibus polychrestis compositionibus leuissime terenda, vt promptius in se agendo & patiendo, velut fermentẽtur citius, & sint vsui. Dum enim recentia sunt hęc opiata medicamenta, stupefaciendi vim præpollentem retinent. Non tamẽ omnino tenuissime sunt pulueranda: Nam sic eorum vis aromatica exhalaret.

Omnia stupefacientia dictis Antidotis, vel alijs miscẽda, aut etiam per se vtenda, sunt tenuissime pulueranda, vt in paruos meatus & longe positas, profundasque partes stupefaciendas penetrare aut pertrahi possint.

Affectibus hepatis puluerata tenuiter debentur, tenuius lienis, tenuissime renum & vesicę affectibus, vt per ora vasorum angusta subeant. Sic thymus, asarum, cuminũ, & similia tenuissime terũtur in aurea, in hęmagogo, in diacurcuma maiore, in dialacha maiore, & alijs similibus: in aluum verò subducentibus diospolitico, cõfectione Hamech, B. Indo maiore crassius eadem sunt terẽda. Omnino etiã tenuissime puluerẽtur debita affectib⁹ oculorũ, ne si crassiusculus sit puluis, aspera inæqualitate, & attactu oculi tunicas eximie sentientes dolore afficiat: præsertim si metallica sunt, aut lapides, aut similiter dura & sicca corpora. Saccharum enim candum, bolus Armenia, etiã si minus exacte trita oculo imponuntur, humore ex ipso delachrymante mox soluuntur.

Terenda quoque in puluerem mollissimum, quibus crassius tritis vis noxia & malefica inest, vt ea terẽdo vanescat, vt in colocynthide. Crassius enim trita cum sit spõgiosa, humore superfluo imbuta tumescit, negotiumque tunc magnum facessit põdere, mole, morsu partib⁹ quibus incubuit. Quæ incommoda puluisculis eius accidere nequeũt, quia humoris non sunt capacia. Crassius tamen terenda cum in trochiscos alandal est formanda, sed ter quater puluerandi trochisci & reformandi, vt ea tenuissime tandem pulueretur. Eadem ratio est de agarico substantia illi simili. Sed cum sit non paulò clementior, trituram minus accuratam postulat.

Rha barbarum quoque curiose terendum, quando viscera astringendo roborare, aut etiam vrinas mouere oportet, vti & myrobalani.

Quædam crassius terenda quæ in ventre diutius morari volumus, nec promptè va-

ſorum ora ſubire: ſic purgantia medicamenta craſsius teruntur, vt in ventrem partē minus principem, & vacuationi expoſitiſsimā ex corpore reliquo trahant. Non autem ad partes principes tota ferantur, eaſque offendant cum ad has facultate, aut ſaltem vapore ferri, vel quod plurimum ſit, portione paucissima ſufficiat.

Craſsius etiam teruntur, quorum virtutē multa tritura diſsipari metuimus: ſic ſcammonium vim purgatricem multa tritura perdit.

Eadem ratione ſtomachica craſsius terenda, vt mora in ventriculo longa coctionem felicius iuuent, neque cibo facilè vis eorum obtundatur. Quæ præterea ſunt aromata virtutem colato datura, & odoris ac ſaporis gratiam non auctura ſubſtantiam: ſic cinamomum neglig ētius terimus quo quę colātur aromatizamus: & cardamomum, zingiber, caryophyllum, macis, lignum aloes, ſpicam, crocum negligētius teris, per hęc & pannum rarum colaturus œnomeli.

Quæ item flatus diſsipatura ſunt, eadem ratione craſsius pulueranda ſunt, vt in diospolitico ſeu diacymino ſimplicia vt purgent, & diutius in flatus agant, licet tardius & imbecillius quàm ſi tenuata magis eſſent. Id quod ſi fieret, parum diu flatus diſsiparēt, tum quod vires citius eis frangerentur, tum quod per vrinas mox ſecederent easque mouerent cum calida ſint & tenuia.

Quædam præterea tantum craſsius ſunt frangenda ad vſtionem futuram, vt lithargyros vrendus frangitur in partes magnitudinis iuglandis, lapis phrygius vrendus in partes nuci auellanæ æquales. Dioſ. Gal. li. 4. c. ph. p.

Quædam etiam teruntur vt purius lauentur, de quibus in lotionibus abunde.

Ex his patet eadem medicamēta, nunc tenuius, nunc craſsius terenda pro varijs medicorum ſcopis, vt rha Barbarum, aſarum, nitrum, thymum, calaminthen, irin, hyſſopum, pulegiū, origanū, cuminū, curioſiſsime teri volumus cum Galeno & Meſue, quando his vrinas mouere nobis ſtudiū eſt: negligēter verò, cum aluum mouere cōſtituimus.

Sic ſcammonium, colocynthis, & alia valenter purgantia, nunc craſsius cum illud in pilulas, hæc in trochiſcos tranſit: nunc tenuius ob dictas prius rationes. Rha barbarum tamen ferè tenuius teritur, vt colocynthis tenuiſsime cum mox & citra aliam per trochiſcos triturā ſumenda. Scammonium quoque craſsius teritur ſi coquēdum eſt cum alijs aut diu ante vſum ſeruari debet medicamentū. Idq; ne vis eius coctione per ignem aut longam fermentationem exhalet.

ET quæ partes remotiſsimas petere volumus, leuiſsime: ſi eadem vētriculo, inteſtinis, & primis venis, hærere diutius, craſsiuſcule terenda ſint.

Ex his omnibus ſimplicium ſimul terendorum ordo quidam inſtituitur, vt *prima* inijciantur mortario & terantur craſſa, dura, lenta, vt radices, baccę quędam. Semina prope omnia, vt quæ etiā glutinoſa medulla cōſtant. Paulò poſterius aromatica etiam æque teri cōtumacia, vt iuncus odoratus, calam⁹ odoratus, zedoaria, zingiber, galāga, iris illyrica & Florentina ſeu noſtras alba, coſtus, & cardamomum, carpobalſamum, cubebe, piper, nux moſchata. Poſthæc autē ſimul cum his xyloaloe, xylobalſamū, caſia, cinamomum, caryophylla.

Deinde ſucci, liquores, lachrymæ puluerabiles cum alijs de quibus ante, & quę cum quibus aut per ſe terenda ſint diximus.

Semina verò oleoſa, vt cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli, cnici, cydonii, piſtacia, ſtrobili, amygdalæ, & ſimilia ſunt excorticanda, deinde incidenda ſcalpro, vt mox audies, ne puluerem reliquum glutinent, & per cribrum tranſmitti prohibeant.

Mineralia etiā ferè per ſe & ſeorſum terūtur affuſa interdum ob eorū ſiccitatē aqua pauca, ne ſubſtātia eorū tenuior euolet, aut vis exhalet, vt ante docuimus. Chalcitis autem chalcanthū, ærugo, ſulfur, ſandaracha, & alia quædam adhuc nōnihil humida, humectari nolunt.

De ſuccis, liquoribus, lachrymis, & animalium partibus abundè prius eſt dictum.

Mortariū papyro vel corio etiā interdū duplici eſt tegendū (vt in Theriaces cōpoſitione diximus) interdum ne puluis tenuior, præſertim precioſus foras euolet ac pereat: interdum ne is qualitate malefica præditus nares batuētis mordendo male habeat, vt in Euphorbio & Turbith, & alijs non paucis euenit.

Ad triturā pręparāt, vel triturę loco ſunt attritio in cote medica, manſio, ſectio, fractio, raſio, limatio, raptura.

Atteruntur in cote medica (qualis eſt tōſoria) cū albuminis oui liquido, vel lacte, vel ſucco roſarum, vel ſeminis fœnigręci, aut cydoniorū, aut maluę, aut althęę, ipſa collyria

ſicca, ſiue iam in paſtillos formata, ſiue adhuc integra: ſed tamen atteri apta, vt materia hæc tenuior & mollior contactu ſuo dolentem oculum non exaſperet.

Ad attritionẽ confricatio amyli, aut ceruſę ad cribrũ facta vt puluerẽtur, eſt referẽda.

Manduntur ad oris partium, faucium, aſperę arteriæ, pulmonis, œſophagi, ventriculi affectus: vt ad dẽtium dolorem vinca, liguſtri folia & germina, radix chelidonij, plantaginis, anemones, Galeno manduntur in ſimplicibus.

Secantur radices craſsiores, longiores herbæ, virentes ambæ aut ſiccæ, & flores magni, vt nympheæ, roſarum, croci, & medulla colocynthidis, & acacia noſtras, & troch. Galliæ: & capillacea, vt ſericum, pili, lana: & ligna, vt gaiacũ, ſantala, berſiliũ: & ramẽta & velut bracteolę ferramẽto, abraſę, cornuum, vngularum, oſsium, eboris, pudẽdorum, coriorum, ichthiocollę, taurocollę, & ſimiliũ. Secantur autẽ quouis ferramẽto incidẽte & forficibus: ligna autem etiam ligneo piſtillo acies ferreas acutas habente. Horum verò quædam poſt ſectionẽ in decocta & infecturas veniunt, vt gaiacum, berſilium, & quę ex alijs voles. Alia, vt felicius & citius puluerẽtur, ante radũtur poſt ſecantur. Sic de fractione, raſione, roſione, raptione, limatione cẽſendum eſt. Ea ſcilicet nũc ad triturã interuenire, nunc ad coctionem tantum, vel vſum alium.

Scalpro autem ſutorio huc illuc inclinato identidem ac reclinato, vel cultelli verberatu crebro, vel duobus tribuſve cultellis inter digitos manus, vel alterius tãtum, vel vtriuſque pręhenſis inciduntur minutiſsimè ſemina, oleoſa & maiuſcula, quia ſub ictu piſtilli lateſcunt & pingueſcunt. Inciduntur autẽ aut per ſe, prius tamẽ depellata aut cum pauco ſaccharo, ne etiam ſic immodice pingueſcãt & oleoſa fiant. Supponitur autem ijs folium papyri purum, ſæpe mutãdum, quando ſcilicet iam diſciſſum eſt, & huic folio lignum læue & politum.

Sunt verò ſecanda hoc modo ſemina cucurbitę, cucumeris, melonis, citreoli, bombacis, ceraſi, pruni, amygdalarum, piſtaciorũ, ſtrobilorum, anacardorum, balani, myrepſicę, caſtaneę, auellanę, iuglandis, tribuli aquatici, cnici, ſtaphydis agriæ, quæ aliter quoq; teri poſse prius docuimus in ſeminum tritura vniuerſali.

Dactylos quoque intus & foris curioſe purgatos ſimiliter incidimus, ſi condita cardiaca ingrediuntur.

Eſt tamen quando eos negligenter inciſos cum alijs ſiccioribus terendos inijcimus, præſertim ſi pauci ſunt & multum ſicci. aliquando tantum aceto horas aliquot vt 12. maceramus, terimus, per cribrum cochleari, vel manu impellente cernimus, vt in diaphœnico, in quo etiam amygdalas cultello depellatas cum dactylis aceto maceratis quidam terunt & cernunt.

Frangimus manibus tenera & minuta, vt herbarum pugillos intorquẽdo digitis abrumpimus & radices puſillas & fragiles, cortices parum frangi contumaces. Aegre enim fragilia ferramentis ſecamus, aut piſtillis tundimus.

Radũtur vt ante dixi ebur, cornua, & vngulæ, pudẽda ſiccata, coria ſiccata, ichthiocolla, taurocolla ſiccior, lignum gaiaci, berſilium. & quędam alia vt faciliusvel coquendo vim ſuam humori cui incoquuntur, impartiantur, vel terantur. Raditur & cortex turbith exterior, donec album appareat, Meſuę. Sic radix glycyrrbizę, ante tritugis pertinet, de qua poſtea dicemus.

Raduntur quoque rapaci ſerra, lotus, lignum gaiaci, buxum, ſuber, ebur, & dura alia quæ etiam dum ſerra vulgari ſecantur, ſcobem reddunt non diſsimilem illi quã rapaces ſerræ ac veluti rudes & craſſæ limæ elidunt.

Ferri præterea albi lamina tenui curuata, foraminibus multis exaſperata comminuimus affricando agaricum, nucem moſchatam, zingiber. Mala item cydonia, vt ſucci hoc plus reddant, quàm ſi in mortario terantur.

Limantur præterea aurũ, argentũ, æs, ferrũ, chalybs, plumbum: quædam vt vrantur poſtea terãtur: alia vt etiã citra vſtionẽ in vſum veniant, vt aurũ, argentũ. ſed horũ duorum limaturæ loco ſatius eſt auri & argẽti folijs vti. Limantur quoque ligna prędura, gaiacum, ſantala, berſilium, oſſa cranij humani, dentes & maxillæ lucij, dentes apri exerti, & caſtoris, cornua cerui, capri rhinocerotis, & vngulæ quorundã ex his ac ebur. Pudendum quoque tauri, cerui, ichthiocolla, taurocolla, quæ etia radi & ſecari docuimus.

Raſio autem limationi finitima eſt, ſed ramenta ſunt maiora limaturis, quia horũ inſtrumenta ſunt inſignius ſed rarius dentata quàm limę. Radendi quoq; modus eſt alius in lignis edolandis, qui ad trituram quoque & coctiones vſui eſſe poſsit.

DE CRIBRATIONE.

His terendi differentijs ordine optimo succedit cribratio,qua purum & minutius secernimus,quomodo pistores similaginem, & farinæ florem puriorem ac tenuiorem à furfurea & crassiore separant. Cribrationis ratio eadem est quæ trituræ ob idque tenuiter puluerãda tenuiore cribro sunt cernẽda:quæ tenuissime,tenuissimo,vt pulueres dicti cordiales cribo sericeo,tafetũ vocat vulgus,inter manus agitando cribrantur metallica ad oculos tenuissime terenda,& cribro tenuissimo cernenda:sic vrinas mouẽtia, obstructiones liberantia.Contra verò quæ aluum mouere & purgare volumus,crassius terenda, & cribro crassiore ac rariore cribranda sunt. Et quæ per se terũtur si cribranda sint,per se cribrãtur,vt metallica quę alijs mista citius,& ante iustam puluerationem descendunt.

Cribramus autẽ interdum ad trituram meliorem frequẽtius ad misturam aptiorem rerum iam mole minimarũ. Quæ enim cribrũ non permeauerunt,trituræ redduntur: quæ crassius terenda sunt,rariore,vt dixi,cribro cernẽda:quę tenuius,densiore. Vnde varia cribrorum multitudo fuit necessaria. Quædam enim cortice tiliaceo,angusto, sed æquali cancellatim connexo constant cribrando scobe gaiaci, vel agarico infectorum, & similiter crassiuscule tritis idonea. Vidi & ex assiculo terebella passim pertuso cribrum argillæ colandæ idoneum. alia his minus lata habent foramina, neque vt hæc quadrata sed rotũda, vel oblonga in pergamena circulo ligneo subsuta, quibus triticũ, hordeum & alia cerealia sæpe etiam legumina seminibus alienis,sed minutioribus purgamus.Hæc enim per lata foramina ob paruitatẽ facilè descendunt, semina bona foraminibus maiora retinentur.

Alia seta equina in telæ modum cancellatim contexta constant circulis duobus ligneis vtrinque tensa,quorum inferiore hæc prehenduntur,atteruntur,& impingũtur: superiore verò materiæ cribrandę continentur,horũ verò cribrorũ copia & differentia magna est,& vsus plurimus. Quædã enim solum in medio ligneorum circulorũ habẽt velut telã illam equinam, & his manu tantũ molliter succussis puluis in subiectum catinum ligneum, vel papyrum descẽdit superna eius parte interim papyro tecta ne puluis euolet. Eoque vtimur in pulueribus parum pretiosis.

Alia præterea fundum & operculũ habent exemptile, sed vtrunq; corio veruecino clausum. illo puluis per cribrum trãsmissus excipitur, & probe ne exhalet aut euolet co hibetur,hoc ne portio cernẽda exhalet, aut euolet,prohibet.In his verò multæ sunt in raritate & densitate differentię,quarum singularũ suus est vsus, non modo ad medicamentorum terendorũ genera,sed etiã ad cõponendorum speciẽ variã constituendam.

In his itẽ quædã telæ equinę loco sericũ habẽt(tafetũ vulgus vocat,)& id vel album pulueribus electariorũ alborũ, vt diatragacãthi diairis destinatũ: vel rubrum debitum, pulueribus electariorũ rubrorũ, vt diarhodi,dia triũ santalorũ,diacubebe,diamargaritõ.

Vsurpatur itaq; id cribrorum genus alijs pretiosius,ad pulueres etiã preciosos, & vt vocant cordiales: neque vt præcedentia setacea ligneæ mensæ, aut alteri solido corpori violentius impingũtur succusando,sed manibus tantum mollissime versantur, vt sine violentia puluis tantum tenuissimus descendat.

Est etiam linteum magis minus,rarum,densum,cribri loco in metallicis,pręsertim & terreis corporibus: Laxius autem,id est,remque cernendam comprehẽdit, ac inter pyxidis alicuius ligneæ vel alterius, sed grandiusculę operculum & corpus cõcluditur & cõstringitur, deinde vna manu fere violẽtius succutitur super abacum pharmacarium, vncia vel simili põdere, sed plumbeo in linteum etiam prius immisso vt id suo motu & pondere res has cerni difficiles, acceleret. quẽ cernendi modum cicotrinizare vulgus vocat voce ex κοσκινίζειν,id est,cribrare corrupta, & in id contorta.

Vt autem radices,herbæ,semina,fructus,& alia plęraque cruda & cocta teruntur,etiam cribrãtur: sed ferè vi manus aut cochlearis quomodo cassiam & tamarindos sine tritura cernimus:sic radices eryngij,satyriorũ,raphani, dracontij coctę,tritæ,cribrantur in diasatyrio.

Sed hæc cribratio immoto fit cribro,quę vero puluerum est cribratio fere fit cribris abaco incussis valenter, sed numerose,vt taratantara audire videaris. Alia cribro manu suspensa agitato, alia vt cardiaca cribro inter manus versato,non in abacum incusso,ne etiam horum partes crassiusculæ vi impactę per cribrum permeent. Alia pyxide duro corpori manu vna valenter allisa.

Cerusa & amylum,& cerusa serpentaria cribro affricãtur manibus: sic quæ citra trituram cernuntur.

Quæ autē cribrū non superauerunt ob crassitiem, teruntur donec ob tenuitatē tota cernātur: nisi quod dū paucissimū superat, idq; tennissimo ꝓximū, cęteris iam cretis cōmisceri solet aut seruari, vt alijs eiusdem generis, vt postea terendis & cernendis iterum misceatur.

Colatio cribrationi licet genere & natura sit affinis, quia tamē non est siccorum, sed magis liquidorum ob id in alium locum referenda fuit tāquam dissolutioni, coctioni, infusioni, clarificationi, & alijs plærisque præparationum differentijs necessaria.

DE DISSOLVTIONE.

DISSOLVTIO autē seu dilutio tritura quædā esse videtur, ꝙ per hanc medicamenta tam simplicia quàm composita læuia fiant, sed adiecto humore aliquo, non etiam sicca permaneāt si prius erāt, vt se ad triturā habeat hæc quomodo colatio ad cribrationē.

SOLVTIO igitur seu dissolutio, seu dilutio est medicamēti vel simplicis, vel cōpositi consistentia crassioris in humore quopiam idoneo facta resolutio in consistētiam, vel mediocrem, vel paulo hac crassiorē aut liquidiorē, pro medicamenti soluendi, & humoris soluturi quantitate & consistentia, & alijs medici scopis.

Quod enim minus erat crassum & humore perliquido, eodemq; largo est solutū, erit liquidius, contrarium crassius.

Huius autem dissolutionis multæ sunt causæ. nunc enim dissoluimus vt medicamentum facilius & iucūdius deuoretur, & citius distribuatur & subducatur. cum facilius sit & iucūdius sumere liquida quàm crassa: vt facilius & gratius est impleri potu quàm cibo. *Sic* opiatas cassiam & alia plurima quotidie dissoluimus.

Nunc vt alijs ad compositionem promptius misceātur, & vnà cum his aut etiam per se coqui possint, quod cicciora ipsa promptè vrerentur, sic succos, liquores, lachrymas frequēter dissoluimus, vt euphorbium recens oleo dissoluitur, Vetus autē fortasse non dissoluitur Mes.

Nūc vt in partem affectā possit medicamētū penetrare, aut illi applicari & adhęrere *Sic* in aurem inijcienda, in intestina, in vterum, in vesicam, in sinum aliquem liquidiora reddimus.

Sic ladanum oleo largiore soluimus in capillato, aut etiā modice tōso quàm in raso.

Nunc vt colari, & colādo purgari ab excremētis possit, vt liquores aceto vel alio humore idoneo soluti colantur, & purgantur, hammoniacū opopanax, galbanū, sagapenū: *Sic* succi siccati, gummi, resinæ recentes aliquando & veteratæ ad electariorum mollium, catapotiorum, linimētorum, vnguentorū, ceratorum, emplastrorū mistionem, sed lachrymæ resinosæ, oleosis, gummose, aquosis humoribus melius soluūtur: vel ipsę recentes alia icciora dissoluunt, sed vt dixi similia magis, idque dum molle medicamentum est futurum, in quem vsum multa quoq; huius generis coquuntur. Eadem portione parua cum multis siccioribus teruntur, vt in puluere hierę diacolocynthidos.

Lib.8.c. ph.p. Lycium aqua diluitur Galeno ad hæmorrhagiam.

Pix liquida cum melle lingitur.

Lib. 4.c. ph.p. Tragacantha in oui albumine soluitur in arteriacam.

Fel scari piscis cū myrrha stacte miscetur stomatica medicamēta dissoluūtur aqua vel mulsa ad gargarizandū, dissoluuntur humore quouis & sine calore, prōptius cū calore.

Bolus Armenia vera, terra lēnia vera, calx, sal, saccharū, saccharata omnia, māna, cerussa post longam velut bullationem chalcitis chalcāthum, ærugo, rubigo: sed hęc oleo citius mollescit.

Dissoluuntur aceto forti, præsertim destillato vel succo limonum vniones seu margaritæ. Testæ ouorum, lapides renum vesicæ. Coralium vtrunque, eaque pōst siccata prompte friantur. Præcipitatū & sublimatū & cinnabriū, & in argentū viuum redeunt.

Etiam aurum & argentum & metalla alia suis valentibus aquis dissoluunt chymistę.

Soluuntur ergo simplicia quidem hammoniacum, sagapenū, galbanū, opopanax, thus masculum, opium, scammoniū, aloe, hypocisthis, succus glycyrrhizæ, pissasphalthum, mumiam intelligo.

Aqua simplici, aqua vini, vino aceto similibus & his frigidis, sed longiore tempore quàm calidis. Feruentibus enim his humoribus prędicta cito soluuntur: priora quinque in lacteum quendam succum, posteriora totidem in nigrum.

Opium soluit saxa Galeno in trochiscis dia opiu.

In oleo frigido prædicta etiam horis 6, non mollescunt quidem, in calente opium, scamonium, aloe, hypocisthis, succus glycyrrhizę etiam soluuntur, cętera mollescū t:

Hęc ī succo porri soluūtur in pilulis fœtidis, in succo brassicę ī pilulis ex opopanace.

tantũ postea durantur præsertim hammoniacum. In eodem oleo & prædictis humoribus etiam calentibus ladanum, mastiche. Myrrha bdellium, sarcocolla, styrax, gummi Arabicum. Sarcocolla in aqua rosarũ dissoluitur in pilulis sarcocollæ.

Castorium, mumia mollescunt statim: tragacantha tardius. sed in oleo hæc mollita non multo post durescunt prçter mastichen, quæ soluitur in oleum, nec ad naturam redit nisi igne valentiore coquatur, vt decet oleum mastichinum.

Acacia nostras, sulfur gagates in his omnibus humoribus etiam feruentibus, nihil mutantur, sed acacia paulatim pistillo ex humore aliquo friata soluitur, vt succi alij & liquores sulfur & gagates igni liquantur, vt liquores omnes, opium, ladanum, chalcitis, calcanthum alumen omne, xylaloe vera, vnguis odoratus.

Soluuntur humore quouis calido calchantum, chalcitis, & hæc etiam aceto frigido.

Erugo sori, nitrum alumen, in aceto frigido nõ liquescunt, vt nec creta: sed hæc multum diuque feruet, fitque multo fragilior, vt & prædicta.

Saccharum, manna, quouis humore soluuntur. Saccharum autem ad syrupos, iulepos, apozemata, electaria solida, penidia, trochiscos, & alia opera plurima varie soluitur, vt in Antidotis Mesuæ leges. Saccharum aqua & melle soluitur Mesuæ in diazingibere. Manna vero fere soluitur iusculo calente. & colatur ad foliorum laricis in qua frequentior colligitur, & aliorum excrementorum separationem.

Manna, cassia, tamar indi in succis purgatis dissoluuntur & colantur in diamanna, & in alijs melius sic miscentur quam coctione. Manna dissoluitur in succo rosarum rubrarum in altero mannæ. Moschus, ambra, caphura fere humore aliquo soluta alijs miscentur.

Tartarum vstum in oleum vi frigidi soluitur, alio solutionis modo.

Sed vide ne dum acetum vel humorem alium quo hammoniacũ vel alium liquorẽ soluisti, coquendo consumis, fallaris. Nam sæpe humorem alium ex se remittunt: quem si consumere pergis, ipsorum liquorum humidum consumis: fiuntque hi siccissimi, & exucci, & emplastro ob id inepti.

Quæ vero composita quibus humoribus soluantur, non est operis præsentis docere, sed ad modum componendi singula medicamenta pertinet.

Composita tamen plurima, vt electaria, purgatoria cum aut ingrata sint aut ægre deuorantur, aut citius descendere volumus, neque nausea metuitur, ptissanę aqua, hydromelite, vino, vel alio humore idoneo dissoluimus. Trochiscos in cote medica ex humore idoneo etiam in collyria humida sæpe dissoluimus, eclegmata in ore saliua soluuntur.

Ex his constat solutionis nomen hic minus late patere quam cap. 6. libr. 4. meteororum, vbi ad mollitionem & liquationem quoque extenditur.

DE MOLLITIONE.

MOLLITIO solutioni & liquationi proxima, fit cũ medicamẽta tam simplicia quã composita redduntur molliora, idque vel affuso humore aliquo sed pauco vel solo calore nostro, solis, ignis id vulgus malaxare vocat verbo detorto ex futuro μαλάξειν, verbi μαλάττω, id est mollio & subigo: quæ duo per malaxare etiam intelligunt. nec eo libenter vtuntur alibi quam tum in catapotijs cum succo aut syrupo aut humore alio remolliendis & subigendis, tum in emplastris oleo, adipe, vel simili emolliendis.

Calore mollescunt cornua, vngulę, pili, succi, liquores, lachrymę, vt etiam digitis calentibus tãtum tractatæ, ceræ modo ductiles fiant tanquam à frigido concretę non solum sicco duratæ. Calore modico mollescit ferrum, & alia metalla immodico liquãtur.

Zitho (qui potus erat Alexandrinorum, nostræ ceruisię similis) ebur mollescit.

Vniones, corallia aceto distillato mollescunt, & vt dixi soluuntur.

DE DVRATIONE.

DVRATIO mollitioni cõtraria nobis interdũ est in vsu in cõditis electarijs, ceratis, emplastris, gelatinis vt vocamus. Ea autem fit nunc mistis siccioribus, nunc multa coctione, nunc frigore coagulante. De siccatione autem postea fusius agemus adhibenda medicamentis plurimis nõ vt durescant, sed vt seruari possint & ob causas alias inibi dicendas. De calfactione quoque & refrigeratione paulo post dicemus, quarum tractatio durationem abunde illustrabit.

DE LIQVATIONE.

LIQVATIO seu fusio est eorũ quæ à frigido concreuerunt in liquidiorẽ & fluxilem cõsistentiam à calore facta resolutio: ita, vt quæ à frigore imbecillo aut non diuturno sunt cõcreta, vt mel, cera, oleum hybernum, butyrum, adipes, medullę: resinę à calore moderato glaciei niuis & grandinis modo liquentur. Quę vero à vehementi & diuturno frigore concre-

ta obriguerunt ægre multo calore funduntur, vt aurum, ferrum ægerrime, argentum æs facilius, stannum his facilius, facillime plumbum, stimmy arsenicum, sandaracha, sulfur, alumen omne (quanuis scissile tantum mollescere videatur nō etiam liquari & fluere) chalcitis, chalcanthum, misy & ærugo tardius, tardissimè sori (quia terreum & saxeum) vt lithargyros. Is tamen cum ærugine vel oxelæo duplo citius liquescit quàm cum hydrelæo duplo.

His promptius liquantur gagates, succinum, vnguis odoratus, id est blatta bizantia, asphaltum, pissesphaltum (mumiam intelligo) xylaloe.

His promptius, ladanum Oesypus, castorium, sanguis hirci, Gummi Arabicum, tragacantha, cācamum, caphura, myrrha, bdellium, styrax, mastiche, sarcocolla, gummi hederæ, iuniperi, cerasi, pruni, amygdalarum.

Resinæ his facilius. Aeque autem facile liquores opium emphorbium, hammoniacum, sagapenum, galbanum, opopanax, scammonium & succus glycyrrhize, hypocisthis, aloe, elaterium, lycium nostras.

Cera omnium facillime. Mel, aeromeli seu manna, saccharum, humore etiam frigido vt sal soluuntur.

Acacia nostras & sapæ non liquantur, sed humore aliquo cum pistillo, aut cochleari aut manu paulatim soluuntur.

Prædicta quoque omnia succos, liquores, gummia, resinas intelligo, calenti humore, vt dixi mollescunt: quædam etiam soluuntur: nonnulla item liquantur.

Ambra minutim concisa liquescit. Mesuę in E. dia coccubaphices.

Porro liquationis necessitas magna est ad mistionem electariorum, catapotiorū, vnguentorum, ceratorum, emplastrorum, & reliquorum prope compositorum.

Quoniam in superioribus præparandi differentijs virium caloris, frigoris, humectationis & siccationis meminimus, & in sequentibus eorundem mentio frequens nobis est futura prius de his est nobis agendum, quam ad infusionem, coctionem, assationem, vstionem & alia multa, caloris & aliarum primarum qualitatum opera transeamus.

DE CALFACTIONE.

De calfactione autem agemus non quatenus soluit, mollit, liquat, coquit, assat, vrit, vel aliud insigne opus præstat, sed quatenus calorem rebus prębet moderatum, mistioni necessarium, vel etiam alicui præparationum differentiæ, vel ipsi denique medicamentorū simplicium, vel compositorum vsui dextero.

Calefit in sole meridiano acopum, Galeni populeum lib. 4. sanit. tuendę, vt fermentētur & probius misceantur eorum vires.

In sole teri vult Galenus metallica vel lauanda vel in aliud vtenda.

Colanda calfactione tenuantur, vt promptius permeent, frigida enim velut concreta nō percolantur, nisi erant multum aquosa & liquida, vt oxymeli *Galeni*. calidiora autē cum sordibus tota colum penetrant, nisi sint *glutinosa. Talia enim multum calida colanda. Tepidā* damus aquam, vt sit vomitoria.

Calidas modice damus potiones medicas non solum purgatorias, sed etiam corpus firmaturas, vreticas, menses aut sudores moturas, obstructionem viscerum aperturas, præsertim cœlo frigido & ventriculo frigidiore natura, aut ex morbo.

Calefacimus aquam & alia omnia quæ aqua fluente, aut niue circumposita volumus frigidiora reddere, quòd in humorem calore rarefactum frigus se altius insinuat vt ferrū candens aqua frigida & astringente temperatur, vt sit durius.

Calfacimus modice infundenda, vt vires suas promptius in humorem cui infunduntur transmittant. Calfactus enim humor tenuatur & infusa res rarefit. quibus fit, vt eorum vis calore promptius trahatur. Alia prope innumerabilia calfactione egent, sed admonendi gratia magis quàm docendi calfactionis, refrigerationis & humectationis meminimus: siccationis autem maior est necessitas.

Refrigeramus aqua fluente, aut niue, aut glacie etiam prius calefacta, quæ febrium vehementię, aut aeris intemperiei calidę opponimus pocula medicamētosa. Et quæ à frigido cogi volumus, vt ius carnium glutinosarum in gelatinam vulgo dictam.

Refrigeramus omnia calore præparata priusquam reponamus.

Refrigeramus quæ calore soluta frigore volumus concrescere, & durescere, vt electaria sicca, cerata, emplastra.

Quæ calfaciunt, & refrigerant etiam per accidens siccant, ob id ordine bono iam de siccantibus agamus.

DE SICCATIONE.

SICCATIO est cōsumptio humiditatis, aut noxię, aut excremētosæ, ob id nauseabūdę, vel promptè putrentis, vel puluerari prohibentis, vel caliditatem quæsitam obruentis. Ab-

ſumitur interdum,& naturæ humiditatis aliquid,plurimum autem in aſſatione & vſtione.

Scillę partes maxime medię direptis viuo tenus tunicis, fruſtatim confectæ coquũtur mutata,ſæpe aqua donec ipſa nec amaritudinem, nec acrimoniam habeat, traiectaque lino fruſta illa ſic,vt ſe non contingant ſiccãtur in vmbra dies.40.His ſegmentis ad oleum,vinum,acetũ, ſcillinũ vtimur. Hæc Dioſc.vbi neque cultri ex ligno pini vel cupreſsi ſcillam diuiſuri meminit,neque acus ligneę, cum Meſue in aceto ſcillite,nec medium eius abijcien dum iubet,(quod hodie ſolenni quodam more fieri ab omnibus video) ſed tantum tunicas externas advſque viuas & integras.

Triticum electum negligenter tritum aqua per noctem maceratum, poſtridie manibus expreſſum reddit cremorem: qui dum reſederit, inclinato vaſe quod ſupernatat ſenſim effundendum,reliquum bombace vel ſole æſtiuo mox ſiccãdum ne aceſcat, repoſitum operculetur metu vermium:hoc amylum,hyeme igni ſiccetur.Sic ex oriza & hordeo,& alijs fieri poteſt.

Roſæ mediocriter apertę ſereno cælo mane lectę eodem die vt ſunt ſiccentur ſole, ſi potes,ſæpe vertendo.Nam vix vmbra ſiccauerit,quanquam id eſſet optatius,ſiccatas auelle,& reconde vaſe vitreo operculato,vt odor & color perſeuerent.Meliores montanæ campeſtribus & minus minuuntur ſiccando, cum ex harum libris decem ſiccatis libr. vnica ſuperſit quibuſdam.idem,de violis.Scilla ſiccatur in eclegmate Meſuæ ad aſthma.Ad ſaccharum roſatum & violatum roſas, & violas modice ſiccat Meſues, hyſſopus in eclegmate ſano,menta in eclegmate aromatum,ruta in altero diacymino Meſuæ, vt in Galeni dioſpolitico, ſed modice.Nam ſupra modum ſiccata, acrior, amarior, calidior euadit. non ſiccata flatus minus diſcutit, quia humorem quendam excremẽtoſum nondum percoctum retinet. lib. 4 ſanit.

Herbæ item relique vmbra ſiccantur,niſi vtendi neceſsitas cogat te quaſdam igni vel ſole ſiccare.Nam in manipulis ligatę,in granario penſę ſiccantur, vbi ſiccatę ſunt, ſacculis cannabinis ibidem reponuntur.

Radices herbarum lotæ,à lignoſa matrice ſecreti,mox inſolentur,nocte in aere ſicco perflatili ſeruentur,iterum ſoli reddantur donec erunt probe ſiccatæ.Quod ſi cælum eſt nubilum, ſicca fumo aut potius prope ignem, in calatho ſtramentitio vel ſaligno: aut ſi vtendi celeritas vrget ſartagini calfactę,& ab igni remotæ ipſas toties impone identidem verten do,& ſartaginem recalfaciendo exemptis tunc radicibus,donec abunde erunt ſiccatę.ſic radix enulę valerianę,acori noſtratis ſiccatur.Idem in radicibus quorundã fruticum,vt capp. tamaricis:& arborum, vt fraxini mori,faciendum eſt.

Radices iã ſiccatę ſi ægre puluerãtur,papyro inſertę igni ſiccãtur, vel calidæ ſargatini ſpo nũtur & igni exponũtur,igni,autẽ vel in ſartagine vel papyro vel furno vel ſupra, aut intra furnum à quo panis extractus eſt. Radices eędem & alię magnę recentes, lotæ, radiculis purgatæ,ac per teſſellas inciſę,filoque transfixę paruis interuallis ne ſe tangant in aere ventoſo & perflatili ſiccantur,vt radices ireos,ariſtolochię rotundę,& longę bryonię,& ſimiliũ: quæ tamen etiam citra diuiſionẽ probe ſiccantur, vt radix ari,dracunculi,cyclamini,aſphodeli,vti elignatę prius iſtę,mãdragorę,eryngij,apij,petroſelini,fœniculi,ruſci,turbith,ellebori vtriuſque,dictamni vulgaris,thapſiæ. Paruæ radices aliæ citra elignationẽ in vmbra quoque ſiccantur, vt aſari, aſparagi,graminis.

Colocynthis ſeptembri legitur dum flaueſcit,maxima,& cum alijs multis producta inſolatur diu,quia ægre ſiccatur,& nocte in aere perflatili reponitur,aut ſi cælum eſt nubilum filo transfixa fumo ſiccatur,poſt excorticatur,vt teratur.itẽ quarta parte hore inuoluta papyro inſolatur,vel igni,aut fumo admouetur. Meſues.

Aloe decocto aromatum imbuta ſiccatur,primo in vmbrã,deinde in ſole.ſic myrobalani tritæ oleo amygdalarũ dulciũ, æſtate triduo cõfricatæ, & quoties opus erat irrigate ſiccãtur primum in vmbra,deinde in ſole.Trochiſci tamen ex his facti in vmbra tantum ſiccantur. Ibidem.

Pulmo vulpis ſanæ venatu captæ, iuuenis, aqua abluatur, incidatur ſecundum arteriam venoſam, & magis multo ſecundum venam arterioſam, ſanguine purgetur, vino albo odoro modice calido lauetur,ollæ impoſitus clibano parum calido ſiccetur,refrigeratus & folijs abſinthij inuolutus reponatur.Plura de his leges in fine in his quæ pluribus modis præparantur.

Amygdale & nuclei pinei cortice tenui ablato in pelui ſuper prunas ignitas per ſe vel potius cum furfure ducantur,& ſuccutiãtur donec humiditas rancida,aut excrementoſa cõ ſumatur, alioqui pectori nocent, & tuſſim excitant qualitate rancida. Pruna, ficus, vuæ, zizypha, myxa, pyra & alij fructus multi ſole feruidiſſimo, aut eius penuria igne ſiccantur: ſed vua oxyacanthe vmbra ſiccatur.

Fructus quoque rubi immaturi clibano siccãtur ad maiorem astrictionem, & mora viridia aut subrubentia. Fella in folliculo parum cocta ex aqua calente in vmbra siccantur. Coagula animantium parum salita insolatu siccata seruantur.

DE HVMECTATIONE.

HVMECTANTVR nunc aqua, nunc lacte, nũc aceto, nũc oleo vel alio humore medicamenta non modo simplicia, vt felicius & innocentius in cõpositionẽ vel vsum veniant, sed sæpe etiam composita, vt cum crassa humore diluimus, quo facilius & iucundius deuorentur.

Caryophyllum, zingiber, myrobalanos, cepulas, & emblicas ad condituram qua industria humectes docet Mesues initio lib. sui de antidotis & in simplicibus. Mastiche moschos ambra terendo humectantur aqua rosata.

Gũmi Arabicũ, tragacãtha aqua etiã vini, myrobalani, scammoniũ, colocynthis, caphura, turbith, sericũ, croc⁹, euphorbiũ & alia plæraq;, terẽdo humectãtur oleo amygdalarũ dulciũ.

Amygdalę, strobili, pistacia, parum humectantur aqua dulci aut rosata ad meliorem trituram & saporem delicatum si emulsionẽ, amygdalatum, marci panes, facturus es, alioqui pinguescunt & palato ingratæ fiunt & ventriculo, vt etiam nauseabunde fiant.

DE INFVSIONE.

HVMECTATIONI proxima est infusio, in hac enim medicamenta parum trita aut concisa, nisi minuta sint, macerãtur & tẽperantur humore aliquo scopis nostris apto, eo magis minus calido à sole vel igni potius q̃ frigido. Tẽpus autem quo id fit varium est. Nam nunc infunduntur semihoram, nunc horã nunc horas plures, dies, mẽses pro varia medicamenti natura & alijs medicorũ scopis. Vt enim quędam parum diu terenda & coquenda, sic infundenda quod virtutem habent vel imbecillam vel superficiariam, & rara sint admodum. Contraria diutius infundenda. Varij præterea scopi medicorum faciunt, vt nunc minus diu, nunc diutius quædam sint infundenda, & quædam (vt nuper distinxi) minimo aut mediocri, aut valido calore in id fouẽda. Medicamenta infundimus, vt facultatem eorum maleficam quidem auferamus vel castigemus bonam vero augeamus, vel in humorẽ ipsum vtendam transferamus, quos tres infusionis scopos præcipuos abunde Mesues docuit lib. 1. & nos lib. 3. de ratione cõponendi medicamenta.

Infunduntur autem hodie potissimum purgantia medicamenta, sed etiam alia in apozemata, syrupos, olea, & alias compositorum medicamentorum differentias.

Humor vero cui infunduntur maxime varius est pro scopis varijs: purgantia tamen frequenter sero lactis infunduntur, quia purgatoriũ, & ori iucundũ. alia humoribus alijs, vt post audies.

Mesues. Thymelææ fructum aut folia & tithymalorum & similiter lactariarũ aceto infundimus. Turbith lacti recens mulso infusum & siccatum ventrem turbare desinit.

Mesues: Aloe decocto aromatum vel specierum hieræ, & aliorum quorundam calidorum macerata, citius etiam in ventriculi tunicas alte recepta vacuat, illi autem decocto si colocynthis aut turbith addatur, etiam à longinquo trahet aloe facultate acquisititia non insita.

Ibidem. Myrobalani obstruere desinunt si infundantur in serum lactis vel succum fumarię addito præsertim absinthio vel agarico vel rha barbaro.

Senna contrita horis. 24. in succis maceratur, semel aut bis feruesit, colatur, exprimitur in syr. Saporis.

Manna maceratur succo intybi feruesit, manibus fricatur, colatur in syr. acido ex manna.

Ibidem. Rha barbarũ infunditur aquæ cichorij vel intybi vel apij vel plantaginis, adiecto interdum vino albo pauco, & cum Mesue spica, pro varijs medici scopis. Id autem ante infusionẽ scalpro aut cultello in tenuia velut folia incidatur potius quam vulgi more teratur, ne vis eius exhalet.

Ibidem. Thamar Indi infundũtur sero caprino, aut succo fumarie vel lupuli, modos eorũ infundendorum varios lege in simplicibus Mesuæ.

Ibidem. Rosæ & violę infunduntur aquæ aliquoties, vt syrupus inde purgatorius coquatur. infunduntur & aceto, quod ab his rosatum & violatum appellatur.

Alia prope omnia simplicia purgantia varie infundi docet Mesues in simplicibus.

Cyminum in diospolitico seu diacymino maceratur.24.horis aceto, deinde vase terreo bene cocto frigitur,& siccatur.id autem fit vt citra calorem altius penetret ac incidat. libr.4.sanite tun.

Radices vreticę calentes eadem ratione aceto.24.horis ante vsum macerantur: si autem postea sint coquendę ex aqua, satis est prius horas.6.aceto macerasse. Eadem ratione semen anisi,anethi,apij,ameos,amomi,cari,fœniculi.

In oxymelite melanogogo simplicia macerat Mesues horis.24.aceto albo, aqua, succo buglossi.

Coriandrum aceto cui incoctus sit sampsuchus maceratum recte corrigitur.

Dactyli aceto macerantur triduo in diaphœnico Mesuę.

Semen erysimi aqua macerandum est, ad obtundēdam igneam eius caliditatem, priusquam eclegmatis misceatur. Gale.libr.6.simpl.

Nuclei pinei virides aqua macerandi, vt acrimoniam in ea exuāt. In E. hamech simplicia infunduntur sero lactis quinque dies Mesuæ. Lupini aqua fluuiali diebus.6.7.8. macerati mitescunt & dulcescunt, vti aqua priore abiecta cocti.

Cicera, triticum, hordeum lacte aliquoties infundūtur Mesuæ,& siccātur in puluere impinguante. Cicera aquę incoquuntur in diasatyrio secundo. vtrunq; fit vt pars eius nitrosa, & tergens, in lac & aquam transferatur, reliqua eius substantia seruetur.

Semen abietis & flores populi macerat dies.40.oleo Galenus, sæpe tres.4.& plures menses, postea exprimit oleum digerens & acopum. libr.4.sanit.

Sericum crudum cocco baphica tinctum maceratur succo pomorū, succo granatorum, decocto corticum citri & alijs syr. ex succis simplicibus & cōpositis, donec ij succi rubeant, & serici simul & cocci facultatem acceperint.

Infusio hæc dum facultatem medicamenti vel maleficam emendauit, vel bonam auxit, aut in humorem transtulit, finem suum assequuta est: sæpe tamen fit, vt præparatio quædā sit coctionis, sic ante coctionem simplicia aliquādiu macerata passim reperies, immo & post coctionem, ante ipsam colationem præsertim, dum vis quæsita ægræ in humorem trahi potest ex materia dura, crassa, densa. Sic lignū gaiaci, ebeni, buxi, fraxini, genistę, iuniperi etiā tritū aut limatum diu etiam ad triduū ante coctionem humore aliquo idoneo maceramus, vt vires eius incidentes, tenuantes, tergentes tandem in decoctum trahantur.

Quin & medicamenta nodulo ligata, iusculo vel alteri leuiter incoquimus infusionis loco:& quæ infudimus, sæpe semel aut bis feruefacimus ante expressionem aut colationem.

Infundūtur prӕterea quædam tantum, vt tenerescant idque, ad condituram vel coctionem celeriorem,

Sic Mesues myrobalanos ad cōdituram aqua & hydromelite humectat, & dies octo sero caprino macerat, post semel feruefacit. Mesues in simpl.& conditis.

Capita papaueris forpicibus minutim concisa macerantur cum semine aqua pluuia vel fontana d'e vno: vel si iam sicciora sunt, etiam biduo & triduo, vt tenerescant ad diacodij compositionem. li.7.c. ph. par & Mesues in antidotis.

Myrobalani oleo amygdalarum dulciū vel violato vel rosato vel sesamino imbuuntur & irrigantur, postea siccantur: id quod ipsis infusio seu affusio seu perfusio quędam est. Dum item hæ tritę oleo amygdalarum dulcium triduo per æstatē confricantur affuso oleo quoties opus est, deinde siccantur. Altero autē triduo similiter in sole confricantur ex aqua saccharata vel sero saccharato, vt postea formētur in trochiscos Mesuæ. Nisi nutritionem esse mauis de qua mox dicemus, vti & dum species hierę hermetis tritas inuoluit bis succo cucumeris agrestis,& siccat, vt eius succi vires puluis in se trahat.

Alia infunduntur vt dissolui possint: sic hammoniacum, opopanax, galbanum, sagapenū, & liquores alij aceto vel humore alio super cineres calidos fere infundūtur vt soluātur. Fractos eosdem hydromelite infundit in hiera archigenis ex Paulo, vino autem infunduntur in hiera hermetis, in hiera autem diacolocynthidos rufi myrrham solam vino infundit sagapenū & opopanacē cum alijs terit, vt nos hodie in hiera diacolocynthidis paccij facimus: in qua tamen scribonius opopanacem & sagapenum in mortario terit adiecto melle tenui, id est quàm liquidissimo. infunduntur eadem ratione gummi & ichthiocolla, vt dissolui possint, vel vt in muccaginem abeant, quo fine etiam semina & radices lentore aliquo præditæ, humore calfacto macerantur. Sed de his in succorū extractione mox audies.

Ad infusionem reducitur infectio seu tinctura, vt sericum succo cocci baphicę tinctum ad cōpositionē cardiacam celebrem diacoccu baphices,& in syrup. de pomis & de granatis, & de corticibus citri. Quanquam idem sericum sic tinctum prӕterea succis illis infundatur, donec succi rubeant,& serici atque cocci vires in se traxerint.

Filum purpura matina tinctum, si postea viperã strangularit, ad paristhmia est efficacissimum Galeno.

DE NVTRITIONE.

NVTRITIO quoq; quã vocant, fuerit infusionis species, sic autẽ est appellata hæc præparationis differentia loquentibus abusiue, quod quemadmodum per veram nutritionem fit vacuati repletio & etiam incrementum, quandiu scilicet id fieri ex partium sequaci mollitie potest: sic medicamenta quæ humore aliquo imbuta, macerata, tribulata, cõfricata, pręsertim calfacto velut augetur.

Sarcocolla alba, magnis glebis constans, lacte muliebri nutritur, sed pauco. Nam multo lacte operta liquescit, & lac ipsum priusquam sarcocolla siccetur, acescit: paucum igitur ex mammis ipsis irrigandum confestim sole siccetur, iterum & tertio, quarto, quinto, similiter irroretur & siccetur, & tandem reponatur. Aspergi etiam asinæ, capræ, equæ, lacte, vel alio potest. Semen cari calfactum lacte caprino horas duas quidam nutriunt in vase mundo, exemptum siccatumque reponunt ad fluorem alui.

Myrobalani oleis, sero saccharato, butyro vaccino, succo cydoniorum, vel alio humore dum irrigat, macerat, fricat, frigit Mesues clementer, & his humoribus imbuit vel ad cõdituram, vel ad noxas earum castigandas, siue solæ vtendæ, siue in composita veniant, vt trypheram sarracenicam & persicam, trypheram Galeni, elec. stomachicum Mesuę, & elec. alhari & sequens quodammodo nutrit. Sic & species omnes elec. Indi maioris, dum oleo amygdalino confricat idem.

Colocynthis quoque seminibus solis extractis si impletur aqua cum pauca spica & mastiche, & coquitur in cinere calido ad partis tertiæ consumptionem: hocque decocto paulatim affuso sagapenum irrigetur, donec pinguescat, nutriri dicitur sagapenum. eodem modo & opopanax. Decocto myrobalanorum vel succo enulæ campanæ aut rutæ aut fœniculi cum felle pauco auium rapacium, & spica & mastiche ad dimidium cocto & colato idem fieri potest.

Folia etiam thymelææ aceto nutriuntur in elec. diaphyssalidon. Eadem in acetũ infundit & siccat in pilulis thymelęæ, vt eadem sint vel saltem omnino proxima infusio & nutritio. Ambæ enim humore fiunt & calore blando, qualis ad nutritionẽ veram est aptissimus, cum immoderatior vrat: imbecillior sit inefficax.

Metallica fere in aere calido non tamen super ignem nutriuntur.

Metallica etiam sæpe nutriuntur humore aliquo vt dissoluantur promptius vel etiam liquentur, vel pinguescant, & velut aucta tumescant.

Scoria ferri in aceto nutritur dies quinque in tryphera minore, Mesuę & tryphera moschata, & tryphera Galeni.

Lythargyros nutritur oxelæo sic, vt vnciæ eius triti quatuor tandem olei libram vnam, aceti quartaria quinque ac eo plus ebibant: idque omnino sine igni, multum diuque pistillum per mortarium ducendo. Nam lithargyro etiam vncia vna corpus dat plurimum, vt etiam sine cera emplastrum perficiat, sed initio diu tere primum cum pauco oleo postea affuso vicissim pauco aceto. Nam multo sic mergitur, vt corpus non assequatur. Vbi autem initio paulatim nutrita est & cõsistentiã crassiorem friando assequuta, tũ largiorem vtriusque copiam ebibit. Continenter autem friatur ad horas duas, tres, nisi quod per initia potes aliquãtisper cessare, vt interim velut in ocio largius combibat. Sic & chalcitis, & scoria ferri, & ærugo & metallica cætera exoxeleo in vnguenti formam diu friando duxi, sed bibacissima est lithargyros opinor, quia siccissima & rara modice.

DE EXPRESSIONE.

EXPRESSIO est humidę & tenuis substantiæ separatio, à sicca & crassa duro aliquo & valido cõpressu facta. fit autem sæpe torculari & eo multiplici, quale vinum ex vinaceis exprimũt, & quale pinxit Mesues in oleo amygdalarum dulcium, quale item vsurpamus in exprimẽdis oleis & succis alijs & decoctis, & carnibus & similibus, siue id torcular est siue prælum librarium, vt in oleo amygdal. dulciũ. Mesuę diximus. Fere autẽ exprimẽda, ne diffluant aut dissiliant inuoluim⁹ panno forti, vt cannabino, caprino, setaceo. Est quãdo tantũ caprino aut lineo inuoluimus, & manibus ac digitis prælorum loco vtimur, vt dum medicamẽta purgantia infusa exprimimus. Adde quod nunc denso nunc raro panno exprimimus, interdum clementer, interdum

valenter pro scopis medicorum varijs. quædam item frigida exprimimus, alia etiam calida: quædam solum calida exprimi possunt, vt oleum amygdalarũ dulcium, & similia in Mesue. Sic portulacę, cotyledonis, semperuiui, buglossi succum exprimimus calentẽ, aliâs humore aliquo liquidiore affuso, vt dicemus in succorum extractione.

Expressionis vsus igitur latissime patet in infusis apozematibus, & coctionibus propè omnibus, in syrupis, in oleis, & id genus alijs: quo autem instrumento & quatenus calidum aut frigidum vnumquodque est exprimẽdum, in singulis compositorum remediorum differentijs melius condisces.

Neque solum colationi succedit expressio imo eam sæpè præcedit, & quando eam sequitur blanda admodum est facienda: ne quod crassum & terreum colo adhæret, id totum vi in subiectum humorem colatum elidamus.

DE CONFRICATIONE.

CONFRICATIO rerum infusarum, aut etiam coctarum manibus facta colationem & expressionem adiuuat, ob id ante has sæpe obitur interdum expressionis vice est: sic crocus panno lineo ligatus inter coquendum, infricatur in syr. Saporis, de pomis & quibusdam alijs compositis.

Manna succo intybi macerata fricatur manibus antè colationem in syrupo acido ex manna.

Rha barbarum panno lineo *ligatum fricatur, & exprimitur in syr. cichorij compofito.* Scammonium panno tenui ligatum sæpe confricatur in syrupo acetato cholagogo.

Elleborus niger nodulo lineo ligatus in oxymelite melanogogo sæpe confricatur.

Medulla cnici, turbith, zingiber, panno lineo ligata confricantur sæpe in oxymelite phlegmagogo.

Elleborum nigrum, agaricum, salem Indum fricat, Mesues in apozemate epithymi: cassiam vero manibus fricat ante colaturam in apozemate adianti, colocynthis forficibus incisa in oleo rosato fricatur ad componendos ex ipsa trochiscos Mes. in trochisc. & simpl.

Sic manibus fricãtur, & post colantur simplicia in electario Hamech. Simplicia in succis macerata fricantur & colantur in elec. diaphyssalidôn. Simplicia pilularum aromaticarum post coctionem fricantur, & colantur.

Fere autem hic nodulus in medicamento humido manet. Sic scammonium panno lineo raro ligatum suspenditur in syrupo fumariæ, & noduli aromata continentes & compositum condientes in ipso suspensi manent, vt post leges, titulo de aromatizatione. Quam consuetudinem hodie plærisque seruari video in syrupis purgantibus, præsertim contra morbum longum, aut in hominis delicati gratiam compositis

Aliquando tamen vbi vis eius noduli tota in compositum confricando est expressa, abijcitur. Sic Soranus cum melle & capitibus papaueris myrrhã, crocum, hypocysthidem, acaciam nodulo ligata incoquebat, post vbi vires suas diacodio impresserant, tollebat. Quod exemplum eo adscripsi, ne id nouum putes, & Arabibus acceptum referas. Gal. lib. 7. c. ph p.

Alia tamen est confricatio, quę ad infundendum, imbuendum, molliendũ, & humectandum magis pertinet, vt cum myrobalani omnes butyro vaccino fricantur, cæteræ species oleo amygdalarum dulcium inuoluuntur in tryphera sarracenica, & phœnonis. easdemne partes nutritorias valenti astrictione sua exasperent, oleo amygdalarum dulcium vel rosato vel violato vel sesamino, vel alijs lenientibus tritas mergit, confricat, & lubricas facit. Possis tamen non modò manibus fricare, sed etiam in sole aut igni clementiore frigere cum alioqui nec ipsę rarefient, nec butyrum aut oleũ quoduis liquabitur, vt ipsas prompte totas permeet ac imbuat: ob id in tryphera minore phænonis myrobalani assentur in butyro vaccino. legimus & nos in tryphera sequente: hæ butyro vaccino inuolutæ frigantur vertimus, vbi legebatur fricentur, & alibi aliquoties. Vbi (vt dixi) etiam fricentur legere possis, cum vtrunque patiantur, hoc est manu fricentur, & in sartagine aut vase alio blandè frigantur. In simp. Mes.

Et in Elec. à nobis inuento, frige bis vertimus pro frica, tamen potes si libet lectionem priorem retinere: vel istam præsertim cum in simili Elec. alcanzi, myrobalanos, & simplicia alia bis feruefaciat.

Friguntur tamen vere quædam, vt cuminum aceto maceratum frigitur Gale. libro. 4. sanit. tuendę in vase terreo bene cocto. Plura huius exempla leges in assationé.

DE SVCCORVN EXTRACTIONE.

QVANQVAM loco hoc coctionem infusioni (vt ante memini,) viribus & præparationis modo proximã, doceri exigit ordo rei: quia tamen rerum ante tractatarum consequutione quadã in expreßionẽ transiuimus, succorũ autem extractio tritura constat & expreßione, iure optimo succos exprimẽdi modũ hic interserimus: χυ̃λος autem (vt in simplicibus ex Galeno abunde docuimus) nũc is est humor, qui virentibus herbis aut fructib⁹ humidis, aut seminibus oleaginis tritis exprimitur, & viscago ceu muccago quædam ex glutinosis seminibus, radicibus, gummis, partiũ neruosarũ ramẽtis, humore aliquo calfacto maceratis extracta. De his oĩbus hoc loco agam.

Succus ex omnibus folijs virentibus per se tritis exprimi potest, præterquam quod quædam ob siccitatem vix succum aliquem reddunt si per se terantur, vt folia lauri, saluiæ, thymi, rorismarini, sabinæ, & quæ plantarum sunt syluestrium, & ex locis editioribus ac siccioribus, & æstate calida sicca, atque adeo post meridiem succum parciorem reddunt: alię ob lentorem, vt buglossum vtrunque, cotyledon, & alię quædã post dicendę: sed vtrunque genus misto eget humore liquido, ad succi expreßionem.

Ad varios vero aurium & partium aliarum affectus adhibet Gal. in simplicibus, & lib. c. ph. p. succos recentes hippuris, cucurbitę, cannabis viridis, hederę, polygoni maris, prasi, stœbes, absinthij, fœniculi, dracontij, lactucę agrestis, fumariæ, centaurij parui, chelidonij, libanotidum, anagallidum, anemonarum, peucedani, Betæ, Braßicæ, calaminthes, foliorum ficus, *cynoglossi. Floribus populi albæ, floribus spõdylij: floribus rosarum,* violarum: radicibus cæpæ, allij, porri, cyclamini, *scillæ.*

Ex fructibus etiam vt pomis cydoniis, granatis, vuis, & alijs permultis: de quibus abunde nobis dictum ex Galeno in Mesue est, sectione prima & secunda.

Quo autem modo aloe, scammonium, glaucium, hypocisthis, acacia & externi alij plantarum succi extrahantur, cum plantas ipsas non habeamus, didicisse parui est momenti, cum præsertim ex *Dioscoride* repetere poßis: quanquam aloe nobis iam frequens satis est, sed pensilis fere ad pompam, altilis nulla, præterea non quæuis aloe succum laudabilem reddit, vt Diosc. & Gale. edocuerunt.

Acacia vero nostras fit ex prunis agrestibus aqua maceratis, igni lento coctis ad dissolutionem: colatum ex his siccatur igni vel sole, complanatur: in tessellas secatur, rubentes & astringentes magis: si immatura erant, nigras & dulces magis: si matura.

(perroquet nobis dicitur à psittaci viridis similitudine.)

Lycium nostras sic fit in libello cui titulus est de dynamibus, id est facultatibus, & Galeno tribuitur. *Periclymeni (quod caprifolium vocant)* baccas mẽse septembri tere, torquendo exprime, *insolatu sicca repone, Alterum autem verum hodie desideratur.*

Radices glycyrrhizę recentes præhumide iulio mense tritæ, ex aqua coctæ, ad craßitiem colantur & exprimuntur expressum igni vel sole siccatur.

Oleum omphacinũ ex oliuis immaturis, dulce: ex maturis exprimere in Gallia Narbonẽsi vulgare est.

Sic omphacium, ex vuis immaturis & natura acerbis: vinum, ex maturis & dulcioribus exprimere cuiuis notum est. Pomorum agrestiũ tritorum succo expresso parum salso vtuntur septentrionales omphacij vice.

Ex siccioribus vero folijs seu natura seu cęli & soli ratione, vt succum aliquem extrahas, vinum aqua vel humor alius proposito idoneus (vt dixi) miscetur inter tundendũ: qui prope totus cum succi portione aliqua exprimendo reddetur.

Eodem modo ex portulaca, cotyledone, semperuiuo, buglosso vtroque, & similiter glutinosum succum sortitis, Galenus docet succum illum affuso humore idoneo extrahẽdum. Ex his tamen sine externo humore succum extrahis, si parũ calescũt, ipsæ, mortarium, pistillus, saccus, prælum, vel si tusæ citra calorem calatho saligno impositæ, loco frigido, vt in cella vinaria repositę sint. Nam in catinum subiectũ humor satis multus paulatim defluet. Portulaca tamen erratica & quæ vitibus est familiaris quam hortensis, & buglossum tenerum quam vetustate iam pinguius, & folia boraginis quam caulis succũ facilius remittunt.

Cucurbitam maza pinsita inuolutam clibano coquit Mesues, deinde succum exprimit in syrupum cucurbitę.

(Gale. libr. pro puero epileptico in fine.)

Ex scilla succus extrahitur optime diebus canicularibus. 40. quibus ea particulatim digitis discerpta vasi mellario imponitur, operculato, & pelle circũdato, deinde loco meridiẽ spectante contra boream lecto insolatur sæpe vertendo, vt vndique solem sentiat: post hos

ſcillæ elixæ ſimilis ſuccum in fundo deponit melle condiendum. Alij ſcillam inter multas collectam cultello ligneo corticibus externis purgatam, maza inuolutam, clibano mediocriter calido coctam, exemptā, vt calet tuſam in mortario lapideo calido, piſtillo ferreo calido, panno lineo tenui calido inuolutā, valenter exprimūt. Sic autē aſſat Dioſcorides vſq; cruſti frumentacei vel lutei coctionem, tamen ſucci eius non meminit. Alij ſine aſſatione foris & intus purgatam multum calido, ligneo aut lapideo mortario & piſtillo tuſam mox calido linteo, torculari calido exprimunt, & ſuccum multum facile reddit & purum atque clarum. Quod ſi frigida ſcilla frigido mortario & piſtillo trita, ſit in ſartagine terrea parum frigatur elicoque exprimatur inter aſſeres calidos vel torculari calido ac aere calido. Quæ omnia Galenus innuit, cum ſuccum hunc diebus canicularibus nempe omniū calidiſsimis, ſi ſuam ſeruant naturam, optime extrahit. Quædam minutim conciſam exprimunt, quod tuſa pingueſcat, ſuccumque ægre remittat, niſi vt dixi calefiat: alij tuſum calatho ſparteo imponunt aut ſaligno, in cellaque vinaria aut ſimiliter frigido loco collocant, deſtillatque in vas ſubditum. Liquores & gummi & reſinę caſtrata, terebrata, ſecta, ſcarificata, plantę radice, trunco, ramis, calice deſtillantes, raro à nobis colliguntur ſed fere ab externis mittuntur, à quibus qua ratione eliciantur, docet in horum ſingulis Dioſcorides, ſuccum tamen ex inciſa ſalice dum floret deſtillātem colligere poſſumus ad vſus à Galeno ſcriptos, & opium ex capitibus papaueris nigri menſe Iunio aut Iulio & ex alijs noſtratibus plantis. Elaterium autem ex fructu cucumeris agreſtis quomodo extrahendum, lege Dioſcor. & in his vide ne ſuccum pro liquore ſupponas, cum ſit multo ignauius ſcammonium ſuccus quam liquor, & in alijs ad portionem, vt Dioſcor. & Gale. abundæ docent. Sic ex mandragore radicę inciſa, forrata, cauata liquor emanat valentior ſucco, & iiſdem radicibus tritis expreſſo, & ex ficu, lathyride, chelydonio foliis aut ſurculis auulſis lac emanat ex illis & tithymalis albū, ex hoc luteum.

hic ſucc⁹ diachylo magno miſcetur.

DE ſecundo ſucci genere qui ex oleaginis ſeminibus tritis exprimitur, vt amygdalis ambabus, auellanis, iuglandibus, piſtacijs, ſtrobilis, balano myrepſica, nuce myriſtica, ſemine, cucurbitæ, cucumeris, melonis, citreoli, cānabis, napi, ſinapi, ricini, cocci gnidij, lini papaueris, hyoſcyami, pomorum, pyrorum & id genus alijs abunde cum Meſuæ diximus ſectione nona de oleis, quod hunc ſuccum etiam Dioſcorides & Galenus oleum ſæpe vocant, poteſtque hic ex omnibus ſeminibus medullatis extrahi, vt etiam ex vuarū ſeminibus tritis exprimitur igni in lucernis durantiſsimum.

Mel quoque ab anacardis extrahes, ſi eos ablato pediculo coquas ex aqua: tūc enim quod ſupernatabit melleum cochleari colligendum eſt, & aliter.

SVCCI genus tertium ex glutinoſis ſeminibus & radicibus & alijs in humorem calfactum aliquandiu infuſis extrahitur. Semina fere ſunt cydoniorum, marrubij, vrticę, lini, fœnigræci, pſyllij, maluæ, altheæ, citri.

Radices ſunt maluæ, altheæ, ſymphyti, periclymeni, ſcillæ, gummi arabicum, ragacantha minutim inciſum: ſic ichthiocolla, taurocolla, ficus, vuæ. horum vncias tres aquę calidæ libra vna macerabis nocte vna, poſtridie recalfactum ſacculo aut mantili ex tela noua forti impone, intorquendo exprime, virga lignea aut ferrea gracili percute: ſuccum eadem derade: id fac donec ſuccus effluere deſinat, & ſemen exuccum & ſiccum euaſerit, vel radix. Alij aquę libras tres, vni ſeminum aut radicum librę imponunt, alij libram vnam aquę communis vel humoris alterius ſi requiratur, dant, vncijs quatuor ſeminum vel aliorum. Si autem ſuccum vis liquidiorem, aquam auge vel ſemen minue: ſi craſſiorem, contra.

Interdum etiam triduo macerantur, vt in diachylo communi quod à χυλὸς hoc eſt ſuccus ſeu muccago, eſt appellatū, vt in ſectione. 12. Meſuæ diximus, & lib. 3. meth. medicamenta componendi.

Quoniam vero Arabibus pſyllij interior medulla calet, cortex friget: vbi refrigerandi conſilium eſt, per ſuccum pſyllij, neque diu, nec multo calore macerant, neque valenter exprimunt: ne ſubſtantiam calidam foras extrahant, quam nonnulli in vlcere, admoto pſyllij ſucco, cum aqua dulci extracto manifeſte affirmant ſe deprehendiſſe, & morſum in vlcere caloremque excitatum quem ſucco alio ex pſyllio clementiſsime expreſſo, poſtea compeſcuerunt, ſed ſola refrigeratrix facultas toti ſemini à Græcis tribuitur. Sic ſemen pſyllij cum aqua fontis frigida tribulat Meſues, & eductum ſuccum dat potui ad aluum ſoluendam. Decocto ſemen pſyllij macerat horis viginti quatuor in ſingulas rudicula agitando, deinde totum ſuccum exprimit in oleo de pſyllio, vbi non videtur timere venenoſam virtutem occultam in parte ſeminis huius interna & calida quarto ordine: forte ob id quod

In ſimpl.

ipso decocto obtunditur & emendatur.

Ex taurocolla,& ichthiocolla,& coriorum ramentis,& partibus omnibus neruosis particulatim sectis muccago quoque extrahitur, sed in vsu medicis frequentiore est, quæ ex ichthiocolla,id est piscium,præsertim quos moruas vocamus fit. Satius autem est hæc rasa aut limata ex aqua lento igni coquere,donec tabescant. Qui autem valido igni primo coquere aggrediuntur, vrunt, & incoctilem reddunt.

Soluitur quoque ichthiocolla hæc lotio,aqua salsa, aqua extinctionis calcis, aceto. In emplastro diachylo magno,ichthiocolla aqua communi igni lento, aut super cineres calidos diu macerata & paulatim cocta,tota abit in cremorem.

Pellis arietina ad dissolutionem dum coquitur in emplastum, contra rupturam, muccago quoque ex ea extrahitur.

Ex gummis quoque muccago frequenter extrahitur potissimum arabico & tragacantha, vt horum drachmis duabus in aquę rosatę vncijs.5.6.7.solutis,vt in eclegmate sano,vt sit albius & leniens magis. Muccagine ex gummi tragacanthi drachmis duabus aquę rosarũ vncijs.7.vel 8.solutis liquantur sacchari libre quatuor ad hypoglottidum (quas pilulas albas sub lingua vocant) compositionem.

Ex drachma autem vna tragacanthi potes vncias tres quatuor plures muccaginis extrahere: si multum & diu baculo aut cochleari percutias.

Ad muccaginem hanc reducenda est congelatio lentorum iusculorum à frigore facta. Pedes enim vitulorũ,colla veruecum, capi,perdices, & carnes aliæ præsertim neruosam multam substantiam sortite coquuntur ex aqua igni primum lento deinde mediocri vsque ad carnium dissolutionem,seu donec iusculi portio exigua cochleari exempta & refrigerata inter manus confricata,ipsas suo lentore velut ferruminet. Tunc omnia in mantile mundum mediocriter rarum coniiciuntur, catino lato supposito,in quem humor defluat. ossa cochleari, vnco, furcella eximuntur, reliquum mantili mediocriter intorto exprimitur. Nam valens expresio turbidam faceret gelatinam, vt pedes veruecini nigram nisi exactissime lauentur & purgentur. Mox adeps flatu deturbatur,& cochleari deraditur,iniectis postea albuminibus clarificatur. Additur sacchari libra vna cinamomi boni crassius triti vncia vna in cremoris libras quinque aut sex,& crocus si flauum vis aut linteolum succo florum cichorij aut alio quouis imbutum, vnde opinor id linteolum tornesol vocant, vti & florem cichorij solsequium, & gyra solis & sponsa solis vulgo dicitur, quia cum sole vt alij flores multi circumagitur. Mox calidum adhuc per manicam vt vocant, hippocratis colant prope ignem,ne ante tempus,frigore concrescat: neque per colum trãsfluat. Vbi sponte sua fluxit,quantum erat fluxile ac liquidum,in patinas distribuitur: loco frigido, vt concrescat,reponitur.

Sunt qui ichthiocollę portionem cum prædictis incoquunt,vt citius lentescat, & magis glutinosus cremor euadat.

DE DESTILLATIONE.

DESTILLATIO humoris è succo tenuioris extractio vi caloris,ad hunc locum omnino pertinet. Quæ vero ad eius rationem, vires,instrumenta,ignem pertinent,fusissime lib. 3. methodi componendorum medicamentorum docuimus. Hoc autem loco lectorem tantum exercere statui in quibusdam destillatis paulo difficillioribus.

Per ascensum.

Eodem loco & sectione nona Mesuę,de oleorum genere quarto egimus, etiam de destillatione per ascensum,sic dicta,quod vapores sursum elati,ibi concreti, in aquam destillent: cuius nunc vsus est longe frequẽtissimus. Segmentis pini latifoliæ vas impletum aqua rosarum affusa,si vase duplici destillas,succus emanans oleosus est odoratissimus, qui caphurę aqua vulgo dicitur.

Si rosæ quas incarnatas vocamus siccatę,vapore aquę calentis humectatę destillentur, aquam rosarum bonam reddent.

Destillata vapore aquę calentis vires & qualitates plantarum integrius retinent, sed quia excrementosa sunt parum diu seruari possunt. Diutius quę cinerum aut arenę aut scoriæ pulueratę calore destillantur in vasis lapideis aut vitreis, quantumlibet multis super longam aut rotũdam fornacem tegulis intectam, quæ sustineat arenas altas plumbo alto circundatas: sed vase hæc paulatim calfacienda & refrigeranda sunt priusquam aeri frigido ape-

riantur: alioqui mox rumpuntur. quæ autem plumbo destillantur, omnino improbanda censeo, propter cerusam & qualitates alias plūbi maleficas, cum & aquam per tubos plumbeos deductam damnarit Galenus, quod dysenteriam excitat.

Destillatio per descensum nobis dicta in tertio genere oleorum Mesuæ, & quæ per hanc destillantur. Scillæ etiam recentes incisæ vasi inferne foraminulento sursumque lutato impositæ, si flamma circundatur, aqua in ollam aliam subiectam, simul cum huius fundo lutatā defluet, quæ cum farina vel pane mista, gustata mures cito necare quibusdam creditur, citius si litargyri paucum miscueris.

Rosæ recentes linteolo super peluim tenso impositæ, si vas carbonibus ignitis plenum acceperint, destillant aqua multa & odora in eam peluim. Eodem modo flores reliqui. Quæ etiam per descensum est destillatio.

Si duæ matulæ sibi applicentur, & superior rosis impleatur & insoletur, destillat aqua odoratissima in subiectam.

DE COCTIONE.

CVM IN omni destillatione coctio quædam fiat, per quam etiam aqua destillata succo est tenuior, & in omni coctione fieri destillatio possit, vt ollæ operculum aqua excoquendorum vapore plenum indicat. Cum præterea ambo calore fiant ordine optimo, nunc dicendum nobis de coctione est, cuius partem maximam lib. 3. de ratione componendi medicamenta scripsimus ac indidem tibi repetendum est, ne bis de re eadem frustra sit agendum.

Coctio medicamentorum fere fit elixando in humore calido, rarius assando in calore sicco. Coquuntur autem simul aut per se simplicia frequentissime, interdum & composita quædam.

Humor cui incoquuntur magna ex parte aqua est, ac ea vel simplex, vel medicamentosa. Simplex item vel pluuia vel fontana, vel destillata: medicamentosa vero est salsa, marina, aluminosa, sulfurosa, bituminosa, chalcanthodes, carbonosa.

Ad aquam compositam reducuntur, lixiuium, lotium, vinum, acetum, omphacium, ceruisia, hydromeli, œnomeli, opomeli, oxomeli, oxycraton, lac, serum, succi plantarum liquidi, oleum, resinę recentes, adipes, butyrum, mel, saccharum humore pauco solutum, & varię in vnoquoque horum generum species, pro varijs medicorum scopis vt etiam interdum humores duos plures miscere sit opus. Secundum cicerū decoctum, lac vaccinum vel ouinū ad coquendas radices eryngi satiui, raphani, dracontij, in Mesuę. Quantitas vero huius humoris varia est, pro scopis varijs, vt in diasatyrio lac vaccinum vel ouinum sit quātum duobus digitis supernatet, quod si coquendis radicibus id non sufficit, nouum affundēdum sed calidum, vt in his coquendis omnibus sæpe admonet Galenus in alimentis, quod & coqui obseruant. In syrupis, & alijs coctionem requirentibus. Quantus humor requiratur, lib. tertio audies.

Calor autem coctionis author esse potest quiuis rebus coquendis moderatus (nam à solo calore mediocri fit coctio) nō ignis solius, sed solis, animalis: calcis vero & fumi & putredinis fimi, aut corticum calor admouendis vsui esse potest, vt psorico Galeni: sumendis vero noxius fuerit, vt ex carbonibus non ignitis nec semiustis, ex lignis putribus. Calor enim huiusmodi vti & fumosus qualitatem alienam cum empyreumate rebus coctis imprimit. lib. 4. sim pl.

Electarium rosatum flamma lenta coquit Mesues, & syr. omnes igni lento.

Sint igitur ignis alimenta sicca & odora, vt sarmentum vitis, quo theriacem coquit Galenus: vel carbones semiusti, & qui tetram qualitatem iam exhalauerunt. sit autem primum blandus, & paulatim si res postulat, intendatur. coctioni enim vehemens & repētinus nocet, quòd vrat, facultatem dissipet, empyreuma multum in re vsta non cocta relinquat.

Nec solum ignis calore, vt dixi, fit coctio medicamentorum, sed solis, vt scillę, & ex ea acetum scillites dies. 40. Mesuæ insolantur, sæpe mouendo & hydromeli & syrupus alter calaminthes totidem dies, vel etiam duos tres plures menses flores populi & abietis semen oleo macerat Galenus, coquit, quodammodo multo magis si soli exponantur: quanquam quouis anni tempore faciat, vt psoricum ex chalciti dupla & lithargyro olla noua inclusum fimo, æstate media diebus canicularibus quadraginta sepelit, sic dum theriaca & similes antidoti opiatæ menses vel etiam annos aliquot seruantur ad sui coctionem, quam fermentationem vocant. lib. 4. sanit.

Gal. ı̄ theriaca & antidotis. Coquimus medicaměta vel vt eorũ vires imbecillas augeam⁹, incoctis simul his quę sunt valentiora vel validiores minuamus, vel alienas in totum abigamus, vel vt ex omnibus facultate diuersis & sæpe contrarijs simul coquendis facultas vna concrescat & coalescat. Adhęc ob destinatam medicamenti formam, ob sumentis palatum, ob simplicium naturam, ob custodię diuturnitatem etiam quædam coctione longa siccamus: vti ob aeris humidioris conditionem.

Præterea vt purgentur multa coquimus. Ignis enim vt calida cætera homogenea cogit, & heterogenea separat, vt simplicium vires in humorem cui incoquuntur transeant, quo sine fiunt syrupi, apozemata, oleorum quartum genus.

Horum exempla aliquot fuerint hæc.

Brassicam lentam, ostrea bis coquimus aqua scilicet priore abiecta, & noua calente affusa cum aluũ per hęc sistere volumus, semel vero cũ mouere. Sic alliũ, cepa, porrũ, ampeloprasum, & quicquid à veteri natura ad cõtrariam traducitur bis coquendum: sic tamen, vt nec lib. 2. al. aerem nec aquam frigidam attingat. Nam plane tabescere & percoqui amplius non poterit etiam si diutissime coxeris. Quod præceptum etiam medicamentis commune est quibus li lib. 6. sim. quor nouus consumpto priore est affundendus. Althæa adipibus incocta subigitur ad abscessus, coctu difficiles, aqua mulsa viribus varia Galeno & Mesuę pro coctionis quantitate.

Oxymeli quoque valde coctum flatus dissipat.

Ex Gale. simpl. lib. c. ph. p. Ramenta loti arboris in aqua aut vino coquũtur ad capillorũ defluuium, Galeno in simplicibus.

Melli alumen idem incoquit, radicem tithymali vel phlomi vino vel aceto ad dentium dolorem.

Omphacium, succum mororum vel batinorum vel granatorum vel rhu, vel cydoniorum vel pyrorum agrestium, nucum viridiũ, cum melle coquit in stomatica remedia, radicem & semen arctij ex vino.

Dracontij radicem bis ter ex aqua coquit, vt acrimoniã deponat, & sit apta eclegmatibus. Asphodeli radicem, vt amaritudinem perdat, quam scilla difficillime amittit.

Bulbi radix cruda vel semel elixa bona eclegmatibus, bis elixa amaritudinem totam deponit, & fit eclegmati inepta, cæpa, allium, porrum, ampeloprasum, cocta bis aut ter acrimoniã deponunt, adhuc tamen thoracica sunt.

Ari radix in aqua aut sub cineribus cocta mitescit lib. 2. alimentorum.

Buglossum in melicrato coctum arteriacum est.

Brassicę succus cum melle coctus eclegma est.

Dactyli etiam in mulso aut passo cocti.

Serosa & eadem acris substãtia lactis coctione vel immissis lapidibus aut circulis ferreis ignitis consumitur ad dysenteriam.

Hippuris ad eandem coquitur in aqua, si febris adest: in vino austero, si abest.

Faba oxycrato incoquitur.

Instrumenta coctionis sint vasa omnis generis, aurea, argentea, ærea, stannea, stannata, ferrea, terrea: sed hæc bene cocta ne qualitatem malam medicamento largiantur: & ea vel silicea vt vocamus, seu cum Mesue lapidea, vel plumbata, pręstantissima sunt vitrea.

Sunt ea autẽ vel simplicia vel composita & duplicia (balneũ marię vulgo dicta) qualia ad olea etiam calida & alia permulta Galenus commendat. Quæ tamen hodie ob auaritiam, negligentiam, malignitatem non vsurpantur. Fiant igitur vasa sibi incumbentia, sed interuallo vbique digiti vnius dissita, quod aquam contineat sæpe sufficiendam, nisi mauis vas minus quod medicamentũ coquendũ continet, in maius aqua feruenti plenum, & igni contiguum immittere, Galeni more. In vase lapideo, id est siliceo, vt vocamus, coquitur miua simplex, & citra condita Mesuę. Eidem vase duplici coquũtur oleũ rosatum, violatũ, nymphæatum, melinum, papaueris, myrteum, ex pomis mandragoræ, & anethinum, chamæmelinum, sicyonium, irinum, rutaceum, nardinum, mastichinum. Sicque reliqua coquenda putem, quod oleum simplici vase coctum assequitur odorem tetrum & ingratũ, vt interim vires frigidas frangi, calidas intendi taceam, diacodium in duplici vase coquit Heras igni fumi experti.

Crustum ex maza vel luto circundatum scillę vel scammonio & alijs eius generis vasis locum obtinet, vti crustum idem & malum acerbum aliquod vel cydonium ipsi scammonio est tanquam vas duplex.

Finis coctionis est cum scopũ nobis propositum attigimus, vel simplicem, vel etiam

multiplicem,vt si medicamentum coquimus ad vires eius augēdas, vel minuendas, vel abigēdas,dum quantum satis est auximus,minuimus,abegimus,satis coximus,eodē modo in scopis alijs. Sic quædam coquemus ad dimidias, tertias, quartas, librarum, duarum, trium consumptionem, dum omnia sunt probe vnita ad iustam crassitudinem, aut mellis sordium,cerati liquidi, emplastri consistentiā. Sapas coquendo siccamus, donec crassam assecutę consistentiam,vt seruari possint: sic & syrupos,eclegmata, electaria,vnguēta, cerata,emplastra.De quibus singulis accuratius in modo singula hæc genera cōponendi lib.3.dicetur.

Diamorum cum melle coquimus donec gratum erit, & absumpta humiditate excremētosa feruoris & putredinis effectrice seruari annū vnū possit: id quod mel citra idoneam coctionem succo mororū præstare non potest, licet fructus integros cum pediculo certis interuallis ne se tangant, in se mersos loco frigido integros in annum seruet.

Testiculi ad Elec.diasatyrion.

Capita papaueris ad diacodiū, capita ranarum ad oleum ranarum,vulpes ad vulpinū viperę ad pastillos theriacos, & oleum viperinū coquuntur, donec ipsa coquendo in aqua intabuerint: stomatica & stomachica coques ad mellis, aut sordium crassitudinem. Gal. Mes.

Electaria mollia ad similē consistentiam,solida verò coctū magis saccharū requirūt. Libas.6.-

Syrupos cum saccharo aut melle,aut vtroq; coquimus,donec lentore tenaci & crasso inter extremos digitos explorato humorem excrementosum prope consumptum coniectabis. nit. tuędę

Cocti sint syrupi quando *incipiūt filum facere*,siue *cochleari*,effundantur paulatim, siue inter digitos eius portio tractetur. Vel quando marmori,aut vngui imposita eorum gutta non diffunditur,nec aquæ modo diffluit:sed concreta manet. Nicolaus in syr.rosato.

Quæ plena,sunt meliora: coctione deteriora euadunt:vt cassia nigra,tamar Indi:tamar mannam, tamar Indos,medullam cassię in succis quibusdam depuratis,dissolutam coquit cum alijs semicoctis ad mellis spissitudinem in diamannæ, & in tryphera Persica,& in compositione alkecangi. In cōfectione hamec eadem tria in infusione colata dissoluit,fricat manibus,colat, cum saccharo coquit ad mellis spissitudinem.*In confectione* mannæ Galeno tributa,mānam succo rosarum sufficienti coquit igni blando ad sufficiētem coctionem teromatim in aqua rosarū, & compositione sequēti, coquit eandem cum saccharo ad mellis consistentiam.

Emplastra coquimus dum manus attactu non inquinant adhæsit tenaci.

Coctū mel cum aqua,vino,alijs in antidotos& alia composita,tunc est quando marmori propemodum nihil adhæret.

Coctionis & trituræ ratio prope est eadem in medicamentis,vt scilicet quantam hęc trituram viribus integris ferunt,tantam quoque & coctionem. Quæ enim magna,crassa,lenta,sicca,dura,densa,neruosa,membranosa,virtutem firmam, & valenter ac penitus mistam sortita longiorē sustinent coctionem ob id prima vasi coquenda immittuntur: qualia sunt metallica,terrea, styptica,quatenus styptica sunt (rosę enim,absinthiū, rha barbarū,aloe,myrobalani, agaricus,amaram quoq; qualitatem in superficie habēt, & eam purgatoriam,ac facilè resolubilem,ob id minus coquēda quàm styptica substantia postulat)radices ob id prope omnes,quia terreæ magis, incisę aut confractę, vt aristolochia, cucumer agrestis,hermodactylus,polypodium,&c.etiam post coctionem terendę,vt promptius cribrentur in diasatyrio,Mes.

Sic rha barbarum quando astringere consilium est, ac myrobalanos omnes diu coqui oportet:si verò purgare,tergere,aperire,parum coquenda, aut potius infundenda. Mes.

Glycyrrhiza tamen parum diu coquenda, opinor ne cum admodum sit dulcis, coctione longa dulcium cæterorum modo,amara euadat: præsertim cum iam vetustate amaricat,cum verò recens est humiditatem excremētosam nacta cum alijs radicibus initio coquitur,vt in syr.hyssopi,ziziphorū,glycyrrhizæ,& thoracicis alijs.

Acria quoque diu coqui possunt si eorum acrimoniam obtundi volumus, nisi virtutem imbecillam,& facile resolubilem sint sortita.

Colocynthis centaurium paruum cum floribus, & semine plenam coctionē tolerāt.

Quæ contra sunt minuta,tenuia,fluxilia & friabilia,humida, mollia,rara,virtutē imbecillam,superficiariam, male permistam sortita parum diu coquēda sunt,ob id postrema sunt percoctis prope alijs inijcienda,qualia sunt rosę & violæ recētes.Siccę enim & harum succus magis coqui possunt. Gingidium elixationē diuturnam nō sustinet Gal. Mes.

lib.2.alimentorum.

Bulbi exigua admodum elixatione sunt cõtenti: Daucus autem ad esum diutius elixandus quàm pastinaca.

Paulus li. 7.cap.20 Nullus florum coctionem recipit, ob id olea cum floribus facienda insolantur. Si autem flores valida sint odoris gratia, vt rosa, chamæmelum, quæ pluribus diebus cõstet, insolatu tenuius, & vtilius oleũ euadit. Qui verò flores sunt inualidiores, & facilius difflantur, minus diu insolantur quia eorum virtus prompte vanescit, vt lilium, violę.

Mesues. Parum diu integris viribus coqui possunt epithymũ, flores stœchados arabicę, diutius folia.

Quæ verò has qualitates adhuc insigniores habent, coctionem nullam sustinent: sed sublatis ab igni alijs miscentur, vel adhuc calentibus quando firmiora sunt: vel iam refrigeratis plurimum quando ne vis eius tenuis & lubrica calore solata in aerem exhalet metuitur.

Quæ purgant lubricando coctione non admodũ iuuantur, Mesuę: tamẽ cassia, manna, Tamar Indi interdũ ab eo coquũtur, sed parũ, nec adeò vt vis eorũ lubrica perdatur.

Mes. Quæ in horũ sunt medio coctionẽ tolerant mediocrem, vt absinthium, asarum, agaricus, coccum gnidium, fumaria, senna, squilla, iris, hyssopus, thymus, turbith, semina omnia præterquam cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli.

Mes. Rha barbarum exquisitum multam satis coctionem & trituram sustinet, raro autem & laxo etiam mediocris coctio est vehemens, & eius virtutem resoluit.

Ibidem. Tamar Indi coctionem ferunt mediocrem, multa enim vires eis omnes adimit. Ob id ipsi & cassia liquore idoneo soluta, colata melli aut saccharo ad humoris cõsumptionem cocto adduntur, & ad iustam consistentiam percoquuntur, igni ablatis & parũ refrigeratis pulueres miscentur.

Coquendæ igitur in plantis radices primæ, vt dixi, concisę vel confractę, quibus coqui cœptis semina sunt inijcienda, exceptis seminibus cucumeris, cucurbitę, melonum, citreoli, substantiam tenuiorem vrticam fortitis. Tunc etiam cortices & ligna modice confracta. Post hæc herbæ siccæ parum concisæ, aut si crassiores sunt confractę, deinde virentes, incisę minutim, aut manibus torquendo confractæ, excepto omni adianto, & lactuca agresti, quam endiuiam vocant.

Deinde fructus exossati, & semine purgati, excorticati & (si magni sint) incisi, vt pruna, ficus, myxa, zizypha, vuæ passæ.

Postremi flores, epithymum, stœchas: sed chamæmelum licet tenuis sit essentiæ, quia tamẽ fortiter mistam habet facultatem, longule coqui potest, vt schœnuanthos si haberi potest heliochrysum, stœchas, citrea vulgo dictum.

Succi quoque siccati, liquores, gũmi, resinæ, manna, cassia, liquore aliquo soluta, sub finem inijciuntur. Liquores enim vino vel aceto soluti, colati, cocti, ad humoris additi consumptionem alijs extra ignem miscentur rudicula semper moti.

Moschus, ambra, caphura, lapides pretiosi, pulueres aromatici, & cordiales ab igne depositis, alijs & iam tepentibus inijciuntur.

Rosæ autem, rha barbarum, aloe, agaricus, myrobalani, si purgatorium vis medicamentum parum diu, vt dixi coquenda. Nam vim eorum purgatricẽ superficiariam, parum firmiter mistam ab his corporibus raris coctio multa facilè dissipat. Si verò astrictorium vis medicamentum, diu coquenda, vt dissipata vi purgatrice, terrea & astringens tandem foras eliciatur.

Mesues. Violæ etiã parum coquendæ, quando purgare lubricando consilium est: si attrahendo multũ, vt facultas ea in ipsarũ ceu centro posita foras trahatur, coctionis vehemẽtia.

Scammonium si in pomo est præcoctum, absoluta coctione inijcitur: si crudum est, crassius tritum miscetur in media coctione: non autem tenuius, ne etiam vis eius purgatrix exhalet. id quod & accidit coctione vel vnica, sed longa, vel duplici, vel si medicamentum diu ante vsum seruandum est, vel si accuratius ante coctionem teratur.

Scammonium autem si calorem sentit, in grumos coagulatur: qua re fit vt interdum in vna dosi alicuius medicamenti, plurimum sit scammonium, in alia minimum: sicque inæquale est medicamentum, ob id ad finem inijcitur.

Quod autem trituræ similem esse viribus coctionem dixi, recte accipiendum. Calor enim ab igne vehemẽtior, & tenuior quàm ex attritu pistilli, mortarij, durorum terendorum: ob id etiam medicamentorum vires citius dissipat coctio quàm tritura. Quapropter aromata teruntur quidem, quanquam minus quàm alia: sed tamẽ quantum teri

est necesse, non coquuntur autem, sed reliquis iam percoctis, & ab igni depositis, vt dixi miscentur antidotis, vel mollibus, quales veteribus in vsu fuerunt, vel siccis & solidis nobis vsu frequentissimis, vt cinamomum, agalochum. Sic aurum & argentum bonum & foliatum, quanquam diu coqui sustinet, vires tamẽ nullas coctũ tradit maiores quàm crudum, sic margaritæ, cyanus præparatus, ambra, moschus non coquenda.

Coctio facta ad dimidias, tertias, quartas, vel aliam cõsumptionem, postea residendo, & albuminibus sæpe purgatur & colatur, deinde percoquitur, quod in syrupis frequenter obseruabis. Multis etiam coctio duplex debetur, vt vtrique antidoto, Alcanzi, catholico, *diasatyrio* vtrique.

Ad coctionem multis sæpe alijs medicamenta paramus. Quędam ante intus & foris purgamus, terimus, lauamus, assamus, vrimus, infundimus.

Quædam alijs iuncta illorum coctionem accelerant: sic vrticę, radices carnibus incoctę eas coqui celerius iuuant: vt contra nymphææ radix incocta pisis, ea ad vnum olla velut eiaculatur.

Ichthiocolla cũ calce viua cito cocta mox dissoluitur, sed vide an affectus calcis viuæ vires requirat.

DE DESPVMATIONE.

DESPVMATIO est spumæ detractio, cuius materia hoc loco est non solum succus quidam lentus *includẽs flatum*, vt Galeno in *Aphorismis* docetur, *sed sordes* omnis leuior à calore ignis exputata, vel etiam grauior albuminibus coacta & colligata. Despumamus autem nũc simplicia, vt succos, saccharum, mel: nunc composita, vt apozemata, syrupos.

Mel cum aqua, aut vino, aut aceto, aut humore alio pro varijs medici scopis despumatur. Nam per se coctum mox immodice efferuescit, & derepente exundat & flammis conceptis incendij periculum affert. Adhęc cum sit dulcissimum, euaderet amarũ si per se coqueretur donec despumatum esset.

Mel humore æquali hodie quibusdam despumatur, alijs duplo. Spuma autẽ interea dum igni lento coquitur, cochleari pertuso deraditur. Adhæc cum ad dimidias est coctum, & multum feruet, adduntur albumina singulis libris singula. Deinde calidum colatur, post percoquitur per se, aut cum condiendis & incoquendis medicamẽtis, spuma quoque tunc siqua æmicat curiose detracta, si per se seruandum est. Vel in rem præsentem paratur ad pulueres cõprehendendos, qualia sunt antidota omnia *melle excepta* opiata & sine opio. Si purius est mel, sufficit aqua æqualis, nec tantum albuminis requiritur: quod si purissimum est, nec despumandum, nec clarificandum. Mel aqua dupla despumatur si alius humor non exprimitur.

Sed huius regionis mel cum sit crudum & impurum, multam reddit spumã, ita vt despumando & colando ad dimidias minuatur. Quapropter põdus duplum ei quod cõpositio exigit initio tibi immittendũ, si cũ alijs despumandũ incoquis: sin minus despumato vtendum. Finis despumationis quibusdam est tẽpus horarum circiter duarũ cum igni lento. Alijs rectius cum spumare desinit, alijs donec aqua erit consumpta (quæ res bullis cognoscitur) & mel idoneum lentorem acquisiuerit.

Non autem probo cum Seruitore mellis libram vnam coqui in aquæ libris decem, continenter despumando, & aqua hac prope cõsumpta libras alias quinque addi, & his prope consumptis alias quinque. Hoc enim modo mel aut vri, aut totum vanescere est necesse etiam si aqua adsit largior.

Sæpe autem mel per se despumatur & purgatur, cum tam lõgam nõ sustinet coctionem aliorum natura, cum quibus mel coquendo despumaretur. Interdum cum his despumatur cum scilicet multam coctionem viribus integris sustinere possunt, vt in diacydonio mel coquitur cum succo cydoniorum, & coquendo freqũeter despumatur, & alijs passim. Frequentius tamen per se (vt dixi) despumatum miscetur cõditis, syrupis, antidotis: rarius crudum, præsertim nostras. Quod autem albũ Gallia Narbonẽsis thymo passim luxurians mittit, est præstãtissimum: nec Attico aut Hyblæo inferius, cum regionis temperatura & thymi larga luxuries vtrobique consentiant.

De saccharo idem quod de melle dicendum, cum sit ipsum mellis species etiã Dioscoridi & Galeno.

Impurum enim & nigrum, aut nigricans in triplo humore despumatur, cum ad dimidias est coctum, & valde feruet, addũtur albumina singulis libris singula, colatur ca-

lidum post percoquitur studiose: interim etiam despumando, si spuma aliqua appareat. Si autē purius est satis est dupla aut ęqualis (vt ferè fit) aqua, & pauciora albumina si purissimum, nec despumandum, nec clarificandum.

Succi fluxiles recipiendi in syrupos, apozemata, electaria, quędā igni despumantur, residendo clarescunt, & in colo laneo terreum excrementum relinquunt, interim verò etiam additis albuminibus, & melle aut sacharo purgātur, quoties in syrupos, vel apozemata coquuntur, vt in syr. bizātino, & alijs, & in elec. psyllij. Qui verò succi in emplastra recipiuntur, vel sole vel igni post mistionem siccantur, non despumantur.

Liquores verò solum colo purgātur post dissolutionem, non etiā despumantur, tantum abest vt clarificentur. Idem de metallicis & animalium partibus constitue.

Quod si simplicia omnia sunt pura aut purgata, satis est horū decocta per colum laneum aut telalaneum: sed modice densum semel aut bis trāsmittere sine vlla expressione, colo, si opus est, mutato: deinde ipsum immitte in saccharum, si impurum erat clarificatum. Si autem putū est, clarificatione non egetur, & percoque donec humoris: seu decoctum est, seu succus, seu aliud) vnciæ tantum circiter duę: aut si succi sunt glutinosi, etiam tres & quatuor in sacchari libra supersint. Si succi acidi, percocto iam saccharo prope toti inuoluuntur, vt dicemus initio syruporum.

DE CLARIFICATIONE.

C*LARIFICATIONIS obiter in despumatione memini.* De ipsa autē nūc pauca mihi sunt dicenda quod hæc rerū liquidarum decoctis debeatur expurgādis, vti & despumatio & colatio, vt sorde crassiori purgata, sint gratiora palato, & in corpus facilius distribuantur & salubrius. Clarificantur autem quædam per se, dum quod fœculentum est subsidet: vt succus rosarum, limonum, cydoniorum, citrorū, ribes, oxyacāthæ, granatorum, siue mox reponantur loco frigido, siue in officina aliquandiu seruentur. Quædam interueniente coctione à sole, vel igni, vt succus pomorū dulcium & acidorum ad dimidias coctus dies duos quiescere permittitur, donec clarescat: vt syrupus de pomis Mesuę fiat. sic succus acidus citri ad partis tertiæ cōsumptionem coctus & colatus quiescere permittitur, donec clarescat, & succus granatorū ad partis tertiæ consumptionē coctus, biduū quiescere sinitur, vsque dum clarescat in syrupo ex succis fructuum acidorū. Tamē acidi succi hodie in syrupos aliter, vt dixi, & in syrupis dicturus sum, recipiūtur. In his autem coctio ratione optima adhibetur, vt calor homogenea in vnum cogat, & separet heterogenea: quomodo vrinę in nobis cœptę coqui turbide si reddātur, postea tenuātur, & clarescūt, subsidente crasso.

Cum verò calor ignis sordes in succis exquisitæ separare non possit, vt noster calor natiuus aliena coctione perfecta segregat, cúmque metuimus ne coctione tam longa succorum facultates corrūpantur. Satius putauerunt medici cœptam ab igni sordium secretionem arte alia iuuare, & ea multiplici, nūc quiete succi post coctionem, vt nuper dixi, nunc aceto simul incocto: nunc agitatis diu albuminibus, vt interim despumationem omittam & colationem à nobis adhiberi solitas ad perfectiorem succorum, vel decoctorum purgationem.

De ea autem clarificatione quę fit per se & post coctionem residente, satis est dictū: de ea quæ fit per acetum & albumina iam nobis dicendum est.

Decocta & syrupi si acetum recipiant per se, vi aceti nonnihil purgantur: melius autem si etiam albumina accedant, etiam si post colaturam acetum recipiāt, quando nihilominus continēter est despumādum, quòd acetum etiam ex purgato iam decocto spumas & spurcitiam quandam iaculetur.

Nicolaus in syr. rosato. Oui albumen ex aqua frigida scopulis agita, donec in spumam abeat, quàm particulatim syrupo, vel alteri decocto feruenti inspergas: & vbi nigruerit, cochleari foraminulento deradas, nouam inspergas: id fac donec erit syrupus clarior. Alij vbi ex bullis clarius decoctum vi ignis factum animaduertunt in id tepidum (nam calidius albumen coqueret in frigidiore minus prompte & parcior spuma elicitur) albumina singulis libris singula, sed etiam pluribus pauciora inijciunt, scopulis agitāt, vt spumescat, saccharum in particulas confractum cōijciunt, recoquunt: vbi spuma subsedit, igni aufertur, calidum, si crassum est & vix colabile, colatur. si facile colatur, sed turbidum, tepidum vel frigidum colatur, per manicam Hippocratis, melius autem per pannum clauis

quatuor, angulis quatuor firmatum. Colatur autem ter quater si non satis claruerit: si ne sic quidem albumē separatim in aqua agitatum, scopulis inspergitur decocto igni reddito, spuma illa vsta, alia inijcitur, idque toties donec bullę clarum satis produnt. Tunc colatur quoties est necesse.

Cribrationi colatio, vt ante dixi est persimilis: sed illa fere siccorum est, hæc humidorum. Illa corpora grandiora foraminibus cribrorū non transmittit, hæc sordem humore crassiorem transitu prohibet.

Eius differentiæ ex eo sumuntur, quòd quædam calidissima colantur, quædam frigida, quædam tepida. Item quòd quædam vno, alia duobus, alia tribus colis eget. Item quædam colis lineis, alia cannabinis, alia laneis, alia telalaneis, alia setaceis & stamineis, vt vocant, alia nouis, alia detritis, alia raris, alia densis, alia bis ter colanda donec nobis propositam perspicuitatem sint assequuta, vt in syrupis, ex succis fructuum & herbarum, & ex decoctis leges.

Quæ crassa sunt aut lenta calidissima sunt colanda, & humore ampliore vel tum diluenda sunt, vel initio coquēda, vt facilius transmeent. Colo eadem raro & detrito prōptius colantur, non tamen purius, sed frequens colatio coli densitatem supplet, ac raritatis incommodum redimit.

Oenomeli colatur panno raro. Mesues

Tenuia vt succus limonum, citri, semifrigida, colo denso, & nouo colari possunt. aut si tribus colis ea vis purgare, summum sit stamineū, medium pāneum: sed vetus, infimum panneum & nouum, vel aliter densum.

Sacchari libra si aquæ tantum vncijs octo sit soluta, cocta, clarificata, panno rariore colanda est.

Colis tribus vsi sunt maiores nostri, summo, minimo, & rarissimo, infimo, maximo & densissimo, tertio horum medio magnitudine, raritate, situ, vt tamē ab vtroque digitorum 4. interuallo distaret.

Magnitudinis autem & texturæ horum ratio erat, vt primum sordes tantum crassas transitu prohiberet, secundum etiam mediocres, tertium etiam tenuissimas, vt scilicet quod ab hoc transmittebatur esset illime, & sordis omnis expers. Si verò solo raro vsi fuissent, colata fuissent impura & nō colatis similia. vt si per linteū colas aliquod decoctū, si solo denso id à crassis sordibus statim obstructū alijs viā negasset, ob id vel mutādum, vel sæpe abluendum fuisset. Quod si vnico voluissent vti medio, rationabilius & felicius vsi fuissent. Minimū verò primū, quia in eo humor incipit latius spargi versus panni ambitum, vt vides non in laneis tantum, sed etiam lineis. Gutta enim medio infusa se in vicina spargit. Ex omnibus autē partibus quas imbuit, defluit, ita vt in secundum influat latius, quàm in primo humor contentus cernitur. Secūdum item latius imbuitur quàm quibus partibus humorē à primo excipit, & pluribus partibus stillat in infimum quàm sit contactū à defluente ex primo humore. Male igitur primū statuas maximum, quāquam ex hoc nullum sequetur incōmodum aliud, quàm quod ociosa est hæc capacitas: Satis enim est si capiēdo humori sit satis: quantū intelligi volo dum minimū requiro. Non enim minimum absolute volo, sed alijs duobus angustius: si verò infimum sit minimū, multus humor ab hoc non colatus prope ipsius oras in vas subiectū defluet.

Nūc vnico vtimur colo magnitudine & textura mediocri, sed eius actionē ante iuuamus clarificatione per albumina omnē spurcitiē cogēte, adiuuāte id frigido. Quę enim clariora volumus, frigida colamus: aut si talia non permeant, tepida. quæ si semel colata non sunt pura satis, iterū & tertio colamus, & rectius colum aut lauamus aut mutamus. Id quod etiam facimus dum tardius humor permeat: si autem tardius transfluat ob decocti crassitiē aut lentorē, vel calidius colamus, vel per colum rarius, vel si cōpositi natura patitur, liquidius aliquid & tenuius miscemus, vt dum cremori hordei colādo, aut pisorum, aut fabarum, aut similium decoctum ipsum affundimus. In tarda autem hac colatura, caue, rudicula vel digitis fundum coli scalpas, vt colationē celeres. Sic enim turbidum erit colatū: sed vt dixi muta colum aut laua, aut humorē redde liquidiorem, vel igni, vel misto humore aliquo.

Colamus quoque etiam citra coctionem quędam, vt lac recens mulctum, vt pilos & sordes alias foris illapsas separemus, quem vsum rusticis, & pastoribus præstat interdum aparine. Sic hodie vinū cū saccharo & cinamomo per cola lanea oblonga pyramidis figura (quę caligas & manicas Hippocratis appellant) colamus ter, quater, donec omnino clarum erit. idque hippocraticum quoque vocamus, tanquam inuentore Hippocrate dignum.

Aliter etiã cum melle,& cęteris colamus ad claritatem,& œnomeli id,ac melites vocamus claretum.

Modo persimili gelatinam quam vocant colamus,vt ante à nobis est scriptum.

Quædam his citius clarificandis miscentur,vt si vni quartæ vini albi duos lactis digitos misceas ante colaturam,ipsum mox clarissimum reddunt.

Aliter quoque res turbidę colantur aut mistę:sic in Aegypto aquã Nili turbidã vasis figulinis crudis colari docet Galenus, vt tantum quod clarissimum est per vasis poros, aut etiam teneram & mollem substantiam perfluat.Parrhisijs autem Sequanæ aquam,& Romæ Tyberinam,vasis figulinis coctis probe & siliceis præsertim,aliquandiu in cella vinaria deponunt,vt refrigeretur, & simul residẽdo sordem terreã in fundum deponat.

Aquam quoq; turbidam colabis per arenas puras vasi immissas inferne pertuso,foraminibus exiguis aquæ peruijs inuijs arenæ.

Vinum quoque aqua mistum per cissimbium,id est,vas hederaceum tenue, citò perfluit:aqua autem in eo retinetur,vt sæpe sumus experti, ex Catonis doctrina.

DE AROMATIZATIONE.

AROMATIZATIO nobis vocatur cõditura quędam, compositis ferè ad odoris spiritum animalem simul & vitalem & cor ipsum recreãtis gratiam, adhibita mistis rebus aromaticis.

A

Simplicibus,vt *moscho*,ambra,*caphura*.

Zingibere,cinamomo,macis, croco, calamo aromatico,*spica*, *piperę albo*, longo,nigro,caryophyllis,mastiche,xilaloe,cortice citri,santalis,vel cõpositis,vt Gallia aromatica,Gallia sebellina.

Mesues aromatizat moscho diasatyrium, aqua rosarum soluto, & alijs misto electarium,sarbotens,diasatyrion,secundum aromaticum,rosatum stomachicum.

Syrupum ex corticibus citri,cydonia condita.Citra autem condita,moscho & ambra aromatizat.

Caphura autẽ syrupum acidum de pomis, Trochisco Gallię Sebellinæ,moscho,ambra,caphura.

Hydromeli quidam aromatizãt speciebus,vt zingibere,croco,cinamomo, macis, & similibus.

Nodulus ex panno lineo raro, continens croci,cinamomi, *calami aromatici*,*spicę*, *zingiberis*, *piperis nigri&*, lõgi ana drachmã vnã & dimidiã syrupo stœchados immittitur,& suspensus manet ad condiendum,seu aromatizãdum,sic miua aromatica nodulo aromatum pleno in ipsa suspenso & sæpe cõfricato, vt ante in cõfricatione diximus.

Syrupus de mentha aromatizatur galliaaromatica.

Conditum citri gallia, moscho,croco,mastiche.

Conditum buglossi,moscho & gallia.

Syrupus ex omphacio,caryophyllis.

Syrupus intybi compositus santalis,cinamomo,xylaloe,cortice citri.

Sic alia multa præter consistentiæ & saporis gratiã, odoris quoque iucunditatẽ, sed etiã coloris, de quo mox,requirũt. De quibus abunde à nobis scriptũ est in methodo medicamẽta cõponendi,dum hæc rationem in cõpositis habere docebamus, interdum sine qua medicamenti actio non fiebat,& per quam melius fiebat. Iulepos ex syrupis & aquis destillatis hodie misceri solitos,apozemata,cinamomo,& santalis aromatizamus, immissis colo horũ drachmis circiter duabus in humoris libras singulas, aut *pluribus*, aut paucioribus pro vario medici scopo. Et vinũ aromatites, & quod hipporaticũ vocant,& alia multa aromatibus condimus.

DE COLORATIONE.

COLORATIO quoque multis medicamentis acquiritur ad gratiam magis & iucunditatem, & terrorem auferẽdum, & causas alias, quod etiam libro 2.methodi medicamẽta cõponẽdi docuimus. Sinopidẽ *aliqui*,*alij* ochram cerato Galeni dia euphorbiu miscuerunt,vt hoc colore fucatum,ceratum, vnde cõponitur,lateret. Misceri potest floris salis aliquid,aut simile quod colorem eius mutet,neque vim eius minuat. Quæ *Galeni* verba diligenter sunt obser-

C

Gal. li.6. methodi.
Idẽ ibidẽ

uãda, ne scilicet coloris mutãdi ratio vires nouas medicamẽto acquirat, aut priores augeat, vel diminuat, siue colorẽ mutare libet noua re mista, vt in oxycroceo, siue vno aliquo simplici aliter atque aliter præparato, vt ceratum Galeni ex ærugine cruda viride est ac terrens ægros ex eadem vsta est melinum, vt Galenus docet lib. 1. c. ph. g.

Sic ex cerusa cruda emplastrũ est albũ, ex ochra pallidũ, ex ijsdem probe vstis rubrũ.

Solus quoque motus colorem quæsitum sæpe medicamento acquirit, vt ex lithargyro nutritum longo pistilli attritu fit albius.

Penidia quo diutius rudicula, & manibus tractantur eò albiora euadũt, etiã si ex vili & impuro saccharo fiant: sic pilulæ albæ, diairis simplex, diatragacanthum frigidum, sic saccharum rosatum, & saccharata reliqua.

Mel crudum & coctum in antidotis diu cõmiscendo albius euadit, & cætera mellita.

Iulep coctum ad succorum in syrupis comprehensionẽ, baculo diu versandum, vt albescat, & alia multa simili agitatu albescunt, forte quod aer multus in commiscendo receptus alborem conciliat.

Sic album rasis vnguẽtum & citrinũ, & emplastra diachylon, & ceratum Galeni refrigerans albũ, de cerusa, gratia dei multũ diuque subigẽdo, trahẽdo albescunt, & oxycroceum pallescit.

Oesypus quanuis niger est, multa agitatione albũ facit emplastrum, vt glutinosa alia.

DE EXCEPTIONE.

Excipiuntur & comprehenduntur colliganturque, seu vt vulgo loquuntur incorporantur medicamenta humore aliquo ad *saporis gratiam, diuturnitatem, virium conseruationem, fermentationem*, medicamenti constituendi formam, vsum dexteriorem.

Eclegma ad asthma melle excipitur, vt sit suauius & vsui aptius.

Eclegma amygdalatum excipitur melle, & succo fœniculi.

Electaria prope omnia, præsertim mollia melle excipiũtur ob dictas causas, sicca saccharo humore aliquo soluto pulueres succo cucumeris agrestis cõprehenduntur, in hiera Hermetis.

Pilularum materia excipitur vino, succo absinthij, solani, foliorũ citri, brassicę, apij, intybi, pilulæ aureæ muccagine tragacanthi, coctie rasis, & Mesue succo absinthij.

Pilularum hermetis species ladano excipiuntur cum pistillo calido.

Trochisci galliæ moschatæ comprehenduntur muccagine, tragacanthi in aqua rosarum soluti, vel ambra oleo balanino soluta.

Mel quo solutiua excipiuntur vino quàm aqua potius coquẽdum & despumandum, nisi aliquid prohibeat.

Exempla alia ipsius, vt sic dicam, *incorporationis* in electarijs Mesuæ antidotisq; alijs & ceratis, & emplastris tam sunt multa, vt nemo desiderare possit: nec plura describere *libuit*, ne oratione prolixa *displicerem*.

DE FORMATIONE.

ORDINE rerum gerendarum succedit medicamentorũ cõprehensioni ipsa eorum formatio cuique composito sua cum scilicet vnumquodq; formam habet idoneã, quæ in quibusdam à consistentia differre non videtur, vt in conditis, sapis, syrupis, eclegmatis, apozematis, antidotis mellitis, pilulis, trochiscis, vnguẽtis, ceratis, emplastris. Forma ipsius cõpositi est consistentia liquidior, crassior, mediocris. Sed in multis præsertim siccis, pręter hanc consistentię formã alia quædam nostris manibus, aut alia re apprimutur, vt sacharũ in vasa dum recens coctum est coniectum, illorum formam pyramidis, scilicet ac metę cuiusdam retinet, & quæ ex saccharo imagines formantur, aut cera, aut alio dum calet liquido, ob id terminum alienum facilè induente dum refrigeratũ coiuit duro, ob id formam tunc assumptã pertinacius retinente: sic electaria solida in tessellas, nũc rhomboides, nũc quadratas, nũc quadrangulas: sed altera parte longiores, quales manus Christi vulgò dicuntur, nũc triangulas: sic pilulas fingimus orobeas, id est, magnitudine & figura orobi, vel ciceris, scilicet orobei, non arietini qđ inęquale cũ sit & acuminatũ, figurã habet pilulis ineptã, sic & κόκκια. i. granula, seu pilulas paruas (vnde vt dicemus lib. 3. pilulæ coccia rasi, & vulgo dictæ videntur) granorũ .s. paruorum magnitudine & forma fingit Paulus. Lib. 7

Trochisci quoq; cõplanantur, & in medio cauãtur, & fere postea sigillo aliquo pressi notãtur. Qua de re mox quoq; dicturi sumus, vnde & à forma hac, vt pilulę à paruę pilę effigie nomẽ sibi adoptauerũt, & ꝑter id alia quoq;, nã cyclisci. i. parui circuli, & artisci .i. pastilli, seu parui panes etiã Gręcis appellantur. Sũt enim velut circuli, hoc est, super-

Nicolaus Alexãdrinus in gal lia moschata.

ficies planæ vna circunferentia à centro ęqui distante conclusę,nō autem sphęrica sunt corpora,vt pilulæ.

Cerata & emplastra formamus in offas,quæ apud Galenum μαγδαλίαι vocantur(vnde vulgo corruptum puto vocabulum magdaleones)hoc est,cylindracceę quædā figurę.

Quædam trahendo manibus ex vnco ferreo producūtur,intorquentur, & in quamlibet figuram mutantur,vt penidia,& quæ alpheni vocant.

Qualiter quibusdam quoque trahuntur emplastra,diachylon, gratia dei, sed post in magdalias componuntur.

DE SIGILLATIONE.

SIGILLATIO quoque(vt vocant)seu sigilli alicuius impresio,inter præparationis differentias numeranda est. Quæ quanuis haud ita magnarum virium esse videatur, vt cum ex pilulari forma per sigillum ligneum fingis trochiscos,tamen & per se veteribus magni momenti fuit, & per accidens sigillatio.Per se quidem,cum terram Lemniam,sigillo Dianæ imaginem habenti notabant,à qua facultatem aliquam his trochiscis imprimi putabāt,vti & Nichepsos rex anulis insertum iaspidem viridem draconis radios habentis imagine scalpi volebat,quod tamē ceu vanum reijciendum censet Galenus.Quanquā & illa Dianæ imago in sphragide lemnia,hoc est in sigillo, seu sigillata terra Lemni insulę, etiā per accidens proderat, *quòd pastilli hac notati plane veri significabantur*,non quo hodie modo omnes adulterinæ nostrates terrę sigillatæ.*Iidem ad me Constantinopoli sunt delati*,characteribus varijs à Turca obsignati.

In pastillis quoque Theriacis,& medicamētis omnibus, quę ab exteris corrogamus, vtinam vel characteres aliqui, sed certi fide,vel publica,vel principum apprimerentur, quòd pannis laneis, & sericis gentes multę etiam hodie factitāt. Non enim toties grādi pecunia adulterata, & spuria pro veris reciperemus, aut saltem qui vendunt primis institoribus,& hi deinde alijs,chirographo, aut sacramēto aliquo cuique verendo vera se vendere affirmarēt. sed nostra opinor socordia illos efficit audēter furaces. Cum enim vera ignoremus, neque illa nouisse multum hactenus sit à nostris pharmacopolis laboratum facilè illis imponitur.Incumbite igitur,incumbite modis omnibus,vt vera deinceps habeantur. Homini elephantico dedi, non multis ante mensibus troschiscorum theriacorum libras prope duas, quibus nō est mutatus magis quàm si terram sigillatam nostratem deuorasset. tamen qui vendidit affirmabat è mōte Pessulano allatos & veros. Quod tamen *falsum illi* ex Galeno probaui, tamen quia egebatur, &veros affirmabat, grandi pecunia emimus,nullo tamen vt dixi successu.Quę fraus in cæteris quoque medicamentis nisi diligenter caueṫur late patet,magna animaduersione coercenda.

DE REPOSITIONE.

REPOSITIO medicamentorum tam simplicium quàm compositorū in locum aliquem,tum communem, tum proprium ad conseruationem (de qua mox dicā) magni est momenti,& item quod quædam per se reponuntur,alia cum alijs ipsorum virtutem conseruantibus,vel etiā augentibus,aut saltem quam minimum fieri potest minui permittentibus. De hac generatim quædam diximus libro tertio methodi medicamenta componendi, sed hic paulo fusius dicendum.

Reponimus quę seruari volumus,conseruationem verò nihil tam *vitiat* quàm putrefactio. Quam ambiens calor aut frigus,aut aer corruptior,aut excrementosa rei seruandæ humiditas,& calor imbecillus accersere solet,ob id quę integra diu seruari volumus omnino siccamus,tum absumpta ipsorum superflua humiditate,tum mistis siccantibus: sæpe etiam astringētibus.sic condita,sapas, syrupos,antidota ex humidis præsertim tēperata,pilulas,trochiscos,& vnguenta quædā & cerata & emplastra igni,vel sole siccamus,misto his quæ sumuntur etiam melle,aut saccharo, aut vtroque remedio siccante: aliquibus & acetum & sal prosunt, alijs metallica, & terrea ob siccitatem putredini diu resistentia.

Ergo quæ reponenda sunt simplicia,& composita omnino quātum opus est sint sicca:sic & vinum feruendo in lacu, aut dolio humiditatē corruptionis sui, & feruoris au-

thorem si validum est, nec ea tam multa cōsumit. calorem externum vitamus fuga solis, & res ipsas in loca minus calida, aut etiam frigida seponendo. Frigus immodicum & gelu ab his tantum prohibemus, quę humida cogi possunt, vt aquis destillatis.

Calorem internum imbecillum fouemus, prohibita eius exhalatione, ob id quę seruamus omnia loculis clausis, & vasis obturatis reponimus, nisi valentissima sint, theriaces enim vas sæpe detegi vult Galenus, vt expiret. Ad hæc rha barbarū, vt viribus integris diutius seruetur, vel cera sola, vel cera cum terebinthina, aut melle albo circunlinit Mesues, vel psyllio, aut milio mergit. Agaricum idem cū zingibere, dauco, ligustico, polypodio querno seruat, vt eius actio vegetior reddatur.

Aloe seruatur cum aromatibus aut bdellio, & alia similiter in Mesuę simplicibus.

Cassia verò in fistula sua felicius seruatur, nec purganda ante vtendi tempus. Fistula autem in sabulo cellis vinarijs infossa, siccari præpropere prohibetur.

Colocynthis integra diutius seruatur quàm emedullata, & melior ac salubrior euadit cum mastiche, galanga, & alijs stomachicis, hepaticis, cardiacis.

Phialę succo rosarū, granatorum, limonū, cydoniorū, & similibus seruādo destinatæ habeāt in fundo emissariū, ne inuertēdo fuga olei superfusi succus turbetur, & fex cum tenui misceatur, & sic turbidum pro puro succum vsurpes.

Crusta quæ melli & medicamentis quibusdam tempore accrescit, integra & immota seruanda est, si vis pharmacum diu manere integrum & immutatū. Gal. lib. 2. alimentorum. Quæ prouidentia succis prædictis, vino quoque & cæteris est communis. Diabesasa stanneo vase reponi vult Heras lib. 8. cō. ph. p. Galeni.

Medicamentum stomachicum vase corneo reponitur, eodem libro.

Terebinthina vase ex ferro albo aut vitreo, aut siliceo seruatur melius quàm ligneo, aut terreo, nisi sit vitratum.

Vase vitreo vel plumbeo hieram reponit Paulus.

Theriacen vase non ligneo, vt hodie fit, sed pretioso reponit Galenus.

Oleum vase siliceo, lapideo, plumbeo in cella vinaria probe diu seruatur.

Pulueres cardiaci vase vitreo stricti oris, operculato reponuntur.

Flores & omnia iucundum odorem reddentia arculis tiliaceis. Dios.

Semina etiam chartarū inuolucris, & suis folliculis vtilius & innocentius interdum seruantur.

Liquida medicamenta seruentur densiore materia, vt argentea, vitrea, cornea. Fictili etiam modò non rara, interdum & lignea, præsertim buxea.

Ocularia medicamenta & alia quæ acetum, picem liquidam, cedriam recipiūt, æneo vase seruanda.

Adipem & medullas vasis stanneis, seu ex plumbo albo reconde, hęc Dios.

Herbæ igitur siccentur & fasciculis aut manipulis colligatę.

Quę cōponendo cocta, aut aliter calfacta sunt, non nisi refrigerata sunt reponenda.

Diacodiū refrigeratū reponit Damocrates, apud Gal. lib. 7. c. ph. p. & similiter composita prope omnia Mesues.

Loco non vliginoso & madente reponātur medicamenta exceptis paucis, sed ędium parte sicciore. Dios.

Quæ reponuntur si præterea feruere debent, vas nō repleant, vt sit locus & spatium quo perspirent: sic vina dolijs non plenis reponūtur primo, sic cōseruæ insolatu coquēdę, vasis nō plenis coquuntur. sic theriacen vasis nō plenis reponit Galenus, quo tēpore adhuc à suo calore coquetur & feruet.

DE CONSERVATIONE.

HAEC DE repositione sufficiant, in quibus tamen ob rei affinitatem cōseruationis quoq; obiter coacti meminimus, sub qua & medicamentorū simplicium & compositorū durationis tempus cōprehendimus. Vt enim non minor est virtus quàm quærere, parta tueri, Sic nō satis est medicamēta probe delecta esse, sed ad conseruationē commode reposita esse, & quādiu integra conseruari possunt, sciendū est. Nam si mors etiā saxis numinibusq; venit, omnia tam simplicia q̄ cōposita aliquando corrumpuntur. hęc citius, illa tardius: idque vel ob peculiarem cuiusque naturam, vel aeris constitutionem, vel repositionis differentiam.

Herbæ quotannis sunt mutandæ,& flores,& quæ ex his destillantur aquæ,præsertim quæ vase duplici,aut vapore aquæ feruentis destillantur. Humidiores enim sunt quam quæ ignis flāma,& carbone etiā per cinerē, scoriȩ ferri puluerem,sabulum destillantur.

Aqua tamen vini quæ frequēti destillatione est purgata, diutius seruatur vase vitreo cera obturato. Seruantur autem herbȩ siccatȩ sacculis cānabinis rarè textis ne putreāt, neve puluerulentæ euadant.

Radices multȩ diutius seruari possunt, vt in delectu diximus lib. 1.vbi & de reliquorum quoque duratione quantum sufficit scripsimus. seruātur siccatȩ per se aut cōditura ex saccharo, aut melle per se suspensȩ in aere libero si magnæ sint,in sacculis cannabinis si paruȩ. fructus in melle conditi sic,vt se non tāgant, & loco frigido repositi annum seruantur recentibus simillimi.

Iidem & flores vasi inclusi aqua fluente tecti annum seruantur. Vinum musteum dolio picato impositum, & eodem bene operculato sepultum dies 40.aqua fluente, vel aliter pura,annum totum dulce permanet Catoni. Iidem cera inuoluti, farragini impositi,aut furfuri, diu seruantur recentibus similes.

Herbarum quoque folia citra siccationē sibi simillima diu seruantur inter papyri folia: sic tamen vt non premantur, præsertim quæ succulēta sunt. Nam hæc mox mucida & putria euadunt si præmantur.

Aloe etiam solario appensa tres quatuor annos viua,& germinās seruatur,& aizoon, & telephium ob succi crassi copiam.

Quin & *cæpe, allij, scillæ, ari, dracontij, cotyledonis, satyrij*, & aliorum quorundam radix bulbosa,succo crasso lento plena diu seruatur citra vllā à nobis,aut aliunde siccationem manifestam.

Metallica & lapides vbi libet probe seruantur, si sordes & puluerem vitabis.

Composita autem medicamenta nobis hodie varie seruantur, nam condita humida, eclegmata,syrupi electaria mollia vase vitreo, vel siliceo, vel terra densiore potius quàm stanneo plumbi vitium retinente seruanda. Electaria autem sicca arculis faginis, aut pyxidibus vitreis,vt pulueres & trochisci. Catapotia autē ferè aluta inuoluta,pyxide stannea includuntur. Olea,vnguenta,cerata liquida vitreis,lapideis,stanneis,emplastra verò in magdalias formata papyro vndique præterquam extremi medio integuntur.

DE CONDITVRA.

D E CONDITVRA nunc dicendum quòd ea sæpe coctio quædam est (de qua & pręparationibus alijs ipsam coctionem sequētibus abundè diximus) & conditura conseruationi non parum confert. Conditura ferè est radicū, herbarū, cauliculorū,aut germinū, florū, *fructuum, seminum, interdum* & corticum. Fit item ferè saccharo, vel melle, vel vtroque, interdum syrupis, iulepis, sale, aqua salsa, aceto, & alijs quæ siccando, & humiditatem superfluam absumendo,astringendoque à putredine res vindicant. Condiuntur enim prædicta ferè ad conseruationem tutiorem, sæpe tantum ad saporis gratiam, sępe ad vtrunque, vt succus mororum in diamoro melle conditur. Possisque conditura generatim dicta etiam syrupos,& antidota plurima,& pilulas & trochiscos comprehendere, quod hęc humore aliquo iucundo comprehenduntur,vt sint iucūdiora,& facilius sumi possint: sic rosæ violæ & flores alij melle, aut saccharo condiuntur, & fit mel rosatum, violatum, vt in cōditis Mesuȩ diximus & lib.3.dicemus.

Conditura fit humore hoc iucundo per totum corpus condiendum insperso, vt dum flores & fructus condimus,& corticem citri,& cucurbitæ,lactucæ,caules, & alia plurima: sic Myrobalani recentes condiuntur, aut humectatæ prius si erant sicciores, vt docuit in simplicibus & conditis Mesues, interdum tāquam crusta quadam saccharo integimus magis ad saporis gratiam quàm ad vires, vel augendas, vel conseruandas, vel minuendas: sic semen coriandri, papaueris albi, absinthij, marini, anisi, fœniculi, apij, & nucleos persicorum, strobilorum, pistaciorū, amygdalarum dulcium,& si libet amararum saccharo integimus,& cortices aranciorum, cinamomi.

Interdum condimus additis quibusdam medicamentis aromaticis, vt emblicas myrobalanos aromatibus condiri Mesues scribit, & alia etiam composita: sed condiri tūc aromatizari potius significat, quāquam & ad saporis gratiam, id etiam fiat, vt in farctura mox dicam.

Condienda si magna sunt, ferè in particulas secātur, vt condituram promptius vbique sentiant. sic cydonia, sic Persica, & radices magnæ sectę condiuntur.

Tamē fistula cassię tenera cōditur integra, & nux moschata cum cortice viridi, qualis nostrarum nucum integra conditur, & parua citrea, arātia, melones parui adhuc & teneri.

Quanto autē melle, saccharo, vel alia condiente materia sit opus, & quis modus cōdiendi, hoc est incrustādi, pſertim semina, & nucleos, leges libro tertio sectione prima.

Flores capparis nondum apertos interspersо sale condimus. nam si soli reponantur, putrescunt. Eodemmodo & in eosdem vsus flores genistę, & his odoratiores sparti flores, quibus tamen post acetum affundimus quantum omnia tegerę posit. Lib. 2. alim.

DE FARTVRA.

FARTVRA condituræ quædā differentia est: fit autē ferè dum cauitas quædam manifesta odoramentis, vel alijs scopo proposito idoneis impletur, quomodo & coqui pullos, anseres, porcellos, & alia quędam herbis nostratibus aromaticis, & floribus, & lactuca, & appetitis alijs, interdum additis etiam aromatibus farciunt ventrem totum inferiorem, & sæpè etiam spatia inania inter carnem & cutem vi diducta.

Sic elignatę radices eryngij & sectę loco matricis (cor vocant) caryophyllo, & cinamomo humectatis farciuntur à Mesue.

Anserem exenteratū *carnibus felis annosi, & herbis neruosis farcimus*, vt inde eliquatus adeps sit medicamentosior.

Farcitur pileolus ex bombace, aut aliud epithema cephalicum, vel stomachicum aromatibus, & alijs cephalicis, stomachicisque.

Præterea vt coqui carnes auium torrendas, caryophyllis, & frustulis cinamomi configūt ad odoris & saporis gratiam: sic nuces virides maceratas, & coquēdo teneras redditas, & radices satyrij, ex secundo cicerum decocto ad iustam teneritudinē coctas caryophyllis, & cinamomi frustillis cōfigimus, & cydonia in particulas condienda. Quæ res ad farturam, vel vna cum fartura ad aromatizationem reduci potest.

DE PVTREFACTIONE.

PVTREFACTIO coctioni simillima est, præsertim de qua nunc agimus, nō enim de absoluta putrefactione, sed mutatione aliqua à calore externo, etiam rerum putrescentium, vt fimi corticū facta, vt oleum in folliculis vlmi inuentum, phialę forti impositum cum folliculis si operculetur, & dies quindecim fimo equino multum ob putredinem vigentem calenti, obruatur. Deinde insoletur, & quod eius clarum supernatabit trāsuasetur, omnium vlcerum remedium est præstantissimum.

Sic ex vino facimus acetum tenuius, & acre magis ac mordax. Facimus autē vel insolatu, vel immisso aceto valētissimo in vinū, vel folijs, surculis & ramētis sorbi, vel parte acida citri immissa. Galenus lib. 2. alimēt. Sunt qui linguas lampetræ nostratis ea causa immittunt.

Ex maza item fermentum, & ex lacte in primo animalium lacte nutritorum ventriculo corrupto fit coagulum, omnia ob putredinem acria, & caliditatem nouam adepta, amissa autem naturali.

Sic chalciteos partes duas lithargyri, vel cum Dioscoride cadmiæ partē vnam aceto acerrimo soluit Galenus, ac æstate media, seu diebus calidissimis quadraginta in olla nouā fimo obruit, vt fiat psoricum. Talis putrefactio in vsu est maximo chymistis.

Sic adeps vetustate putris Galeno expetitur ad emplastrum dia chalciteos, & oleum vetus ac ita semiputre, vnde & graueolentiam acquirit: sic vetustate putrefactū caseum decocto pernæ salsæ, coquit Galenus ad tophos.

Quid quod vinum & succi reliqui dum ab humiditate exrementosa feruent, quodammodo putrent, & flores saccharati, aut melliti dum insolātur, & antidota melle addito dum feruent?

Acopa item ex semine abietis, & floribus populi dum menses plures macerādo perficit. Gal. etiam putrefacere videtur. Lib. 4. sa. tuendæ.

DE FRIXIONE ET ASSATIONE.

COCTIONI non modo affines sunt frixio & assatio, sed frequenter etiam vt in alimentis coctionis differentiæ, tamen quæ medicamentis adhibetur coquere raro videntur humiditatem crudam, aut excrementosam:sed magis absumere.

Frixio autẽ fere in sartagine fieri intelligitur, quæ à frigendo etiam frixorium dicitur.Hæc autem in sartagine parata suæ qualitatis vehementiã deponunt.Gal. libr.2.alim. in dracontio, assatio autem seu torrefactio super tegulam ignitam fit:vel in clibano, vel in carbonibus ignitis, hæc quoniam tenui discrimine distãt, & ambo à calore fiunt,simul tractanda duximus.

Semen melanthij frigitur Galeno contra catarrhos.semen agni frixum minus tẽtat caput eidem lib.2.alimento.

Mes. Semen lini & nasturtij torrefiunt in eclegmate Phthisicorum,Mesuę.

Ibidem. Semen porri & nasturtij in E.nostro.

Cuminum pridie aceto maceratũ siccatur, & frigitur in vase fictili bene cocto. Gal. in diospolitico lib.4.sanit.tuendæ.

Coriandrum aceto infusum assatur passim,sic enim calorem eius in superficie vehementem extingui volunt,vt tãtum refrigeret. Granatorũ acini assantur in E.altero Mesuę,& semina vuæ,portulacæ,psyllij,plantaginis, altheæ,anisi,marrubij,ad fluorem alui assantur.Gal.

Baccæ myrti,gallæ,in quinque aut sex partes confractæ,oleo hora vna infusæ assantur ad capillum fluentem sistendum. Sit autem oleum astringens aut succus alius,si magis astringendum.

Myrobalani omnes succis astringentibus varijs maceratę, linteo siccatę assantur,sed antequam nigrescant,& vrantur eximẽdæ,ne vires amittant.*Si* insigniter scilicet vrantur,vt cinefiant.Nam hæ & rha barbarum,assa coctis,vsta assis magis astringũt Mesuę.

Mes. Balanus myrepsica assando deponit partem humiditatis excrementosę, & partẽ coquit, ob id assata dejectoria tantum est,non amplius vomitoria.

Auellanæ assantur in eclegmate pineo.

Gummi Arabicum,tragacantha,succinũ,& gummi alia ad magnitudinẽ orobi confracta,cum opus est assantur donec albescant.

Amylum assatur in trochiscis terræ, sigillatæ,& trochiscis spodiatis secũdis,Mesuę.

Modus autem frigendi & assandi prædicta est huiusmodi. Sartaginem, vel aliud vas ferreum vbi admodũ calet, ac si opus est cãdet ab igni tollitur. In hanc semina,fructus, radices & alia *immittuntur*,continenter rudicula ferrea versantur, ne vrantur.*Sartago* si opus est his exemptis recalesit, & quantum opus est assantur.

Quæ autem sunt magna, crassa, *humida*, glutinosa, diutius assanda, contraria minus,vt semen anisi,cymini,nasturcij. Semen verò lini & psyllij,quia humiditatem lentam satis multam sortitum est,paulo diutius assari sustinet.

Possunt quædam etiam in clibano aut super eius testudinem,aut sub cineribus assari & ea vel nuda,vel olla noua conclusa,& si mediocria sunt integra:si magna,cõfracta, quædam etiam maza intecta clibano assantur.

Scilla per assationem multi fit vsus Dioscoridi, quia per eam vel elixationẽ eius vehementia obtunditur Galeno. Quæ enim non assata sumitur, interaneis maxime noxia est Mesuę. Illa autem delecta,purgata farina,pinsita,aut (id sordidum videtur Galeno in Theriace)luto,& argilla circũdatur in digiti crassitiẽ, sub cinere calido, vel carbonibus,vel clibano assatur.Sunt qui in olla operculata in furnum demissa assant:sic enim celerius & clemẽtius purgat.Sic elleborus albus,& scammonium in maza pista,vel cydonio pręparatur Diosc.& Galeno,vt ipsa & panis,& cydoniũ moderatius purgent. In vas calefactum quoq; & ab igni depositum opium mox immittũt, vbi est liquatum, eximunt priusquam siccetur,& friabile fiat.

Acaciam nostratẽ factitiã super prunas ignitas assat Bulcasis in seruitore. Est quãdo vt alimenta sic medicamenta ex humore friguntur: nam castaneæ sine humore,fabę,pisa,carnes,fungi,cũ humore,vt oleo,butyro.Sic myrobalani, flauæ, cepulæ nigrę frigũtur & fricantur in oleo violato,aut amygdalarũ dulciũ in tryphera Persica & in simplicibus.Omnia probe trita friguntur in omphacio,vel succo myrti, & aceto,& siccantur in stomachico electario quodam Mesuę.Omnia in vino odoro frigantur, deinde in suc-

co cydoniorum in E. nostro Mes. Addit in sequēti, & feruefiant, vt intelligere possis, hęc frigenda super ignem semper mouendo, & confricando: non solum fricanda, cum his humoribus, vt diximus prius in confricatione.

DE VSTIONE.

VSTIO assationi finitima, vt ratione maioris, & minoris tantum differant, assata enim largius vruntur, & infra modum vsta, tantum assantur. Vruntur plantarum partes ac animalium, & animalia tota, metallica item & terrea. Horum autem medicamentorum vrēdorum scopi medicis sunt varij. Quædam enim vruntur vt puluerari facilius possint, vt pili, lana succida, sericum, testę ostreorum, buccinorum, purpurarum, vngues asini, cornua caprarum & ceruorum, ossa, coria, & alia quæ ob terrosam & duram & crassam corporis consistentiam & concretionem densatam vel ob lentorem immodicum vel humiditatem aliquam puluerari nequeunt.

Alia vt essentiæ crassitiem deponant & tenuitatem, aliasque facultates igneum calorem sequentes induant. Id quod quanuis omnibus vstis accidat, non ob id tamen omnia vruntur. Sic metallica omnia & terrea vrendo tenuiora euadunt, & quę acria erant, mitiora fiūt, quæ non acria erant, acrimoniam vrendo assumunt. Gal. lib. 4. & 9. simpl. in chalciti.

Ex quo patet vstione etiā facultates quasdā mitescere, vt ærugo, chalcitis, misi, sori, chalcantum, melanteria fiunt moderatiora: quasdam acquiri, vt vim tenuandi & ea efficiendi, quæ saporem acrem sequuntur.

Alia vruntur, vt vis quædam nostro proposito aliena, ex profundo in superficiem trahatur, postea lotione separaretur: sic lapidem phrygium vstum lauat Galenus, & lapidem hæmatitem ad oculorum affectus.

Alia vruntur vt colorem nouum acquirant ægro gratiorem, vel ad dissimulanda simplicia. quibus constat medicamentum, sic ærugo vsta modice quidem: rufa facit emplastra immodice vero, nigra.

Cerusa trita, rudicula ferrea mota vrendo fit rubra, vt ochra, & auripigmentum. Ossa & testę vrendo primum nigricant, deinde albissima euadunt.

Quædam vruntur vt in aliam transeant speciem, vt vipera vsta transit in salem theriacum. cerusa vsta vt rubeat in sandyca, thus in fuliginē, sulfur in oleum, cadmia lapis in cadmiam fornacariam, & pompholygem & spodium.

Vrendi modus non est omnibus vnus. Quædam enim humore pingui prædita per se vruntur, vt pili, lana succida, sericum, cornua, vngues, coria, irūdines, motacilla, galerita, & aliæ quædam auiculę, cicadę, scorpiones, viperę, lepores, & alia quædam pedestria. Hæc vero in olla noua operculo foraminulento tecta sunt vrenda carbonibus vel clibano, præsertim quæ prope cinefacta disperire possunt. Quę vero post vstionem integra manent, vt ossa, vngues, cornua, testę ostreorum, lapides ad gypsum vel calcem coquendam & similia: hęc etiam viuis carbonibus obruta vel superposita, aut etiā flammæ luculentæ immissa, vri possunt: nisi quædam sint addēda, quę vim eorum mutēt. Tunc enim etiam in olla noua vruntur. Sic viperas cum substratis quibusdam medicamētis Galenus vrebat ad salem theriacū: sic fictili nouo inclusa vel patellę ferreæ, aut sartagini imposita vruntur, cerusa, chalcitis, misi, sori, chalcantum, auripigmentum, sandaracha, plumbum.

Alia fictili crudo vruntur, donec id perecoctum sit, vt cadmia, æs.

Alia etiam olla ænea aut ferrea, vt plumbum.

Alia in patina vruntur, vt ærugo, chrysocolla, lithargyros.

Alia in olla ex cineribus ossium (crucibolum vocant) in fornace aurifabrorum, alia in foco, alia in clibano panis, alia in furno figulorum, alia in fornace chymistarum.

Quædam (vt dixi) tam carbonibus obruta quàm olla vel noua vel cruda, vel patina excepta per se vruntur nulla addita inflammabili, aut vires mutante materia, vt ossa, cornua, testę ostreorum.

Alia materiam requirunt inflammabilem, vt sulfur, alumen aliquod, salem, hordeum, vt in plumbo vsto & alijs docuit Diosc. Vas item quo excepta vruntur si fragile est, vt vitreū, ex terra bellouaca & alia lapidea & silicea luto chymistarum prius totum paulatim oblinimus, & paulatim siccamus, quàm igni cōmittamus. Eodem luto vasi operculum sæpe agglutinamus, ne inter ipsa hiatus viam faciat carbonibus, aut cineribus illapsuris, aut effluxuræ materiæ.

Lutum autem id fit ex terra figulina aqua macerata cum stercore equino, & si vis pilis

animalium multum diuque subacta, quod & lutum sapientiæ vocant chymistæ. Eius loco interdum est terra figulina sola, vel gypsum aqua solutum, vel farina albuminibus subacta.

Vas quoque chymistæ operculant labris ipsius colli per fusionem coalescentibus, dũ materiæ sunt preciosę, & quas exhalare nolunt. Id autem in matulis tantum vitreis longo collo efficiunt, sigillumque hermetis vocant.

In alijs fictile apertũ esse nihil nocet, si clibano vrenda sunt: si verò cineribus aut carbonibus obruẽda, operculatur vas, ne aliena materia quod vrendũ est, vt dixi, cõspurcetur, vel ne materia ipsa exiliat, vt in sale & lapidibus quibusdam.

Operculum autem nunc solidum est, & integrum, nunc multis locis foratum, vt fuliginosi effluxus exhalẽt liberius, à quibus est cauẽdum, præsertim si à vipera, scorpionibus, aut similiter venenosis attolluntur, item si à metallicis.

Vrantur materiæ carbonibus perustis, præsertim preciosæ, & quæ oculis sunt adhibendæ, vt nihil fumidum habeant, vt Galenus vrebat lapidem phrygium.

Carbones quoque follibus vel flabellis excitari interdum oportet, vt citius vstio absoluatur, vt Galenus in vstione lapidis phrygij iubet, lib. 4. c. ph. p.

Quædam ad idoneam magis vstionem puluerantur, alia franguntur tantum in frustula magnitudinis nucis iuglandis, vt lithargyros, vel nucis auellanę, vt lateres in oleo philosophorum, & lapis phrygius, à Galeno in suo remedio oculari.

Alia etiam in sole æstiuo ex vino vel aceto pluribus diebus teruntur, priusquam vrantur, in c. ph. g.

Plantarũ partes.

Quæ omnia *his exemplis ex Dioscoride, Galeno, Mesue*, & alijs fient notiora, folia oliuæ syluestris in olla fictili cruda, lutata furno figulino, per coctionem vasis vsta, lota, ex aqua in sole siccata, albuginem oculi & panos potentius omni pompholyge delent *Albucasi*.

Sarmenta ligna, cortices & partes alię plantarum vruntur relicto tamen foramine in operculo, vt fumus exhalet.

Abrotani, asphodeli, ari, arisari, dracontij vsti, cinis Galeno passim vsurpatur.

Brassica non transplantata, à terra expurgata, minutim concisa, in ollam coniecta, foraminulento operculo tecta clibano vritur in carbones, qui triti ollæ alteri impositi, operculati, vruntur donec in album cinerem abeant.

Myrobalani & rhabarbarum vsta valentius astringunt quàm assata Mesuæ.

Aloe quibusdam in olla noua super prunas vritur in diamoscho amaro, vt absumpta glutinosa substantia aluum ducere desinat, & magis roboret, ob quam causam etiam abluitur.

Fex vini siccata vritur igni, donec albescat, & linguam multum mordeat & vrat.

Succinum *fictili* olla clausum, operculatum nocte igni vritur Bulcasi.

Thus vstum scribitur in Iside cephalica, libr. 4. c. ph. g.

Vsto thure fuligo qua ratione colligenda docet Diosc.

Aĩalia & ipsorum partes.

Lepus viuus iugulatus cum sanguine & pelle vasi fictili nouo traditur, operculatur, in clibano vritur donec puluerari possit ad calculum frangendum.

Sic hirundines, ranę, cicadę, erinaceus, vruntur Gal. lib. 11. simpl.

Gal. libr. 11. simpl.

Aeschrion cancros viuos in patella æris rubri vssit donec in puluerem mollissimũ redigi possent contra rabiem.

Testę ostreorum, limacum, ouorum exclusis pullis, sericum, ossa, cornua, vngulę, vel prunis ipsis vel tegulæ aut ollæ imposita in clibano vel foco vruntur, donec albescant, & puluerabilia sint. Hæc tamen non vrenda, nisi medicus iusserit, quia vires vstione mutant. Possunt enim tenuissime limari, aut radi, vt cornu rhinocerotis, pudendum tauri, cerui, & puluerari, vel probe limata propinari, sericũ similiter cardiacis miscẽdum sit crudum, minutim concisum, cum alijs pulueratum, vstum autem medicamentis materias consumpturis miscetur, vt diasenne Nicolai. Spongia bitumine vel eius penuria pice illita vritur lib. 11. simpl.

Gal. lib. 6 c. ph. p.

Lana succida largo vasi figulino lati oris imponitur, operculatur. gypso, vel glutina, vel terra figulari subacta cum aqua illinitur, vritur fornace, vel camino.

Scorpiones viui olla noua inclusi, & operculati maza vel luto circũlita vruntur igni ex sarmentis virium in clibano, vt eius pulueris grana sex cum syrupo radicum quinque pota renum calculum frangant.

Sic vruntur viperæ & colubri, amborumque cinis ex oleo illitus scrofulas liquefacit.

Metallica & terrea.

Litargyros chrysitis, grauis, pura à plumbo, & omni aliena materia in particulas magnitudinis iuglandis confracta, prunę superponitur, & ita follibus accenditur, vt conflagret, vbi refrixit, abstergitur insidens spurcitia, & reconditur, Alij ter aceto aut vino restinguentes rursus vrunt, & reponunt.

Cadmia vritur carbonibus obruta, donec translucida ſpectetur, & ferreæ ſcoriæ modo bullet, mox vino extinguitur aminæo, ſi ad emplaſtra paratur: aceto autem, ſi ad pſoricum medicamentum. Sunt qui ſic vſtum ex vinoque tritum, iterum crudo fictili torrent, donec pumicoſa videatur iterumque ex vino tritam vrũt tertio, donec prorſus in cinerem redigatur, nihil ſcabritiei retinens. Dioſc.

Plumbi laminę quàm tenuiſsimę, aut plumbi limatura & ſulfur alternis vaſi imponũtur, donec plenum ſit, operculatur, ſed relicto exili ſpiraculo ſuccenditur, dum plumbum ardet rude ferrea verſabis donec totum perfecte in puluerem redigatur. dũ eximes, obſtrue nares quòd eius halitus ſit noxius. Ibidem.

Stibium pinſita farina circunlitum, & carbonibus obrutum torretur, donec ipſa cruſta carbunculetur, exemptumque extinguitur lacte mulieris, quę marem peperit, aut vetere vino, vel vritur carbonibus ſuccẽſis, efflatum quoad ardeat. Si enim paulo magis cremetur, fit plumbum. Ibidem.

Ceruſa trita in fictili nouo, flagrãtibus carbonibus, aſsidue verſando vritur, donec cinereum colorem traxerit, vel patinis nouis ſuper prunas trita vritur, & ferulacea rude mouetur, donec coloris ſit ſandarachę: ſandyxque tunc appellatur, refrigerata reponitur. ſic trita chryſocolla vritur. Sunt qui vrendo acetum affundunt, vt rubeat: ſi flaua eſt, macicot vulgo dicitur.

Aes fit vſtum ex clauis æreis ſolutarum nauium fictili crudo compoſitis ſuperſparſo ſulfure cum ſale pari. Quibus viciſsim inſperſis fictile ſemiplenum operculatur, & figulari creta circunlinitur, fornaci inditur donec fictile percoquatur. Modos vrẽdi alios docet Dioſ. Ibidem.

Aerugo fracta minutiſsime in fictili patina flagrantibus prunis ſuperpoſita verſatur, donec mutata colorem cinereum concipiat, refrigerata reponitur. Si cruda olla vratur, eundem prorſus colorem non reddet.

Chalcitis fictili nouo viuis carbonibus ſuperpoſito vritur, donec bullas excitare deſierit, & perfecte inaruerit, ſi humidior eſt: ſin alia eſt, dum mutata in floridum colorem ſanguineum aut miniatum contraxerit. Eximendo inſidens ſpurcitia tergeatur. Vel vritur perflatis carbonibus, donec luteo colore palleſcat. Sic miſi, ſori, chalcantum vruntur. chalcantum autem vrendo ſuapte natura colorem rubeſcentem ſortitur Dioſ. in ærugine.

Auripigmentũ vritur teſta noua viuis carbonibus ſubiectis aſsidue verſando, donec igni flagret, & mutet colorem. fit enim foris argenteum, intus rubrum: refrigeratum & tritum reconditur. Sic vritur ſandaraca, alumen.

Lapidem phrygium in particulas magnitudinis auellanę fractum vres in olla recenti luto circunlita, tecta operculo perforato vel in ſolo vertice, vel (quod melius eſt) in pluribꝰ partibus, vt fuliginoſi fumoſique eorum quæ vruntur effluxus facile per ea efferantur, deinde peruſtis carbonibus perflatis vre, donec ignitus ſit, cætera ex Galeno repete. Sic cyanus lapis vritur, & alij. Gal. lib. 4 c. ph. p.

Sal vritur fictili, diligenter opertus ne exiliat, condituſque prunis, donec efferueſcat vritur. Sic nitrum & ſpuma nitri, ſi inueniuntur vrẽda ſunt. Vitrum tritũ interſtrata pice vritur, & aqua frigidiſsima extinguitur, Auenſoal tamen friabile non fit. Alia plura ex Dioſcoride, & alijs huc tranſcribi potuiſſent, niſi hæc etiam multa huic ætati omnia hæc negligenti exiſtimaſſem. Dioſc.

Vſtionis terminus in quibuſdam eſt, dum ignitum id abunde fuerit, vt in vſtione triplici lapidis phrygij: in quibuſdam dum nihil fumidum amplius expirat, nullaque fuligo præterea emergit.

In aliis dum bullas edere deſinet. In his quæ fictili crudo vrũtur, fictilis illius percoctio.

In his quæ farina pinſita circunlinuntur aut luto, cruſtę vſtio.

DE EXTINCTIONE.

EXTINGVNTVR vel vſta vel ſolum ignita quædam non modo, vt empyreuma ipſum diſsipetur, ſed etiam, vt in corpus vſtione rarefactum vis quædam humoris aut frigoris penetret, vt ferrum candens aqua piloſellæ, vel alia aſtringenti extinctum euadit ſolidiſsimum.

Extinctio fit interdum ad purgationem, vt plumbum liquatum ſucco mercurialis calido: ſæpe extinctum, & tribulatum ſtanni puritatem, & ſoliditatem aſſequitur.

Fit item extinctio, vt vires humoris quo extinguitur in ſe trahat. ſic cadmiam vino ami-

næo ad emplastra aceto ad remedia psorica extinguit Diosc. sic Galenus lapidem phrygium extinguit primum butyro recenti, secundo vino falerno, vel alio fuluo, odoro, tertio melle Attico, ne medicamētum sit aridum, sed viscosi cuiusdā particeps. Gallæ ad sanguinis sup-
lib. 7. sim. presisionem carbonibus impositę, donec vndique candeāt aceto: aut vino austero extinguendę sunt.

Stibium lacte mulieris marem enixæ extinguitur.

Limatura chalybis sæpe ignita aceto extinguitur, & pulueratur.

His exemplis medicamenta humore extincta ab illo aliquid virium in se trahunt. Interdum autem ignita humore extinguimus, vt humoris naturā mutemus, vt dū lapides vel circuli ferrei igniti lacte aliquoties extinguuntur, vt serosam & mordacem eius substantiam absumant, sitque tunc lac dysenterijs salubre.

Aqua chalybem vel aurū ignitum sæpe extinguimus, vt ipsa minus humectet, sed sit terrea magis absumpta tenuiori substantia.

Argentum viuum etiam si non sit ignitū, tamen & saliua hominis ieiuni, & succo saluię aut limonum extingui dicitur, quod vis eius malefica, & omnia exedens, vt à Plinio recte dicitur, cum his agitando mitescit.

DE SVFFITV.

SVFFITVS seu euaporatio vi caloris excitata sæpe medicamētis adhibetur pręparandis & vtendis. *Suffitus aromatum muliebria ducit*, & vterum infernè retrahit si infernè adhibetur, vel sursum si narib⁹, *suffitus plumarum perdicis*, corij veteris, vel aliorum tetro odore præditorum, naribus exceptus vterum sursum ruentem deturbat. Suffitus radicis & seminis pœonie, melanthij, styracis, mastiches, rosarum, ad capitis affectus pituitosos. Iisdem vel alijs stuppę suffitæ capiti circūponuntur.

Frontalia ex rosis, violis, flore nymphææ seminæ lactuce portulacæ, & similibus, vapore aquæ rosarum verbenæ, bethonicæ, & similium suffiuntur ad varios capitis affectus.

Et epithemata ventriculi ex bombace aromatibus farto, vapore stomachico præterea suffiuntur.

Suffitus per infundibulum ex radice, aut folijs bechij super tegulam ignitam impositis, ad tussim adhibetur.

Suffitus ex sulfure purgato & auripigmento vsto & loto, probe à practicis quibusdam asthmaticis adhibetur.

Suffitu & vapore aceti acerrimi necantur cantharides Diosc.

DE PVRGATIONE.

VSTIONI ordine optimo succedit lauatio, quæ empyreuma, & acrimoniam vstione acquisitā, vt & natiuā tollat & vsta expurget, sed cū illa sit purgationis speciesi, satius mihi visum est de purgatione prius agere, quod eius cognitio lucem magnam sit allatura lotioni. Purgatio medicamentorum hic accipienda pasiue, non actiue: seu quatenus purgantur non quatenus humores sibi familiares ex corpore nostro trahunt.

Purgantur enim medicamenta sordibus, & aliena quauis materia per despumationem, clarificationem, colationem, residentiam, coctionem, lauationem, excisionem, depellationē, & modos alios post scribendos.

Radices erutæ radiculis circūcisis, aliquoties abluuntur potius quàm abraduntur, deinde si magnę sint & matrice intus lignosa, parum confractis lignum id eximes, deinde siccabis, & repones, sic radicē cichorij, apij, petroselini, fœniculi purgamus, & eryngij, sesari, cari, dauci, pastinacę.

Est quando putre etiam aliquid excidendum est à radice iridis, enulę, bryonię, sigilli beatæ mariæ, rha barbari.

Radicem ari, dracuntij, asphodeli, satis est excisis radiculis lauasse, cum cortice constent tenuissimo, vti & radix chelidonij parui, cotyledonis, satyrij.

Scylla cultello ex cypresso quibusdam desquamatur, in qua mirum est ferrum vitari, cum pistillo ferreo teratur ad succum extrahendum.

Herbæ raro purgandæ nisi aridis folijs, aut stipite lignoso, quanquam & ablui debeant, si terreno aut luto sordidę sint, vt iussit Dioscorides.

Seminibus sæpe duplex, interdum triplex debetur purgatio. Vt legumina siliquis, cerealia glumis, baccę halicacaborum vesicis, semina fructuum carne, semen ricini, vrticæ maris, castanea echino, semen papaueris hyoscyami, lathyridis, paliuri calice, & alia ad portionem. Quæ omnia iterum cortice tenui & interiore sæpè purgantur, vt post audies. Nux iuglans, & auellana & amygdala carne viridi, deinde cortice duro, postremo pellicula & alia plurima similiter. Hic autem de tertia purgatione agendum, quod aliæ à vulgo fiant, & purgata hæc vendere consueuerint, & zeam, oryzam per moletrinas gluma purgant, & vendunt.

Cortice ergo seu pelle purgantur semina cnici, cucurbite, cucumeris, melonis, citruli, citri, vt sole supersint medullæ, idque multis modis. Quidam enim hæc insolant deinde cortices in mortario leuiter frangunt, manibus fricant, donec à medulla cortex separetur. Cribro tunc idoneo medullas transmittente, & cortices retinente cernunt. Alij etiã solis loco, igni leuiter frigunt, sed medullę sic extractę graueolent, & sunt ingratæ sumenti, vt calfactũ oleum. Forficulis alij singula semina purgant quod operosum est, vt vnguibus & dentibus quod impurius est, qui modus hodie est cõsuetior. Sũt qui hæc sole siccata in magna quãtitate friant pistillo ligneo, cribro raro cernunt, iterum terunt & cernunt: si corticum particulę simul transeunt, vãno euolant. Semen sesami purũ aqua modice salsa irrigatur, manibus cõfricatur, iterũ irrigatur, donec madefiat: extensum linteolo siccatur, modice assatur, sacculo aspero immittitur, fricatur multum donec depelletur. cortices vẽro aut halitu expurgantur, vel in aquam frigidã iniectis cortices supernatantes deraduntur. *Sic semina cucumeris, cucurbite, melonis, citreoli, ad olea ex his faciẽda excorticãtur* Mesue nõ autẽ ad vsus alios.

Amygdalę, pistacia, strobili, nuces & similia aqua frigida per noctem, vel tepida parum diu macerata corticem mox remittunt. Item si in sartagine assentur igni, donec depellentur, sed hoc modo male olent, & oleagina magis euadunt. Sũt qui recẽtes hos nucleos palea frumẽti obruunt, sicque cadit cortex. alij cultello malunt depellare, præsertim cum oleũ amygdalinum recens exprimendum est in potum colicorum, aut nephriticorum. *Alij* etiam non depellatas terunt & exprimunt oleum purum & iucundum.

Hordeum, triticum & cerealia alia, & legumina depellari possunt, affusa identidem aqua calida, pistillo ligneo batuũtur, siccantur, parum nisi æstas est ventilantur, persiccantur, reponuntur.

Est tamen quando corticis vsus est maior, vt in pisis & fabis, & alijs. Est quando solus expetitur, vt in rhœ, radice apij, fœniculi, ellebori, turbith, cinamomi & alijs corticib⁹ dictis lib. 1. methodi medicamẽta componẽdi. Ricini semen echino insolato vel frixo per se aut cõfricatu facile exilit, depellatur autẽ quomodo dictum est terendo, sed mitius ne ob multã humiditatẽ cohæreant. sic baccę lauri. Vel ex non excorticatis, sed pertritis oleũ extrahatur. Mesues.

Colocynthis cortice & semine purgatur, solaque pulpa in vsu est medicorum.

Cydonia & fructus alij condiendi intus & foris purgantur.

Casia corticibus & membranis ligneis exempta seminibus purgatur per cribrum setaceum rudicula vel cochleari, vel manu: sunt qui id efficiunt felicius cum vapore ex decocto aliquo medicato subeunte, interdum humore aliquo soluitur, vt in diamãna Mesuę. Sic tamar indos purgamus sed hi fere humorem postulant, vt per cribrum transmitti possint, vt mãna humore calente soluta in cribro folia ilicis cui felicius insidet, & sordes alias dimittit.

Dactyli cultello intus & foris purgantur, vt abunde diximus lib. 3. methodi medicamenta componendi.

Succi purgantur feruore, residendo, clarificando, colãdo, vt in syrupis dicemus, & in clarificatione & colatione diximus.

Gummi Arabicum, tragacãthum & similia trita negligẽter si sunt sicca, in vase vitreo aqua pura vel rosata mergẽ nocte vna, misce manu postridie donec liquescat, cribro puro cola, etiam manibus deducendo: vtere, vel siccatum repone. Diosc.

Galbanum etiam laudatissimum retinet aliquid adiecti seminis, & ferulæ id ante vsum sic purgabis: In aquam feruentem demitte: cum liquatum fuerit, linteo puro, raro cola, aut sordes supernatantes concha dettahe.

Sic liquores alij humore idoneo soluti colando purgantur à seminibus stipitũ fragmentis & cæteris excrementis, quę per negligentiam aut institorum malitiam ipsis accreuerunt.

Adipes, cerebella, sanguis & aliæ animaliũ partes medicamentose, qua ratione purgandę sint, paulò pòst audies inter ea quę pluribus pręparationũ differentijs simul à nobis parãtur.

DE LAVATIONE.

LAVATIO purgationis, vt dixi, species fere fit ad sordium aliquarum separatione, abusiue tamen etiam imbuere medicato humore medicamenta aliqua lauare Mesues, & alij vocāt. Lotionis vires ex Mesue repete. Lauātur aqua foris radices, herbę, fructus, semina, si luto, puluere, vel re alia sunt contaminata, aqua ea toties mutata donec pura maneat, & sordes omnis ab his detersa erit etiam si sint rosæ, violę, intyba & aliud cichorij genus, & adianta, postea autem siccantur pannis, vento, sole, igni, sed mitissimo: ne medicamenti vim dissipet. Hęc autem lotionis differentia omnibus consuetissima, quia paruarum est virium si alteri mox dicendę conferas, pluribus ob id declaranda non est. Lotio alia intus, & simul foris fit seu per totam rei lauandæ substantiam.

Lauantur tota seu intus & foris plurima propter causas quatuor à Mesue lib. 1. *scriptas*, & alias quasdā hic scribendas, & paucis perstrictas lib. 3. methodi medicamenta cōponendi.

Vt autem humor omnem lauandi corporis partem quantumuis exiguam attingat, & lauet ac purget aliqua substantia nostro proposito aliena, si id est durum aut lapidosum, ante lotionem est tenuissime puluerandum: si est cito liquabile, calfaciendum: si per se est liquidum, quale est lauabitur: ac etiam si per se in aqua, aut humore alio prompte dissiliat ac dissoluatur, vt bolus armenia, calx.

Quæ igitur prompte liquantur, vt oleum, cera, pix, resina, modice calefiant, & mox infundantur in vas magnum, oris lati, semiplenum aqua purissima, experte omnis odoris, coloris, *saporis, quē sensus percipere possit, quæ ex sole vel igne* tepeat. Tunc manibus multū diuque agitentur, ab agitando *deinde* quiescatur, donec id *pingue* totū quod lauas supernatet. Id quod talibus promptum est ob innatam leuitatem, præterquam *oleo nimium multa* agitatione valentius cōfuso cum aqua, vt mox dicam. Tandem aqua illa abiecta, similis affundatur idque tertio & quarto, ac toties repetatur donec medicamentum in aqua illa deposuerit omnem illam vel substantiā, vel qualitatem nostro proposito alienam, seu quoad aqua nullam ex loto medicamento talem substantiam, vel qualitatem, vt colorem, odorem, saporem, amplius recipiat, quàm visu, olfactu, gustatu deprehendas.

Effunditur autem aqua per foramen aliquod subiectū, quod interim dū lauas luto obturaueris, aut vase inclinato pingue in vas aliud effunditur, & aqua abijcitur. Alij aquā pingui miscent in vase vtrinque habēte foramen angustū, operculandum digitis inter agitandū, dū vero per horam resederit, aqua effunditur, noua infunditur, idque fit toties donec acri, & flaua olei humidate detersa, oleum dulcius, & album euadat.

Oleum tamen lauando minus est verberandum, ne adeo aquæ misceatur, vt post ægre possit separari: sed *ita* verbera, vt dum quiescere paulisper permiseris, ipsum totum innatās detrahere possis. Lotum id oleum componendis oleis, & medicamentis alijs albis, aut frigidis est optimum & vsurpandum.

Dura autem & lapidosa, vt metallica, lapides, ossa, testæ, succi siccati, lachrymæ siccatæ, antè læuissime sunt terenda, deinde aqua pura subinde mutanda, manibus vel rudicula agitentur, quoad nihil sordium medicamenti aquæ innatet, maneatque aqua medicamenti qualitatum, vt coloris, odoris, saporis omnino expers. Non ante vero aqua est effundenda, quam lauandum corpus quiescendo in fundum vasis subsederit, quod metallicis, & terreis corporibus ob insitam grauitatem facile accidit, vt prædictis innatare, ob naturalem ipsorū leuitatem. Effunditur autem aqua per os vasis paulatim inclinati, ne motus vehemens corpus lotum aque iterum commisceat, & cum ea effundatur, satius enim est aquæ prioris aliquid remanere quam lauandum corpus effundi. In his autem vas in fundo pertusum in liquabilibus prædictis vtile, dānatur quod ad id grauia hęc repant. quæ si per foramen id vacuare tentes, aut ipsum obstruent, aut aqua penetrare habilior cum ipsis vacuabitur. *Possis* & per licia, pannea, philtra vocant, destillando aquam paulatim vacuare, præsertim dū corpus lauandum est preciosius. Nam sic nihil, aut minimū eius, cum aqua vacuatur, sed illa vacuatur purior, & corporis lauandi substantiæ expers magis.

Sic lauantur plumbum, cerusa, lithargyros, scoria plūbi, æs, ærugo, chalcitis, & congeneria, cadmia, spodium, pompholyx, stibium, cyanus, calx, & metallica cætera, ac lapidosa, ossa, os sepiæ, cornu cerui, capræ, vngula capræ, testæ ostreorum, & similia.

Cum vero dura illa teri antè mollissime debeant, quàm lauentur, teri autem non *possint* citra vstionem ante, vt prius est dictum, sunt vrenda, quanquam horum multa citra *vstionē* teri possunt, vt cadmia præsertim lapidosa, chalcitis, chalcantum, cerusa, pompholyx.

Adde quòd liquabilia prompte,& dura,& horum media,si humore medicamentoso lauantur,etiam per noctem,in illo resideant,vt plus virium eius in se trahant.interdiu enim lauanda sunt ac potissimum in sole feruidissimo: præsertim siqua sicciora, tenuiora,albiora volumus. Lauātur enim non aqua fontana,& pura solùm,sed marina,sulfurosa, bituminosa,vino,aceto,lacte,muccagine,succis plantarum, decoctis aromatum, vel aliorum medicamentorum etiam purgantiū:vt ex Mesuę simplicibus patet:omni denique humore, sed quē doctior medicus iusserit,ne sibi hanc deligendi humoris potestatem pharmacopœus arroget. Est enim quando calida humore aliquo calidiore vult intendere, vel remittere frigidiore:est quando vires alias mutare instituit.

Quæ verò est in colore solo medicamēti mutatio, esse posit in pharmacopœi arbitrio, modò vires nihil mutet. Vt si medicus imperauit,hoc vino aliquo austero abluendum,pharmacopœus autē velit albius, & elegātius reddere medicamentū,lauare id potest vino aliquo albissimo,modò id sit,vt iubet medicus,austerum.Odorem similiter deligere illi nō permitto,quòd ea cui odor inest substātia,maiorum est virium:ad hęc quòd odor additus vel huic hominum proprietati,vel cerebri,cordis,vteri affectibus curandis non conuenit. Multo minus saporem medicamento hunc vel illum, vel qualitates alias insignes per humorem à se delectum ad lauandum,dederit pharmacopœus.

Metallica itaque curiosè læuigáta,lauantur ex aceto,vel marina,si vlcera sunt tumida, cū oris crassis & callosis attenuationem multam requirentibus : aqua autem,si humores in vlcus affluentes sint acres & mordaces:vino,si humor vlceri largior affluit. Ex his humoribus per plures dies tribulentur *metallica*,donec erunt *pura*,*candida*,*perspicua*. Gal.in fine lib.p.c. ph.g.

Quę ex metallis ad punctos,neruos,aut aliter vulneratos,partibus neruosis adhibentur, omnia esse elota oportet,si modo citra morsum sint siccatura.Cera quoq; & terebinthina,si his medicamentis miscenda est,sit elota,& multo magis reliquæ resinæ,si immittendę sunt. Nam medicamentis omnibus quæ laueris,acris & mordens sanies eluitur & abstergitur.

Hæc in vniuersum de durorum,& mollium,& mediorum lotione sufficiant:nūc particulatim de quibusdam agendum,primum plantarum partibus reliquis,deinde metallicis.

Aloe optima,trita,creta,ex aqua fontana purissima dupla aut circiter,agitetur aliquādiu rudicula ferrea aut lignea in vase lato stanneo, vel terreo,vel alio , tecta sinatur horę quarta parte,aut paulo diutius subsidere:tunc quod clarius supernatat,inclinato vase in aliud simile,sed minus per colum setaceum transuasetur:aut si puriorem,sed parciorem vis aloen lotam, licio aut filtro excoletur,aut diutius residere permittatur in vase præsertim vitreo,interuallis paruis foramina habente, spina,aut cera obturata, per quæ quantum videris clarum sine effluat,ne scilicet inclinato vase turbari queat:aquam nouam affunde,subige, sine, elutria:id fac quater, quinquies,donec arenosa,& terrea tantum fæx superfit. Primam omnium præstantissimam per se insolatu sicca,alias omnes simul. Si autem hyems est,aut lota aloe in rem *præsentem* egetur,igni lento siccari potest.

Dum autem siccata iam aloe est ex vase ipso eximenda,calefiat vas parum,vt promptius ab eo aloe separetur,& imam eius partem,in quam quod crassius est subsedit, cultello derade,vt in panibus cereis fieri solet.

Quod si nondum pura & perlucens satis appareat , iterum teratur & lauetur,vt prius, idque si libet,tertiò,quartò,fieri potest, si medicus iusserit. Nam toties lota aloe acrimoniā & vim purgatricem prope totam amittit & calorificam,licet in ea portio aloes tenuior contineatur,quæ his qualitatibus exuta roborat magis, soluit minus. Hæc eius lotio magni æstimanda est,qualis dum fæcem vini vstam,& calcem viuam lauas,dum subsedit,aqua hæc effusa siccatur in cauterium omnium præstantissimum. Gal.lib.7 meth.

Quę lauandi ratio plane est ab alijs diuersa,in quibus aqua ipsa abijcitur:in hac lotione sola seruatur.

Aloen vero si laues,ter,quater,& dum resederit aquā abieceris,quod relinquetur amaritudinem quidem exuerit post aliquot lotiones , sed impura & fœculenta tantum aloes pars fuerit.

Si autem aloen læuissime pulueratam, & cretam aqua pluuia,tanquam magis aloen permeante ob tenuitatem,vel intybi,vel rosarum,vel alia simplici,aut composita imbuas, deinde insolatu aut igni sicces:idem secundo, tertio repetas,lotio non est nisi abusiue loquentibus,sed verius,vt sic dicam,imbutio. In quo genere præparationis est,quæ à Mesue in simplicibus scribitur aloes macerato ex decocto aromatum,vel specierum hierę picrę Galeni lotio enim non est,vt nec quæ Albucasi in Seruitore multiplex describitur , quia nullam ipsi

aloe aufert aut substantiam, aut qualitatem, sed suas illi facultates impertit. Fuerit igitur veriùs infusio maceratio & (vt sic dicam) imbutio. Quæ quibus & quãdo facienda sit, medici solius est instituere. Ob id hoc loco de his agendum fusiùs non putaui.

Nec sarcocollę, aut cancami est lotio, dum ea trita lacte asinæ, vel caprę, vel potius mulieris recentissimo humectatur, non autem mergitur, ne lac ante acescat quàm siccetur, dein de insolatu mox siccatur: idẽ opus quinquies repetitur: sed infusio, aut nutritio magis fuerit.

Nec cardamomi, aut cumini in aceto maceratio recte cum Bulcasi, & alijs lotio vocetur, nisi vt dixi abusiue loqui se fateatur. Sed hæc de nominibus non de re disceptatio finienda est, ad remque propositam nobis redeundum. Cancamum tritum aqua fontis, cui aristolochia, & schœnanthũ ana incocta fuerint, lauat pistillo semper agitando Pandectarius, quoad aqua clarescat, quod resedit coletur, & siccetur. Tenuius sic euadit, & magis aperit.

Acacia vera Galeno lauatur ad tollendam ipsius acrimoniam: nobis prætereunda, quia desideratur, & eius loco succus prunorum agrestiũ, acrimoniæ expers substituitur, qui lauatur tamen aliorum succorum modo, ex aqua dulci, aut lacte, vt sit anodyna magis. Nam valenter astringentia exasperant non leniũt, vt in remediis ophthalmiæ docet Gal. lib. c. ph. p.

Tragacãthum tritum aqua pura aut rosata macerãt nocte vna, postridie muccaginem colant, & nisi mox vtenda sit, siccant ac reponunt pro lotaque vsurpant practici quidam.

Lithargyros, chrysitis, aut eius desiderio argyritis, aut alia, modis multis abluendo albatur Dioscoridi lib. 5. Potest autẽ lauari, vt metallica cætera trita creta, ex aqua pura aliquoties mutata, tribuletur, resideat, aqua paulatim effusa noua indatur, vt ante dixi.

Gal. iitio lib. 4. c. ph. g. *Cadmia lapidosa, vt siccet magis Galeno lauatur per æstatem in sole pluribus diebus terendo in aceto acri, aut vino plane fuluo, & substantia perlucido quale in Gallia, Aurelianense* & Belnensi, quod multo maxime siccare natum est: deinde siccatur & reponitur, ac vlceribus malignis inspergitur. Cadmia autem Dioscoridi in mortario trita lauatur, effusa subinde aqua dum sordes nulla emergat: deinde coacta in pastillos reponitur. Sũt qui lauãt, vt pompholygem. Scoria ferri trita diebus octo maceratur aceto, quotidie mutãdo, die nono imponitur laminæ ignitæ, vt torrefiat. Sic præparata valet compositioni Rasis ad omnẽ sanguinis fluorem immodicum.

libr. 9. ad Almansorem. Diosc.

Plumbum post vstionem lauatur modo omnibus duris communi, vel etiam hoc modo. Aquam paucam in mortario plumbeo agita pistillo plumbeo, donec nigrescat & crassescat, tunc per linum aquam cola ter quater, sine subsidere: laua subsidentiam aqua pura, donec ea amplius non nigretur.

Vel plumbi limaturam cum aqua crebra tere in mortario, donec aqua sæpe mutata nigrari desinat.

Pompholyx linteolo modice raro ligata in vase aqua pluuia, vel fontana pleno huc illuc ducitur & tribulatur, vt pars eius vtilis & tenuior in aquam effluat, & omne excremẽtum in linteo remaneat: residere sinas, & effundas, *noua deinde aqua affusa idem opus repete, idque* donec in linteolo nihil vtile maneat. Modos eius abluendę alios lege in Dioscoride.

Sic spodium lauatur, excrementosum tamen magis est. Sic interdum & cadmia lapidosa. Nam fornacaria (quæ vulgo tuthia & male pompholyx dicitur) modo aliorum metallicorum lauanda est, & scoria plumbi in mortario lauatur aqua pura toties mutata, dum à scoria luteo colore amplius nõ inficitur. digeritur in pastillos Dioscor. Stibium, cerusa, æs vstũ eidem lauantur, vt cadmia vel plumbi scoria.

Abluitur lapis cyanus, vt Armenius Alexandro Tralliano, in aqua communi tricies, vel quadragies mutata: deinde aqua buglossi, vel rosarũ decies lauatur, vt in antidoto cocci baphicę, & in catapotijs ex his lapidibus.

Gal. lib. 6 method. Calx aqua marina bis terue lota per ęstatem sub æstu caniculę puncto neruo medicamẽtum est vtile, cum oleo.

Diosc. Chrysocollam tusam infusa aqua mortario, expansa manu eidem vehementer affrica, & vbi consederit cola, altera quoque affusa aqua rursus tere. Hæc vicissim prosequere, donec pura sinceraque spectetur, deinde siccatam in sole, ad vsus reconde.

Terram Lemniam sic lauant Dianæ sacerdos in Ephestiade Lemnii vrbe. Hanc aqua macerabat, & in lutum redactam valenter conturbabat, deinde paulum quiescere sinebat, tunc aquam supernatantem auferebat, & mox quod sub ea erat lutum tollebat relinquens tanquam inutile lapidosum & arenosum illud, quod in imum subsederat, lutum illud pingue siccabat, dum mollis cerę consistentiam acquirebat: tunc in paruas huius portiones sacrũ Dianæ sigillum imprimebat. Gal. lib. 9. simpl. & paulo post. Terra autẽ omnis

lauatur eodem modo. Primum enim maceratur aqua nullam qualitatem medicamentosam habente. Vbi lutum consedit, effunditur quę innatat aqua, quod lutosum est separatur à lapidosis & arenosis, quę ad imum resederunt. Gustatus autem tibi index est accuratus, quam oporteat terram lauare, & quam non.

Quædam enim non solum terræ, sed alia quoque corpora lauari non postulant: quędam semel, vt terra Lemnia, quædam bis, vt quædam terrà Eretriensis.

Bolum Armeniam similiter lauabis. Sunt tamen qui aqua rosarum ter lauant, totiesque siccant. Potest sine lotione vsurpari cum nullam qualitatem manifestam præ se ferat, sed facultate occulta valeat: & vi siccatrice.

DE PLVRIBVS SIMVL PRAEPARATIONVM DIFFERENTIIS.

QVANQVAM in prædictorum plurima multæ simul præparationum differentiæ cadunt, tamen visum est seorsum de his quæ multis præparationum modis egent. Lapis, quo vitra dicta lapidea fiunt, cōcretus ex cineribus herbæ (quam vulgus sodam vocat) in fossa terrea vstę, tritus, cribratus, aqua tanta mergatur, vt digitis duobus aut tribus superet, misce, permitte fæces residêre, claram partem per filtrum, vel licium destilla: quod clarum est clibano, vel igni sicca. Salem coagulatum, allrali Arabibus dictum, albissimum, inuenies multis medicamentis vtilem.

Eryngium intus & foris purgatur, in frusta secatur, caryophyllis, & cynamomo farcitur, percoquitur. *Sic etiam satyrij radix quibusdam.*

Amylum ex tritico *delecto*, crassius confracto, nocte vna macerato aqua pura, quod postridie exprimes, cumque amylum subsederit, inclinato vase aquam clementer effunde, sicca cito, igni, vento, sole, gossapio, prętertim hyeme, ne acescat: siccatum repone vase mundo operculato. Paulo diuersius hodie fit, sed nulla virium differentia. Ex hordeo, oriza, & alijs similiter fieri potest. Agaricus tritus cum vino cui zinziber infusum sit, in trochiscos fingitur, siccatur, reponitur, vtendi tempore teritur, *alijs miscetur. Sic* colocynthis, scilla in trochiscos formata mitescunt.

Myrobalani multiplicē habent pręparationē Mesuę in simplicibus, & in B. alharil liquores, hammoniacū, galbanum, sagapenum, opopanax, & liquores alij ac gummi aceto, vino vel alio humore, quem medicus iusserit nocte vna macerantur, dissoluuntur, cribro setaceo percolantur, vt semina, & ligna, & excremēta eorum alia in colo remaneant, percoquuntur ad humoris illius consumptionem: alijs extra ignem miscentur.

Gossapium, bombacem & cotonē vocant, vino cui incocta sint aromata cephalica, aut stomachica, vel parti alij familiaria per noctem maceratur, siccatur, carpitur, applicatur loco panni quisquiliati, vel eius tomenti, quod hæc ad infectionem aliena quædam recipiant.

Sunt qui hæc epithemata similibus quoque medicamentis farta, & vtrinque tecta densius interurunt.

Cerebella passerum vere occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum vitello oui subacta, parum igni friguntur, deinde sole vel igne siccantur, adiecto si libet pauco melle ad venerem incitandam parantur, alij vt adipes & medullas parant.

Pulmo vulpis lauatur à sanguine, clibano siccatur, reponitur, teritur, cum *alijs miscetur,* vtendi tempore.

Tunica interior gallinarum lixiuio calido hora vna maceratur, ter lauatur, deinde vino ter maceratur, & ter lauatur: iterū lixiuio, pôst vino, & siccatur clibano ex quo panis extractus est. Viribus tamen nullis valet Galeno in simpl. libr. II.

Hepar lupi ad hepatis affectus quosdam vino albo optimo lauatur; inspergitur puluere tenuissimo, santali flaui, siccatur, absinthio in scutella inuoluitur, octauo quoque die mutatur, absinthium reponitur loco sicco.

Intestinum lupi ad cholicā efficacissimū vino albo optimo lauatur, inflatur, siccatur, extra fumum & puluerem, absinthio inuoluitur.

Obserua hic & mox in coagulo inuolutionē, & in Mesue simplicibus & cōpositis sæpe præparationis quandam speciem: quam sciens omitto, quia rarior est alijs.

Cutis pedum & rostrorum bouis & ouis igni lento diu coquūtur, donec veluti coagulum remittat. Id exemptum siccatumque in aere perflatili, ad hernias commendatur.

Coagulum ex recens occiso animali tenello, sale inuoluatur, insoletur, seruetur.

Hircus quadrimus, san⁹, bene habit⁹, canicularib⁹ dieb⁹ saxifragia, apio, petroselino, fœni-

culo, pulegio, hedera, schœnantho, genista, adiantis, lupulis, & cæteris calculũ frangentibus nutritus, vino optimo & tenui potatus, in sole dies 40. versatus, donec vrina nigrescat: tunc decolletur, & sanguis non primus, nec postremus, sed medius excipiatur olla pura, aut patina folijs prædictis instrata: dum concreuerit, incidatur per latum in partes duas. Siccetur sole vel luna tectus reti aut panno raro. vitetur ros & pluuia.

Diosc. Adipes recẽtes aqua pura aliquoties loti in vase semipleno, liquantur sole vel aqua calida in vase duplici, tepore, aut cinerib⁹: & quod liquatũ erit, sensim effundatur in vas aliud. Vel igni liquentur & colo tenuissimo transfusi seruẽtur. Sic adipes liquatos colando à membranis & alijs purgat Gal. in emplastro diachalciteos.

Diosc. Cantharides vere forpiculis præhensas, & immissas phialę oleo obrue, & insola, donec putrescant, vel vre. Vel vase fictili nõ picato conde, linteo raro. vasis os subliga, eoque deorsum verso excipe halitum aceti quàm acerrimi feruentis, donec æstu examinentur, postea lino transfixę reponuntur.

Transfixio hic & in scilla, in radicibus elignatis seruandis, etiam est præparationis species: sed cuique perspicua, & sæpe ad siccationem & repositionem necessaria.

Carnes ericij leonis & aliorum quorundam animalium seruandæ in vsus medicos, ante quater quinquies, semper tamen per horam lauandæ vino calido dulci, in furno leuiter siccatæ seruantur.

Caro cancrorum ad antidota analeptica secreta, ter lixiuio, vel aqua salsa lauatur, donec odor teter abierit ex aqua hordei, aut sero butyri coquantur.

Ceram in aqua *liquabis, extrahes autẽ impositis ipsi phialis vitreis* aqua prius *tinctis*, quibus quantum *adhærebit forma scintillę insola Iulio mense, donec albescat*. Vel ceram *ex* aqua dum nigruit mutanda, coque donec sit alba.

Hæc de medicamentorum præparationibus sufficiant.

De modo miſcendi ad compositionem medicamenta,

LIBER TERTIVS.

CVM FINIS omnibus iis quæ ipſum præcedunt,& ipſius gratia fiũt, ſit præſtantior, hunc librum tertium medicis & pharmacopœis non vtiliorem modo, ſed etiam magis quàm prædictos duos neceſſarium facile iudicaueris. Cum neque medicamenta huic affectui idonea delegiſſe magni ſit momenti (niſi affectus ipſe ſimplex ſimplici remedio curabilis eſt:aut ſi compoſitus ſimplici quidem nobis, ſed natura cõpoſito) neque hæc præparaſſe, niſi cõpoſitio ſuccedat, quam illa duo ſpectabant,& in quam deligebantur, & præparabantur medicamẽta. De modo igitur ſeu induſtria,& arte medicamenta componendi, & miſcendi ſumus dicturi:non tamen omnia,ſed ea pręcipue quæ parrhiſijs,aut vſu, aut paratu ſunt frequẽtiora. Quæ vero vrbes alię alia in vſu cõpoſita habent medicamenta,ex horum imitatione paruo negotio ſubſtituẽt.Porro in his omnib⁹ Meſue ordinẽ ſumus ſequuturi, vt ſcilicet doceam⁹. Primũ,quo modo cõdita ſint cõponenda, *deinde ſapæ, iulepi, ſyrupi:tertio loco* eclegmata: quarto decocta,*& infuſa ſiqua hodie vſurpãtur*,quĩto antidota,ſexto pilulę: *ſeptimo trochiſci*, octauo pulueres: nono olea:decimo vnguẽta, vndecimo cerata,duodecimo ẽplaſtra. His tamẽ paſsim,ſed locis ſuis ex Nicolao,& alijs ſimilia,ſed vſitatiora nobis adſcribemus. Quę vero vrbes alię vſurpãt,ſi libet adſcribãt,vt Lugdunẽſes cõſeruã menthę,athanaſię vulgaris, euphragie,ſcolopẽdrii oxalidys,ireos,ſtœchados,hyſſopi,ſaluię,ſaluię vitę myrobalanorũ,limonum, primulæ veris,*ſigilli beatę Mariæ*,ſummitatũ arantij,cucurbitæ,cucurbitã conditã *ſyrupũ* lupulorũ,calaminthes,violatũ decoctione cucurbitæ,electariũ de bolo contra peſtẽ, E.Indum maius.E.roſatum Meſuę loco.E.de ſucco roſarum.E.lenitiuũ quoddam.E. de pſyllio. E.lætitiæ Gal.E. letificans conciliatoris,auream alexandrinam,confectionem anacardinam,hieram Rufini,Logadij,Hermetis apud Meſuem,Micletam,requiem magnã Nicolai, rubiam trochiſcatam eiuſdem, trypheram perſicam in febribus continuis vſurpatiſsimã & ſarracenicam , philonium perſicum, & Romanum, & alia permulta vrbibus alijs conſueta adſcribant alij ſi volent.

DE CONDITIS SECTIO PRIMA.

ERyngii radix condienda ſit ampla,alba, tenera,intus ligno & foris cortice purgata,deinde ſecta in fruſta pollicem æquantia,intus,vnde lignum expurgaſti, farta vno caryophyllo humectato, & particula zingiberis humectata. *Hæc* ſic præparata coquitur in ſaccharo ęquali & melle duplo,vel melle ſolo triplo. Coctis additur iuſtum pondus aromatum. Meſues.

Humectantur,vt docet Meſues,in zingibere condito, & myrobal.cepulis. Mel & ſaccharũ deſpumẽtur & cũ his radicibus percoquãtur cinamomi & zinziberis ana drach. duæ in lib. ſingulas.

Quoniam radices hæ quantumuis teneræ etiam ſubduræ apparent, & coctione in ſaccharo & melle dureſcunt,non tenereſcunt,ſatius fuerit purgatas,& ſectas, aqua eas tegente ſuper cineres calidos nocte macerare,poſtridie ſemel ferueſacere, & ex aqua illa ſi pura apparet,ſin minus,alia dulci ſaccharum ad electarij ſolidi,aut penidiorum conſiſtentiam coquere,illi tum radices has ſic emollitas parumper incoquere, caryophyllorum vel cinamomi,& zingiberis ſiccorũ mediocriter pulueratorum ana vnc.dimidiam in cõditi libr.duas, vel miſcere vel nodulo ſuſpendere ſine alijs aromatibus.Similiter cõdies radices ſiſari, cari, dauci,paſtinace,apij,raphani,& ſimilium prius ſcilicet lotas,& intus ac foris purgatas eligNando,deradendo,decorticando,ſectas,ſartas,melli,aut ſaccharo incoctas. Acorus autem noſtras non eſt condiendus,niſi medicus aliquis doctus iuſſerit, vt in Meſue docui. Alij bene purgatas radices,in melle deſpumato,& ſaccharo clarificato mediocriter coctis, igni lento percoquunt,ex aqua tamen non præcoquentes ne aromaticã vim auferant:radicem tamẽ helenij præcoque,vt amaritudinem deponat:ari,dracontij allij, cæpę,porri, & ſimilium, vt

acrimoniam deinde vt prædictas cum melle,& ſaccharo percoque.

Diaſatyrion alterum accipit libram vnam radicum eryngii coctarum in aqua cicerum ſecunda, radicum ſatyrii plenarum & recentium vnc.octo radicum rhaphani domeſtici vnc. tres,radicum dracontii vnc.duas,quæ omnes ſimul tritę in lactis vaccini quantitate ſufficienti, & butyri vaccini olei ſeſamini ana.vnc. quatuor, igni lento coquantur ad iuſtam craſsitiem,* tunc adde mellis deſpumati libras * ſex,ſucci cæpæ recentis librã vnam & dimidiam, vbi omnia erunt perfecte cocta,& ab igni depoſita,adde hunc puluerem ſcinci caudarum & lumborum drachmas octo, ſeminis erucę,naſturtii,paſtinacę,napi,aſparagi fraxini,piperis lõgi,been vtriuſque.zingiberis, cinamomi ana. drach. quatuor prædictis miſce. Poſtremo adde ſtrobilorum depellatorum libram vnam & dimidiam,piſtaciorum depellatorum vncias decem,cerebrorum paſſeris vncias duas,miſce *omnia probe*,aromatiza drach.vna *moſchi boni.

* & cernãtur.
* tres tantũ hodie.
* aquę roſarum ſemiuncia ſoluta & cum alijs miſta.

Radices rhaphani cum etiã duriores ſint radicibus eryngij,cum his pręcoquendę videntur.radicis dracontij acrimonia,lacte, butyro,oleo obtunditur. potes coquere ex lacte ouino,muliebri,caprino,& etiam aſinino pro variis medici ſcopis,quibus etiam calidiora interdum auferre cogimur, Pro oleo ſeſamino iam deſito ſumitur oleũ amygdalarum dulcium:quale poſtea deſcribam, vt in diaſatyrio analeptico. Iuſta craſsities eſt cataplaſmatis, opiatæ, caſsiæ purgatæ, ſordium auris, mellis vetuſti, aut probe deſpumati. quod ſignum quoque eſt perfectæ coctionis cuius poſt meminit. Nam mel deſpumatum, & ſuccus cæpæ prædictam craſsitiem eliquabunt, & velut incrudabunt: abſumpta deinde per coctionem reliqua mellis humiditate,& ea quæ largior eſt in ſucco cæpæ recuperatur prior conſiſtentia, tuncq́ue perfecta eſt coctio. Cicera eadem ratione infundit vel incoquit lacte, in puluere impinguante ſectione octaua. *Sũt quæ in rem pręſentem quo voles tempore(nã ſemper vna radix vegeta eſt,licet magis & minus)* lotam radicem ex ſecundo cicerum decocto coquunt,deinde caryophyllis & cinamomi fruſtillis configunt, & cum ſaccharo clarificato,& colato parũ diu percoquunt,dantq́; dormituris radicẽ vnã,aut duas *nec infeliciter.*

Aquam cicerum ſecundã cur capiamus in *Meſue dictum. Radices plenas* capit ex agro præſertim ſabuloſo, quia flaccidæ ſunt exanimatæ,& vide ne varietas ſatyriorũ tibi imponat, lactis quantitas ſufficiens,vt digitis duobus ſupernatet, quo abſumpto, ſi nondum hæ ſunt percoctæ nouum lac,butyrum,oleum affunde. Pro cępa bulbum aſcalonitem nobis dictum,cur ponendum putem in Meſue docui.

Been,zingiber prima terantur ſemitritis adde ſemina, deinde cinamomum, poſtremo ſcinci ſicci.

Meſues Cõſerua roſarum.

Strobilos aqua tepida per ſemihorã prius macerari volunt ad acrimoniam tollendã,quæ cum tam exigua,ſit in alijs magna,fruſtra id cauſantur. Cerebella paſſerum pręparata,vt lib. ſecundo docuimus,in pluribus præparationum modis.

*Hodie exunguantur nõ ſiccãtur.
* Duplum plerique.
* Non pleno,vt ſit locus feruori etiã ſine inſolatu.
Dies triginta quidã inſolant,male alij coquunt igni.

Saccharum roſatum ſic fit folia roſarum rubrarum nondum omnino apertarum in vmbra *ſiccãtur, donec ipſorum humiditas ſuperflua reſoluatur. teruntur tunc in mortario lapideo,additur ſacchari albi.triplũ* reponuntur* vaſe vitreo aut vitrato pergamena operculato,menſibus tribus inſolantur,in dies ſæpe mouentur,ſoli auferuntur,ſeruantur.

Sic ſaccharum,& mel triplum,vt florum,parum ſiccatorum vnciis duabus mellis *deſpumati*, aut ſacchari puri,puluerati,vnc.ſex miſcent.

Saccarum autem roſatum aliud hodie nobis appellatur,quod aqua roſarum albarum,aut

succo rubrarum pari solutum ad electarij solidi crassitiem coquitur, & pulueratur, vel in marmor butyro superlitum inijcitur, ibique latescit, dum coaluit in tessellas secatur. Saccharum rosatum tabulatum vulgo dicitur.

Saccharum violatum fit vt rosatum, nisi quod viole paulo diutius, & in vmbra siccādę, & cum saccharo insolande, sic fit saccharum *bugloßatum & rosmarinatum.

Mesues conserue violarū.

*buglossi vtriusque.i. vulgaris & borraginis.

Rosmarinatum male anthosatum vocant, cum anthos florem omnem significet non speciatim florem rorismarini. Sic etiam conserue, vt vocant, fiant ex floribus Persicorū, arantiorum, genistæ, sparti, maluę, althęę, & similium florum.

Sunt tamen qui flores integros, & sacchari puluerem vicissim vasi inspergunt, & insolant, aiuntq; sic suas qualitates prope integras flores seruare. Alij saccharū clarificatum infundunt.

Similiter quoque fiunt herbarum quarundam natura exuccarum cōserue, vt adiantorum omnium, quibus ad analepticum destillatum vtimur, & conserua asplenij, saluiæ vitæ, phyllitidis, & similium. Herbę enim hæ recentes in mortario lapideo terūtur saccharo duplo miscentur, insolantur.

Mel rosatum sic fit, succi rosarum recētium libra vna cum mellis albissimi & purissimi, & despumati libris decē coquitur igni in lebete. Vbi feruere hæc incipiēt, adde rosarum viridium forficibus, vel cultello incisarū libras quatuor, coque ad succi cōsumptionem, continenter mouendo in fictile aliquod transuasa, & diu eodem contine, nā tēpore præstātius euadit. Eodē modo fit mel violatū.

Nicolaus Alexandrinus.

Mel cū libris aquę trib⁹ mediocriter despumetur: vbi deinde feruebit, super ignem aut extra misce rosas & succum, & insola dies 40. aut circiter: coque ad succi consumptionem, cola, percoque in syrupum.

Sunt qui mel clarificāt cum mel rosatum ore excipiendum est, illud enim clysteribus magis idoneum est.

Mel myrtinum fit ex succi myrtorū lib. vna, mellis lib. duabus, igne lento simul percoctis.

Mel vuatum passulatum vulgo, fit ex vuis passis intus purgatis aqua calida, 24. horas maceratis, probe coctis, valēter expressis, expresso tandem ad mellis crassitiē percocto.

Matthęus Gradi in cōsilio de lepra.

Mel emblicarum, scilicet myrobalanorum est quo ipsæ sunt conditæ & seruatę.

His mellis differentijs vtimur in alijs compositionibus.

Anacardi triti diebus 7. aceto sufficienti macerātur, octauo coquuntur ad dimidias, colantur linteolo. Succus is cum melle sufficiēti coctus ad spissitudinē mel est anacardinū. Fæx vero siccata anacardi sunt præparati. Nicolaus Alexandrinus in Theodoreto ex melle anacardino, alij melleum id quod aquæ innatat, cui incoquuntur anacardi.

Fructus aut saccharo, aut melle, aut vtroque condiuntur, interdum integri & cum seminibus, sed ferè imperfecti, interdum seminibus purgati.

Fructus nostrates cōdiuntur poma, pyra moschatella, cydonia, persica præcocia, armeniaca, pruna, præsertim dactylina, nuces virides, cerasa, corna, baccæ ribes, & oxyacāthę, omphaces, omnes integri præterquā magni, vt cydonia, persica, hi enim foris & intus purgati, & in partes 4. secti cōdiuntur. Nuces verò depellatę diebus nouem aqua pura in dies ter quater mutata macerantur. Postea coquuntur aqua, donec tenerescant, siccantur vento aut linteis, caryophyllis & cinamomi portiunculis configūtur. Deinde vt reliqui fructus condiuntur. Alii melius nuces immaturas ter fuso (nam ferramentum acutum nigrauerit magis) cōfiguntur, aqua sępe mutata macerantur, coquuntur, vbi tenerę euaserunt, mox in aquā frigidam, puram cōijciuntur, exempte depellantur, linteo siccantur, caryophyllis, cinamomo cōfiguntur: saccharo clarificato & percocto teguntur, quod secundo aut tertio quoque die, quia recruduit, parum est recoquendum nucibus tamen interea exemptis. Sic enim virides, & purę magis permanent. Cydonia quoque purgata ex aqua coquuntur, donec tenerescant postea cōdiuntur. Modus autē con-

Dies 4. sufficiūt edulcare nuces si a qua fluuiali multa & sępe mutata maceres. tot autem diebus insipidę euadunt, & semiputres. Saccharū si purum aqua pauca, vt libra vna i lib. duas saccha

ri colet si impurũ & pingue clarificetur cũ æquali aqua.

diendi omnibus est vnus. saccharo enim ad syrupi cõsistentiã cocto immissi incoquuntur, donec syrupi consistentiam saccharũ recuperarit quam amisit fructuum humore solutum. Quin & præcocia si præterea saccharum recrudant, id exemptis interea præcocibus recoquendum, deinde præcocibus reddendum. Si enim cũ saccharo recoquerentur durescerent. Aliç cydoniorum amborũ cõdituræ docetur in Mesuç, sectione prima.

Gelatinam cydoniorum sunt qui ex succo cydoniorum coquunt, alij ex cydoniati parte liquidiore, affuso vtrobiq; pauco succo ribes, aut oxyacanthç, ad ruboris gratiam.

CONDITVRA SEMINVM, ET ALIORVM QVORVNDAM.

CORIANDRVM in tabula polita decliui, crebro succussu purgatur. Rotũdius enim ac integrum delabitur. Quæ verò sunt quassagrana, & cum his alienæ quędam materiæ in via fere hærent, vel in ipsis ceu carceribus pigra cessant. Aceto id mersum horis circiter octo sine igni maceratur, igni frigitur ac siccatur, eius libra vna saccharo sic tegitur ac incrustatur. Aquç in lebetem stannatum impositæ libris nouem albumina ouorum tria inijciuntur, scopularum agitatu multo in spumam tolluntur. mox sacchari, si impurũ est, (purũ enim parcius satis est parcioremque aquam requirit) libræ nouem miscentur igni, omnia simul feruendo parũ diu, & rudicula confunduntur, donec spuma nigrescat, quòd aquæ sexta parte consumpta ferè accidit, per pannum laneum colatur. Eius prope dimidium in syrupi fere consistentiam recoquitur. *Interea semidolio focum alterum habenti superpositum in magna pelui ærea coriãdrum manibus ad siccandum ducitur.* Dum siccum est sacchari eius vncia circiter vna cochleari affunditur, multũ diuque manibus in ea confricatur. Id velut tectorium dum apparet siccatum, iniecto nouo saccharo, iterũ vt prius confricatur, idque opus repetitur, donec totum illud saccharum induerint grana coriandri. Tunc reliquum sacchari dimidium in syrupi crassitudinem percoctum, similiter affunditur & confricatur.

Perlatum verò fit (sic enim vocant quando eius corpori saccharum accrescit in formam paruorum vnionum, quos vulgus perlas appellat) si vbi iustã incrustationẽ, sed læuem & politam est assequutũ, è vase sublimi inferno foramine saccharũ sic percoctum paulatim tanquam filo perpetuo in peluim coriandrum sic tectum habentem continenter defluat. Peluim verò continenter in omnẽ partem dimoueas, vel ansis apprehensam, & super corpus rotundum lineo circulo interposito facilè mobilem, vel facilius multò mobilem si ansis funes sic ex solarij tigillo aliquo innexi, vt vterque alternis nũc tollatur, nunc deprimatur. Sic cortex cinamomi, & arãciorum cõditur, si neglĩgetia frictionis, aut imperitia saccharum fundo peluis hæserit, semina exime, & vasi aquam infunde, igni trade, donec saccharum remollescat, & rudicula ferrea deradẽti cedat. Vbi tersum erit fundum vasis, aquam illam saccharatam effunde in vsus aliquos seruiturã. Vas linteo mundo, & igni sicca, semina tunc illi redde, & opus perfice.

Quanto autem est semen minutius, tanto ægrius saccharo integitur, & maiore iniuria manuum nullius prope interuentu caldario occurrentiũ: sed vbi iam auctius tectorijs aliquot est redditum, tum tutius & facilius manibus confricantibus perficitur. Talia sunt semen anisi, feniculi, apij, cari, seriphij, quod contra vermes vocãt, papaueris albi in cerniculo rariore, aut densiore pro seminis quantitate, purgatum accuratius confricãdum. Strobili, pistacia, auellane, amygdalæ dulces, & si vis amare, similiter siccatæ eodem modo, sed citius incrustantur. Caryophyllorũ surculi cinamomũ, cortex arancij, limonis, cucurbitæ.

Tragema, moschatum ex puluere ireos saccharo aqua rosarũ, & pauco moscho sic fit. Puluis ireos velut compositi basis, in peluim missa affuso pauco saccharo tribulatur: vbi in granula minima partim cõcreuit, partim in maiora cribro exiguo cernitur, quod transit deligitur, iterum si opus est tegitur, donec seminis papaueris (quod etiam nonnulli loco pulueris ireos supponũt ad operis celeritatem) rotunditatem & magnitudinem sit assequutum. Tunc moschus aqua rosarum pauca, vt drachma vna vncia semisse solutus, pauco saccharo miscetur, quo postremũ fit tectorium. sunt qui aceruo huius cõditurç moschi pyxidem biduo aut triduo tantum obruant, vt moschi odorẽ trahat, substantiam non dissipet manifeste.

SECTIO SECVNDA DE SAPIS, IVLEPIS ET SYRVPIS.

Sapa est ſuccus à nobis tantum purgatus, & craſſatus ſolis aut ignis calore. Meſues.

Sapa nobis ſola paratur ex acinis vuæ albæ maturis, in lebete ſine vllo liquore coctis, per mantile colatis & expreſsis. Id autem expreſſum percoquitur ad mellis conſiſtentiam. Sunt qui vt felicius ſeruetur, ſaccharo pari cōdiunt: ſunt qui ex vuis etiam nigris ſapam coquunt.

Iulepus roſatus fit ex aqua roſarum cū pari ſaccharo cocta propè ad ſyrupi cōſiſtentiam: aut multo minus ſi mox vtendus eſt, nec aer ita calet.

Iulepus violatus fit ex aqua florum, & foliorum violæ nigræ, & pari ſaccharo ſimiliter coctis, ſupra apozematum conſiſtentiam infra ſyrupi formā. Quanto enim perfectius coquitur, tanto diutius ſeruatur: ſed eſt ingratius. Parātur in rem præſentē, aut ſi non licet, eorū loco ſyrupi vſurpantur. Quia verò violas non deſtillamus ex ſiccarū infuſo coquimus. Alij magma violarum ad ſyr. violatum ex multis infuſionibus faciendum infuſarum parum expreſſum deſtillant, hacque aqua inique vtuntur ad iulepi violati compoſitionem.

Materia ſyruporum omnis eſt à plantis, radices apij, petroſelini, fœniculi, aſparagi, ruſci, cichorij, intybi, ireos, pirethri, ſpinæ albæ, & Arabicę, glycyrrhiza, polypodium, agaricus, rha barbarum, elleborus niger, *aſarum, galangā, zingiber*.

Herbę, bugloſſus vtraque, *hyſſopus*, mentha, calaminthe, eupatoriū, abſinthium, adiantum *album*, origanum, thymū, epithymū, caſſutha, oxalis, fumaria, chamędrys, chamepitys, folium. Harum item multarū ſuccus, pręſertim bugloſsi, mēthę, eupatorij, oxalydis, fumariæ, intybi, portulacæ.

Fructus poma, pyra, cydonia, cucurbita, granata, citrea, pruna, dactyli, tamar Indi, myrobalani, *myxa, zizypha, ficus, vuæ paſſæ mundatæ, capita papaueris albi*, nigri, rubri, *folliculi ſennæ*. Horum multorum ſuccus tantum, præſertim pomorum, pyrorum, cydoniorū, cucurbitę granatorū, citreorū, & horum cortex, vuarū acerbarum & maturarū, vinū album bonū, antiquū, odorū, acetū, ſapa. Ad hęc myrtarum, prunorū, perſicorum, ribes, oxyacanthę, cannarum ſacchari, ſaccharū, penidia: & his affinia, manna, mel crudum, & coquendo deſpumatum.

Semina, cydoniorum, melonū, papaueris albi, nigri, rubri, lactucę, portulacę, apij, petroſelini, intybi, fœniculi, aniſi, liguſtici, dauci, cari: piper omne, cardamomū, *hordeū*, malurę, lini, fœnigræci.

Flores, crocus, roſa, viola, *ſtœchas*, ſchœnuanthos, epithymum, caſſutha, ſpica nardi, *caryophyllum*, gummi Arabicū, tragacantha, *maſtiche*, & liquor ſcammoniū. Et pręter hęc aqua fere fontana pura *illimis*, ac omnis *alienæ* qualitatis expers, interdum pluuia quę additur, vt in eam vires medicamentorū ſimpliciū macerando, & coquēdo trahantur: deinde ſaccharo tradantur, vt etiam medicamentum diu coqui poſsit, & qualitates alienas exuat, nouas acquirat: vt etiam promptius ſyrupi deſpumentur, clarificētur, colentur, & in corpus diſtribuantur: & ſint accipienti gratiores. *A*quæ vires ſæpe ſucci ſuſtinent, ſed hi ſunt vt dicam clarificandi.

Succi, herbarum, & fructuum ad ſyrupos bis coquuntur, primo ad dimidias, vt ſyr. de pomis, & alij prope reliqui: interdum ad partis tertiæ cōſumptionem, vt ſyr. acidus ex ſucco citri, & alter ex ſuccis fructuū: interdum ad lib. vnius conſumptionem ſemel feruefiūt, vt in ſyr. bizantino: deinde colantur, poſtea quieſcendo reſidere ſinūtur, alij biduo, a*lij* triduo, alij minus aut magis diu, donec ſcilicet quod in eo craſſum & fœculentum eſt, ſubſederit, & reliquum tenuetur, clarumque ac purum euadat: id quod paulatim vaſe inclinato colatur, iterum & cum ſaccharo ad ſyrupi conſiſtentiam coquitur.

Subſidet verò alijs citius, alijs tardius, alijs largius, alijs parcius, vt vinis quæ ex genere ſunt ſuccorum, & vrinis. Vina enim alba, quia non ferbuerūt plurimā fœcē reddunt: nigra quia multum feruendo craſſum deponunt, minus: in medio ſunt media: ſic ſuccus pomorū, cydoniorū, limonū, multa parte ſubſidēt: ſuccus granatorū minus, vt illis pars ſexta ferè ſubſideat, his pars octaua, vt ex ſyr. de ſuco acido citri apertè deprehendes.

Deinde cum ſaccharo prope pari percoquūtur in ſyrupum, vt ſucci puri lib. 4. 5. ſacchari libras tres 4. recipiant, vt in Syr. ſucci pomorum, cucurbitę, ſucci lib. 7. ſacch. lib. 5. in ſyr. ex ſucco citri libre 10. humoris, lib. 8. ſacchari. in ſyr. acido ex pomis, interdum

minus facchari miſcet,vt in ſyr. Saporis ſuccorum libre circiter 6.in lib. tribus ſacchari ſyr. corticum citri libræ tres poſt coctionē relictæ cum ſacchari libra vna coquuntur.

Quin ſyr. acidus ex cydonijs in ſucci libris vndecim, habet tantum ſacchari libras duas. Eſt quando modus ſacchari incertus eſt, vt in ſyr. acido ex ſuccis fructuum ſucci libras tres coquit cum Iulepi lib. duabus, vel pluribus, vel paucioribus. Si mānam paucā acceperit ſyrupus, nihilo min⁹ ſacchari poſtulat, vt ſyr. acidus ex māna eius vnc. tres capit, ſuccorum libras 4. ſacch. lib. tres, ſuccus tamen cānarum ſacchari, aut penidia ponuntur loco ſacchari in ſyr. de cannis ſacchari, niſi pro, aut, &, legas.

Quin & Iulepus clarus & purgatus ſacchari vice præſtantiſsimus eſt in ſyr, præſertim ex ſuccis frigidis aut aromaticis, vt fit à Meſue in ſyr. acido ex ſuccis fructuū, & in ſyr. corticum citri. Saccharū autē optimum ex aqua æquali coquunt, albuminibus purgant, colant, recoquūt ad penidiorum, aut ſacchari roſati, aut electarij ſicci conſiſtentiam, & ſuccos mox vbi extracti ſunt, ſine vlla coctione, colatione, reſidētia colant, per ſpumam in colo relictam ex ſaccharo iam colato puriſsimique hi transfluunt, & æqua portione baculo multum tribulando electariorū ſiccorū ritu paulatim miſcētur ſaccharo ſic percocto, quem Iulepum vocat Meſues, quomodo & ſyr. acetoſum ſimplicē Meſuę, & oxyſaccharum Nicolai, & alios multos ſyrupos ex ſuccis plærique hodie componūt, vt vires eorum ſint integriores, nec ita prompte cādeſcant, quod vitium pauco melle miſto quidam effugiunt. Id quod probo maxime, modo non caneſcant, & ſitum non ducāt ob ſuccorum cruditatem. Quod vitiū cauetur inſolatu: quę coctio his potior eſt quàm quæ ab igne. Hoc autem modo ſyr. acidus citri, limonum, acetatus ſimplex albiſsimus fit, granatorum autē ribes oxyacāthę ſyr. cum debeat eſſe ruber, minus diu debet tribulari, ne coloris ſui gratiam amittat. Eſt quando ſaccharū ſimul cum penidijs miſcetur, vt in ſyr. papauerū ad catarrhū ſacchari & penidiorū ana vnciæ quatuor in decocti ſelibra: & in ſyr papauerū ad tuſsim, ſacchari & penidiorū ana vnc. 8. in decocti lib. duab⁹, ſed in illo ſaccharū eſt parcius, vt in ſyr. adianti. ſacchari clarificati, & aquæ adianti ana vnc. octo cum lib. duabus decocti.

Coquuntur autem in vaſe terreo plumbato potius quàm æreo ſtannato, igni prunarum lento, aut flāma exigua, ſed ſine fumo, vt carbones ante ſint omnino accenſi quàm vas igni tradatur: qui ſe coctioni non ſufficiant, alij ex foco ſemiuſti ſubſtituātur, vt diximus in methodo medicamenta componendi lib. 3. ne carbonū nouorum teter vapor coquenda vitiet.

Nicolaus Alexandrinus in ſyr. roſaceo.

Coquuntur ſyrupi ad iuſtā craſsitiem, ſeu donec portio eorū refrigerata digitis tractatu hæret, ac fila ducit, & iniecta marmori aut ſcutellæ ſtat & dureſcit non fluitat, ſeu donec immiſsi humoris ſeu decocti, ſeu ſucci vncię circiter duę in libris ſingulis ſacchari ſuperſint. Id quod deprehēdes bullarum modo & numero: nam quoad ſucci multum ſupereſt in medio bullam excitat vnā, eámque maximā in ambitu paucas & paruas: dum verò in ſyrupi conſiſtentiam coctum propè eſt pro bulla illa maxima, plurimę vbiq; mediocres tolluntur.

Qui verò ſyrupi decocto conſtant, non ſuccis: pro ſeminum aut radicū libra vna requirūt aquę libras circiter quatuor, pro herbarum manipulis quatuor, ſiccarū quidem, aquæ libras duas: viridium verò libram vnā: aliorum autem ſimpliciū, quia pauca ſunt parua habetur ratio. Meſues tamen radicum ſimul & ſeminum libram vnam coquit in aquæ libris decem ad dimidias in ſyrupo acetato cum radicibus.

Cum item hordeum, vel aliud diu coquendum eſt, aut per ſe eſt macerādum, aut tanto largior aqua eſt affundenda, quāto coctio longior eſt futura: ſic dum ſicca, rara, lenta, & glutinoſa coquis, aquam auge, vt in ſyrupo hyſſopi, zizyphorum, alioqui colari non poterit, niſi nodulū ex glutinoſis eam colato incoquis, aut muccaginē ex his cū portione decocti extractam coctiori iā ſaccharo miſces. Incocta enim hæc glutinoſa decoctū incolabile reddunt, quia ſubſtantia emplaſtica viam ſibi pręcludūt, poris coli obſtructis. Idem vitium eſt ſi penidia miſcētur ex ſaccharo pinguiore, impuriore cum amylo multo tractata. Sūt qui librę medicamentorū multam coctionem ſuſtinentiū tribuant aquę libras ſex: paucam, ſelibram, mediocrem, tres libras aquæ.

Simplicia primum deliguntur, & in ſcriniola papyracea, vel ſimilia digerātur. Si qua ſeorſum maceranda ſunt, aut ſimul ante macerentur: coquenda verò in lebetem in quo aqua iam caleat non tamen ferueat, inijciantur, primum coctu contumacia, ſeu quæ viribus ſus adhuc integris longam ſuſtinent coctionem, qualia ferè ſunt radices, ſemina, fructus, cortices lignorum: deinde illa quæ mediocriter: poſtremò quæ ob eſſentiæ te-

nuitatem, aut vitium imbecillitatem, etiā mediocri coctione exanimantur. Id quod odore, ſapore, colore natiuo mox perdito ferè declarant. Quanquam color viridis in adiantis, ruber in zizyphis magis intēditur: quia in his valenter eſt miſtus, & adiāti perpetuò viret. De quibus omnibus abūde libro præcedēte, de coctionis ratione diximus. hæc dum carbonibus accenſis coquuntur quæ ſpuma ſupernatat, cochleari foraminulento deraditur, & ſimplicia, præſertim grauia, idētidem rudicula tollūtur à fundo, ne vrantur, & leuia merguntur: vt coquantur, & vires ſuas aquæ tradant. Vbi quantū ſatis eſt cocta erunt omnia (quod ferè fit hora vna) & vim ſuam omnem in aqua iam quātum ſatis eſt conſumpta depoſuerūt (quod in multis ſimplicibus ſapor prope aqueus relicto proprio declarat) igni aufer, & ſi vis in ſtāneam peluim, aut ſtannatā tranſuaſa: tege diſco mundo, horis quinq;, ſex, noctem, diem, macerari permitte. Poſt id tempus igni parum diu redde, vt recaleſcāt tantū: tunc per ſtamē cola, & exprime. Expreſſum vel procul ab igni, vel potius igni redditum, ouorum duorum iniectis albuminibus in libras 6. 8. 10. ſcopulis agita diu, & permiſce donec quantum poteſt ſpumeſcat. Mox ſaccharum in fruſta comminutū, immitte, aut penidia, aut mel, & ſiqua ſunt ſeorſum infuſa, aut ſoluta, vt tamar Indi, caſsia, agaricus. Poſtea coque, donec feruendo parum abſit à ſupernatando & effluendo, efflataque modice ſpuma decoctum ſub hac clarū appareat. Tūc vt calet panno laneo puro cola, ſi eſt glutinoſum, & quod primum permearit rurſus cola, & ſi vis totum bis aut ter cola, mutato etiam colo, ſi propter prioris ſordem opus eſt. Nam quæ ita calida colantur, igni multum tenuata, permeāt impuriora: ſi lentore carēt, modicè refrigerata colentur. Pāno etiam digitis molliter expreſſo, nequid vtilis materiæ in eo, & fœcibus maneat, nē tamē adeò exprimas, vt ſordis aliquid ſimul elicias, tūc enim iterum foret colandum. Vbi colando iam purū erit expreſſum, purgato interea & ſiccato lebeti redde, & igni lento percoque ad ſyrupi cōſiſtentiā, ſeu donec decocti vnciæ duæ, aut tres in libris ſingulis ſuperſint.

Si autem muccoſa quædam ſint incoquenda, vt ſemina maluæ, cydoniorum, lini, fœnigręci, maſtiche, tragacantha, gummi Arabicum, nodulo raro ligata filo longo & forti colato iam decocto incoque. Sunt qui tantum ante clarificationem incoquunt, alij ante & poſt. Poſttemo cum abſoluta eſt coctio expreſſum nonnulli abijciunt: alij nulla ratione in decocto retinent, cum vires ſuas ea iam tradiderint omnes, non etiam aliquas retinent, vt nodulus aromatum, rha barbari, ſcāmonij, ellebori nigri, & aliorū de quibus libro ſuperiore in expreſsione.

Si verò ex infuſione ſimplicium poſt coquenda fiat ſyrupus, omnia ſimul infundantur, deinde coquantur. Sic enim vis eorum humori firmius, & diutius impreſſa, coctione iuſta diſsipari non videtur. Aqua autem infunduntur largiore ſicca, rara quàm viridia dēſa, vt in ſyr. ſtœchados ſimplicium, verbi gra. parum tritotum lib. vna maceretur horis 24. libris ſeptem aquæ, ſi aridiora ſint libris octo, quarum vnā vel paulo plus ebibent: coquantur deinde igni lento ad partis tertiæ conſumptionem, quod etiam citra infuſionem coquendo, faciendum eſt: poſtea exprime, & reliquum, & lib. quatuor percoque cum mellis deſpumati, aut ſacchari puri libris quinque ad ſyrupi conſiſtentiā, & ſyrupi habebis libras ſex & dimidiā aut ſi hyems eſt, ad libras ſex: ſi ęſtas, ad libras quinque & dimidiam. Nam æſtate ſyrupi magis coquendi quàm hyeme ne ferueant humore excrementoſo feruoris & putredinis cauſa relicto accedente externo calore hanc excitante, ſacchari aut mellis purgati pondus par ſucco aut decocto quidam miſceri volunt: alij verò etiam paulò plus ob noſtrarum plantarum cruditatem, ob quam etiam diutius ſyrupi nobis ſunt coquendi, vt prope ſolum ſacchari, aut mellis pondus maneat percocto iam ſyrupo. Diutius etiam coquendum: ſi ſucci, aut decocti plus eſt quàm ſacchari, aut mellis. Paulus tamen mellis partem vnam ſucci, aut aquæ partes tres coquit ad partium duarum cōſumptionem in rhodoſtacte ſucci roſarum ſextarios duos, mellis ſextarium vnum coquit ad quartæ partis conſumptionem.

Coquuntur ſyrupi in vaſe quouis, ſed qui acetati ſunt in vaſe lapideo vel terreo, ſed plumbato, quod etiā Meſues recte monuit in ſyr. acetato ſimplici, ne acetum ex ære ærugìnem eliciat quæ ſyrupum vitiet, niſi vas æreum ſit ſtannatum, quale eſt quo vtuntur ferè in officinis. In quibus coctionis perfectę ſcopus eſt ſyrupi conſiſtentia: ſi verò antequam mel recipiant, cocta erant parum, vt ad tertiæ partis conſumptionem, poſt mel acceptum magis ſunt coquenda, vt oxymel de radicibus. Minus autem quæ cocta erāt donec tantùm pars tertia remaneret, vt in oxymelite de calaminthę mediocriter vbi ad dimidias erāt cocta, aut mel perfectius coctum illis minus coctum ſecundis, mediocri-

ter coctum postremis miscendum est.

Si operis specimen edis, aut etiam tecum cōponis, aquę libris quindecim cum Mesue, aut potius viginti, lib. sex rosarum macera horas octo, expressis rosis nouas immitte, idque opus nouies repete: aut si libras aquæ tantū quindecim misces, expressum pende, quod si diminutum est, quod deest suffice alio expresso trium aut 4. infusionum.

Nicolaus

Syrupus rosatus sic paratur, rosas recentes aqua feruente macera vase operculato, vbi hæc refrixerit expressis rosis & abiectis, iterum feruefiat, & eadem rosas recentes alias macera. Id opus toties repete, donec aqua rubeat. Hæc albuminibus purgata cū pari saccharo percoquatur in syrupum.

Hic præsertim recens mediocriter purgat magis ex incarnatis, vt in Mesue docui.

Parari omnino hic debet, aut iulepus rosatus Mesuæ in syrupum coquēdus, non autem eius loco semper (quod hodie fit) substitui syr. ex rosarum siccarum infuso simplici vel duplici cum pari, aut paulo parciore saccharo cocto & colato, qui syr. rosarū siccarum est. Alius autē ex succo rosarū rubrarū fiat purgato, cum pari saccharo, Tertius ex infusionibus nouem rosarum, præcipuè incarnatarum purgatorius.

Nicolaus

Syrupus violatus, & nymphææ, & alii ex floribus eodem modo fiunt.

Mesues.

Syrupus ex cydoniis fit ex libris decem succi cydoniorum coctis ad dimidias. Deinde biduo residere permissis donec clarescāt. Tunc colentur, & cum libris tribus sacchari fiat syrupus.

Si saccharum est purum, eius lib. vna aquę vncijs quatuor soluta trib⁹ feruefactionibus in electarium coquitur, tunc succus cydoniorum pistillo valenter cōmiscetur. sunt qui parūper saccharo prope percocto incoquūt: si impurum est saccharum, *eius libra in aquæ lib.* vna coquitur, clarificatur, colatur, percoquitur in electarium, fit vt prius. Sunt qui succos citra coctionem residendo, & insolando purgant, deinde cum saccharo clarificant, colant, percoquunt. Alij aliter, vt ante diximus.

Mesues

Syr. de granatis acidis, syr. de granatis dulcibus, syr. de omphacio, syr. ex succo oxalidis, eodem modo fiunt, & de ribes, & vua oxyacanthæ.

Similiter ex fructuum omnium, & herbarū succo fieri syrupus potest si ad dimidias coquatur, biduo residere permittatur, coletur, cū saccharo prope ęquali percoquatur, in syrupi consistentiam.

Alij in his omnibus saccharum aqua pari solutum coctū modice cum albuminibus purgant, colant, percoquunt in electarij, aut penidiorum consistentiam. Tunc vbi frigescit, succos ipsos per albumina in colo relicta colatos, & claros paulatim baculo miscent. qua componendi ratione succorum vis, præsertim frigida, vel aromatica integrior manet quàm si ipsi coquātur. Alij succos hos residendo, & insolatu purgatos, saccharo, vt dixi, percocto comprehendūt. Quam componendi rationem omnino pręfero ei quę succos ad dimidias coquit.

SYRVPI COMPOSITI.

Mes.

SYrupus saporis de pomis recipit succi pomorum redolentiū lib. tres, succi buglossi domestici & syluestris ana lib. duas, folliculorum sennę vnc. quatuor, croci drach. duas, sacchari albi lib. tres. Fit autē sic, senna cōtrita horis 24. succis maceratur, semel aut bis feruefiat, coletur: expressum post cū saccharo percoquatur in syrupum: crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur.

Syrupus portulacę accipit seminũ portulacę tritorum lib. vnã, horis 24. macerãdam in succi intybi cocti & purgati lib.* quatuor postea igni lento coque ad dimidias, & colatum cum sacchari lib. duabus percoque in syrupum. Mes.

*Alij sex vel etiam octo, vt colari possit. succus enim per se glutinosus lẽtescit adhuc infuso seminis.

Syr. adiantinus recipit glycyrrhyzę vnc. duas, adiãti albi vnc. quinque, tempera aquæ fontis lib. quatuor horis 24. coque ad dimidias, expressum percoque cum sacchari clarificati, aquæ adiãti albi ana vnc. octo.

Ex adiãti albi lib. vna, & vncijs duabus glycyrrhizæ purgatæ & tritæ, decoctis in aquæ libris sex ad consumptionem tertiæ partis cum sacchari libris tribus. Hic percoquimus, adianti albi, recentis penuria, alij cum sacch. libra, aut sesquilibra coquunt sine aqua adianti. alij adiantum album recens multum sine glycyrrhiza aqua macerant, exprimunt, cum saccharo clarificant, percoquunt.

Syr. zizyphorũ fit ex zizyphis sexaginta, violarũ, seminis maluę, ana vnc. quinque, adianti albi, glycyrrhizę, hordei mundati, ana vnc. vna, semi. cydoniorum, papaueris, melonis, lactucæ, tragacanthę ana drach. tribus, coctis cum aquæ fontanę lib. quatuor, & lib. sacchari duabus. Mes.

Aqua est parcior quàm vt possit colari, ob id vel augenda est, vel semẽ maluæ & cydoniorum, & gũmi, tragacanthę nodulo ligata clarificato syrupo immittãtur, vel dimidium nodulo coctioni ante clarificationem immittatur: reliquum iam clarificato. si autem muccaginem ex his extractam nõ clarificato immiseris egerrime ob horum lentorem colatur, si colato turbidus & impurus ob id ingratior fit syrupus.

Syr. papaueris fit ex capitum papaueris albi & nigri, ana drach. sexaginta coctis in lib. quatuor aquæ pluuialis ad cõsumptionem lib. duarum, & dimidiæ, tunc percoquantur cũ sacchari albi, & penidiorum ana vnciis quatuor. Ibidem.

Largiore saccharo si condias, vt lib. vna, aut etiam duabus, gratius erit, & citra multam coctionem facultãti refrigeranti inimicã diutius seruabitur, cum pauco autem saccharo puro, si diu non erit seruandum est efficacius. Capita cũ seminibus magnorum & paruorũ siccorum & humidorum media macerẽtur 24. horis: & si sint sicciora, pluribus deinde coquãtur, donec tabescant: exprimantur cum saccharo, vel melle pro varijs medici scopis, percoquantur in syrupum. Vide diacodium in Mes.

Syr. acetatus simplex recipit aquæ fontis lib. quatuor cum sacchari lib. quinque coquendas in vase lapideo, ad dimidias semper despumando, tunc adde aceti albi clari lib. duas. Ibidem.

Sunt qui saccharum aqua solutum mediocriter coquunt, albuminibus purgant, colant, percoquunt in electarij cõsistentiam frigescenti, paulatim baculo miscent acetum purum, vel per albumina in colo relicta colatum, idque ne cãdescat. Alij Nicolaum sequẽtes aceti albi partes duas cum saccharo purissimo coquunt & despumãt, neque aliter clarificant. Hic quanquam minimum, tamen compositus est.

Syr. acetatus cum radicibus recipit radicum apii, fœniculi, intybi, ana vnc. tres, seminum apii, fœniculi, anisi, ana vnc. vnam, sem. intybi vnc. dimidiam. Hæc omnia igni lento coquantur ad dimidias in aquæ fontanæ lib. decem, tũc additis sacchari lib. tribus clarificetur, deinde acetum additur.

Syr. Bizantinus recipit succi intybi, & apii ana lib. duas, succi lu- Putatur inuentus, vel

v fumulto celebratus bizātij, vnde illi nomen. alijs à precio denarij bizātini qui quibusdā hodie etiā bisantius dicitur, vnde & syr. quoq; hunc denarij vocant.

puli, buglossi hortensis, vel syluestris ana lib. vnā: feruefiant semel & purgentur. Eius succi clarificati libras quatuor igni lento coque in syrupum cū sacchari lib. duabus, & dimidia. interdum additur *acetum mēsura succorum purgatorum dimidia: interdum rosarū vnc. duæ, glycyrrhizę, vnc. dimidia, spicę nardi drach. duę sem. anisi, fœniculi, apii, ana drach. tres succis incoquuntur.

*Syr. bizātinus absolute sine aceto est.
Syr. bizātinus acetat⁹.
Syr. bizātinus cū additionibus.
*Incerti est authoris.

*Syr. de quinque radicibus accipit radicū apii, fœniculi, petroselini, asparagi, rusci, ana vnc. duas coque lib. sex aquæ fontis, ad tertiæ partis consumptionem, expressum percoquitur cum sacchari lib. tribus, addendo sub finem aceti vnc. octo.

Oxymeli simplex fit ex aceti parte vna, mellis partibus duabus, aquæ partibus quatuor coctis in syr. consistentiam despumando.

Hodie sic coquunt quod diu seruandū est. Oxymeli autē Galeni ex aceti parte vna mellis partibus duabus aquæ partibus hyeme octo æstate etiam duodecim. Mel cum aqua primū despumatur, vbi spumare desijt, cum aceto iterū despumatur, refrigeratū albuminibus clarificatur, igni redditur parum diu, cum tollitur cinamomum, additur ad drach. vnā in lib. singulas: dū refrixit, per pannū bis ter colatur: addito si vis etiā tū cinamomo iucūdissimū. dies paucos loco frigido seruat ex albo aceto, & melle pulchrius.

Mesues

Acetum scillinum sic fit, scillę laminas inter corticem & cor medias acu linea filo consutas tanto interuallo ne se cōtingant siccabis in vmbra dies quadraginta, postea cōcisam cultello ligneo lib. vnā dies alios 40. insolabis, in aceti boni lib. octo, in vase vitrato, stricti orificii bene obstructi, postea colabis, & seruabis.

Sunt qui inter scillæ laminas ne se tangant, & ad odoris gratiam intersuunt fœniculi viridis, aut sicci stipites.

Ibidem.

Oxymeli scillinum fit ex aceti scillini lib. duabus, mellis despumati, lib. tribus coctis despumando.

Ante mel sit despumatum, vt in melle rosato, sed quam spumā vi aceti scillini expuit, eam derade.

Nicolaus saler. aliter fer Nicophar.

Oxysaccharum fit ex aceti vnc. quatuor, sacchari lib. vna, succi granatorum acidorum maturorum lib. dimidia.

Saccharum si purum est aceto solutū, duabus aut tribus feruefactionibus coquitur in electarium, postea cum parū refrixit, pistillo miscetur succus granatorum. Si autem saccharum est impurū, ex aqua coquitur & clarificatur, deinde aceto & succo percoquitur.

*alij. lib. duas & dimidiā, vt facilius coletur & valentius astringat.

Syr. absinthii recipit absinthii Romani lib. dimidiam, rosarum rubrarum vnc. duas, spicę nardi drach. tres, vini antiqui boni & odori, succi cydoniorū ana. libr. * vnā & dimidiā. In his macera horis 24. prædicta, coque igni lēto ad dimidias cū mellis lib. duabus. fiat syrupus.

Absinthium, rosę, spica minutim concisa vino & succo macerantur, coquuntur, exprimuntur, expressum cum saccharo clarificatum percoquitur in syrupum. Satius fuerit absinthium per se infundere, & rosas, & spicā simul, deinde infuso absinthij parum cocto addere alterum, & parum simul coquere, exprimere. In expresso lib. sacchari dissoluti albuminibus clarifica, cola, tunc adde lib. reliquam sacchari, sed purissimi, vel per se clarificati. Si enim decoctū id cum duabus simul libris sacchari clarificas ob succi paucitatem non percolabitur nisi succum, vt dixi auxeris ad lib. duas & dimidiam.

Sunt qui pomorū acido dulcium, vt

Syr. menthæ recipit succi cydoniorum acidodulciū, & dulcium, succi granatorum acidorum, dulcium, acidodulcium, ana lib. vnā,

& dimidiam ✱foliorum rosarum vnc. duas, coque igni lento ad dimidias, ✱cum mellis vel sacchari lib. duabus fiat syrupus, aromatizetur cum gallia.

Succos potes sole, igni, quiete purgare, & his reliqua macerare, vel citra purgationẽ. His cętera macerabis horis 24. igni lento coque, exprime, recoque, clarifica cũ saccharo, vel saccharum clarificatum misce, *cola, exprime cum saccharo, expressum clarifica, colatur panno ęgre & lente, sed tandem aut pannũ muta, aut saccharũ, vt prius partire.

Loco syruporũ fumariæ maioris & minoris hodie coquimus syr. ex succo solius fumariæ cocto residendo, purgato, percocto in syrupum cum saccharo æquali.

ramburorũ, & granatorũ acido dulciũ, tãtũ ana lib. duas & dimidiã misscent.
✱minutim concisæ.
✱quæ succos macerãdo opotos coquendo reddit.

Syr. epithymi recipit epithymi boni hortẽsis drach. viginti, myrobalanorum Indarum, citrearũ ana drach. quindecim, cassuthæ, fumariæ ana drach. decem, thymi, calaminthes, buglossi, stœchados, glycyrrhizæ, polypodii, agarici, myrobal. emblicarum, & belleric. ana drach. sex, rosarum, semi. fœniculi, anisi ana drach. duas & dimidiam, pruna viginti, vuarũ passarum purgatarũ vnc. quatuor. Tamar Indorum vnc. duas & dimidiã, sacchari lib. quatuor, sapæ lib. duas, fiat *syrupus.* Mes.

Pruna, vuę, semina, polypodium in aquæ libris octo coquantur, postea glycyrrhiza, buglossus, fumaria: post myrobalani, calaminthę, thymus: deinde prope coctis epithymus, cassutha, stœchas, rosę, agaricus addãtur, vbi aquæ dimidium erit consumptũ, aufer igni, macerari noctem vnam sine, recalfactum exprime, expressum clarifica cum saccharo, & cola. Thamar Indi cum decocti vncijs duabus creti & pensi, vt purgati pondus iustum expleãt, syrupo addantur, minimum coquãtur ad decocti scilicet consumptionem, & sapa syrupo soluta misceatur: recoqui enim non debet. Sine his duobus sapore iucundo præditis cõsistentia fuerit liquidior, clarior & gratior, & efficax syrupus ad ea quæ promittit. Sunt qui rectius agaricum, & myrobalanos seorsum infusos exprimunt, & alijs miscent, paulò ante colationem.

Syr. stœchados recipit florum stœchados drach. triginta, thymi, calaminthes, origani ana drach. decem, anisi, pyrethri, ana drach. septem, piperis longi drach. tres, zingiberis drach. duas, vuarũ passarum purgatarum vnc. quatuor mellis lib. quinque condiatur cinamomi, calami aromatici, spicę nardi, croci, zingiberis, piperis nigri & longi ana drach. vna & dimidia, ligata in panno raro & appensa in syrupum. Mesues.

Coquitur in aquæ lib. 7. vel octo ad lib. circiter duarũ cõsumptionem, colatum cum sacchari lib. quinque clarificatur, colatur, prope percocto immergitur sæpe nodulus, & rudicula comprimitur: postremo in percocto appenditur, Vuæ, origanum, calaminthe, pyrethrum, zingiber, piper, thymus, stœchas hoc ordine coquantur.

Syr. glycyrrhizę recipit glycyrrhizæ vnc. duas, adianti albi vnc. vnã, hyssopi sicci vnc. dimidiã, horis 24. macera, aquę lib. quatuor coque ad dimidas, expressum percoque cum ✱mellis, sacchari, penidiorum ana vnc. octo, aquæ rosarum vnc. sex.

*despumati.

Hodie coquunt plerique sine maceratione, quòd ex his facultas in aquam coquendo prompte trahi possit. Hæc rosarum aqua percocto iam syrupo addenda, sed coquendo consumenda, nisi cum quibusdam drach. tantum sex misceas, tunc enim recoqui non oportet, quia aqua tam pauca saccharum nõ recrudat. Sunt qui mane macerant, post meridiem coquũt. penidia hæc fiant ex saccharo purissimo (nam impurum ægre colatur) hoc est, saccharum ad consistentiam penidiis debitam coctum, & pertritum pistillo li-

gneo in vase non autē manibus oleo, inunctis etiam cū amylo, tractum in penidia nempe illo saccharo impuriora.

Mes. Syr. hyssopi, recipit hyssopi mediocriter sicci, radicū apii, fœniculi, glycyrrhizę, ana drach. decem hordei mundi vnc. dimidiam, semi. maluę, & cydoniorum, tragacanthę ana drach. tres, adianti albi drach. sex, zizypha, myxa ana triginta, vuarum passarū purgatarū drach. duodecim: ficus siccas, dactylos pingues ana decem, penidiorum alborum lib. duas: fiat syrupus.

In lib. aquæ sex calidas inijce hordeū hora post dimidia radices si dātur recētes, eli-gnatas tamen & concisas, horę quarta parte post, fructus omnes: mox semina, & tragacantham linteo raro ligata, filo longo, postremo adiantum, penidia, vt prius.

Ibidem. Syr. prasii recipit prasii vnc. duas hyssopi, adiāti albi ana drach. sex, glycyrrhizæ vnc. vnam, calaminthes, anisi, radicum apii, fœniculi ana drach. quinque, ireos, semi. maluæ & fœnigreci ana drac. tres, semi. lini & cydoniorum ana drach. duas, vuarum passarum purgatarum vnc. quinq;, ficus passas pingues quindecim, penidiorum *mellis boni despumati ana lib. duas.*

In aquæ libris octo radices primum, deinde anisum vuæ, ficus, post *prasiū, hyssopū*, calaminthe, postremo adiantum coquātur, ad dimidias horis sex macerentur, recalfiāt, exprimātur, cum penidijs & saccharo clarificētur, colentur, percoquātur in syr. interea identidem in id colatum, & si vis expressum immerso & confricato nodulo semina maluæ, lini, fœnigræci, cydoniorum continente.

Ibidem. Syrupus intybi recipit succi intybi vna feruefactione, deinde residētia purgati lib. octo affūde paulatim saccharo, si impurū est clarificato. Si verò minus est purū succo dissolutū coquatur, cū albuminibus purgetur, coletur, percoquatur in syrupū, nam hic succus propte corrūpitur, cū succus limonū, granatorū, cydoniorū etiam per se seruari posśint, & multo magis parum, cocti cum saccharo.

Intybum accipe cichoriū syluestre non lactucā syluestrē vulgi endiuiā seu intybum. *Ne sit opus pręterea syr. duobus de cichorio simplici, & de endiuia simplici. Quod si in aliquibus scripturis* intybus & cichorium requirantur, vel ipsum auge, vel satiuū & erraticum, angustifolium, aut latifolium, vel alias cichorij species misce.

Syr. arthemisiæ Matthæi Gradi in cap. de mēsibus ciendis lib. 9. ad Almansorem, recipit arthemisiæ manipulos duos, pulegii, calaminthes, origani, melissophylli, persicariæ, sabinæ, sampsuchi, chamædryos, hyperici, chamępythios, matricariæ cum flore, centaurii parui, rutæ, bethonicę, buglossi.

Radicū fœniculi, apii, petroselini, asparagi, rusci, saxifragię, enulæ, dictamni, cyperi, rubiæ, iridis, pæoniæ ana manipulum vnum.

Seminis iuniperi, libystici, petroselini, apii, anisi, melanthii, carpobalsami, costi, asari, pyrethri, casśię ligneæ, cardamomi, calami aromatici, phu, ana vnc. semissam. Quassata infundātur aquæ fluuiali sufficienti horas 24. post coque ad aquæ dimidię cōsumptionem. Tunc aufer igni, dum aqua tepuerit, frica manibus omnia & cola, expressum percoque in syrupum cū mellis & sacchari quan-

titate sufficienti. Additur interdum acet ũ acerrimũ, vel scillites largius, parcius pro scopis variis, aromatizatur cinamomo & spic a.

Alius simplicior isto est in vsu.

In aquæ lib. octo coque primũ radices nostrates, deinde semina, post herbas, p ostremo pyrethrum, & aromata. Costũ, asarũ, casiã, cardamomum, calamũ aromaticu m, phu vbi libræ quatuor supererũt, fiat vt in cęteris, & cũ sacchari & mellis ana libravn a, & dimidia per coquatur. vt sit efficacius, quãuis plurima multum amara recipiat, pau co melle & saccharo dulcoratur, persicariam astringentem & frigidam quę maculato est folio nonnulli miscent: ego autem acrem & non maculatam vsurpandam censeo, vt acria & menses mouentia sint omnia nulla temperantia.

Syr. cichorii ex Gulielmo Placentino, recipit cichorii manipulos duos.

Idem plærisque fit simplex ablato rha barbaro.

Foliorũ buglossi vtriusq;, lactucæ, cichorii hortẽsis, oxalydis, violæ nigrę, sereneos tricatirię ana manipulũ vnũ, rhabarbari drach duas.

Herbæ, tritæ coquãtur in lib. duabus aquæ ad partis tertiæ consumptionem, colẽtur. Adde expresso sacchari lib. duas, clarificetur, & iterũ coletur, reddatur igni, adde rha barbar ũ puluẽratũ pãno lineo ligatum, & sæpe confrica, donec syrupus erit percoctus.

Syr. cichorii alter ex Nicolao Florẽtino, recipit intybi satiui & erratici ana manipulos duos cucurbitæ, lichenis, lactucæ syluestris, & satiuæ, fumarię, lupulorum, ana manipulum vnum, hordei integri, halicacabi ana vnc. qnatuor, glycyrrhizæ, adianti albi & nigri, & vulgaris, asplenii cassuthæ, ana drach. sex, radicũ feniculi, apii, asparagi, ana. vnc. duas, coque in aqua sufficienti, cola, cũ saccharo clarificatum & rursus colatum percoque in syrupum cõfricãdo in eius libris singulis rha barbari, drach. quatuor, panno raro ligatas cũ spicę nardi scriptulis quatuor. Dantur vncię tres cum emulsione seminum quatuor frigidorum maiorum.

Hi duo syrupi hepatis obstructionibus, & intemperaturæ calidæ destinati, quia nominibus barbaris & nemini intellectis constant, pelagus opinionum pepererunt. Nam endiuia syluestris *& domestica, taraxacon, batissosere, scariola, cichoriũ*, quid apud hos sit barbaros nunquam possis ex ipsorum scriptis didicisse tam sunt ea plena, crassa ignorantia. Propterea mihi videtur satius cum cichorij seu seridis genus omne eadem sit facultate, cichorium autem quod syluestre est stomacho vtilius & efficacius sit, vt syrupus hic ex solo fiat cichorio, aut cichorij succo, sed largiore, vt sit simplicissimus, cui si ad pompam voles alias seridis species miscere, & lactucam satiuam & agrestẽ & sohelum vtrunque, & hieracium vtrũque, & chondrillam luteã ac ceruleam, & si quid aliud tam satiuũ quàm agreste lacteũ est, ac cichorii generis, nihil repugno, modo tam non sis anxius in harum vocum barbaris cum re corruptarum inquisitione. Assuesce igitur vocibus Dioscoridis, nec te afflicta desiderio barbararum vocũ, quæ quid significẽt ne ipsi quidem qui hos syrupos scripserunt, nec ipsorum alius quisquã vnquam pernouit, aut certo definiuit.

Endiuia (quod nomẽ ex intybo corruperũt) barbaris est quę lactuca syluestris *Dioscoridis* videtur. Thuscis autẽ vulgo endiuia est intybus, seu seris, lato folio: scariola verò ex seride etiam deprauatum est, intybus est satiuus angustifolius.

Taraxacon seu altaracon, etiam Gatinariæ aut cichorium est, aut dens leonis seu cichoriũ erraticũ, latifolium Plinio dictum. Batissoseris hermolao corruptum videtur ex baptisecula quę illi cyanus est, ruribus sic dicta quod seculã, id est, falcẽ messoriã remoretur. alij malunt batissoserim esse serim. i. cichorium quoddam erraticum, in tritico frequens flore cyanum referente, quibus magis accedo.

SECTIO TERTIA DE ECLEGMATIBVS.

Lohot. ECLEGMATVM seu linctuũ materiæ fere sunt Mesuę partes plantarũ. Radices, vt glycyrrhizæ, scillæ, iridis, bryoniæ, allij, ari, dracōtij, cannæ vstę, quod spodium Arabibus dicitur.

Herbæ, hyssopus, prasium, adiantũ albũ, calaminthe, brassica. Flos croci.

Fructus, vuę passę, ficus passę, dactyli, myxa, zizypha, capita papaueris albi.

Succi radicum, glycyrrizæ, scillæ.

Succi herbarũ, brassice, prasij, fœniculi, cannarum sacchari.i.saccharũ, & ex hoc penidia, mel.

Succi fructuum, mororum, batinorũ, nucum, myrtarum, pulpa cassiæ, sapa.

Gummi, tragacanthi, arabicum, myrrha.

Semina, papaueris albi, & inde syrupus, psyllij, cydoniorũ, maluę, melonũ, cucumeris, citreoli, amygdalę dulces, amarę, strobyli, auellanæ, lactucæ, portulacæ, lini, fœnigreci, fœniculi, anisi, nasturcij, amylum, farina fabarum.

Cortices cinamomũ, & alijs cortices, radicis capparis, tamaricis, ellebori, petroselini, &c. Præter hæc aqua cui multa horũ infunduntur, incoquuntúrue, & ex animalibus pulmo vulpis, butyrum.

Ex his radices & herbæ terũtur si sunt siccæ, vel aqua incoctæ & tritæ, & cretę alijs miscentur, spodium ducendo friatur.

Fructus purgati teruntur, cernuntur: sed dactyli intus & foris purgati ante decocto thoracico aliquo macerantur: capita papaueris albi macerantur, coquuntur, exprimuntur, abijciuntur.

Succi omnes ferè hoc loco liquidi sunt, & ob id prōptè miscentur: glycyrrhizæ autem succus, vel dissoluitur, vel in taleolas sectus, inter papyros siccatus, aut aliter calfactas, scilicet aliquoties pistillo & mortario teritur.

Gummi teruntur calfactis pistillo & mortario si est siccatione opus, vel in muccaginem soluuntur.

Semina si maiora sint, depellata cultello inciduntur, vt amygdalæ, strobili, pistacia, auellanæ, fabæ, melonum, cucumeris, citreoli, si parua puluerantur, & si vis horum quędã vt papaueris post incidũtur, ex alijs etiã muccago extrahi, & reliquis misceri potest, vt ex semine lini, fœnigræci, cydoniorum, psyllij.

Huius verò tempestatis eclegmatũ materiæ magis sunt penidia, pilulę albę, bechicę, electarium, vel pulueris E. diatragacãthi fri. diairis simplicis, & Salomonis diacalaminthes, diahyssopi, diaprasij, saccharum candefactum, succus glycyrrhizæ, cassia cum syr. adianti, glycyrrhizæ, zizyphorum, vel alio thoracico magis & minus calido, tergēte incidente, pro medici indicationibus. Quibus misceri possunt etiã alia simplicia prius dicta dulcia, amara, acria.

Tamen ex veterum eclegmatis hodie quidam retinent eclegma sanum, ex pulmone vulpis, diacodion, diamoron, diacarion. De quibus quia est abunde nobis dictũ sectione tertia Mesuę, frustra hic repetenda non fuerunt.

Sunt etiam qui compositum hoc medicamentũ eclegma cassiæ pro enematibus vocant, & sic parant. In libra vna decocti violarum, maluę mercurialis, betæ, parietarię, absynthij coquunt mellis lib. dimidiam, & sub finem inijciunt pulpæ cassiæ fistulæ purgatæ libram vnam.

SECTIO QVARTA.

SECTIO quarta de apozematibus, & infusis est: quia tamen horum nullum hodie in vsu est, satius fuerit si quem vtendi cupiditas cœperit, Mesuē consulere. Quæ autem infusa & apozemata in rem præsentem hodie facimus, longe sunt ab illis diuersa, & tam paratu facilia, vt vel puero perspicua sint.

Quapropter de his supersedere malui quàm parum necessaria, etiam intelligentibus inculcare, præsertim cum statuerimus aliquãdo dare typographis commentarium quendam nostrum de remedijs medicis omnibus sumendis, & admouendis: inter quē multa congerimus exempla apozematum, & infusorum hac ætate consuetorum, quæ ad medicum magis quàm ad pharmacopœum pertinent.

SECCTIO QVINTA.

S ECTIO quinta de antidotis ſeu electarijs quorum materię ex omni medicamentorum ſimplicium genere petuntur. Hæc formis quatuor præcipue parantur, ſicca ſeu puluere, melle excepta, vel ſaccharo, vel alio humore. Quoniam verò puluis horum eſt materia reliquarum trium formarũ de puluere prius mihi fuſius dicendũ, quoniã hic vario fit modo, vt mox audies.

Vt autem planius intelligas, pauca quædam capita ex trituræ ratione mihi ſunt leuiter perſtringenda, ne in compoſitionibus ſingulis hæc ſint inculcanda.

Teruntur primum radices acori, cyperi, coſti, phu, gẽtianę, glycyrrhizę, mei, zingiberis, & ſimilium, & interdum coquuntur, ſi electarium pręſertim molle eſt futurum, ſed ante leuiter fractæ.

His mediocriter tritis ſemina fœniculi, apij, petroſelini, aniſi, dauci, ameos, ſeſeleos, amomi, cardamomi, & ſimilia adduntur.

Semina autẽ cucumeris, cucurbitę, melonis, citreoli, cnici, vt nuclei pinei, amygdalæ inciduntur cultello per ſe, aut etiam ſaccharo pauco, ne pingueſcant adiecto.

Poſtea herbæ ſiccæ, caſia, cinamomũ, aſpalathum, calamus odoratus, caryophylla, ſpica nardi, ſchœnuanthos.

Poſtremo flores roſarum, croci, epithymi, forpicibus antè conſecti.

Vuæ, dactyli & ſimiles fructus, vel per ſe triti cernũtur impulſu manuũ, aut cochlearis, vt caſsia, tamar Indi: vel ſecti cum ſiccioribus teruntur.

Bdellium, opopanax, *hanimoniacum, opiũ, myrrha, vino, melle, vel alio* humore ſoluuntur, *vel parua portione cum alijs ſiccioribus multis* teruntur minutim prius ſecta, ſic os cordis cerui, raſura eboris. Turbith modice quaſſatũ vbi erit in diaphœnico, electario Indo vtroque & ſimilibus, tunc ſicciora miſceantur zingiber, piper & ſimilia, vt puluerari poſsit. Nam per ſe lateſcit non pulueratur ſi ſit legitimũ. Quæ induſtria ſcãmonio, opio, & liquoribus, gummis, reſinis terendo lateſcentibus confert: vel piſtillo & mortario calfactis illa ſiccare: *ſed id multum virium à medicamento digerit.*

Terenda præterea tenuiſsime calida cum vrinas mouere ſtudemus, *vt thymum*, aſarũ, cyminũ, vt in aurea, athanaſia, eſdra, hæmagogo, diacurcuma, dialacca maioribus E. aromatico: craſsius verò cum purgare ſtudemus, vt in antidoto hamech vtraque in electario Indo maiore.

Per ſe teruntur rha barbarũ, ſcammonium, niſi quòd oleum amygdalarum dulcium vtrique à quibuſdã miſcetur, & poſtrema miſcẽtur ac è propinquo, & clemẽter ne euolent, aut exhalent. Seorſum quoque thus maſculũ, *myrrha, maſtiche, ſuccinum, gummi* Arabicum, tragacantha, moſchus, caphura, ambra: ſed hęc tria ferè cum pauca aqua roſarum, & poſtrema miſcẽtur etiam è propinquo. qua ratione rha barbarum, & ſcammonium. *Priora autem minutim ſecta* mortarium *ſiccius poſtulant, vt euphorbium, ſtyrax*, calamites, ſal gemma, ſericum, anacardi etiam per ſe terantur.

Vniones, corallium vtrunque, lapidum pretioſorum fragmenta in mortario lapideo vel æreo primum craſsius teruntur, poſtea ſuper marmor porphyriũ, vel alium lapidem duriſsimum ducendo friantur, affuſa identidem pauca aqua roſarum, aut bugloſsi.

Lemnia terra, vt bolus armenia per ſe eſt *friabilis, & humore aliquo ſoluta* mox liqueſcit modo calcis.

Multa alia huc pertinentia ex modo componendi theriacẽ ſcripto nobis lib. 4. methodi medicamenta componendi poſſunt huc trãsferri, quale eſt illud quod mortarium in quo prædicta omnia terũtur, & cætera alia, præſertim prætioſiora, eſt tegendũ, etiam duobus operculis, ne quod eſt tenuiſsimum exhalet ac euolet, eadem ratione quod iam eſt cretum curioſè inuoluatur. Si electarijs ſucci, vel humida alia adſcribuntur, tollenda ſunt ſi hæc ſicca & puluere ſeruaturus es pyxidibus vitreis, vt ferè hodie fit: ſi verò electarium formare libet molle, ſunt vſui quæ forma veteribus magis placuit. nã quæ hodie eſt electarij ſicci, & ſolidi forma, minus eſt vſu frequens, niſi ad palati gratiam.

Si etiam dactylos, vuas, ficus recipit medicamentum, tollantur, ſi puluerem vis, niſi pauca cum magna ſiccorum copia puluerari poſſe videantur, ſi autem electarium molle conaris, purgentur, ſecentur, terantur, cernantur, & alijs miſceantur.

Si puluis ante electarij ſolidi compoſitionẽ amygdalas, ſtrobilos, ſemina frigida maiora, & ſimilia recipit. Hęc vtendi & electariũ parandi tempore miſceantur, quia diebus paucis rancida fiunt, & compoſitum vitiant.

Pulueris vncia vna vel etiam drach. sex vni librę facchari fere miscentur in electario solido: sunt qui parcius iniiciunt, non vt gratius sit electarium, sed vt ipsis cōstet minoris, pręsertim cum preciosa recipit, vt electarium de gemmis, diambra, exhilarans.

Pulueris vero vncię tres fere traduntur librę vni mellis despumati: sic tamen vt saccharum, penidia, dactyli, amygdalę, strobili, & similia, pulueris appellatione tunc non veniant Mel tamen crudum quadruplum omnium puluerū miscet Mesues in antidoto dia moschu. Cum vero pulueres miscētur, sit mel tepidum adeo, vt digitos admittat mel ipsum vel fundum sartaginis, quæ mortario vel alterius manibus firmata sit oportet, quando pulueres pistillo ligneo sunt commiscendi. Id quod etiam seruandū est, si electarium solidum es facturus, quod primum in offas mazę modo cogunt, deinde manibus & pistillo ligneo super papyrum puram complanant in flaminicę placentę figurā, mox cultello secant in bucellas, & tessellas, nunc rhomboides, nunc quadratas, nūc triangulas (quas lozengas vocant) nūc longiores digitorum forma quas ob id manus Christi vulgus vocat. Quibus præterea pondus circumscribunt, vt drach. vnius vel plurium.

Porro in antidotis mollib⁹, vt catholico, diapruno, antidoto, hamech cum cassia & tamar Indi, cum humore aliquo soluta cernuntur, tamar Indi ante per horam sunt macerandi quā cernantur, vtraque vero antequam soluatur, humor est pendendus, vt intelligas an cum eo pondus iustum tamar Indorum & cassię postquam creuisti, retinueris. Eodē modo in manna & alijs eiusdem generis, quod etiam in pilulis seruādum audies, dum lachrymas humore solutas cernes, aut colabis.

Antidotus diambra Mesuæ recipit cinamomi, doronici, *caryophyllorum, macis, nucis moschatę, folii, galāgę* ana drach. tres, spice nardi, cardamomi maioris, & minoris ana drach. vnam. zingiberis drach. vnā & semissem, santali flaui, ligni aloes, piperis longi ana drach. duas, ambræ aureum vnum, moschi drach. dimidiam. Ant. de gemmis Mesuæ recipit fragmentorum saphyri, hyacinthi, sardinis granatorum, smaragdi ana drach. vnam & semissem, zedoarię, doronici, macis, corticis citri, sem. ozimi caryophyllati, ana drach. duas, corallii rubri, succini, limaturæ eboris ana script. duo been albi & rubri, cariophyllorum, zingiberis, piperis lōgi, spicæ, folii, croci, cardamomi minoris ana drac. vnam, trochiscorum, dia rhodon, ligni aloes, ana drach. quinq;, cinamomi, galange, zurumbet ana *drach. vnam & semissem, foliorum argenti & auri* ana aureum dimidium, moschi boni drach semissem, ambrę drach. duas.

Ambra moschus per se terantur, corallium & preciosi lapides, aut per se singuli, aut omnes simul quo dixi modo, cætera simul terenda, sed ordine seruato.

Ant. exhilarans Galeno adscripta recipit apud Nicolaum, succi pomorum dulciū & odoriferorum, succi cydoniorū, succi florum borraginis, * florum basilici.

* seminis alij.

Vini veteris
Croci, macis, zedoariæ.
Xylobalsami, caryophyllorum.
Corticis citri, galangę.
Nucis moschatæ, styracis calamitæ, } ana drach. quinque.

Caphurę, ambrę, moschi ana drac. vnā, anisi, thymi, epithymi, rasurę eboris ana drach. duas, margaritarū, ossis à corde cerui ana drac. vnam, auri & argēti puri ana script. vnū, sacchari quantū sufficit.

Antidotum hanc non eſſe Galeni plane conuincunt macis, zedoaria, cariophylla, galanga, moſchocarion, caphura, ambra, moſchus, ſimplicia Galeno ignorata, & ebur, margaritæ, os à corde cerui, aurum, argentum, ſaccharum, ſumi nondum cœpta Galeni ſeculo, aut ſaltem infrequentia. *Saccharũ cum ſuccis coquẽdum, cui percocto & refrigerato pulueres miſcendi ſunt.*

Sacch. lib. 7. in aqua diſſolutę & coctę, additis ad poſtremum his ſuccis coquantur quantum ſatis eſt ad comprehendendas vncias circiter ſeptem huius pulueris. Electarium lætificans Nicolai Alexandrini ab hoc eſt diuerſiſsimum.

Hi pulueres tres antidotorũ pręcipue nobis ſunt in vſu, quãuis Meſue & Nicolao humore aliquo excipiantur in electariũ molle, vt nobis tẽpore vtendi. In electariũ ſolidũ ſaccharo per humorẽ idoneũ, ſed paucũ ſoluto percocto, vt pulueris vncia vna habeat ſacch. vnc. 12. *vel pul. horũ iuribus & cõdimẽtis miſcetur.* Pręter hos autẽ alii, quia vſu rari à nobis cõſulto prætermittuntur, præſertim ea fuſius in Meſue & Nicolao interpretatis, vnde poterit pharmacopœus corrogare, ſiquando parare imperetu. Tales ſunt antidotus diacalaminthę, diatrion, pepereon, dioſpoliticũ, diahyſſopũ, diaſennę, diacoſtũ, diairis Salomonis, diapenidion, diacomeron, diatragacãthum calidũ, diamargariton calidũ, alia eius generis permulta.

Nunc de antidotis dicendum quæ ob id opiatæ vocantur, quod harum multæ opium recipiunt, quibus alię conſiſtentia ſimiles nomen idem vulgo ſunt ſortitæ.

Antidotum catholicum Nicolai, Galeno adſcriptum, recipit folliculorũ ſennæ, caſsię fiſtulę purgatæ, tamar Indorũ ana vnc. octo, rha barbari, *violarum*, *polypodii*, aniſi ana vnc. quatuor, glycyrrhizæ, raſæ, penidiorum, ſacchari candefacti ana drac. quatuor, ſeminum quatuor frigidorum, purgatorum ana vnc. vnam. Polypodii ⁎ alterius libr. vnam, tritam, in aqua coque diu, colatum percoque in ſyrupum cum *libris* octo ſacchari. Caſsiam & Tamar Indos in colati parte diſſolue, cola, ſyrupo iam percocto adde, poſtremo pulueres adiice.

Ponderibus variat Nicolaus Alexãdrin⁹, exquo ſalernitanus exſcripſit, nec Galeni meminit.

⁎ recentes, à quo tantum humiditas excremẽtoſa exhalarit aquę lib. 12. ad lib. 4. cõſumptionẽ.

Senna, polypodiũ, glycyrrhiza, aniſum, violę ſimul terantur, rha barbarum per ſe, ⁎ ſemina. 4. frigida maiora excorticata ſcapello minutim cõcidantur cũ ſaccharo & penidijs, ne pingueſcant. Caſsia & ſi recentes ſunt tamar Indi per ſe cernantur potius, quàm cum *decocti*, portione ſoluantur, ne ſint ad accepti humoris conſumptionem coquenda. ⁎ *Vbi ex decocto polypodij ſyrupus erit percoctus, & ab igne depoſitus, iam modice refrixerit, caſsia & tamar Indi creta parte ſyrupi diſſoluantur, mox ſyrupo miſceantur, poſtea puluis prædictorũ, poſtremo rha barbarũ & conciſa ſemina paulatim addãtur piſtillo ligneo probe permiſcendo.* Si vero caſsiam & tamar Indos decocti portione, vt vnc. duab⁹ ſolueris & colaris, prope percocto ipſi ſyrupo miſceantur, vt coctione acceptum humorem deponãt. Hodie ſunt qui delicatius, & efficacius componunt, ſed ſumptuoſius. ſennæ enim vnc. ſexdecim in libris quatuor, rha barbari vnc. octo, in libra dimidia decocti radicis *polypodij infundunt*, ſenne expreſſum cum ſacch. coqunt *in electarij* prope conſiſtentiam, expreſſum *rha barbari miſcent* paulatim extra ignem, deinde caſsiam tamar Indos creta & pulueres.

⁎ nihil tñ tenuiſſ. quia purgatoriũ eſt medicamentũ non vreticum.

⁎ Si vero tamar Indi decocto ſoluũtur & cernũtur, id pẽdendũ, vt intelligas ſi cretorum tamar Indorũ pondus quæſitũ habes.

Diaprunum ſimplex Nicolai recipit pruna Damaſcena matura centum. Hæc aqua ad diſſolutionem percocta vbi modice refrixerunt, exempta inde & manibus confricata per cribrum cernuntur, cortices & oſſa abiiciuntur. Aqua hæc cũ dimidia vncia violarũ recocta ⁎ cum ſacchari libris duabus in ſyrupum percoquitur addendo pulpę prunorum prædictę libram vnam. Hæc vbi coquendo craſſeſcerę incipient, caſsiæ recenter extractę, tamar Indorum ana vncia vna in portione parua prædictæ aquæ diſſoluatur, coletur, admiſceatur, ſemper ſpathula mouendo. dum perfecte omnia hæc erunt cocta, aufer igni, & adde ſpathula ſemper miſcẽdo pul-

Diadamaſcenon dicitur Nicolao Alexãdrino & viridia damaſcena eligit.

⁎ & colata. Vel potius ſi potes ſine humore cernẽdo purgẽtur, vt in catholico dixi.

uerem sequentem santali albi,& rubri spodii rha barbari ana drac. tres: rosarum, violarum, seminis portulach, intybi, oxyacāthæ, succi, glycyrrhizę, tragacanthi ana drach. duas: quatuor seminum, frigidorum maiorum purgatorum ana drach. vnam. Si vero purgatorium vis medicamentum ab igne vbi abstuleris, adde scammonii præparati vnc. dimidiam in libras singulas.

Nicolaus Alex. scāmonii drach. septem in lib. singulas miscet.

Sunt qui scammonii drach. sex alij, vnciam vnam miscent libris singulis, sicque nescientibus medicis imponunt. fit enim, vt medicamētum valentius purget, quod tamen clemētius existimabat medicus instituisse.

Ant. diaphœnicon Mesuæ recipit phœnicon cirrhon, id est dactylorum fuluorum aceto per triduum maceratorū partes centū, penidiorum cum aqua hordei coctorū partes quadraginta, turbith partes triginta quinque, amygdalarum purgatarum partes triginta, scammonii partes duodecim: zingiberis, piperis longi, cinamomi, macis, galangę, ligni aloes, foliorū, rutę siccorum, anisi, fœniculi, dauci ana partes duas & *semissem. Probe trita* hæc omnia melle despumato excipiantur.

lib. tribus.

Dactyli intus & foris purgati quo sunt sicciores, eò diutius & largiore aceto sunt macerandi quo recentiores & humidiores, minus diu & parciore aceto macerētur. Quin si prę humidi sunt, citra macerationem teri possunt aceto pauco interim affuso: fere autem nobis sunt passi, purgati igitur, & particulatim secti aceto parciore * sine igni macerentur, triduo in vase siliceo, vel vitrato tecto, pistillo ligneo in mortario lapideo curiose terantur, manu cernantur per cribrum setaceum, vel stamen, vt reliquę pelliculę eximātur. Potes cum his amygdalas depellatas terere & cernere, aut cultello, minutim concidere, vti & nucleos pineos (quos nonnulli penidiorum loco adhibent) sed cum pulpa dactylorum ad aceti consumptionē sit parum coquenda amygdalę pinguescerent, ob id melius inciduntur & cum puluere reliquo miscentur. Mellis lib. sex aqua dupla despumatæ dū aqua cōsumpta ad libras tres * redierint, & cydoniati liquidi consistētiam habeant, dactylos misce, parum diu coque, vt acetum exhalet. Quidam saccharo excipiunt in electarium solidū, vt & diacnicum bene tamen coquatur, & loco sicciore reponatur, ne rancidū fiat. Nicolai Alexādrini diaphœnicon carnium dactylorum drach. centum recipit, cætera multum ab hoc diuersum est.

*(nā largi° ante triturā effundendū facultatis dactylorū aliquid secum trahit.

* sunt enim pulueris vncie nouem si drach. partē accipis.

Ant. *hamech apud Mesuē, recipit myrobalanorū flauarū* vnc. quatuor, cepularū Indarum, rha barbari ana drachmas duas, agarici, colocynthidos, polypodii querni ana drach. sexdecim. absinthii, thymi, sennæ ana vnc. vnam. violarum drach. quindecim. epithymi vnc. duas. anisi, rosarum, fœniculi ana drac. sex, succi fumarię lib. vnam. pruna numero sexaginta. vuarū purgatarū vnc. sex. macera omnia sero lactis dies quinque in vase vitrato, oris angusti, obturati. Post hos semel feruefac, cola, in colato dissolue *cassię fistu*læ purgatæ vnc. quatuor, tamar Indorū vnc. quinque, mannę vnc. duas. frica manibus, iterum cola, colato adde sacchari lib. vnam & dimidiā, scammonii vnc. vnam & dimidiā, coque ad mellis crassitudinem, tunc paulatim puluerem hunc insperge, Myrobalanorum flauarum, cepularum Indarum ana vnc. dimidiam, bellericarum emblicarum, rha barbari, seminis fumariæ ana drach. tres, seminis, anisi, spicæ nardi, ana drach. duas.

Hodie melius expressum cū saccharo in syrup- percoquitur & refrigerato miscētur cassia & tamar Indi cretę cum parte decocti, postea pensi & scāmonium coctum.

Polypodium, fenna, myrobalani, anifum crafsiufcule terãtur, agaricus raptim minuatur, colocynthis, rofæ, thymus, epithymus, abfinthiũ, minute forpicibus incidantur, rha barbarum cultello: vel forcipæ in taleolas. pruna, vuæ intus purgentur: violæ integræ, agaricus, rha barbarum, colocynthis cum cæteris: quinque dies macerentur fucco fumariæ, refidẽtia, & infolatu etiam poft vnam feruefactionem purgato, & fero lactis colato quãtum omnia tegat, vt libris tribus: fed agaricum, & colocynthidem nodulo ligare præftiterit. Sexto die id totum leuiter coquatur, coletur mediocriter exprimendo. (Fortis enim exprefsio ex materia illa macerando & coquendo velut putrefacta terreum quoque extrahet.) Colati portione idonea diffolutam cafsiam & tamar Indos, alia portiuncula mannam cocto ex reliqua colati parte fyrupo, cum facchari lib. vna & dimidia mifce, minimũ coque: his enim coctio longior, aut vehementior vires adimit. quapropter ne omnino coquantur, quidam fine humore purgatam cafsiam, & tamar Indos percocto & tepenti fyrupo mifcent, quo fcilicet tempore adduntur pulueres aliorum & fcammonium coctum. Serum fit lactis caprini recens mulcti, & in rem præfentem coagulati immiffo femine cardui beatæ Mariæ confracto. Eius feri lib. fex femel feruefiant, albuminibus duobus purgentur: vbi refrixerint, colentur: aut fi celerandum eft, ter colabis etiam calidum. Capræ autem nigræ & excornis ferum hic quidam expetunt, vt lac practici ad calculum frangendum.

Ant. benedicta Nicolai recipit turbith electi, facchari ana drac. decem, fcammonii cocti, hermodactylorum rofarum ana drachmas quinque, caryophyllorum, *fpice nardi, zingiberis, croci*, faxifragiæ, *macropiperis*, amomi, cardamomi, feminis apii, falis gemmæ, galangæ, macis, cari, fœniculi, fem. afparagi, rufci, lithofpermi ana drachmam vnam, mellis quantum fufficit.

Turbith, fcammonium, hermodactylos trita negligentius, vt purgent magis: reliqua tenuius, vt in corpus magis ferãtur, ex triturę difciplina recte quidã volunt. Turbith, efulę, facchari ana drach. decem, fcammonij drach. quinque quędam exemplaria habent, cum efula in Nicolao Alexandrino taceatur, in eodem fcribitur turbith faccharique ana drach. viginti fcammonij drach. decem, fed reliquorum omnium ana drach. duæ quæ pondera omnia dimidio diminuit Nicolaus Salernitanus. funt qui etiam fcammonij drach. duas, alij drach. duas & femiffem mifcent.

Hiera picra, id eft facra amara Galeni, recipit cinamomi, *mastiches*, afari, fpicæ nardi, xylobalfami, croci ana drach. fex: aloes drach. centum, mellis quantum fufficit.

Sic Galenus Romæ componi folitam fuo tempore fcribit: & aloen, nunc lotam, nunc illotam, nunc largiorem, nunc parciorem mifcendam pro varijs medicorum fcopis: & croci fufficere drach. quinque. Plura de hac antidoto leges in Mefue.

Ant. hiera diacolocynthidos Pactii recipit ftœchados, marrubii, chamędryos, agarici, colocynthidos ana drachmas decem: opopanacis, fagapeni, petrofelini, ariftolochię rotũdę, piperis albi ana drach. quinque, cinamomi, fpicæ nardi, myrrhę, polii, croci, ana drachmas quatuor. Opopanax & fagapenũ mortario terãtur adiecto melle tenui, id eft quàm liquidifsimo: trita cætera & cribrata melle ad comprehendendum fufficienti excipiantur. Scriboni largus.

Quæ ad hanc hieram hodie celebrari cœptam magno mortalium commodo pertinẽt, fufifsimè in Mefuę docuimus. Si puluerem & ficcam hieram cupis, liquores fractos purgatos alijs particulatim iniectos, cum his puluerantur. Si autem vis electarium molle, liquidifsimo melle diffoluti colantur.

Ant. Philonis recipit piperis albi, hyofcyami albi ana drac. viginti, opii drach. decem, croci drach. quinque, fpicę, pyrethri, caftorii ana drachmã vnam, mellis defpumati quadruplo omniũ exci-

pe. Addunt aliqui moſchi ſcriptulum vnum.

De philonio Romano & Perſico lege Meſuem, mihi ſatis eſt hęc veterum deſcriptio. In hac antidoto pulueris vnciæ tres mellis lib. ſingulis miſcentur, vt in alijs plurimis, à Philone Iudeo philoſopho Platonico doctiſsimo, vt ſcribit Nicolaus Alexandrinus, dicta

Ant. de baccis lauri Raſi recipit foliorũ rutę ſiccorum drach. decem, ſeminis ameos, cumini, melanthii, liguſtici, origani, cari, dauci, amygdalarum amararum, piperis nigri & longi, mẽthaſtri, acori baccharum lauri, caſtorii ana drach. duas, opopanacis drach. tres, ſagapeni drach. quatuor, mellis cocti pondus omnium, tritis terendis fac electarium molle.

Hoc electarium pilularum conſiſtentiam habebit ex tam pauco melle, niſi ſagapenum & opopanax alio melle liquidiſsimo diſſoluantur & colentur, vt in hiera diacolocyntidos. Hodie mel pulueribus quadruplum miſcent, ſed puluerum nomine opopanacem & ſagapenum non cenſent, ſic eſt gratius, ſed imbecillius.

Diacarthami. E. diacnicum Arnaldi villanouani recipit pul. E. diatragacanthi frigidi vnc. ſemiſſem, carnium cydoniorum vnc. vnam, medullę cnici, *hermodactylorum ana drachmas* quatuor, zingiberis albi drach. duas, ſcammonii cocti drachmas tres turbith albi drach. ſex, mannę, granatę drach. duas, mellis roſati colati vnc. vnam, ſacchari vnc. octo cum ſaccharo ſufficienti fiat electarium.

Caro cydoniorum ſiue cydonia in partes. 4. plures pauciores diuiſa, & vt ſunt integra ſaccharo condita terantur, & per ſtamen colentur, cuius loco ſi cum noſtratibus cydoniatũ capias in drach. eius duabus vna erit ſacchari, aut mellis drach. vel etiã largius. Tunc vero id vt manna melle roſato ſoluta colatur per ſtamen, ſemen cnici excorticatũ, vel inciditur vel cum ſaccharo teritur, & pulueri turbith, hermodactylorũ & zingib. ſimul tritorũ miſcetur, ſcammonium verò per ſe. Vbi ſaccharum paulo vltra quàm electario conuenit eſt coctum, (quia liquida mox addenda ipſum vt ſic dicam recrudabunt) adde cydonium, mannã, mel roſatum ſimul trita & colata. Sunt qui pul. diatragacanthi omittunt, & cydoniatũ cum melle ſubactum immittunt in ſacchari lib. vnã percoctam cũ aquæ vncijs 4. vel ſex, ſi impurius eſt ſaccharum, & ob id deſpumandum, poſtea pulueres reliquos. Alij aliter.

Elec. de ſucco roſarum Nicolai recipit ſacchari, ſucci roſarum rubrarum perfectarum ana *lib.* vnam vnc. quatuor ſantalorum arborum & rubrorum & citreorũ ana drachmas ſex, ſpodii drach. tres, ſcammonii cocti drach. duodecim, caphuræ ſcript. vnum, ad excipiendum ſuccus cum ſaccharo in ſyrupum percoquatur.

Cui miſce ſantala & ſpodium puluerata, poſtremo ſcammonium & caphuram, vtrunque per ſe tritum.

Cum Meſuę ſit ſolenne vncijs ſingulis compoſitionum ſcammoniatarum dare ſcammonii cocti circiter ſcruptilum vnum, hic Nicolaus dat propemodum ſcriptula duo, ob id recte quibuſdam videntur ſcammonii drach. octo huic compoſito ſufficere, tamen etiã drach. duodecim ſcribit Nicolaus Alexandrinus cap. 309. lib. de compoſitione medicamentorum ſecundũ locos, ex quo Nicolaus Salernitanus & alter Nicolaus prępoſitus ſua deſcripſerũt. Succo parciori commodius fieret. Alij etiam componũt E. roſatum colagogum Meſuæ.

E. diarhodon abbatis Nicolao recipit, ſantali albi & rubri ana drachmas duas, & ſemiſſem, tragacãthi, gummiarabici, ſpodii ana ſcripta duo, aſari, maſtiches, ſpicę nardi, cardamomi, ſucci *glycyrrhizę* croci, xylaloes, caryophyllorum, galliæ moſchatæ, aniſi, *marathri*, cinamomi, rha barbari, ſeminis baſilici, oxyacanthes, cicho-

rii, portulacæ, cucurbitæ, cucumeris, melonis, citreoli, ana ſcriptulum vnum, margaritarum oſsis à corde cerui ana ſcriptulum dimidium, ſacchari candefacti, roſarum ana vnciam vnam, drachmas tres, caphuræ grana ſeptem, moſchi grana tria & dimidium, confice cum ſyrupo facto ex aqua roſarum.

Puluis huius vt aliorum vitrea pyxide operculata ſeruatur, & vtendi tempore excipitur ſyrupo roſato percocto. Vel ſacchari delecti lib. vna diſſoluitur, libra dimidia aquæ ex roſis albis recentibus deſtillatę, vel roſarum ſiccarum decocti, vel ſucci roſarum rubrarũ recentiũ, & coquitur ad iuſtam craſsitiem. Vbi refrigerando iam multum concreuit, pulueris prædicti drach. ſex iniiciuntur, raro plures, & curioſè piſtillo ligneo, vt prædixi, miſcentur: ſemina quia cito ranceſcunt & cętera corrũpunt, miſce tantũ vtendi tẽpore. Moſchum pleriſq; abominabilẽ, & cephalagicũ, ne miſce, vti neque caphurã, niſi doctus eſt medicus qui imperet.

E. aromaticum roſatum Gabrielis apud Meſuem recipit roſarum rub. drachmas quatuordecim, glycyrrhizæ raſæ drachmas ſeptem, ligni aloes, ſantali flaui ana drach. tres, cinamomi drachmas quinque, macis, caryophyllorum ana drachmas duas & ſemiſſem, gummi Arabici, tragacanthi ana drachmas duas, & partes duas drachmæ vnius, nucis moſchatę, cardamomi maioris galangæ ana drach. vnam, ſpicæ nardi, ambræ cineritiæ ana ſcript. duo, moſchi ſcriptulum vnum, ſyrupi roſati quantum ſufficit.

E. Diamargariton frigidum recipit ſantalorum omnium florum violarum, ſeminis melonum excorticati, trochiſcorum diarhodon ana drachmas duas, ſerici crudi oſsis à corde cerui, ſpodii, doronici Romani. been albi & rubri, ſpicę nardi, croci ana ſcriptula duo, margaritarum integrarum & pertuſarum, raſuræ eboris, ſaphyrorum, hyacinthorum, ſmaragdorum, iaſpidum viridium, ligni aloes, ſeminis intybi & oxalydis, ambræ cineritiæ ana drachmam ſemiſſem, auri optimi drachmam vnam, caphuræ ſcriptulum vnum, moſchi grana duo.

Aliter Nicolao, aliter alijs, ſed hoc nobis eſt in vſu frequentiore.

E. diatrionſantalon Nicolai recipit, ſantali albi, rubri, flaui, roſarum pſyllii ana ſolidos duos, rha barbari, ſpodii, ſucci glycyrrhizæ, ſeminis portulacæ, ana ſolidum vnum & dimidium, amyli, gummi Arabici, tragacãthi, ſeminis melonis, citreoli, cucumeris, cucurbitæ, cichorii domeſtici ana ſolidum vnum, caphurę ſcriptulum vnum, & dimidium, ſyrupi roſati quantum ſufficit, alii pondus roſarum quadruplum miſcent.

Dimidium eſt deſcriptionis Nicolai Alexãdrini, niſi quod ſaccharum habet pro pſyllio, & cichörij domeſtici non meminit loco ſyrupi: fit cum ſaccharo in aqua communi aut roſata ſoluto.

E. Diatragacanthon frigidum Nicolai recipit, tragacanthi albi vnc. duas, gummi arabici vnc. vnam, drachmas duas, amyli vnc. vnam, penidiorum vnc. tres, glycyrrhizæ, ſeminum melonis, cucurbitæ, cucumeris, citreoli ana drachmas duas, caphuræ ſcriptuli ſe- Spurium.

missem, syrupi violati, aut iulepi violati quantum sufficit.

Saccharo aqua communi vel rosata soluto excipitur hodię.

E. Diairis simplex Mesuæ recipit radicis iridis vnc. semissem, sacchari candefacti. E. diatragacanthi frigidi ana drachmas duas.

Saccharum aliud aqua rosarum soluitur ad hæc comprehendenda, libræ autem vni sacchari vnc. pulueris vnam capienti dum refrigeratur, si albumen oui vnius vel potius succi limonũ dnc. ũuæ, fortiter & diu misceas, vtrunque hoc electarium euadet longe albissimũ. Sacchari vnc. vna aqua rosarum soluta, cum margaritarum pul. tenuissimi drach. vna. fit manus Christi perlata vulgo dicta.

SECTIO SEXTA DE PILVLIS.

MEDICAMENTVM cur forma pilularum fingatur interdum, abunde diximus in Mesue, initio sectionis sextę: hoc autem loco dicenda sunt quę ad modum pilulas seu potius pilularum offas & magdalias componendi pertinent. Vt electaria humore aliquo egebant comprehendi præsertim mollia, sic & pilulæ, & trochisci. Is autem est magna parte mel despumatum vel rosatum, syrupus rosatus vel similis, interdum muccago tragacãthi, ita vt omnino sit glutinosum, quod pilulas debet comprehendere, vt melius velut in mazam misceantur, & mista cohæreant, ac ne simplicium facultas prompte exhalet, si offa siccitate interhiet, sed intus probe conclusa melius fermentetur. Ob eam causam quas pilularum species aqua, aut succo vult comprehendi Mesues aut Nicolaus, hodie nos excipimus melle, in quo succus hic ad sui consumptionem sit percoctus. Quod succo comprehensæ non cohærent, sed hordeacei, aut furfuracei panis modo prompte friantur, mox siccantur, & canescunt situmque ducunt putredinis indicem & authorem. Ob eam rem videtur Nicolaus pilulas sine quibus fœniculi succo exceptas manibus oleo rosato, aut communi inunctis formari, & nos alutam, aut pergamenam offæ inuoluendæ debitam oleo quoque oblinimus.

Si tamen in vsum præsentem fiant pilulæ, possunt succo excipi, quod in multis videntur scriptores innuisse, dum ciceris scilicet orobei, aut orobi, aut piperis magnitudine pilulas formandas imperant. Est tamen quando succi emplasticam efficiunt materiam, quando scilicet his emplastica alia soluuntur, vt aloe, scammonium, sagapenum, hammoniacũ, gummi arabicum, tragacantha. Tunc etiam pilularum massam recte comprehenderint.

Omnia in pilulis crassius terenda quàm in electariis, nisi quod vtrobique lapides preciosi, & congeneria tenuissime sunt pulueranda, & colocynthis ne partes quas permeat vlceret.

Quæ vero lachrymæ, siue liquores suis, siue gũmi, siue resinæ, si sunt adhuc molliculæ, pistillo calido, in mortario calido terentur & puluerabũtur, aut humore idoneo dissoluẽtur, vt alia capiãt. De succis recẽtibus iã diximus, de siccatis seu sapis idẽ iudiciũ quod de lachrymis, interdũ tamen prædictæ lachrymæ, si puræ sunt, pistillo calido in mortario calido humore pauco superdato subiguntur, fiuntq; idoneæ pulueribus aliis cõprehendẽdis, vt in pilulis fœtidis, sagapeni & similibus. Si autem sint impuræ, dissoluuntur humore quæsito, colantur, coquuntur ad humoris consumptionem, pulueres tunc adduntur & permiscentur.

Magdalia seu offa, seu massa inuoluitur vbi siccata est quantum satis est, aluta, alba, potius quam rubra, vt vires illas infectricum materiarum pilulæ in se non trahant, aut pergamena, sed vtraque, oleo rosato, aut communi est ante subigenda, vt massam diu mollem seruet & transpirare vires eius prohibeat, obstructis oleo emplastico poris, non tamen ita quin humiditas, si qua adhuc superest excrementosa digeratur. In vsum autem non veniant pilulæ si potes, nisi iam fermentatę, non tamen vetustate exuccæ, & exanimatæ: sed nec ita molles, vt in ore diffluant, sed consistentia mediocri fiant, aut plures pauciores, maiores minores pro eius, qui sumit natura, & alijs medici scopis. Si autem deuorare nequit, minimæ fiant, & syrupo aliquo inuolutæ cochleari aliquo simul deuorentur. Alij ne ingratum earum saporem percipiant, syrupo remollitas saccharo tegunt. alij folijs auri æquius, quam nonnulli membrana prunorũ, aut vuarum, aut cerato liquido. Nam carne prunorũ, aut poμorum coctorum inuolui non magis prohibeo, quam pane missali in vinũ merso. Os quoque ante & post ablui potest vino, aqua, alio, vt lingua hoc imbuta saporẽ tetrum non sentiat: & si quid ei hæserit, tergeatur. potest etiam vini loco pomi buccellam mandere & suc-

cum deglutire, aut aliud aliquid iucundum præsertim astringens. Sunt quoque qui os vino vel alio implent, & pilulam ori immittunt, cum vino illo deuorandam, idque toties repetunt, donec omnes deuorarint: quod ad celeriorem pilularum actionem facit, non ad diuturniorẽ, & ventriculum lædi pilularum præsertim durarũ contactu vetat, & quibus friget ventriculus confert, vt quibus is aut hepar insigniter calet, cum ptissana, vel humore alio deuorari possunt, manus etiã ligare, & eas ac nares aceto, aut frigida aut oxycrato madefacere est vtile. Quæ præcepta sunt communia etiam his qui medicamenta alia quauis forma sumpserint, quando vomitus eorum timetur. Et præter hæc alia multa docte à Mesue descripta libro primo.

Pilulæ aureæ Nicolai recipiunt aloes, scammonii cocti ana drachmas quinque, rosarum, seminis apii ana drachmas duas, & semissem, anisi, fœniculi, masticles ana drachmam vnam, & semissem, croci, pulpæ colocynthidos ana drachmam vnam, cum aqua infusionis tragacanthi fac massam.

Tragacanthi drach. vna aquæ vnc. duabus maceretur ad dissolutionem super cineres calidos coletur panno raro: hac muccagine paulatim affusa cõprehẽde pulueres. hodie tamẽ syrupo vel melle rosato comprehendunt omissa tragacãtha, neque mea sententia infeliciter, Aloe, scãmonium, *colocynthis, mastiche* seorsum quo *sæpe dixi* modo terantur, simul autẽ *semina: rosæ*, crocus, ambo hęc prius minutim concisa dimidium est compositionis Nicolai Alexandrini, in quo etiam mastiche non scribitur.

Pilulæ cocciæ Rasis & Mesuæ recipiunt, pulueris hieræ picræ Galeni drachmas decem, colocynthidis drachmas tres, & scriptulum vnum, scammonii drach. duas & semissem, turbith, *stœchados* ana drachmas quinque.

Syrupo vel melle rosato excipe, turbith, & stœchas simul teruntur, cernuntur. Nam stœchas egræ teritur licet florulenta sit, nisi inter papyros siccetur ante quo modo etiam vis eius facile exhalat.

Alii ex Nicolao Galeni coccia sic parant, aloes, *absinthii*, colocynthidos, scammonii ana partem vnam, mastiches partem dimidiam, cum succo fœniculi vel absinthii vel solani, forma massam. Pil. Gal. ex aloe li. 1. c. ph. p.

Nicolaus Alexandrinus Galeni non meminit, & vocat pilulas diacolocynthidos, hisque miscet aloes, scammonii cocti ana drach. quatuor, colocynthidos, mastiches ana drachmas duas, bdellij drach. vnam cum succo absinthii fac orobea catapotia.

Pilulæ sine quibus esse nolo apud Nicolaum recipiunt, aloes lotæ drachmas quatuordecim, myrobalanorum, flauarum, cepularum, bellericarũ, emblicarum, Indarum, rha barbari, mastiches, absinthii, rosarum, violarum, sennæ, agarici, casuthæ ana drachmam vnam. Temperentur scammonii bene tritæ & pulueratæ drachmæ sex & dimidia succo fœniculi, quantus scammonio per pannum colando, & pulueribus aliis ad pilulas comprehẽdendis sufficere videbitur, quæ manibus vnctis oleo violato vel communi, sed arte dicta loto formentur. In Nicolao Alexãdrino nõ inuenio.

Senna, myrobalani, absinthium, rosæ, violæ, cassutha simul: rha barbarum, aloe, scammonium, mastiche per se puluerentur, licet autem succo fœniculi purgato parua coctione & residentia, in quo dissolutum sit scammonium comprehendi possint, tamen fere scammonium per se tritum & cretum alijs pulueribus miscent, omnesque simul mistos excipiunt melle, cum quo succus fœniculi coquendo sit consumptus.

Succus absinthii siccatus hodie nō seruať, igne tamen in rē pręsentem siccetur. Hi trochisci ex Mesue sectione. 7. repetendi.

Pilulæ rha barbari Mesuę, recipiunt rha barbari drachmas tres, succi glycyrrhizæ, succi absinthii, masticħes ana drachmā vnam, myrobalanorum flauarum drachmas duas & semissem, seminis apii, fœniculi ana drachmam semissem, trochiscorum dia rhodum drachmas tres & semissem, hieræ picræ drach. decem, forma cum aqua fœniculi.

Succus fœniculi, hic vt in alijs cū melle coquendo est consumendus, myrobalani, succi concisi simul terenda, rha barbarum, mastiche, trochisci per se.

elephanginę.

aqua sextupla.

Mes.ī aloe

⁎Aloes vnc. sex seu selibrę dat ibidē expressi lib. vnā, ergo aloes vnc. 12 seu librę recte dat: exp̄ssi lib 2. vnc. semissem Mes. ibidem

Pilulæ aromaticæ Mesuæ, recipiunt cinamomi, cubebę, ligni aloes, calami aromatici, macis, nucis moschatæ, cardamomi, caryophyllorum, asari, mastiches, schœnanthi, spicæ, carpobalsami ana vnciam vnam, absinthii sicci rosarum ana drachmas quinque, trita crassius coque ex aquæ libris duodecim ad partium duarum consumptionem, *frica*, *cola*, *exprime*. Expressi huius libris duabus macera *libram* vnam aloes, prius aqua *pluuia sæpe lotam &* siccatam tribula, sicca. Illi miscæ myrrhæ, mastiches ana drachmas quinque, croci drach. ⁎ tres, omnia macera, reliquo expresso, tribula sicca.

*Sic*catur aloe primum in vmbra, post in sole Mesuæ cap. de aloe. Hæc vero omnia, vel seorsum quassanda, vel dura crassa cum duris crassis, mollia tenuia cum mollibus tenuibus, postea in aquam mittenda omnia hæc tantum confracta, vt promptius aqua permeet, & vires ipsorum in se trahat, macerantur, igni lento coquuntur ex aquæ libris octo ad dimidias (nam tam larga aqua longam postulat coctionem, quæ his aromatibus vires aut minuit aut adimit) reliquarum quatuor librarum dimidium aloe primum per se ebibet, prius tamen aqua fontana lota & siccata, reliquum dimidiū cum puluere tenuissimo myrrhæ, mastiches, croci semel aut potius paulatim combibet eadem aloe, & priusquam siccetur, massa fingatur. æstate potius fiant, quàm parte anni *alia*, vt promptius siccetur aloe.

*Pilulæ lucis maiores Mesuæ, recipiunt rosarum, violarum, ab*sinthii, turbith, colocynthidos, cubebarum, calami aromatici, nucis moschatæ, spicæ, epithymi, carpobalsami, xylobalsami, schœnanthi, mastiches, asari, caryophyllorum, cinamomi, casiæ, croci, seminis rutę, anisi, apii, fœniculi ana drachmas duas, myrobalanorum quinque, rha barbari ana drachmas quatuor, agarici, sennæ ana drachmas quinque, ⁎ euphrasiæ drach. septem, aloes bonę pondus omnium, excipe succo fœniculi.

⁎ Surculi summi cum floribus siccati.

Colocynthis, agaricus, aloe, mastiche per se terantur: cætera simul misce omnia & comprehende melle cocto, cum succo fœniculi ad ipsius consumptionem, seu donec mel valde glutinosum euaserit.

⁎ Eius pœnuria hortēsem substituimus siccā

Pilulæ fœtidæ maiores Mesuæ recipiunt sagapeni, hammoniaci, opopanacis, bdellii, colocynthidos ⁎ rutæ agrestis, aloes, epithymi ana drachmas quinque, hermodactylorum, *esulæ* ana drachmas duas, scammonii drachmas tres, cinamomi, spicæ, croci, *casto-*

rii ana drachmã vnam,turbith drach. quatuor,zingiberis drachmam vnam & semissem,euphorbii drac.vnius partes duas, dissolue lachrymas succo porri,& colato comprehende omnia.

Liquores quatuor primi succo porri calfacto dissoluti & colati, coquuntur ad consumptionem multi succi, deinde cætera mista comprehendunt. Scammonium tamen & euphorbium liquores per se puluerantur, nisi recentia sunt, & mollia:talia enim etiam dissolui possunt.

Pilulæ de hermodactylis maiores, recipiunt hermodactylorum,aloes,turbith,colocynthidos, myrobalanorum flauarũ,bdellii mollis,sagapeni ana drachmas sex,opopanacis,euphorbii,sarcocollę,castorii,rutæ agrestis,apii ana drac.tres,croci drachmas duas & semissem,comprehende succo brassicæ. Mesues.

Melle cui incoctus sit hic succus excipiuntur omnia hęc puluerata:nam etiam puluerari possunt hi liquores pauci & sicciores cum multis siccis:vel potius vt prius,liquores hi succo brassicæ calfacto soluti,colati,recocti omnia alia comprehendant.

Pilulæ arthriticæ Nicolao recipiunt hermodactylorum, turbith,agarici ana drachmas *quatuor*,* *casiæ ligneæ*, spicæ, caryophyllorum, xylobalsami,carpobalsami,zingiberis, mastiches,fœniculi, seminis lithospermi, seminis asparagi, rusci, rosarum, salis gemmæ ana drachmã semissem, aloes pondus omnium, comprehende succo fœniculi.

* Vulgaris cinamomi.

seminis in bacca eius rubra conditi.

Succus in melle coquendo consumitur, quo melle vires succi adepto cætera excipiuntur. pilulas ex semine cucumeris agrestis & Alexãdrinas podagricis & arthriticis vtiles scribit Nicolaus Alexandrinus.hanc vero descriptionem non habet.

Pilulæ fumariæ Auicennæ recipiunt myrobalanorum flauarum,cepularum, nigrarum scammonii ana drach.. quinque, aloes drach.septem,omnia ter imbuantur succo fumariæ,& *toties siccentur*, & postremo fac massam.

Imbui debent succo fumarię non excipi,sed melle cui succus hic incoctus fuerit, multo facilius ob myrobal*anorum siccitatem, sole siccantur quàm aromaticæ.*

Pilulæ asseieret Auicennæ recipiunt pulueris hierę picrę vnc. vnam,mastiches,myrobalanorum citrearum ana vnc.semissem,aloes vnc.duas,cum syrupo stœchados.forma offam.

Hic syrupus vt cæteri ob lentorem idoneus est his pulueribus comprehendendis,& seruandis à situ ac putredine.

Pilulæ ex agarico Mesuæ recipiunt agarici drachmas tres, radicis ireos,prasii,myrrhę ana drachmam vnam,turbith drachmas quinque,hieræ picræ drac.quatuor,colocynthidos, sarcocollæ ana drach.duas,excipe sapa. Iris Illyrica aut florentina.

Vinum ad dimidias ait tertias coctũ.i.sapa crassitie & lentore est idoneum his comprehendendis,& à putredine ac transpiratione in aerem vindicandis.

Pilulæ ex hiera recipiunt, pulueris hieræ picræ Galeni vnciam vnam,cum melle rosato,fac massam.

Similiter ex omnibus hieris & antidotis alijs fieri possunt massæ pilularum, sed melle opus est tanto parciore ad pilulas quàm ad electaria, quanto pilulas electariis esse oportet *duriores.*

Pilulæ maſtichinæ conciliatoris recipiunt maſtiches drac. quatuor, aloes drach. decem, agarici drach. tres, cum ſucco artemiſiæ, finge maſſam.

Hæc tria ſeorſum trita maſtichæ, ſi vis cum pauca aqua dulci, melle excipiuntur, cui ſuc cum arthemiſiæ incoxeris.

Pil. ante cibum.

Pilulæ ſtomachicæ Meſuæ recipiunt aloes drach. ſex, maſtiches roſarum ana drach. duas, ſyrupo roſato excipe.

Aloe æſtata, & ſtatu peſtilẽti lauãda.

Pilulæ rufæ, ſeu communes recipiunt croci, myrrhæ ana vnc. vnam, aloes vnc. duas, comprehende vino aromatico.

Nunc melle roſato comprehenduntur.

Pilulæ bechicæ Meſuæ recipiunt ſucci glycyrrhizę, ſacchari ana aureos ſex, amyli, tragacanthi, amygdalarum dulcium ana aureos quatuor, cõprehende muccagine ſeminis pſyllii, aut cydoniorum.

Poſſunt comprehendi muccagine tragacanthi, vt ſequentes.

Pilulę albæ fiunt ex ſacchari libra vna, in vncia muccaginis tragacanthi ſoluta, & diu tribulata.

SECTIO SEPTIMA DE TROCHISCIS.

QVID trochiſcus & cur hoc nomine, & alijs appellatus, abundæ nobis dictum eſt ſectione ſeptima Meſuę. Horum autem vel compoſitio hic fieri non poteſt, vt trochiſcorum theriacorũ, vel vſus intercidit, vt iam pauciſsimi ſint in officinis compoſiti. Quia vero componendi rationem habent pilulis finitimam (in ambobus enim pulueres humore aliquo excipiuntur) longo ſermone mihi egere non videtur. Ob id paucis eos perſtringã, quod adhuc ſunt vſui quotidiano, qui vero aliorum erit neceſsitas, Meſuen & Nicolaum Alexandrinum conſulas.

Trochiſci de gallia moſchata Meſuæ recipiunt ligni aloes crudi partes quinque, ambræ partes tres, moſchi partem vnam, glutinis, tragacanthi, cum aqua roſata extracti, quãtitatem illa comprehendere ſufficientem: fiant trochiſci magnitudine foliorum myrti, *ſigillentur*, reponantur in vaſe *vitreo. alii ambram oleo balani*no in vaſe vitreo ſoluunt, & hoc oleo cætera comprehendunt.

De ben & muſtelinũ vocant.

Trochiſci de gallia moſchata Nicolai Alexandrini, recipiunt maſtiches vnc. duas, gummi vnc. vnam, caphuræ ſcriptulum vnũ, trita molliſsime, cum aqua roſarũ formentur in trochiſcos, in vmbra ſiccetur, terantur ſubtiliſsime oleo iaſmino, ſambaceũ vocant, incoquantur, adde cinamomi, caryophyllorũ, nucis moſchatę, ana ſemunciam, fac trochiſcos, illine moſcho aqua roſarum ſoluto.

Male in Nicolao, olei ſambucini vnciæ quatuor & male coquit ad dimidias, hodie maſtiche trita ſuper cineres calidos ex olei drach. vna ſoluitur, pul. gummi & caphuræ additur affuſa pauca aqua roſarum.

Nicolai Alexandrini.

Trochiſci aliptæ moſchatæ, recipiunt ladani puriſsimi, vnc. tres, ſtyracis, calamithæ vnc. vnã & ſemiſſem, ſtyracis rubri vnciã vnam, ligni aloes drachmas duas, ambræ drachmam vnam, caphuræ ſcript. vnum & dimidium, moſchi ſcript. dimidium, aquæ roſarum quantum ſufficit.

Ladanum per se negligenter & crassius teratur, styrax vterque simul parum teratur, & per cribrum rarum cernendo purgetur: deinde tria hæc catino imposita sole æstiuo, vel sine hoc vasę duplici liquetur potius, quàm mortarij, aut pistilli caliditate vehementi, mox, vt liquata sunt pistillo in mortario, sole vel igni probe siccatis, diu tūdantur addendo paulatim puluerem ligni aloes. In mortario alio tere amygdalas aliquot oleosas, easque vbi mortarium, & pistillum illeuerint, abijce: ibi tere primū ambram, deinde caphuram, & moschum aqua rosarum pauca affusa, misce reliquis & forma trochiscos. Hæc parandi ratio prope tota ex eodem Nicolao est sumpta.

Trochisci de myrrha Nicolai recipiunt myrrhæ, foliorum rutę, mentastri, pulegii ceruini, rubiæ, * opi Parthici, sagapeni, opopanacis, ana drach. tres, lupinorum pertritorū drach. quinque fiant trochisci cum succo rutæ ponderis drach. duarum. *assa fœtida.

Trochisci de agarico Mesuę recipiunt agaricum electum pulueratū, qui cū vino cui infusum sit zingiber, formatur in trochiscos.

Trochisci de spodio recipiunt spodii drach. quatuor, rosarum rubrarum drach. septem, seminis portulacæ, succi glycyrrhizæ, ana drach. duas, muccagine *seminis psyllii cōprehende in trochiscos drach. vnius.*

Spodium arabum sit verum non ebur vstum, ne autem accipe spodium Græcorum rem fornacariam pompholygi affinem nunquam sumendam, sed solum admouendam.

Trochisci de terra sigillata Mesuæ recipiunt sanguinis draconis, gummi Arabici, asi, * ramich, rosarū, seminis *rosarum*, amyli asi, spodii, acaciæ, hypocisthidos, balaustii, boli armeniæ, terrę sigillatę. i sigilli Lemnii, corallii, vnionū, succini, tragacanthi, papaueris nigri, ana drach. tres, & semissem, sem. portulacę asi, cornu cerui vsti, thuris, nucū cypresi, ana drach. duas, cū aqua arnoglosi fac trochiscos. * i troch. Mes.

Trochisci de succino Mesuæ recipiunt succini aureos sex, cornu cerui *vsti gummi Arabici asi, corallii, vsti, tragacanthæ*, acacię, hypocisthidos, balaustii, massiches, cancami loti, papaueris nigri asi ana aureos duos, thuris, croci, opii ana aureum vnum & semissem, fac trochiscos cum muccagine seminis *psyllii.* Dia electra, seu de carabe

SECTIO OCTAVA DE PVLVERIBVS.

PVLVERES initio antidotorum nonnihil attigimus, vbi horum pulueres pyxidibus vitreis fere seruari diximus, & interdum præsertim vtendi tempore in electario solida formari. Sæpe etiam initio melle, vel alio excipi, seruari, coqui, ea suo calore natiuo seu (vt cum vulgo dicam) fermētari. De pulueribus alijs siquid es solicitus: ex Mesue sectione octaua repete, tātum addam pulueres condimentis destinatos.

Puluis minutarum specierū recipit zingiberis albi lib. vnam, piperis boni vnc. quatuor, nucis moschatę vnc. duas, caryophyllorum, granorum paradisi ana vnc. vnam, cinamomi electi semiunciam fiat puluis.

Puluis albus recipit zingiberis albi & purgati libr. vnam fiat puluis. Puluis eximius finis vulgo dictus, recipit zingiberis albi selibram, granorū paradisi vnc. duas. tritis his simul misce croci drach. duas, & acetum paulatim affunde, vt croci colorem induat, diu & multum tunde simul omnia.

Libræ vni sacchari misce cinamomi vnciam vnam. habes puluerem ducis.

SECTIO NONA DE OLEIS.

OLEI genera quatuor demonstrauimus in Mesue, quorum primũ est oleum ex oliuis maturis, aut immaturis expressum, quod oleũ absolute dicitur, aut cum vulgo oleum commune. Alterum est quod ex seminibus oleaginis exprimitur. Tertium quod vi ignis tollitur aut descendit. Quartum quod oleo constat, sed cui plantarum partes ac animalium sunt incoctæ.

Primum genus tanquam cuiuis perspicuum sciens omitto, reliqua tria persequar.

Secundũ genus. Oleum igitur amygdalarum dulcium fit ex amygdalis non depellatis, in mortario lapideo pertritis, in offas collectis, quæ calentis aquæ vapore, in quo diu subiguntur manibus vbi calent calato spartaceo, aut sacco cãnabino calenti inuolutę, torculari calido exprimuntur in oleum clarissimũ & dulcissimũ. Aliter quoq; fieri in Mesue docuimus.

Sic fit oleum ex amygdalis amaris, pistacijs, strobilis, nucib⁹ auellanis, Indicis, balano myrepsica, nucleis persicorum, cerasorum, seminibus cucurbitę, cucumeris, melonũ, ricini, staphidos agriæ, cnici, cannabis, lini, papaueris, hyosciami, & cæteris oleaginis, quæ etiam per genus tertium extrahi possunt.

Mes. Oleum laurinum fit ex baccis lauri maturis recentibus, tritis in pila, *incoctis aquæ, & torculari expressis.*

Sic ex baccis recentibus myrti, iuniperi, terebinthi, lentisci fieri potest oleũ *simplex*. In vsu autem frequẽtiore est compositum, de quo in quarto genere. Laurinum autem id ex Gallia Narbonensi vbi magnus est harum baccarum recentium prouentus, ad nos mittitur.

Tertium genus. Mesues. Oleum ouorum fit ex vitellis ouorum elixando duratis triginta aut circiter, qui manibus friati in sartagine plũbata frigantur igni mediocri, mouẽdo cochleari donec rubescant, & oleum ab his resoluatur & profluat.

Alios huius olei modos lege in Mesue. alij sacculo & torculari exprimunt.

Mes. Oleum iuniperi fit segmentis ligni iuniperi, vase solido conclusis, incenso circa id igni luculento, vt in vas subiectũ descẽdat oleũ.

Cætera ad hoc oleum pertinentia & ad alia, quæ eodem fiunt modo ex Mesue repete, *item* qua ratione *fiat* oleum *philosophorum* tartari, *& alia eius generis permulta, quę*, quia ibi fusius sunt explicata, neque multo vsu non celebrata, nũc putaui pluribus verbis explicanda.

Quartũ genus. Olea quarti generis ex plãtarum, & animaliũ quorundam partibus, vbi harum vires macerando, & coquendo traxerũt, colantur, exprimunturque, & humor siquis in oleum largior transijt, coctione absumitur. Et quæ olea cum succis liquidis fiũt, aut siccis quidem vel liquorib⁹, sed humore, vt vino solutis ad humoris consumptionẽ percoquũtur, ne humor ille excrementosus oleo putrendi & situm ducendi occasionem afferat. succi consumptionem indicat oleum spathula iniectum igni. nam si ardet, purum est: si crepitat succũ habet adhuc reliquum. Adhæc feruendo in lebete crepitat cũ succo, & bullas egerit: vbi absumptus, tranquillum est, & gutta in manu succum subiectum ostendit oleum supernatans.

Olea quibus flores miscentur æstiuo insolatu magis coquuntur, aut igni lento, aut vtroque.

Olea ex animalibus facienda, viua ipsa recipiunt, vt in his moriantur scorpiones, serpentes, ranę, formicæ, vulpes.

Quartũ gen⁹ olei per impresſionẽ factũ. Oleum rosatum Nicolao sic fit, Rosarum tritarũ sesquilibra coquitur diu in olei loti libris duabus vase duplici, tela alba exprimatur & torculari.

Hodie rosas recentes, etiam nõ exunguatas oleo omphacino, aut loto, dies, *aut etiam* menses aliquot in sole macerant vase vitreo, aut siliceo. Postea hyeme, aut vtendi tem

pore, pauco ſucco roſarum aut vino adiecto coquunt in vaſe duplici ne vrendo graueolentiam acquirat, ſicque reponunt. Similiter ex floribus violarum chamæmeli fit Meſuæ chamæmelinum cum oleo dulci, etiam in vaſe duplici coquendum, & ex floribus meliloti, aneti, liliorum, iridis, leucoij lutei, nymphææ: ſed à lilijs apices crocati tollendi.

Oleum melinum fit ex cydoniis acerbis tritis, in oleo omphacino ſufficienti inſolatus dies quindecem, dein cum ſucco cydoniorum coctis in vaſe duplici ad horas circiter quatuor. Carnē & ſuccum muta, rurſus inſola, & coque vt dixi, idque bis aut ter repete, cola, repone. Oleū cydoniorū. Meſ.

Cydonia ſunt qui cortice & ſemine purgent, purgatione tamen nihil opus eſt, niſi impura ſint aut ſemiputria.

Oleum maſtichinū recipit olei roſati vnc. duodecim, maſtiches vnc. tres, vini boni vnc. octo, coque ad vini conſumptionem. Meſ.

Fit hodie ex oleo vulgari cum tamē aut roſato, aut omphacino, aut ſaltē loto confici debeat in vaſe duplici. Conſumptoque propemodū vino maſtiche pertrita paulatim affunditur continenter mouendo, donec erit liquata & permiſta. Coctione longiore exanimatur.

Oleum myrtinum recipit myrtarum recentium ſelibram, olei omphacini, aut loti ſeſquilibram: inſola, aut coque cū vini albi auſteri vnciis quatuor ad vini conſumptionem. Fit etiam per expreſſionem, & per decoctionē in aqua, donec oleum ſupernatet quod concha ſeparandum eſt.

Oleum nardinum Meſuæ recipit ſpicæ nardi vnc. tres, vini & aquæ ana vnc. duas & dimidiam, olei ſeſamini ſelibrā, coque in vaſe duplici lento igne horis circiter quatuor, ſæpe mouendo.

Seu ad aquæ & vini cōſumptionē, ſed prius infundatur ſpica aquę & vino. Fit etiam ſæpe oleum nardinum deſcriptione Nicolai Alexandrini efficax, ſed ſumptuoſum magis, à quo etiam componendi modus abunde explicatur.

Oleum coſtinum recipit coſti amari vnc. duas, caſię vnc. vnam, extremitatum ſampſuchi vnc. *octo*, *vini odori quantum* * ſufficit infundere hoc biduo, olei ſeſamini lib. duas, coque horis ſeptē, ſeu ad vini conſumptionem, exprime, repone. Meſues. *vnc. octo aut circiter.

Aut coſtum verum, galāga maior hodie dictum, ſumendum, aut eius loco radix enulę campanę, aut ſilphij, aut ſimilis potius quàm quę vulgo eſt in officinis qualitatum inſignium expers.

Oleum rutaceum fit ex foliis rutæ recentibus, oleo maceratis, & ęſtate tota inſolatis, qua exacta coquitur, exprimitur, reponitur, ſic fit oleum menthę, abſinthii.

Oleum euphorbii fit vt oleum maſtichinū. Euphorbium enim tritum, aut ſi recens & molle eſt, minutim conſectum oleo cum vino feruenti paulatim immittatur, & ad vini conſumptionem ſemper mouendo coquatur.

Oleum caſtorii Nicolai fit ex caſtorii vnc. vna, cocta in olei lib. vna, ad conſumptionem tertiæ partis caſtorem retinenda.

Coquitur etiam id oleum cum pauco vini, vt vnc. duabus. Nam ſi per ſe coquatur, & oleum vrendo nigreſcit, & caſtorium vaneſcit. Poteſt tamen ſine vino in ſole coqui ſæpe mouendo.

Oleum vulpinum Mesuę sic fit, Vulpes integra tantum exenterata coquitur in aquæ fluuialis & marinæ aut salsæ, ana sextario vno, olei antiqui clari sextariis duobus & dimidio, coque ad aquę consumptionem, & vulpis carnium dissolutionem exprime & repone.

Oleum lumbricorum fit ex lumbricis in vino albo diligenter lotis, & oleo, & pauco vini rubri incoctis ad vini cõsumptionem, deinde colatur & exprimitur leuiter oleum, ac reponitur. Sũt qui tritos deinde lumbricos eidem oleo permiscẽt in vnguenti formam, nec inutiliter.

DE VNGVENTIS SECTIO DECIMA.

Paulus cap. 20. lib. 7.

VNGVENTVM, quia partibus inungitur, dictum, crassius est oleo, liquidius cerato, vt ex vnguentis Galeni, & aliorũ constat. huius materiæ sunt plantarum partes, & multæ animalium, metallica etiam & terrea quædam *In his succi recentes, & fluidi coquendo absumuntur, vt in oleis, iidem si* sunt sicci, aliquo sunt humore dissoluendi.

Si herbæ in vnguenta recipiantur, vel puluerãtur si sunt siccæ & alijs miscentur, vt metallica & terrea, & alia plurima: vel humore aliquo, vt vino macerantur, etiã virides coquuntur, exprimũtur: deinde reliquis vinum id vel aliud incoquitur, ad sui consumptionem. Liquores sicci & gũmi, & resinæ, vel terũtur quando sunt ficciora: vel pistillo calido soluuntur, vel humore idoneo, quando præsertim sunt humidiora.

Fiunt autẽ vnguenta nunc igni, nunc sola subactione, sed longa, vt vnguentũ ex lithargyro nutritum cum oleo, aceto alijs, & quæ alia similiter nutriri diximus lib. 2. Sic argentum viuum citra ignem alijs miscetur, quod in vaporem prompte totum abeat.

Vnguentis, ceratis, emplastris, æstate minus olei, ceręe, & similium corpus dantiũ miscemus: hyeme plus quod huius frigiditate etiam liquidiora cogantur, & duriora appareant, æstate contra etiam ficciora per colliquationem mollescant.

Cera cum oleo liquata igni aufertur, & refrigerando continenter mouetur, vbi iam modice coiuit pulueres paulatim permiscẽtur, idque ne fiat grumosum vnguẽtum. Alij vbi refrigerãdo coiuit, in sartagine coehleari, aut spatha ferrea in bracteolas deradunt, *in mortarium imponunt, & adiectis paulatim pulueribus diu tribulant*. Quod præceptum plurimis his vnguentis est commune.

Vng. regis.

Vnguentum aureum Mesuæ recipit ceræ flauæ vnc. sex, olei boni lib. duas & semissem, terebinthinæ vnc. duas, resinę pineę & colophonię ana vnc. vnã & semissem, thuris, mastiches ana vnc. vnã, croci drach. vnam.

Cera ex oleo liquata pulueratę resinę affundũtur, his liquatis terebinthina mox igni aufertur, vbi refrixit, puluis reliquorum adijcitur.

Vnguentum pompholygos spuriũ recipit olei rosati vnc. decẽ, ceræ albæ vnc. quinque, cerusæ lotæ vnc. quatuor, plũbi vsti, pompholygos ana vnc. duas, thuris vnc. vnam. Coque oleum rosatum cum succo solani ad ipsius consumptionem, tunc adde ceram: deinde reliquorum puluerẽ tenuissimum misce in mortario, vbi refrixit, quo dixi modo.

Cerę vnc. duæ, aut vnc. duę, & dimidia satis sunt vnguẽto. Hęc enim quantitas Emplastrum fecerit, pompholyx vera misceatur non vt hodie cadmia.

Vnguentum basilicum minus Mesuæ recipit resinæ, picis, ceræ,

ana olei quantum sufficit.

Tetrapharmacum hoc Galeno & Paulo aliter fieri docuimus in Mesue. Cera in oleo liquata, pix & resina puluerata inijciuntur, quibus liquatis igni aufer. Si verò crassius tritam picem immittas, quia tardius liquatur, ob id diutius ignē tolerat, & velut vritur, nigrumque facit tunc vnguentum. Ceræ & resinæ vnc. dimidia olei vnc. duæ, picis vnc. vna.

Vnguētum Aegyptiacum Mesuæ recipit æruginis aureos quinque, mellis aureos quatuordecim, aceti acerrimi aureos septem coquenda igni ad iustam crassitiem.

Mel cum aceto primum aliquandiu coquitur, deinde additur ęrugo & percoquitur. Iusta autem crassities ex notis prius dictis intelligitur. hoc est, si eius portio vasi stanneo, aut marmori imposita & refrigerata coeat, nec adhęreat. Aerugo coctione trāsmutatur in rubrum, sicque minus terret vnguentum ægos quàm viride. Gal. lib. c. ph. 9

Vnguentum album rasis recipit ceræ albæ vnc. vnam, cerusæ in aqua rosarum lotæ vnc. duas*, olei rosati vnc. quatuor. Sūt qui addunt paucū aceti, alii etiā vnc. vnā lithargyri, alii caphuræ drach. duas, alii duo albumina ouorū, oēs recte pro vario medici scopo. *vnc. vnā

Hodie plæriq; addunt omnia hæc præter lithargyrum. Alij olei vnc. 12. cerusę, cerę albæ ana vnc. quatuor.

Vnguentum desiccatiuum rubrum nothum recipit cadmię lapidosæ, terræ sigillatæ, ana vnc. quatuor, lithargyri, auri, cerusæ, ana vnc. tres, caphuræ drach. vnam, ceræ vnc. quinque, olei rosati & violati ana vnc. sex.

Præstātius esset cū solo oleo rosato & eo facto ex oleo omphacino, quia magis stringeret & siccaret.

Lithargyros cum oleis aliquandiu nutritur super ignē, cera deinde liquatur in his, deinde reliquorum puluis tenuiss. paulatim adijcitur.

Vnguentum enulatum spurium recipit radicis enulæ campanę coctæ cum aceto, & tritæ, & cretę lib. vnā, axungiæ porci, olei communis, ana vnc. tres, ceræ nouæ, argenti viui, saliua hominis ieiuni extincti, terebinthinæ lotæ ana vnc. duas, salis cōmunis puluerati vnc. semissem.

Cera in oleo liquatur, axungia, deinde. post additur enulę pulpa, deinde argentū viuum & sal, post id terebinthina. Sunt qui argenti viui loco salubrius miscent sulfur, alij vtrunque omittunt.

Vnguentum populeum Nicolai recipit oculorum populi lib. dimidiam foliorum papaueris nigri, mandragoræ, hyoscyami, solani, semperuiui parui & magni, lactucę, personatę, cotyledonis, violæ nigræ, summitatum rubi tenerrimarum, ana vnc. tres, axungiæ porci sine sale lib. tres. A multis huic dupla, aut tripla cōponitur.

In hac regione populi flores & herbæ in idem tempus non incidūt. Nam oculi populi martio erūpunt, herbæ iunio vigent: ob id oculos ipsos in mortario per se terimus, deinde cum dimidio axungię porci purgatæ (sæuum dulce vocamus) multum diuque tundimus, in vase operculato recondimus hebdomadas 5. 6. menses duos, dum herbę vigeant. Hæ incisę & per se pistillo ligneo tritę, quia simul ob lentorē, & multitudinem non possunt cum oculis populi, & sepo coquuntur, cernūtur omnia, & si opus est parum recoquuntur, reponuntur: vt tamen vireat magis, superadde coctioni solani triti manipulos duos, non maleficorum more æruginem.

Vng. de lithargyro nutrito.

Vnguentum tripharmacum Mesuæ recipit lithargyrum læuissime tritum in mortario ad iustam crassitiem, tribulãdum cum aceto & oleo vicissim & paulatim affusis: si verò coquis ad aceti consumptionẽ, & lithargyri fusionẽ, vt crassescat magis, fiet emplastrũ

*dictum, quia simpliciter 12. cõstat quot fuerunt apostoli.

Vnguentũ *apostolorum Auicennæ 5. can. recipit terebinthinę, ceræ albæ, resinæ, hãmoniaci ana drach. quatuordecim, æruginis, opopanacis ana drac. duas, aristolochiæ lõgæ, thuris masculi, bdellii ana drach. sex, myrrhę, galbani ana drach. quatuor, lithargyri drach. nouẽ, bdellium si molle est, hammoniacũ, opopanacẽ cum aceto macerabis nocte vna, postridie calefac, cola, iterum pende: & ponderi horum legitimo, terebinthinam permisce, quæ tam belle hæc ac cætera cõprehendet, vt vix sis erraturus: lithargyrũ autẽ in oleo nutries aliquandiu sine igni friatum. Post igni trade: vbi calet, ceram immitte. *Hac liquata igni* aufer, liquores, vt dixi, paratos misce: vbi refrixit, reliquorum puluerẽ paulatim adiice, & bdellii si est siccius, quale nobis est adulterinum.

Olei libræ sint ęstatę duę hyemę tres.

Rarum vsu, tamen ob componendi & miscendi magnam difficultatẽ sæpe ad operis specimen probandis seplasiarijs parari imperatur.

Emplastrum apostolicum Nicolai Alexandrini ab hoc diuersissimum est, & constat simpl. viginti & vno.

Vnguentum martiatum cum Hermolao, vel Marcianum cum alijs, & de althæa, & Arragon, & Agrippæ (quæ quatuor vulgus olea 4. calida vocat) quia rarò componuntur, omisi, ex Nicolaò petenda si componendi necessitas inciderit, & vnguẽtum in gratiam comitis cuiusdam ad menses cohibendos scriptũ, quia omnibus & solis astringentibus constat, vt emplastrum contra rupturam. si tamen componendi cupiditas tibi incesserit, aut etiam necessitas, nobis scribitur in fine vnguentorum Mesuæ cum vnguẽto citreo, & alijs non paucis hodie obsoletis: quanquam & vnguentum citreum, etiam hodie quidam componunt, incerti tamen quid amentum dulce sit. Nam sunt qui lapidem vitri (quem axungiam vitri vulgo vocant) alij gypsum lucidum, alij aliud. Forte autem corrupta vox *ex amiãto lapide quo adulterãt hodie alumẽ scissile illi* aspectu *similimũ*, sed alumen vrit, amiãtus est dulcis. Eadem ambiguitate tenentur in antalli lapide, & in gersa serpẽtaria quã vocẽ ex cerusa, syncope, n, uincorruptã esse est perspicuũ. Est enim velut aut cerusa, aut amylum (sic enim etiã quidam vocant) ex radice ari, vel dracunculi depellata, trita, siccata citra lotionem his alijs post lotionem cum aqua rosarum.

Cerote & crelæon Geræcis, nobis ceratum à cera dictum, medicamentum consistentia quodammodo medium inter vnguenta & emplastra.

Mes.

Ceratum Galeni refrigerans recipit ceræ albæ per ablutionem vnciam vnam, olei rosati ex omphacyno facti vncias quatuor, fiat ceratum in vase duplici, quod dum est refrigeratum, multum diuque ex aqua frigidissima, & postremo pauco aceto albo puro subigatur.

Non esse autem ceratum hoc aqua & aceto imbuendum, nisi tempore vtendi, abunde ex Galeno in Mesue sectione vndecima docuimus. Postremo aqua rosarũ imbuunt hodie quod probo, sed diu seruari nolo, præsertim aere calido, quia vires suas perdit, & graueolentiam acquirit.

Ceratum santalatum Mesuæ recipit ceræ albæ, drach. triginta, olei rosati librã vnã, rosarum drach. duodecim, santali rubri drac. decem, santali albi & flaui ana drach. sex, boli armenicæ drach. se-

ptem ſpodii drach. quatuor, caphuræ drach. duas. Spodium Arabum nō Græcorum.

Refrigerato iam cerato & raſo puluerem in mortario miſcēt, paulatim potius quàm inter refrigerandum, vt ante vnguenta dixi.

Ceratum Galeni ſtomachicum recipit vnguenti nardini optimi ceræ odorę & pinguis, & lotę ana vnc. vnam, ſi hyems eſt: ſi verò æſtas ceræ drac. ſeptem, liqua in vaſe duplici, refrigerato deinde & raſo adde pulueris molliſsimi aloes, & maſtiches ana dra. vnā. Calidum

Succus omphacii aut abſinthii quando addenda, in Meſue dixi. Hoc aliter Meſues componit ex Galeno, ſed mutatis aliquot ſimplicibus & ipſorum pondere.

Ceratū Galeni ſtomachicū alterū recipit olei melini, ceræ albæ lotæ ana vnciā vnā, hypociſthidos vnc. ſemiſſem. fiat ceratum. Refrigerans.

Hæc duo cerata ſtomachica ex Galeno vſurpanda potius ſuaſerim, quàm quæ hodie fiunt ex Nicolao & Meſue, quanquam & id clemēs, & efficax fuerit. Illud calidiſsimum quod nō eſſe Galeni caryophylla, nux moſchata, macis, cubebę, galanga, planè indicāt.

Ceratum ſtomachicum Galeni ex Nicolao recipit menthę, abſinthii, maioranę, ſtœchados Arabicę, foliorum lauri, chamæmeli, roſarum, ana manip. vnū, cinamomi, ſpicæ nardi, nucis moſchatę, caryophyllorum, *macis*, *cubebę*, *galangæ ana vnc. dimidiam*, thuris, maſtiches ana vnc. vnā, puluerata excipe ladani, ceræ ana vnc. octo, olei chamæmeli, laurini, ſpicini, maſtichini, roſati, ana vnc. vna & dimidia.

Oleum laurinū, roſatum, chamæmeli, cum cera & ladano liquantur, mox igni aufer, & trade mortario, cætera miſce multum, & diu tundendo, donec erit glutinoſum cum oleo ſpicino, & maſtichino.

Ceratum aliud Meſuę recipit roſarum, maſtiches ana drach. viginti, foliorum abſinthii ſiccorum drach. quindecim, ſpicæ Indæ drach. decem, excipe ceræ puræ vnc. quatuor, olei roſati lib. vna, & ſemiſſe ſimul igni liquatis mox aqua roſarum aliquoties lotis, deinde vino veteri, ſucco, cydoniorum, & pauco aceti.

DE EMPLASTRIS.

HAEC emplaſtrus cū r, & adiectiue medicamentū emplaſtum ſine r, Galeno dicitur, latinis tamen placuit potius dicere neutro genere emplaſtrū, quos hic ſequemur. Emplaſtrū autē eſt medicamentū corpori admouendū, durū valde & ſolidū ex omnibus prope medicamentis, præſertim pinguibus & ſiccis coactum.

In emplaſtra enim recipiuntur omnes plantarum partes, metallica item & terrea omnia. Multæ etiam partes animalium ac interdum animalia tota.

Ex his autē quædam vires ſolas emplaſtro diſtribuūt, vt vinū, acetum, aqua, ſucci liquidi, hæc enim ad ſui conſumptionem coquūtur. Alia corpus tantū, & materiā emplaſtro conferunt, nullam verò aut minimā virtutē largiuntur, vt lithargyrus, cera, oleum commune, recens, & frequenter reſinę. Reliqua prope omnia & corpus & facultatē aliquam emplaſtro impartiuntur. Ex quibus patet ſcopos componendorū emplaſtrorum præcipuos eſſe duos facultatē, & conſiſtentiam craſſam, duram, glutinoſam. Duos verò alios odorū & colorum minus eſſe præcipuos, & magis in ægrorū gratiā quam medicamenti naturam, recipit tamem ob apprehenſionem, magni quoque ſunt momenti. præcipue odor. Is enim bonus cerebro cordi vtero commodare poſsit malus nocere, in ſumendis verò coloris, & præter hos ſaporis magni quoq; ratio eſt habenda, vt in methodo componendi medicamenta oſtendimus.

Ex his radices, cortices, ligna, folia, ſurculi, flores, fructus, ſemina ſicca, & ſimul puluerata, vel cum alijs, ferē poſtrema miſcentur cocto emplaſtro cum ariſtolochia gētiana,

chamęleon remoto ab igni emplastro à Galeno miscẽtur. siqua verò ex his recẽtia & viridia sumantur, vel ex humore aliquo coquuntur, cernuntur, miscẽtur: vel succus ex his si succulenta sint tritis expressus incoquẽdis alijs seruit, & in vaporẽ exhalat, viribus tamen relictis, vt in emplastro de genua. Id quod etiã muccaginibus cõmune est, sed minus hæ ob lentorem exhalant.

Oleum tamen & mel adhuc multum absolutis emplastris superest.

Qui verò succi constantes & corpulenti (vt aloe, hypocisthis, glycyrrhizæ succus, acacia, glauciũ, lyciũ, elaterium, meconiũ) in emplastra veniunt si recentes sunt, aliquo rei propositæ idoneo humore soluuntur, qui coctione prius est consumendus quàm illi cõposito misceantur, aut saltem simul incoquendo consumetur. Si autẽ sicciores sunt, tamen adhuc teri cõtumaces, pistillo calido, & ob calorem siccãte terantur, nisi siqui sint friabiles, vt aloe, scammoniũ, tam succus quàm liquor. Dicti verò succi omnes refrigerari iam incipiẽti emplastro miscẽdi sunt, vel dum cerati consistentiã habet emplastrũ, si illorũ succorũ substantiã & facultatem manere volumus in emplastro.

Sed succi sicciores, vt rarius in emplastra recipiuntur: sic liquores, gũmi, resinæ, metallica omnino frequentissime.

Liquores autem vt galbanum, opopanax, sagapenum, hammoniacum aceto vel vino vel alio competenti humore macerati dissoluuntur, colantur, coquuntur ad humoris illius consumptionem, in emplastrique consistentiam coguntur, tuncque pondus illorum quæsitum in scriptura sumitur. Si verò horũ duo, tres, quatuor in idem emplastrũ recipiuntur, sed põdere diuerso, vt in emplastro diuino, separatim liquores singuli sunt macerandi, dissoluendi, colandi, coquendi, vt cuiusque per se pondus legitimũ accipiatur id quod ante hanc per colum purgationem fieri probe nõ potest ob ramẽtorum, seminum, sordium, & aliorum largam in multis horũ mistionẽ. Si verò puri sint aut cultello purgati, potes initio statim pẽdere, & mox simul dissoluere, colare, & emplastro propemodum cocto incoquere ad humoris accititij consumptionem. Quod si iam dissoluti, colati, appensi, & per se cocti ad emplastri crassitudinem, vt dictũ est venerint, per cocto iam emplastro inijciũtur. Sunt qui terebinthina pauca, si hanc recipit emplastrum, per-coctos prius resoluant quàm inijciant.

Galbanũ ligneo pistillo tusum aliquando cęteris ab igne depositis inijcitur, aliquando parũ incoquitur, raro multũ: hãmoniacũ sępe multũ coquitur, aut separatim, aut cum emplastro, interdũ minus: est quãdo digitis ad ignẽ, vel solem dilatatũ mox vbi alia, sed remota sunt ab igne sublata inijcitur, donec liquescat.

Hammoniacum solum impositum squalida & arida reddit emplastra, nisi cera & resina, vel alia ad emplasticam confectionem idonea misceantur.

Vinum verò, acetum & alia id genus coquẽdo tota consumuntur, viribus tamen (vt dixi) in medicamento relictis pro varia aceti & vini natura. Neq; enim idem potest acetum ex vino austero, & acetũ ex vino valenti. adhæc tenue, purũ album valentius est, in tenuando & penetrando quàm contrarium: sic vina medicamentis varia expetũtur, nunc austera in emplastris epuloticis: nũc generosa, quale falernũ, si digerendũ valentius est. Ob id à medico sunt hæc distinguenda in suis scripturis.

Oleum emplastris prima ratione miscetur ad coctionẽ, deinde vt emplastrum fiat anodynum, resoluens, molliens, vtque medicamenti vis acris, vel austera obtundatur.

Oleum commune emplastris miscetur, vt materiã prę̃stet: fitque cum cera liquatum, & mistum emplastrorum corpus, cui euphorbium vel alia misceãtur. Sæpe autẽ ad metallicorum coctionẽ adhibetur, vel solum, vel cum aqua, vel aceto, vel vino. Solum cum axũgia in emplastro diachalciteos ad lithargyri, & chalciteos coctionẽ: solo itẽ vel cum dictis humoribus lithargyros lęuissima fere veteribus coquitur ad sordium consistentiam, metallicis quibusdam, vt squamma æris, cerussa, nunc initio adiectis, nunc postea, pro varijs medici scopis.

Oleum verò vetus quanquam & materiam præbeat, tamen ad digerẽdum miscetur: id quod quanto vetustius est, tanto in id efficacius. Eadem ratione omphacinum oleũ, vel simile ad astringendum & refrigerandum miscetur: lotum ad refrigerandum, & dealbandum. Composita quoque olea omnia, & vnguenta in emplastra immitti possunt, vt præter materiam, facultatem quoque suam immittant.

Additur etiam oleum, vt resinarũ sicciorum, & ceræ vetustioris siccitatem corrigat: id quod resinæ recentiores quoque præstant.

Oleum hyeme vnguẽtis quibusdã ceratis emplastris largius miscendũ quàm ęstate,

à cuius calore semifusum, mollius reddit vnguentũ ceratũ, emplastrũ, vt durius idem oleũ ab hyemis frigore concretũ. Eadẽ ratio resinarũ, liquidarũ, & siccarũ minus & cerę, vt olei partem cotylę quartam hyeme, ęstate octauam: miscet Galenus, interdum cotylas olei quatuor hyeme, tres æstate idem miscuit. Resina tamen & cera quãto pinguior, humidior, recẽtior tanto parcior tam hyeme quàm ęstate miscẽda est, sed tamen parcior adhuc æstate quàm hyeme.

Mel panaciæ & alijs quibusdam emplastris miscetur, vt corpus præbeat emplasticũ, & præterea siccet, tergeat, digerat, à putredine vindicet.

Cera in emplastris solum materiæ locum habet non efficaciam virtutis adiuuat, vt interdum resina, non tamen omnibus, vt pote materiam aliunde sortitis cera miscetur, aut resina. Nam emplastrum diachalciteos neutram recipit, quòd consistentiam emplastri iustam suppeditet lithargyros, chalcitis & axungia à membranis purgata, cum oleo cocta. Adhæc quibus ladanum miscetur si largum est ceræ vicem sustinet, vt ea nõn sit addenda. Quanuis enim emolliẽdi vis exigua cerę, adsit tamẽ illius causa nõ inijcitur.

Porrò cera vel est recẽs, & ob id pinguis & glutinosa magis. Hęcque æstate parcior est miscenda, vt oleum hyeme, largiori manu vtrunq;, & ratione eadem pices, & resinę. Quæ verò cera est siccior, vel natura, vel tempore, hæc minus diu coquenda, & sępe oleo aliquo vel resina liquidiore humectanda. Adde, quod cera alba seu natura, seu lotione ad candorem quoque interdum additur. Propoleos ferè eadem quæ cerę cõsistentia & ratio, sed facultate trahendi vehementi est prędita, quàm cera vel nullam vel minimam obtinet, quanuis nonnihil digerit, sed inter digerens & tractorium aliquid interest Galeno initio lib. 7. c. ph. g. Propolis ob id ferè semper remoto ab igni emplastro misceatur, ne vis eius attractrix exhalet.

Gummi thuris omniũ frequentissimè in emplastra Græcis veteribus recipitur, myrrha & sarcocolla non raró, bdellium & styrax interdum, cætera rarissime, nisi quòd caphuram, & alia quędam arabes ac neoterici frequenter hodie suis emplastris cõmiscent. Gummi.

Thus autem persępe miscetur emplastris ad obtundendam aliorum valentiorũ violentiam, nonnunquam vt materiã præbeat emplasticam, prę sertim quod recentissimum est ac pinguissimum, nonnunquam vt affectus causam coquat, & modice digerat. Rationibus ijsdem manna ipsis misce tur, ac præter eas vt modice astringat. Gummi alia ferè miscẽtur quo emplastris facultatem aliquam suam largiãtur, ac non multo ante resinas inijciuntur, idque quia substantia sint aquea & cassiore cũ resinæ sint aereę magis & tenuiores, vt in simplicibus diximus. Si verò gũmi sint liquida & recentia eorũm que humiditatem multam, & virtutem in emplastro manere velimus, parum diu incoquantur. Quod pręceptũ succis, liquoribus, resinis, & alijs permultis est cõmune: quia coquendo sicciora euadunt, & viribus velut exanimantur. Vt lib. 5. meth. Manna Gręcorũ.

Gummi liquores semper in fine misceãtur, & succi sicci quæ si humore aliquo fuerunt soluenda, ad illius consumptionem prius coquãtur, post misceantur, quando emplastrum incipit refrigerari. Succi liquidi in emplastro de ianua coquendi cũ oleo. Herbæ virides in emplastro gratia dei cum vino coquuntur ad eius consumptionem. Ex oleo coquuntur emplastra, vt apostolicum, ceroneum, oxycroceũ, diuinũex cõtra rupturam, diachylon, vel ex succis, vt emplastrũ de ianua: vel lacte, vt emplastrũ gratia dei.

Chalcanthum aceto solutum depositis ab igne paulatim miscetur Galeno cauẽti ne efferuescat. Aes vstum, ęrugo, chalcitis, magnes, bolus armenica, terra lemnia, sulfur, auripigmentum, & cætera puluerabilia in fine depositis ab igne miscentur. Adeps super ignem miscetur semper agitãdo, crocus humore solutus dum fiũt magdalię & moschus miscentur.

Resina lẽtiscina, terebinthina, laricea, pithyinia seu pinea, picea, abietina, cupressina emplastris miscentur sæpe ad consistentiam ipsorum constituendam tantum, seu vt materiam & corpus emplastro cum alijs prębeant, interdum vt lentorem & glutinosam qualitatem impartiantur, cum per alia emplastrum pinguis expers, nec adhærens per se partibus est, at per se promptè excidens. Resinæ.

Est quando vt virtutem aliquam emplastro afferant digerendi, tergendi, siccãdi, vel aliam cuique seorsum resinæ peculiarem, vt in ipsarum historia docui in simplicibus. Quantum autem vniuscuiusque sit miscendum, & quando coctioni sit vnaquęuis miscenda, postea suis locis audies.

Terebinthina quanuis valentius quàm cera emollit, ac præterea calfacit, & digerit: sæpe, tamen emplastris inijcitur, vt ea tantum reddat glutinosa non vt facultatem ali-

quam, vel nouam tribuat, vel augeat. Aliç item resinæ similiter pingues eadem ratione.

Quando autē ea miscetur, & simul liquores, aut succi sicci. His humore idoneo solutis, colatis, ad humoris consumptionem coctis, rectè commiscetur terebinthina, deinde ambo percocto emplastro, & ab igni deposito permiscentur, vt ignem nullum, vel minimum sentiat terebinthina. Siue per se siue cum alijs in emplastrum veniat, vt in emplastris diachylo maiore de meliloto, de muccaginibus.

METALLICA.

METALLICA sunt ante admodū curiose terenda, & cribro tenui cernenda, vt promptius liquentur si liquabilia sunt, vel ne contactu nos offendāt si non liquantur, etiam si liquabilia sint.

Ex his verò quæ liquantur libro superiore docui in liquatione.

Liquatur lithargyros cū aqua, vel oleo, vel vino, vel aceto, vel oleo iūctis horū aliquibus, quæ tamen coquendo absumentur, & liquandi celeritatem lithargyro afferunt, vt pòst audies.

Lithargyri & cerussæ ana lib. 1. si cum olei & aquę ana lib. vna, parum diu aere puro igni splendente coquantur, album fiet emplastrum: sed vt adhæreat parum terebinthinæ, vel resinæ similis addendum, si molybdęna addatur fiet cineritiū, si lithargyros & oleum sint lota, albius fiet emplastrum. albedinem præter dicta emplastro conciliat cera alba, oleum lotione albatum, pōpholyx, spodiū, calx, ossa vsta, & pisciū testę vstę, farinę. si plus cerusæ accipiat quàm lithargyri albius fiet: sed minus tenax.

Aerugo citra coctionem cerato mista emplastrum facit viride: melius fiet si ærugo in sole ex aceto acri pluribus diebus lęuigetur, quod enim est in ea mordax, *sic mitescit. Si* verò æruginem cum alijs initio mediocriter coxeris, emplastrum facies melinū.i. coloris mali cydonij: si liberalius, rufum fiet. Rufa item & fusca efficiunt chalcitis vsta, auripigmentum, sandaracha, pix nigra, bitumē, gagates lapis, & alia ante mistionem nigricantia, quę si largiora miscentur, nigrum faciunt emplastrū. Melinū etiā fiet si ęrugo lithargyro ad spissitudinē cocto addatur, & iterum coquatur, donec vrendo rufescat.

Cadmia fornacaria, vt etiam lapidosa prius ex vino, vel alio liquore idoneo diu trita fit melior, & ad fusionem aptior.

Cerusa interdum additur emplastris, vt refrigeret, siccet.

Interdum ad albedinem conciliandam, interdum ceu apta tantum conficiendo emplastro materia, vt in emplastro herę ex duabus aristolochijs.

Si cādidum vis emplastrū lithargyri loti & cerusæ ana lib. 1. cum olei vncijs nouem coquitur parum diu ob paucum liquorem (coctio enim longa nigredinē affert) sed medicamentū tunc minus est glutinosum, & adhęrens: quale vt fiat quidā terebinthinam, vel colophoniam maximè perlucentē miscēt, ne colorem vitient, aut medicamenti virtutem. *Alij eadem ratione ceram albam adijciūt, vt cerussa emplastris multis ad albedi*nem conciliandam miscetur: sic ad ruborem mynium sinopicū. veteres miscuisse docet Gal. lib. 6. c. ph. g. vt autem sit fuscum emplastrum, squamma æris additur, & ignis fit ex tæda loco lignorum, ibidem.

Interdum per se ex oleo coquitur lithargyros ad spissitudinem, tuncque puluerata cerussa spergitur, vt fiat emplastrum album. Cerussa potest initio misceri, vt sal, & alia metallica, & terrea, & cum lithargyro coqui quando nihil ad albedinem confert, sed neque ad aliud quàm materiam, nisi quod valentius siccat quo diutius coquitur: sic lithargyros & metallica ac terrea alia.

Lithargyri enim vsus in emplastris duplex, si enim non liquetur, materiæ solū habet rationem: si liquetur præterquam quod corpus glutinosum emplastro prębet, etiam siccat, idque magis quo diutius cocta erit, fitque sic medicamentum glutinantius.

Si lithargyros ex oleo coquenda sit, & ei emplastro addantur muccagines, lithargyron prius extra ignem pauco oleo nutrias: deinde igni trade, & muccaginē paucam, vt vnc. duas affunde, prohibebit oleum & lithargyron vri: si non requiritur muccago, igni lento diu coquatur.

Lithargyros oleo duplo incocta: satis glutinosum facit emplastrum sine resinoso, aut ceroso corpore, multo magis si triplo.

Si emplastrum recipit lithargyrū, cerusam cum vino, aceto, aqua, oleo, vel succo alio fluxili, prius sine igni illis nutriātur in mortario cū pistillo: deinde coquātur igni lento, donec corpus (vt dicunt) sumat, & crassum glutinosumq; euadat. Lithargyros enim coquenda diu ex humore aliquo, vt siccans magis, & glutinosum reddat emplastrum. Ea-

dem ratione metallici reliqua, & terrea coctione longa ſicciora euadũt, non tamen glutinoſa, niſi quæ liquantur. Nam quæ glutinoſa prius erant cum his cocta, liquores, gummi, reſinę, cera, mel, ſiccata magis lentorem glutinumque amittũt. Oleum verò lentum ſed minus ob iunctam humiditatem multam glutinoſius euadit, vt vetuſtate ſic coctione. Adde quòd fuſe coquendo lithargyros, & oleo vnita probe, olei glutinoſitatem auget, tum quòd in priſtinam duritiem non redit, tum quòd ſiccãdo liquiditatẽ olei conſumit. Vnde etiam citra fuſionem lithargyros læuiſsime trita, diu cum oleo mediocri ſubacta, in emplaſtri formã perducitur, pręſertim ſi id in ſole, vel aere aliter calido fiat.

Contra, ęrugo, chalcitis, ſquamma æris, & ſimilia diu coquuntur, vt vires eorum vehementes coctione longa obtundantur.

Ladanum autem & galbanum, & propolis, & plurima alia vires tantas non habent, quæ obtundendo veniant ob id nihil, aut minimum coquuntur. Quãtitas

Lithargyri lib. tres, chalciteos vnc. 4. cum olei lib. tribus, & axungię lib. duabus coquantur: præſtat tamẽ prius in mortario miſcere illa omnia, quàm in cacabo coquãtur. Lithargyrus & ceruſſa ex pari ſibi oleo & aqua ſi coquantur, medicamentum fiet fragile, cuti non hęrens, ſi maiorem liquidorũ menſurã acceperint, & ob id diutius coquantur, glutinoſum euadet medicamẽtum. Lythargyros fuſa cum aqua & oleo largo blandum, & glutinoſum, & album facit emplaſtrum.

Lithargyri libr. vna ex aceti & olei ana lib. duabus, cocta ad liquationem, glutinoſum admodum facit emplaſtrum, magis ſi ex vtriuſque ana lib. tribus coquatur: quòd ſi vno die toto coquatur, nigrum fiet ac ſplendens.

Eadem ratione ſi cum largo vino & oleo liquetur. Viribus tamen maxime variat pro coctionis menſura, & aceti, vini, aquę, olei varia in differẽtijs ſuis natura: quas differentias medicus Pharmacopeo in ſcripturis ſuis explicare debet. Pręſtãtius autem fiet horum quodq;, ſi lithargyros ex his liquoribus, vel ſingulis, vel coniugatis ęſtate ſole calido multum teratur ſingulis diebus quindecim.

Oleum hyeme largius emplaſtris miſcetur quàm ęſtate, à cuius calore ſemifuſum fit mollius emplaſtrum, vt à frigore concretum durius eadem ratio eſt reſinarum liquidarum, aut minus ſiccarum & ceræ.

Reſina aut cera quanto pinguior, humidior, & recentior, tanto parcior tam hyeme, quàm æſtate miſcenda eſt.

Si medicamentũ facturus es ſimile acopis vnguẽtis, & ceratis liquidis, oleum ſit quadruplum ceræ. Si ad emplaſtri ſpeciem durũ, ceram oleo ęqualem miſce, maximè ſi cera ſit vetuſta & ſicca: ſi verò recens eſt ac pinguis, pauciore oleo quàm cera opus eſt, vt ceratum emplaſtri conſiſtentia fiat, maxime per ęſtatem: vt ſi facis ceratum diaeuphorbij, accipe ceræ drach. ſex, olei drach. ſex, vel drach. quinque, euphorbij drach. vnam. Quòd ſi reſinam miſcebis, vt glutinoſius ſit medicamentũ, oleum minue. Cera enim ad liquiditatem multo pingui eget: reſinæ verò ſi ſint aridę, pauco: ſi liquidę, ſiccam aliquam ſubſtantiam ad emplaſtri conſiſtentiam poſtulant. Quantũ autẽ reſinę cerato miſceas, coniectabis experientia. Terebinthina enim triplicata ceræ miſta, vide an emplaſtri habet ſpiſsitudinem, ſi erit ſiccius, auge reſinam: ſi mollius minue, vel ceram auge.

De propoli eadem quæ de cera ratio. ſi enim pinguis & recens eſt, parcior miſcendà eſt ad emplaſtri formam. ſi vetus & ſicca, largior poteſt miſceri.

Si medicamẽtũ iam cerati habet conſiſtentiã, vt emplaſtrũ fiat, cerę tantũ tertia pars vel quarta miſceatur: ſi adeps miſcenda eſt, & ea humidior, cerę dimidium addendũ eſt,

Si ceram parem miſcebis oleo, emplaſton medicamentũ fiet aere temperato. Si verò cera vetus eſt, & arida, & aer frigidus, paulo plus olei: ſi autem cera pinguis, & aer calidus, paulo minus olei quàm cerę, vt cerę pinguis lib. vni, olei vnc. duodecim, cerę verò ſiccæ vnc. tredecim, pro cerę conſiſtentia, quantitate, & aeris in calido & frigido tẽperatura. Vt autem pinguedine lenta cuti adhærere poſsit. reſina additur præcipue terebinthina liquida parte ad ceram tertia, vel quarta.

Quando cerę miſcentur liquabilia, quæ frigida vbi concreuerint ſolida ſunt, pauca cera opus eſt, vt in baſilico tetrapharmaco recipienti ceræ, reſinæ ſem. colophoniæ, picis, ſeui taurini pares portiones.

Quando præterea ceræ miſta ſicca ſunt, vt metallicorum pulueres, farinę, pauca miſcetur, vt emp. ex ſe. lini. Olei veteris libr. duæ, ceræ vnc. 20. reſinæ colophoniæ, adipis ſuilli ana lib. 1. & dimid. lithargyri lib. 1. ceruſæ, & muccaginis ſem. lini ana vnc. ſex, thuris vnc. 4. farinæ tenuiſsi. vnc. vna. Muccaginis, ſem. fœni. lini, rad. althæę, & oleum

incoquit Paulus in diaphilo, dum bullire desierint.i.ad muccaginis consumptionem.

Ex metallicis præsertim si pauca liquida addantur, statim durissima euadũt emplastra, ob id parua quãtitate paranda, pręsertim si hyeme parãda sunt, ceræ, olei, adipum, medullarum, gummium, resinarum, butyri, liquorum recẽtium, & succorum glutinosorum misturam cũ siccis. primã cõiectura quadam artificiosa ex singulorum quantitate & cõsistentia præsumimus: non planè scientes quale crassitudine tandẽ medicacamentum sit futurũ, Sed cũ mista sint omnia, clarũ fit an tenerius, vel durius ęquo sit redditũ: quare in secunda cũpositione diligẽtius à nobis cõiectanda est legitima cuiusque quẽtitas.

Olei mensura est coniectanda ex his quibus miscetur, & coctionis quantitate, & aeris temperie: nam metallica sunt coquenda diutius quæ siccare sine morsu volumus, ac glutinosiora esse, ob id largius oleum requirũt: quod si paucũ habent, & minus diu coquenda & friabilia sunt, nisi resina aliqua coeãt. Quod si cum oleo & aceto vel vino coquitur, quo plus aceti vel olei accipit, eo magis siccabit emplastrum.

Quę ladanum accipiunt, non egent cera & contra, quia ladanum cerę loco ad siccorum medicamentorum vnitatẽ faciendam vsurpatur. Multæ ceræ mistura medicamenti vim aufert cera recentissima, mollissima, pinguissima, pauco humore oleoso eget.

Coquẽdi modus & ordo. Vnus coquendi modus in omnibus emplastris non est similiter vtilis, sed colorem, & sæpe facultatẽ immutat. Possis enim cerussam ab initio cum lithargyro coquere, sed cãdorem ex longiore coctione perdet, & astrictionem, & refrigerationem: magis tamen siccabit, si cruda inijcitur, contrà, si cocto iam lithargyro ad mellis cõsistentiam, omnia hæc mediocriter.

Dum lithargyrum & alia metallica coquis igni, spatha ferrea moue ne vrãtur, quod fundum ob insitam grauitatem promptè petunt.

Lithargyro ad consistentiã cocta adduntur adipes, resinæ, gummi, manna, cera, dum cocta adeò sunt omnia, vt digitos non inquinent, galbanum, & ęrugo, & opopanax, aristolochia, panacis radix, chamæleontis, radix gentiana, myrrha.

Lithargyro ex oleo liquata cera, & terebinthina addũtur, vbi cocta sunt adeò, vt manus non inquinent, hammoniacum manibus dilatatũ additur, deinde lana succida, vsta.

Quod si sepum & mannam thuris accipiãt illa, ante cerã miscentur, & assidue mouentur: post vbi mutata erunt & liquata, ceram, & picem aridam, & terebinthinam, donec amplius manus non inquinent: tunc adde galbanum, pòst æruginem, & opopanacem aceto dissoluta.

Lithargyro ex oleo cocta squãma læuissima miscetur semper mouẽdo, deinde chalcites ex vino calido acrimoniam exuta, vel aceto trita, paulatim miscetur.

Si bitumen, pix, cera, resina, ꝓpolis spissato illi addãtur, quibus liquatis ęrugo, & pyritis lapis ab igni sublato, & modice refrigerato alumẽ, galbanũ subactũ mãna inijcitur.

Myrrha, bdellium, thus, opopanax ex aceto teruntur, interdum & ichthiocolla minutim concisa prius. puluis lanę succidę, manna, galbanum, extra ignem inijciuntur.

Terebinthina & cera adduntur lithargyro ad consistentiam cocto, deinde hammoniacum digitis dilatatum, tunc & ærugo & squamma ęris: post hęc ipsum æs vstum, pityinam, & ceram: post hæc, metallica.

Coquẽdi finis. Finis coctionis emplastrorum est, cum scopos prius dictos attigit: consistentiam scilicet legitimam cum viribus expectatis, colorem quoque quæsitum ac odorem. Consistentia autem iusta, hoc est crassa, dura, glutinosa, & adhęrens cognoscitur, quando emplastri portio exempta, & refrigerata in aere, marmore, metallo, vel aqua, vel alio, digitos non inficit, & omnia in vnũ probe coierunt: nec fragile, sed tenax, ductile, rumpi cõtumax, duritiæ ceræ igni, vel alio calore mollitæ.

Vires autẽ emplastri expetitas cognosces si quas frangi noluit medicus, integrę sunt, nec igni dissolutę: quas auctas voluit, vel fractas, coctione longa, vel aliorũ mistione auctas & fractas coniectura quadam colligis, quę an certa fuerit, experiẽtia & vsu emplastri probabit medicus, & tibi postea insinuabit. Ignis ipse non modò vehemẽs aut clemens, sed subiectorũ ratione, & diuturnitate emplastri, vim aliã alia mutat: nam vehementior vrit, & denigrat, vti & diuturnior & fumosus, & qui ex tedis fit, vel alijs fumũ multum & crassum ob resinosam substantiam edentibus, & in aere crasso, & nebuloso factus. Contrà verò clementior coquit, & qui ex lignis fit siccis, ac sine fumo, sinceram & splendidam flammam edentibus in aere puro.

Lithargyros flamma acri & continua interdũ coquitur, interdum igni lento. Probe coctum est emplastrum diachylon Nicolai Alexãdrini, quando in eo vesiculas, ebullare

& subsistere videris, cap. eiusdem. 104. Repositio

Pyxide rubra quædã alia lignea, alia pelle excepta reponũtur, fere tamen hodie Damocratis exemplo lib. 5. c. ph. g. μαγδαλίας manibus facimus, quas papyro circundamus.

Emplastron diachylon cõmune Mesuę sic fit, litargyri tenuissime triti, & à plumbo, & scoria purgati vnc. vna & dimidia, cũ olei antiqui clari vnc. tribus in mortario * lapideo pistillo ferreo diu cõquassetur & agitetur, post igni lento coque, rudicula semper mouendo, donec lithargyrum crassescat: tunc igni aufer, vt paulatim frigescat, sine. Interim vncias tres muccaginis ex semine lini, & fœnigræci & radice maluæ, extractæ parum feruefac, deinde illã paulatim lithargyro & oleo probe pistillo ligneo permisce: postremo percoq; omnia simul ad iustam spissitudinem. Si vis ireatum facere, misce, aut oleum irinum pro cõmuni, aut pulueris ireos vnciã vnam in lib. singulas: si addatur muccago, se. meliloti, anodynum magis euadet.

Diachylõ album m.

* æreo hodie.

Si puluerem ireos misceas oleum aliquod etiã tum miscendum.

Hodie sic paramus. sunt qui semina *lini & fœnigreci* purgata sordibus, & radicem maluę mũdam & contusam *nonnulli triduo* aqua macerãt, super prunas clementes, deinde semper *mouendo* coquunt ad dimidias, & colant. Eius colati libram vnam cum oleo aliquantisper coquunt, postea puluerem lithargyri miscent, & cõtinenter rudicula mouentes coquunt, donec bullas & stridorem edere desinat, seu donec marmori vel aquæ frigidæ infusa portiuncula & refrigerata idoneam habere consistentiam videatur.

Si lithargyros & oleum diligenter sint abluta, multo albius erit emplastrũ. Nicolao Alexãdrino recipit olei veteris vnc. 42. lithargyri vnc. 36. radicis maluę agrestis, & ibisci, fœnigræci, seminis lini ana vnc. 12. radices & semina in aquæ phialis tribus triduo infusas, igni lento coque ad dimidias, cola: expressi libram vnam cum oleo aliquandiu coque, dein puluerem lithargyri quãtum satis est incoque semper mouendo: dũ percoctum erit, hoc est, dũ vesiculas bullare & subsidere videris aufer igni: dum refrixerit, conde. Lithargyrũ cum oleo vidi diu agitari in mortario metallico pistillo ferreo, albuit: sed dũ ignem attigit, nigruit, maxime vt diachylo ineptissimum videretur.

Lithargyrum vbi in vas igni impositum miseris, oleum paulatim affundatur, semper miscendo pistillo ligneo vbi probe erunt mista, partem meliorem muccaginis affunde & coque, dum ea videbitur consumpta: reliquum paulatim adiice semper mouendo.

Cum autem *lithargyrũ prõpte vratur motu per spatham ligneam latam* assiduo est opus, qui eã à fundo vasis separet: ignis præterea sit blandus, & affundatur vt dictũ est, muccago.

Album autem fiet vt vulgo expetitur, si muccago parũ habeat se. fœnig. id enim largius flauum facit emplastrum. addunt nonnulli salem paucum initio extrahende muccaginis, vt clarior & albior sit. Lithargyros item bene lota aqua cõmuni vel salsa, albedinem addit, & coctio mediocris. Nam multa & vstioni propinqua flauitiem & ruborem & nigrorem impartit. Si vero violenta est flamma, etiam mox nigredinem dat lythargyro.

Empl. diachylon magnum Mesuæ recipit lithargyri puri, triti & creti vnc. 12. olei irini, anethini, chamæmelini ana vnc. octo, muccaginis, seminis lini & fœnigręci, & radicis althææ, & ficuum pinguium & vuarum passarum, succi ireos, & scillę, œsypi, ichthiocollę ana drach. duodecim & semissem, terebinthinę vnc. tres, resinę, pini, cerę flauę ana vnc. duas, compone vt diachylon cõmune.

Proportio lithargyri ad oleũ hic eadem quæ prius.

Muccagines vt prius emulgeantur, oleoque lithargyros in mortario vel vase in quo coquenda est diu ante coctionẽ nutriatur semper mouendo, deinde igni lento coquatur, dum crassescere incipit, muccago paulatim affundatur, hac prope cõsumpta igni auferatur emplastrum, affundatur succus ireos & scillæ, & ichthiocollæ glutinis muccago, cum vino & aqua simul mistis & coctis extracta. His cõsumptis coctum est emplastrum, & cera minutim

Ichthiocolla etiã piscis est.

secta & pini resina miscendę his liquatis, terebinthina & œsypus extra ignem miscenda, quia coctionem non sustinent.

Empl. de muccaginibus spuriũ recipit muccaginẽ, sem. lini & fœnigręci, & althææ, & mediani corticis vlmi ana vnc. quatuor & semissem, olei, liliorum, anethi, chamemæli ana vnc. vnam, hammoniaci, galbani, opopanacis, sagapeni ana vnc. semissem, ceræ nouę vnc. viginti, terebinthinę vnc. duas, croci drac. duas. fac emplastrũ.

Muccagines vt dictum est extrahantur cortice vlmi medio bene prius contuso, eædem oleis incoquendo consumantur, olea residendo purgentur, vel linteo sine expressione colentur: his calentibus cera particulatim secta liquefiat, & liquores isti quatuor aceto * soluti, & linteo colati cerelæo calido misceantur: postremo extra ignem terebinthina probeque omnia commisceantur, & caue ne in grumos abeat. Crocus tritus marmori inspergitur & manibus fingendo magdalias immiscetur.

vel camę meli & meliloti decocto.

Empl. de meliloto Mesue recipit, meliloti vnc. sex, florũ chamæmeli, se. fœnigręci, rad. althææ, absinthii, sampsuchi, baccarum lauri ana drach. tres, cardamomi, cyperi, ireos, casię, spicę nardi, seminis apii, ameos, anisi ana drach. duas & semissem, hammoniaci drach. *decem, styracis, bdellii ana drac. quinque*, terebinthinæ vnc. vnã & dimid. ficus pingues duodecim, sepi hircini, resinę ana vnc. duas & semissem, cerę vnc. sex, olei sampsuchini & de spica ana. q. sufficit infundendis & extendendis omnibus.

Vt ana vnciam vnã.

Sepum hirci colatum resina, cera in oleis liquentur, ficus pingues aut parum humectatę probe tritę per mantile, aut stamen, aut cribrum setaceum cernantur, prædictis misceantur, deinde hammoniacum & bdellium in aceto soluta & colata, postea terebinthina, postremo vbi refrixerit, pulueres creti radicum, herbarum, florum, aromatum, & simul cum his styrax per se diligenter tritus. Si vero ficus essent pauciores, & puluis largior, nec is cernẽdus, possent hæ minutim concisę cum aliis teri, baccæ lauri excorticandę. Sunt qui Hammoniacum & bdellium aqua (cui melilotus, chamæmelum, & fœnumgręcum sint incocta) dissolui malunt, vt emplastrum fiat emolliens magis: sed aqua illa ægrius soluuntur: quàm aceto essentiæ tenuitate promptius ipsa tota penetrante & dissoluente.

Emplastrũ ceroma Nicolaus Alexandrinus, & primę classis drac. 7. 2. drach. 6. tertiæ. 4. quartæ. 3. quintę duas & galbanũ, ex qua bdelliũ & cõfitentẽ. i. styriacem rubrã in sextam separet drach. vna vtriusq; contentus, vt lithargyri drach. dimidia.

Empl. ceroneum Nicolai recipit picis naualis colatę, cerę ana vnc. duas, *& drach. tres, sagapeni vnc. duas, hãmoniaci, therebinthi*næ, colophoniæ, croci, ana vnc. vnam, & drach. tres, aloes, thuris, myrrhæ ana vnc. vnã, opopanacis, styracis, galbani, mastiches, aluminis, fœnigræci, styracis rubri, bdellii ana drach. tres, lithargyri drach. vnam & dimidiam, sagapenum, galbanũ, opoponax, hammoniacum fracta vel potius incisa vino tecta nocte macerentur: coquãtur ad vini dimidii cõsumptionẽ, colẽtur, tunc picem colatã misce, spathula moue, hac liquata cerã: qua fusa colophoniam colatam, postea styracem pistillo calido tritum frustatim adde: hinc mastichen, thus, myrrham, bdellium, trita, creta aliquandiu post iniice, terebinthinam, alumen, lithargyrum, fœnũgræcum percoctum effunde in aquam frigidam, extracto aquam omnẽ manibus exprime cum puluere, aloes super marmor oleo laurino vnctũ subige, cum puluerato croco finge offas manibus eodem oleo vnctis.

Sed Nicolaus Alexãdrinus litargyrum tenuissime tritum, cũ oleo quantũ satis est, perco-

guit, deinde picem addit: hac liquata, ceram, aqua fusa lachrymas colatas, hammoniacum, sagapenum, opopanacem, galbanũ, styracem vtrũque, terebinthinã, & spathula probe miscet. Hinc colophonię, thuris, mastiches, bdellii, aluminis, myrrhę, fœnigręci, puluerẽ paulatim miscet: vbi pcoctũ est, in aquã inijcit. Ceroma autẽ proprie oleũ quo luctaturi se perfundũt.

Hodie melius picem & colophoniam liquatã colant, ceram in ea liquant, sagapenũ, hammoniacum, galbanum, opopanacẽ, bdelliũ, vino soluta & collata coctaque ad vini prope totius cõsumptionẽ, paulatim miscent, deinde terebinthinam, postremò puluerẽ reliquorum tenuissimè tritorum & cretorũ, crocum verò inter subigendum super marmor & oleo manus vngunt, ne his emplastrum adhæreat. Vel potius liquoribus, vt dixi, coctis particulatim miscetur cera, resina, colophonia liquata, vel cera particulatim iisdem miscetur: & hac fusa, reliqua duo liquata paulatim miscentur: sic enim citius & perfectius in corpus vnũ coeunt. Si vero simul vel liquores ceræ, pici, colophonię, vel contrà liquoribus, ceram, picem colophoniam affatim inicis, liquores fundum ob grauitatem petẽtes vrentur: & cum aquosi sint ægrius, alijs pinguibus summũ leuitate sua petentibus miscebuntur: nisi forte tandem iam vel vsti vel semiusti. Vide diligẽter, ne aloe, & myrrha vrantur, & grumosum reddãt emplastrũ.

Alij secreto quodam modo hammoniacum, sagapenum, opoponacem, galbanum, bdellium vino soluta, colata, cocta ad emplastri consistentiam, terebinthina paulatm mista sine igni remolliunt, non modo in ceroneo hoc, sed etiam emplastro præcedenti de meliloto & alijs, deinde liquatam ceram cum pice & colophonia miscent, postremò reliqua.

Empl. oxycroceum Nicolai recipit picis naualis, croci, colophoniæ, ceræ ana vnc. quatuor, terebinthinę, galbani, hãmoniaci, myrrhæ, mastiches, thuris ana vnc. vnam, & drach. tres: Galbanum & hammoniacũ aceto nocte vna macerantur, postridie liquãtur igni, colantur, iterum coquuntur ad partis aceti consumptionem: addit tunc picem naualem colatã, hac fusa, ceram, qua liquata colophoniam, deinde terebinthinam aliquandiu post mastichen, thus, myrrham, semper spathula mouendo. Cocta in aquam frigidã immitte, manibus hanc totam exprime, super marmor oleo inunctũ cum puluere croci molli, & offas finge.

Nico. Alexan. in prima classe vnc. duodecim, in secũda. 4. aceti phialam vnam miscet.

Alij picem naualem colatam, colophoniam ceram liquant, his adhuc calidis galbanũ & hammoniacum in aceto dissoluta & colata miscent. His coctis mastichen, thus, myrrham, postremò terebinthinam, & vbi iam refrixit manibus molliendo & subigẽdo super marmor, puluerem croci confundunt: hyeme verò addi potest olei vnc. vna ob emplastri siccitatem.

Nicolaus Alexandrinus picem cum parte aceti, in olla noua coquit ad aceti cõsumptionẽ, cum reliqua hammoniacum, thus, in mortario terit & soluit, & coquit semper mouẽdo, cauens ne acetum exiliat. Cum acetum est consumptum, galbanũ, myrrham, mastichen addit, his feruefactis crocum pulueratum miscet, deinde in mortarium fundit, & fingit magdaliones. Sed modi alij placent magis.

Oxycroceum vocatur ab aceto macerante, galbanum & hammoniacum & croco largiore. Nam eius vncias quatuor recipit, ceroneum verò tantum vnciã vnam & drach. tres. In ceroneo præterea liquores vino macerantur, cætera multum conueniunt: sed illud valentius, hoc propter crocum largiorem sumptuosius, quem varie minuunt. Ob id vt vilius sit, croci vnc. tantum duas hodie miscent, dolo parum malo cum crocus vires medicamento maiores non largiatur, quàm ceroneo, vt causa sit nulla, cur hic adeo augeatur sumptu parum necessario, nec viribus adeo æstimandis.

Empl. de Ianua Nicolai recipit succorum apii, plantaginis, bethonicę ana lib. vnam: ceræ, picis, resinæ, terebinthinę ana libr. semissem, forma emplastrum.

In succis his reliqua tria sunt igni lento coquenda, & continenter mouẽda ad succorum consumptionem, postremò terebinthina mista semel, aut bis feruefacienda. Alii terebinthinæ partem dictis simul incoquũt, reliquam extra ignem miscent, vt siccitatem aliorũ emendent, sicque formam emplastro meliorem impertiunt. Succos per se in sapas coquerem potius, deinde liquatis alijs miscerem. In neutro Nicolao inuenio hoc emplastrum, vt neque

tria sequentia, sed tantum ex his ceroneum, oxycroceum, apostolicum.

Empl. gratia dei Nicolao recipit, terebinthinę lib. semissem, resinæ lib. vnam, ceræ vnc. quatuor, masticheș vnc. vnam, verbenæ, bipinnellæ, bethonicæ ana manip. vnũ. hęrbæ hæ tusę ex vino albo valenti coquantur ad vini tertiæ partis consumptionem, cola, herbarum substantiam abiice, in colato cera, resina, mastiche coquantur, ad corporis idonei constitutionem. aufer igni, terebinthinã adde, spathula moue, fac emplastrum.

Hærbæ hæ recentes incisæ, tusæ in vino albo potenti ad sui dissolutionem percoquantur, colentur, in colato vini reliquo cera & resina ad colati prope consumptionem coquantur: tunc mastichen adde, postremo terebinthinam, semel feruefac, aufer igni, vbi refrixit finge in offas cylindrales.

Alij in colato resinam solam coquunt: hoc prope consumpto ceram addunt, postremo terebinthinam extra ignem, & vbi refrigerari incipit, mastichen pulueratam permiscent. Vterque hic modus, quam Nicolai est præstantior, quod mastiche coctionem non sustineat ob essentiæ tenuitatem.

Hodie vt sit albius, addita paulo largiore terebinthina trahunt modo penidiorum.

Empl. *ad herniam Nicolao recipit picis naualis*, aloes ana vnc. tres, lithargyri, ceræ rubræ, colophoniæ, galbani, hammoniaci ana vnc. duas. Visci à quercu vnc. sex. Boli armenię, vtriusque simphyti, gypsi, vtriusque aristolochiæ, lumbricorũ terræ, gallarum ana vnc. quatuor, myrrhę, thuris ana vnc. sex, terebinthinę vnc. duas, sanguinis humani lib. vnã. Pellis à veruece mox vbi ablata est, horis. 24. coquatur, deinde expressa pelle & abiecta viscũ quernum in hoc iure diu coctum vbi fuerit, igni auferatur, addaturq; terebinthina, lithargyros, colophonia, hinc mastiche, thus, myrrha, galbanũ, hãmoniacũ, lumbrici terræ, paulopost symphytũ maius & minus, gypsum, bolus armenia: igni tũc redde, & adde sanguinem humanũ, aristolochiam longam & rotundam, postremo aloen, *semper spatha* agitãdo, impone marmori quod oleo violato inunxeris & manibus subige. Iterũ biduo aut triduo in mortario cõtinẽter teratur.

Aliud est Arnoldi villanoua. In decocto prædicto pellis arietinæ recentis visci baccæ ad sui dissolutionem percoctæ, colãdo expressæ abiiciũtur, additur lithargyros, aliquãto post cera, pix, colophonia, coquendo semper mouenda ne vrantur: coctis his, & aqua prope consumpta, galbanum hammoniacum vino soluta & creta, myrrha, terebinthina, ab igne depositis, sed adhuc calentibus, thus mastiche, lumbrici in vino purgati & vino alio probe seorsum cocti. Tempore nimis durescit, nisi addatur oleum. Alij post colatum viscum extra ignem addunt ceram colophoniam, terebinthinam, aliquanto post iniiciũt liquores dissolutos, colatos, coctos, vt sæpe dictũ est. Lithargyros, gypsũ, thus, myrrha, bolus armenia, sãguis humanus, &c. teri habilia.

Emp. diuinum Nicolai recipit galbani, myrrhæ ana vnc. vnam & drac. duas, hammoniaci vnc. tres & drach. tres, opopanacis, masticheș, aristoloch. lõgæ, æruginis ana vnc. vnam, lithargyri & olei communis ana lib. vnam & semissem, ceræ nouæ vnc. octo, thuris vnc. vnam & drach. vnam, bdellii vnc. duas, Magnetis vnc. tres, misce omnia vt decet.

*(id quod ei cito, qa Lithargyrum cũ oleo diu ante coctionem nutriatur, postea ad spissitudinem vsque * coquatur: tunc adde ceram minutim concisam: qua liquata aufer igni, & adde galbanũ, ham-

moniacum, opopanax, bdellium, si molle est in aceto vel vino dissoluta & colata & cocta: deinde puluis myrrhæ, bdellii, si est siccum, mastiches, thuris, aristolochiæ, magnetis: postremo ærugo ne si diu coquatur empl. fiat rubrum, sit tamen medicamentum adhuc valde calidum, alioqui, ob ipsius solidam duritiem ægre permiscerentur omnia. Si vero flauum vis semiustam æruginem impone, vel coquendo talem redde: si rubrum (quale Narbonensis Gallia præfert) eius æruginis drach. duas, vel quatuor dum coqui cœpit lithargyros immitte, reliquas eius drach. in fine, si non vis ita coloratum, totam misce postremum.

paucũ est oleũ, accidit.)

Emplastri forma per coctionem fiunt hodie vnguentum tripharmacum, & vnguentum de cerusa.

Empl. apostolicũ Nicolai recipit, lithargyri vnc. sex, ceræ maurice, colophonię ana vnc. duas, propoleos, visci querni ana vnc. vnã hammoniaci, cadmiæ lapidis ana drac. sex. mastiches, thuris ana vnc. semis. terebinthinæ, bdellii, opopanacis, galbani, myrrhæ, sarcocollę, æris vsti, squammæ æris, æruginis, dictamni, aristolochiæ rotundæ, * mumię ana drachmas tres.

* prasij viridis Nicol. Alex. cætera cõsentit, nisi põderibus oĩbus variaret.

Lithargyrum & oleum diu simul nutrita, coquãtur, semper mouendo ad emplastri cõsistentiam, seu donec scutellæ imposita, ceræ, aut mellis modo coacta sint: tunc cera, colophonia, mastiche, thus, myrrha, bdelliũ, propolis, viscũ quernum, terebinthina in his quo scribũtur ordine liquentur. *His fusis igni auferatur*, adde paulatim: ne efferueant liquores hammoniacum, opopanacem galbanum dissolutos aceto aut vino, colatos, coctos ad aceti aut vini consumptionem, vt dictũ est, recoque, deinde pulueres sarcocollæ, cadmiæ lapidosæ, æruginis, squãmæ æris, æris vsti, dictãni, aristolochiæ, dũ erit pcoctũ, hoc est, aquæ frigidæ portione iniectum duratur, & digitos tractatu non inquinat glutinoso adhæsu, tũc totum aquę frigidæ iniiciatur: dum refrixit, exemptum manibus, oleo laurino inunctis, fac magdalias. Nicolaus Alexandrinus lithargyro, cum oleo ad emplastri consistentiam percocto, cerã, galbanũ, terebinthinam, propolim, colophoniã seorsum & modico interuallo addit: postea, æs vstũ, cadmiam commiscet, probe semper feruefaciẽdo, deinde opopanacem, hammoniacũ, bdelliũ, viscum, myrrham, thus, mastichen, sarcocollam, squãmam æris cũ pauco aceto trita in mortario, & in lactis formam deducta miscet, & coquit spathula certatim mouendo.

Empl. de vigo recipit olei chamæmeli, anethi, de spica, de lilio ana vnc. duas, adipis porci vitul. ana lib. vnam. euphorbii drach. quinque, thuris drach. decem, olei laurini sescunciam, adipis viperæ vnc. duas & semissem, ranas viuentes sex, lumbricorum in vino lotorum vnc. tres & semissem: succi radicũ, ebuli & enulę ana vnc. duas, schœnanthi, stœchadis, matricariæ ana manip. vnũ, vini odoriferi lib. duas, coque omnia simul ad vini cõsumptionẽ: coletur, colato adde lithargyri auri lib. vnã, terebinthinæ claræ vnc. duas, cũ cera alba, fiat ceratum, aut vnguentum, addendo in fine, styracis calamitæ sescunciam, & igni ablatum pistillo tribuletur, donec tepidum erit, tunc adde argẽti viui saliua extincti vnc. quatuor, misce diu pistillo.

Hoc emplastrum adscripturus non eram, quod argẽtum habeat viuũ à cuius vsu omniũ maxime abhorreo, propter noxas à prioribus designatas, à recentioribus experientia quotidiana plusquam vellent cognitas. Sed publica vtendi eius consuetudo, ne omitterẽ effecit. accessit ad id Petri Gruselij olim mihi in re medica cõdiscipuli, nũc vero medici longe prę-stantissimi elogiũ de hoc emplastro à se non semel magnis successib' vsurpato in articulorũ & reliquarũ partiũ neruosarũ doloribus etiã hæreditariis, nõ solis hispanam luem cõcomitantibus in corporib' carnosis. Plura composita medicamenta describere, mihi visum non est, quod etiam in his multa idẽ promittũt, & præstant, ob idq; ociosa videri possint. Inte-

grum autem cuiuis docto, vel noua adiicere, vel ex his quædam expungere, aut saltem mutare, vt simplicibus constent, vel pluribus, vel paucioribus, vel non idē pollentibus. Huc pertinet quod nullo negotio quiuis potest ex Mesue, & Nicolao Alexandrino potius quā ex Salernitano quoties opus erit, alia corrogare. Nobis hoc labore suffecit experiri quid hac in re aliquando præstare poterimus. Quapropter paucis singula tantumque leuiter perstrinximus, cum plurima superaddere nobis licuisset, nisi noluissemus prolixitate auditorem deterrere nouitium, vel obruere. Est autem id totum velut imago quædam rudis tantum eorū quę post scribemus: sed paulatim mihi pharmacopœi sunt melioribus assuefaciendi, vt postea non fugiant maiora. Cum non ignorem in horum fæce plurimos omnino & indoctos, & rerum omnium imperitos, & stolidos, dicā audacius, & maleficos, & haud dubie veneficos, qui hunc laborem nostrum accusabunt tanquam parum vtilem: immo noxiū, scio, calumniabūtur, quod hactenus miseris mortalibus ægris recte esse consultum per Arabicæ familiæ placita planè mentientur. Sed hi non ita multo post etiam inuiti intelligent, quàm fuerit in hunc diem iniqua ipsorum conditio: & volent non volent, sub nostra hæc præcepta cogentur, ne frugibus inuentis glandes defendere amplius illis liceat. Interea vero quia nihil suibus his cum amaracino vnguento est, musis & purioris pharmacopœetices studiosis scribo id quantulum quantulum est: quod oro manu grata accipiant, & secum repetent, quàm non fuerit facile rem hactenus intentatam excitasse. Id quod iudicare facillimū his est, qui scripta sua aliquando publicarunt multo studio, cura, industria, vigilijs, ingenii summis virib⁹ cōparata, Qui verò nihil adhuc ediderūt, ignari nostrorū laborū, ad calūnias sunt propēsissimi, sed *hæc seges ingratos tulit, & feret omnibus annis.* Hisq; ingratis seruire nephas est, vt *est apud poetas.* Boni igitur cōsule: *& fronte non ingrata sume lector candide* nostrū hoc tirocinium, interea dum huius medicinæ partis specimen apparamus, longe pulcherrimum, fœcundissimum, posteritatis memoria dignissimum.

FINIS.

A DILIGENTIA ET LA
BORE N. DE BOVRGES
EG. CHV[illegible] V. [illegible]
RDIN G. B [illegible] VO [illegible] S.
13 NOVEB. AN 1570.